

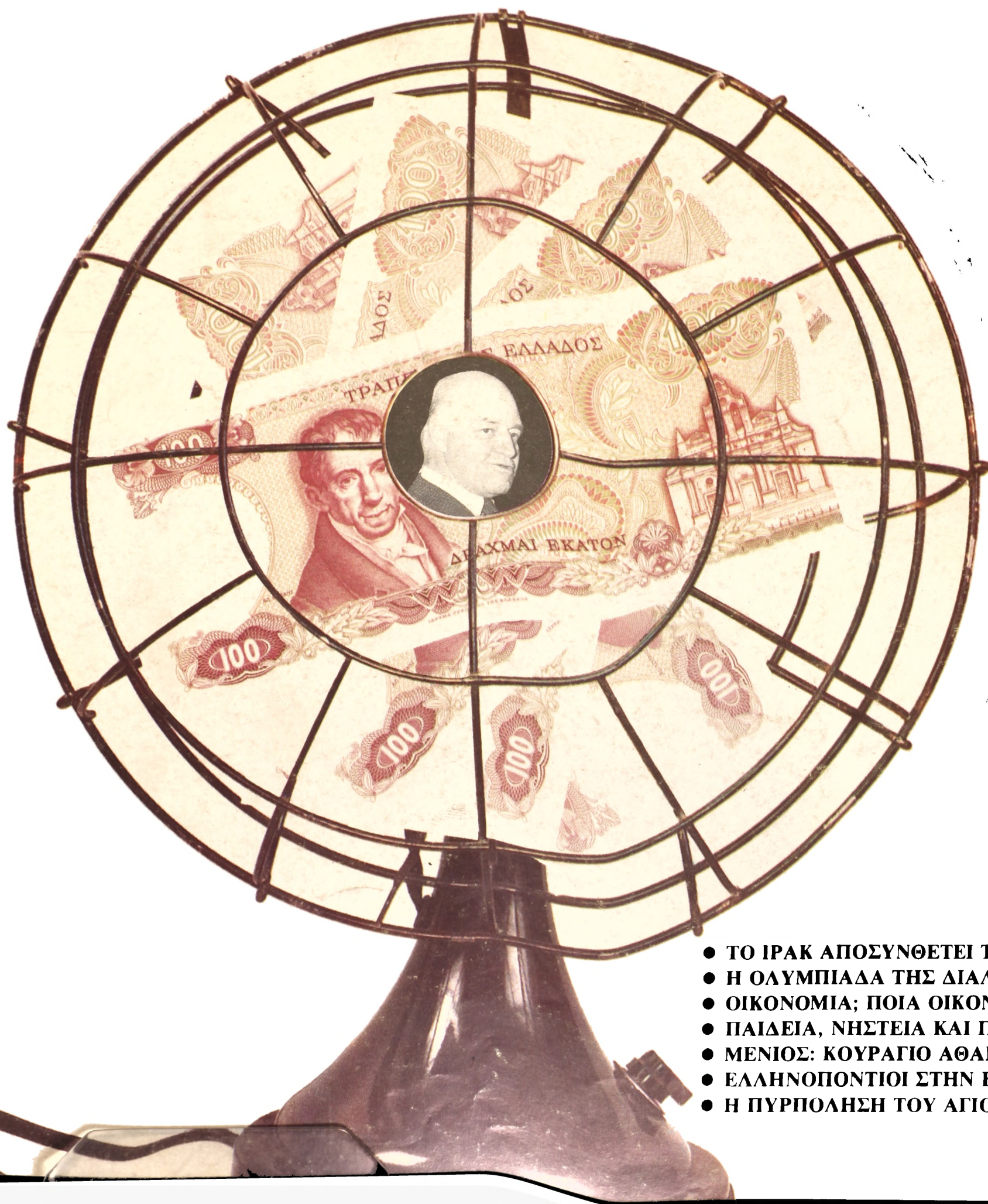
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

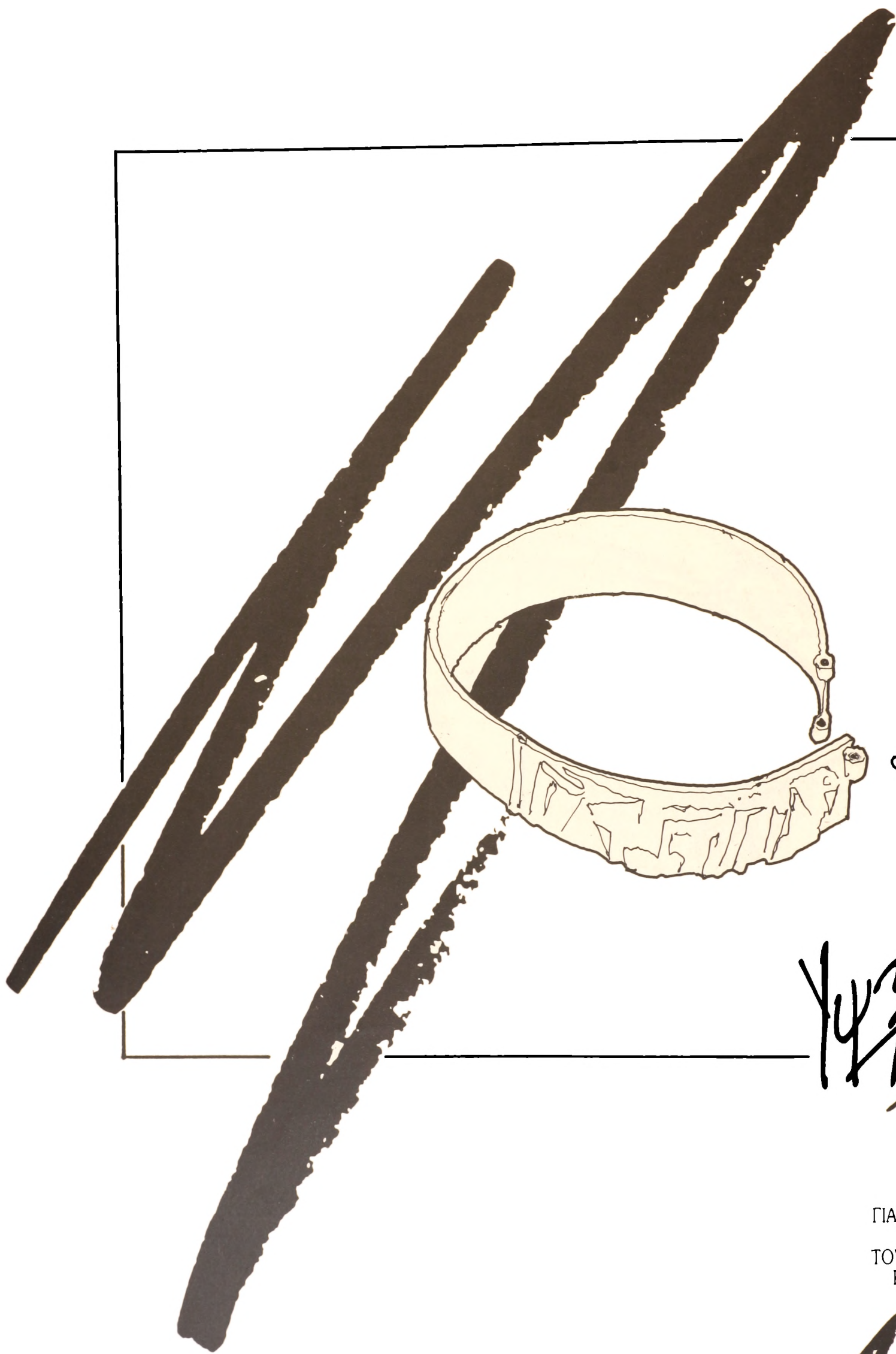

Περίοδος Β'
Τεύχος 446
Παρασκευή 7
Σεπτεμβρίου 1990
Δρχ. 200.

Ο άνεμος της Οικονομίας

- ΤΟ ΙΡΑΚ ΑΠΟΣΥΝΘΕΤΕΙ ΤΟΥΣ ΑΡΑΒΕΣ
- Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΤΗΣ ΔΙΑΛΥΣΗΣ
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ; ΠΟΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ;
- ΠΑΙΔΕΙΑ, ΝΗΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗ
- ΜΕΝΙΟΣ: ΚΟΥΡΑΓΙΟ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΕ
- ΕΛΛΗΝΟΠΟΝΤΙΟΙ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ
- Η ΠΥΡΠΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Υψηλή
Τέχνη

ΣΧΟΛΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΤΟΥ ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΟΥ
ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΣ

ΟΚΥΜΕ

Αγ. Θεόδωρος 15 & Αγ. Σοφίας
546 23 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 031/232 13 - 287.737

ΟΡΙΑΚΟ ΣΗΜΕΙΟ

Η ΑΥΡΙΑΝΗ ομιλία του κ. Μητσοτάκη στα εγκαίνια της ΔΕΘ αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον. Γιατί, μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας φαίνεται να εξαντλεί, λόγω των δικών της πράξεων και παραλείψεων, τα περιθώρια ανοχής και την περίοδο χάριτος αλλά και τα περιθώρια αντοχής των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων που έχουν μέχρι στιγμής κληθεί να φέρουν αποκλειστικά το βάρος των θυσιών χωρίς να γνωρίζουν εάν και πότε θα δρύνουν και ορισμένους καρπούς από την υποσχόμενη αλλά αβέβαιη οικονομική ανάκαμψη.

ΕΑΝ προστεθεί και το γεγονός ότι η κυβερνητική αξιοπιστία δέχτηκε τελευταία αλλεπάλληλα πλήγματα με γελοίες κινήσεις από τις «νέες ιδέες» να φορολογηθούν τα «παπάκια» μέχρι ορισμένα αναχρονιστικά μέτρα για την Παιδεία, που ανατριχιάζουν όσους στο παρελθόν υπέστησαν τους ηθικούς εξευτελισμούς ενός αρτηριοσκληρωμένου και αντιδραστικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ στο παρελθόν ουδέποτε φυσικά αποτέλεσε λύση στα προβλήματα του σήμερα που απαιτούν σύγχρονη προσέγγιση και θαρραλέες λύσεις.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ σημασία της ομιλίας του κ. Μητσοτάκη καταφαίνεται λοιπόν από το γεγονός ότι η κυβέρνηση έχει φθάσει ταχύτατα σε οριακό σημείο.

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ κανείς να υποστηρίξει ότι μετά την περίοδο της Οικουμενικής κυβέρνησης με τις θετικές εμπειρίες πολιτικής συνεργασίας και συναίνεσης που υποχρεωτικά καλλιέργησε, η αυτοδύναμη, αν και οριακή, πλειοψηφία της Νέας Δημοκρατίας θα οδηγούσε στην άσκηση μιας πολιτικής που δεν θα υπολόγιζε το «πολιτικό κόστος» και δεν θα ενέδινε στις κομματικές πιέσεις για την άλωση του κράτους. Ιδιαίτερα μάλιστα, όταν τα στοιχεία αυτά αποτέλεσαν όχι μόνο προεκλογικές υποσχέσεις της Νέας Δημοκρατίας αλλά και αντικειμενικές ανάγκες του Έθνους, που έβγαине λαβωμένο από μια δια-

κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ γεμάτη σκάνδαλα, φαυλότητα, λαϊκισμούς, αλαζονεία, αυταρχισμό, κομματικό κράτος, από ένα πολιτικό κλίμα ηθικής και πολιτικής σήψης και χρεωκοπίας αλλά και οικονομικών ερειπίων που δυστυχώς εγκατέλειψε σαν κληρονομιά ο αρχηγός του «δώρα όλα».

ΤΟ ΟΤΙ η χώρα βρίσκεται σε τραγική οικονομική κατάσταση δεν μπορεί βέβαια να αμφισβητηθεί. Και είναι εθνικά απαράδεκτο οι πολιτικές δυνάμεις να εθελουφλούν, να επιδίδονται σε αλληλοκατηγορίες και να παίζουν τη δική τους μουσική, όταν το σκάφος βυθίζεται.

Ο κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ έχει από τη μεριά του μια τελευταία ευκαιρία να πείσει τον ελληνικό λαό ότι οι χειρότερες μέρες είναι αναγκαίες πριν έρθουν οι καλύτερες. Αλλά πρέπει να το αποδείξει και στην πράξη και χωρίς περιστροφές.

ΑΠΟ ΤΗ μεριά της η παράπαιουσα Αριστερά και η συνδικαλιστική ηγεσία, πέρα από τις αμυντικές τακτικές και συχνά άσκοπες και ατελέσφορες κινητοποιήσεις, πρέπει να αναζητήσουν τα στοιχεία της συγκρότησης μιας αριστερής απάντησης και εναλλακτικής πρότασης απέναντι στη «φιλελεύθερη» πρόκληση, στο θετικό και αναντικατάστατο ρόλο των εργαζομένων σε κάθε πρόγραμμα ανασυγκρότησης της οικονομίας. Θα πρέπει να καταστήσουν σαφές ότι ο ρόλος αυτός είναι ουσιαστικός και αναντικατάστατος, να επιβάλλουν στην πράξη το ρόλο αυτό, δείχνοντας ότι οι εργαζόμενοι είναι πρόθυμοι να συμβάλλουν στην οικονομική ανόρθωση υπό τον όρο ότι θα συμμετάσχουν αποφασιστικά στις αποφάσεις για το μέλλον του τόπου και στη δίκαιη κατανομή των πιθανών θετικών αποτελεσμάτων μιας συνολικής κοινωνικής προσπάθειας.

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ δηλαδή να καταστεί σαφές στην κυβέρνηση ότι δεν είναι μεν διατεθειμένοι να συμμετάσχουν σε μια λεόντειο εταιρεία, μόνο στις ζημιές, χωρίς ρυθμίσεις που οι εγγυητές τους θα είναι και οι ίδιοι. Όσοι έχουν «νέες ιδέες» ας προσέλθουν. Γιατί, φυσικά, καμία μείωση ή αύξηση της ΑΤΑ κατά 2% ή 5% δεν πρόκειται να σώσει ούτε τους εργαζόμενους ούτε την εθνική οικονομία.

Δείγματα γραφής όμως παρεδόθησαν...

αντί

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 17ος
• Τεύχος 446
Παρασκευή 8 Σεπτεμβρίου 1990
δρχ. 200

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

ΠΕΡΙ
ΕΧΟ
ΜΕΝΑ

Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	
Ολυμπιακοί αγώνες	12
Κ. ΤΣΑΛΟΓΛΟΥ	
Οικονομία και εθνική επιβίωση	15
Θ. ΠΑΠΑΜΑΡΓΑΡΗΣ	
Έθνος ανάδελφον	18
Γ. ΦΥΣΑΚΙ	
Παιδεία α λα Γκρέκα	20
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Φλόγες στο Άγιο Όρος	22
ΑΡ. ΨΑΛΤΗΣ	
Αριστερά βήματα σημειωτόν	24
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ	
Δημοτικές εκλογές	25

ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Ο Μένιος στο πηδάλιο	26
Χ.Ν. και Π. ΒΑΛΤΙΝΟΣ	
Η αραβική κρίση —Κουρδικό	29
Ν. ΧΙΟΣ	
Συνέντευξη με τον Ζ. Ζέλεφ	36
ΤΟΥΡΚΙΑ	39
Απ. Καρπόζηλος	
Πόντιοι	44
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ	
Άνθη τεχνητά	52
Β. ΚΑΠΕΤΑΝΓΙΑΝΝΗ	
Μαρξισμός - Λενινισμός	58
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Η συνάντηση Μπους - Γκορμπατσώφ	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΙΔΩΡΑΣ	9
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	10
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	40
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
Ξύδης, Φιλιππίδης, Μητρόπουλος, Κοντός	
ΒΙΒΛΙΟ	56
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	61
ΤΥΠΟΣ	66

Η ιδέα του εξωφύλλου βασίστηκε σε διαφήμιση της FORUM

Η συνάντηση Μπους Γκορμπατσώφ και τα «καθ' ημάς»

ΑΣΦΑΛΩΣ «το» γεγονός του δεκαπενθημέρου, μετά την αποτυχία των συνομιλιών Κουεγιάρ - Αζίζ, στο Αμμάν, για μια «πολιτική διευθέτηση» της κρίσης στην περιοχή του Κόλπου, είναι η συνάντηση κορυφής Μπους - Γκορμπατσώφ, μεθαύριο Κυριακή, στο Ελσίνκι. Και η πρόταση της ΕΣΣΔ για μια διεθνή διάσκεψη κορυφής, με συμμετοχή και του Ισραήλ, αντικείμενο της οποίας θα είναι η αντιμετώπιση όλων των προβλημάτων της Μέσης Ανατολής, περιλαμβανομένου και του Παλαιστινιακού.

ΑΝ Η σημερινή κρίση, με αφορμή την ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ, είχε ξεσπάσει «πριν από την εποχή Γκορμπατσώφ» (in the pre-gorbachev era, όπως την αποκαλούν οι Αμερικανοί), τότε, το πιθανότερο, θα είχαμε όχι μόνο επίταση της αντιπαλότητας ΗΠΑ - ΕΣΣΔ, αλλά και ένταση στις σχέσεις των ΗΠΑ με τους Ευρωπαίους συμμάχους τους. Αυτό, τουλάχιστον, σημειώνουν όχι λίγοι Αμερικανοί αναλυτές. Σήμερα, ωστόσο, τα πράγματα διαγράφονται διαφορετικά. Η συνάντηση κορυφής, κατά τον Τζιάν Τζιάκομο Μιγκόνε, αρθρογράφο της «Ουνιτά», επιβραβεύει, εν πρώτοις, την εμμονή της ΕΣΣΔ στην ανάγκη να εξαντληθούν όλα τα πολιτικά μέσα, για την αντιμετώπιση της ιρακινής επιθετικότητας, προτού αναληφθεί οποιαδήποτε άλλη δράση κατά του Ιράκ. Από την άλλη, επιβεβαιώνει την πρόθεση των ΗΠΑ να μην επωφεληθούν των εσωτερικών σοβιετικών δυσχερειών, για ν' απομακρύνουν την ΕΣΣΔ από τη διαχείριση της σημερινής κρίσης στον Κόλπο... Αποτέλεσμα: Το ενδεχόμενο μιας βεβιασμένης (και μονόπλευρης) αμερικανικής στρατιωτικής επέμβασης, φαίνεται ν' απομακρύνεται.

Ενώ η σοβιετική πρόταση για τη σύγκληση διεθνούς διάσκεψης για το Μεσανατολικό (περιλαμβανομένων της κατοχής αραβικών εδαφών από το Ισραήλ, του συνεχιζόμενου εμφυλίου πολέμου στο Λίβανο και του δικαιώματος των Παλαιστινίων ν' αποκτήσουν, επιτέλους, εθνική στέγη) θεωρεί τη σημερινή κρίση ως «μέρος του όλου».

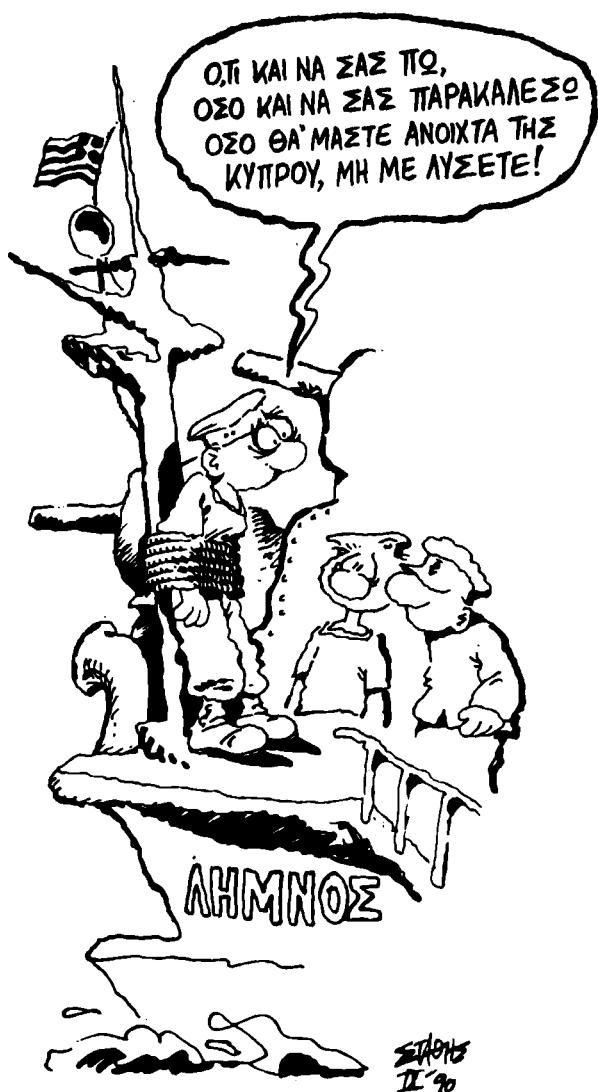
ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ της Ευρώπης; Ασφαλώς η κοινή στάση ΗΠΑ - ΕΣΣΔ θα έχει αποφασιστική σημασία, προκειμένου να καμφθεί η επιθετικότητα και η αδιαλλαξία του Σαντάμ Χουσεϊν. Αλλά σε έναν κόσμο που σημαδεύεται από το τέλος του διπολισμού, ο ρόλος των άλλων χωρών, και κυρίως των ευρωπαϊκών (έστω και αν δεν διαθέτουν τα μέσα καταστροφής των δυο μεγάλων δυνάμεων...) δεν μπορεί να παροραθεί. Και επειδή δεν μπορεί —και δεν πρέπει— να παροραθεί, οι υπουργοί Εξωτερικών των χωρών μελών της ΕΟΚ συνέρχονται, αύριο Παρασκευή, στη Ρώμη, «προκειμένου ν' ακουσθεί η φωνή της Κοινότητας πριν από τη συνάντηση κορυφής Μπους - Γκορμπατσώφ». Ήδη ο Ιταλός υπουργός Εξωτερικών Τζ. ντε Μικέλις, ύστερα από μια «τετα-τετ» συνάντηση με το βασιλιά Χουσεϊν της Ιορδανίας, πρότεινε και τον αεροπορικό αποκλεισμό του Ιράκ («για ν' αποφευχθεί η πολεμική σύρραξη στον Κόλπο»), ενώ τρεις χώρες της ΕΟΚ —η Βρετανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία— ανταποκριθήκαν θετικά στο αίτημα των ΗΠΑ για μεταφορά στρατιωτών και οπλισμού στον Περσικό, με ναύλωση δικών τους πλοίων. Όσο για την Ελλάδα, ως την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, δεν έχει πει ούτε «ναι», ούτε «όχι» στο αίτημα των ΗΠΑ.

ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟ να ξεχάσουμε το «Λήμνος» που, επιτέλους, απέπλευσε την Κυριακή, με πρώτο σταθμό την Κύπρο. Η συγκινησιακή φόρτιση (ανάμεσα στα μέλη του πληρώματος) δεν έλειψε. Και ήταν κάτι το φυσικό... Αλλά δεν έλειψε και η καπηλεία, η δαιμονολογία, από μέρους των «αυριανιστών»: «Πού στέλνετε τα παιδιά μας —φώναζαν οι γονείς και κ α τ α ρ ι ό ν τ ο υ σ α ν την κυβέρνηση»... (Από «περιγραφή» του απόπλου του «Λήμνος», όπως καταχωρήθηκε στα έντυπα του Ταύρου). Φθάνοντας το «Λήμνος» στη Λεμεσό, ανακύκλωσε, όμως και κάποιες μνήμες... «Πού ήταν η Ελλάδα, πού ήταν τα Ηνωμένα Έθνη (υπό τη διοίκηση των οποίων τελεί η ελληνική φρεγάτα), όταν ο Αττίλας χτυπούσε την Κύπρο;». Και την μεν «Ελλάδα», ενσάρκωνε, τότε,

μία συμμορία ξενοκίνητων υπανθρώπων, έστω και αν έφεραν ελληνικά ονόματα... Όσο για το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, άλλη ήταν τότε (μέσα σε συνθήκες διπολικού ανταγωνισμού και διασταυρούμενων βέτο...) η δυνατότητα επιβολής των αποφάσεών του—όταν, τις περισσότερες φορές, ο νόμος του δικαίου συμβίωνε με το νόμο της ισχύος— και άλλη η σημερινή ομόφωνη βούλησή του, σύμφωνα με την οποία «κάθε χώρα θα πρέπει να λογοδοτεί για τη συμπεριφορά της στην παγκόσμια κοινότητα». (Η κοινότητα, στην περίπτωση αυτή δεν έχει μόνο οντότητα ηθική, αλλά και νομική).

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω αυτά μπορούν να ηχούν ως ρομαντικά ευχολόγια. Η παγκόσμια κοινότητα —λένε οι απαισιόδοξοι— ποτέ δεν θ' αποκτήσει τα κατάλληλα μέσα για ν' απαντήσει με ενωτική θέληση στις νέες προκλήσεις. Η «μαιευτική βία της ιστορίας» —απαντούν οι αισιόδοξοι— είναι «η ενεργός εμπιστοσύνη στις ηθικές πηγές του ανθρώπινου γένους»... Ωστόσο, πολύ πέρα από θεωρητικές ενατενίσεις, γεγονός παραμένει ότι, σήμερα, βρίσκονται στον Κόλπο, ναυτικές δυνάμεις όχι μόνο των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ, αλλά και όλων των ευρωπαϊκών χωρών, για ν' ανακόψουν την κυνική συμπεριφορά του Σαντάμ Χουσεϊν. Και οι δυνάμεις αυτές βρίσκονται εκεί ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η απόφαση αυτή —κατά το γενικό γραμματέα του ΙΚΚ Ακίλε Οκέτο— «αλλάζει τον χαρακτήρα των στόλων που βρίσκονται στον Κόλπο και δίνει μια διαφορετική σημασία στην παρουσία των πολεμικών πλοίων άλλων χωρών που φθάνουν εκεί, μεταξύ των οποίων και των ιταλικών». Το «Λήμνος» θα μπορούσε ν' αποτελέσει εξαίρεση μήπως;

ΜΕΣΑ στο δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε η κυβέρνηση ανακοίνωσε —μεταξύ άλλων— την ΑΤΑ για το τελευταίο τετράμηνο του έτους (7,1%), γεγονός που, κατά την «Καθημερινή», αποδεικνύει την απόφαση του κυβερνητικού συγκροτήματος να «τιθασεύσει τον πληθωρισμό». Διαφορετική άποψη, ωστόσο, έχουν οι μισθωτοί οι οποίοι κατέγραψαν τη δεύτερη απώλεια του εισοδήματός τους, μέσα στους πέντε μήνες που κυβερνά η Νέα Δημοκρατία. (Κατά τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, η απώλεια αυτή ξεπερνά το 12% για το 1990). Όσο για τον πληθωρισμό, οι εγκυρότεροι οικονομικοί παράγοντες υπολογίζουν ότι θα είναι κατά

πολύ υψηλότερος από την κυβερνητική πρόβλεψη (22% για το Δεκέμβριο), αφού, τέλη Αυγούστου, είχε ήδη φθάσει το 22%. Για τη μισή αυτή ΑΤΑ («πέντε υπό το μηδέν», κατά την «Ελευθεροτυπία»...), η κυβέρνηση επεκατέστη την ενεργειακή κρίση, την αύξηση, δηλαδή, των τιμών των καυσίμων και την επίδρασή της στον ελληνικό πληθωρισμό. Το μόνο που δεν μπόρεσε να εξηγήσει η κυβέρνηση είναι γιατί η κυβερνητική πολιτική πλήττει μόνο τους μισθούς και τις συντάξεις...

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η κυβερνητική απόφαση προκάλεσε καταγίγισμό αντιδράσεων (ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, πολιτικών κομμάτων, κ.ά.), ενώ πρώτη η ΟΤΟΕ έσπευσε να κηρύξει, για σήμερα Παρασκευή, 24ωρη απεργία.

Η ΔΥΣΦΟΡΙΑ (και κατ' άλλους η οργή) των εργαζομένων για την κυβερνητική πολιτική δεν ενθάρρυνε τον πρωθυπουργό να προχωρήσει σ' ένα πρώτο ανασχηματισμό. Και διότι η απομάκρυνση ορισμένων υπουργών και η αντικατάστασή τους με νέους, θα επέτεινε τους «τριγμούς» μέσα στην κοινοβουλευτική ομάδα του κυβερνώντος κόμματος, και διότι «πέραν ελαχίστων εξαιρέσεων, η κοινοβουλευτική ομάδα δεν διαθέτει καταλληλότερα πρόσωπα για να γίνουν υπουργοί». Μέσα στις εξαιρέσεις περιλαμβάνονται, ωστόσο, ο κ. Ευθ. Χριστοδούλου, που θ' αντικαταστήσει τον κ. Γ. Σουφλιά, και η κ. Ντόρα Μπακογιάννη, η οποία θ' αναλάβει, ως υφυπουργός πλέον, τη διεύθυνση του Πολιτικού Γραφείου του πρωθυπουργού —αρμοδιότητα που κατέχει και σήμερα.

* * *

ΚΑΙ ΕΝΩ μέσα σε κλίμα «επάλληλων δυσχερειών» συνεχίζονται οι διαβουλεύσεις ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ για την επίτευξη συνεργασίας βάθους στις δημοτικές, ξαφνικά, ενεφανίσθη (από το «Κανάλι 29» των αδελφών Κουρή) Κουτσόγιωργας, για να δηλώσει πως είναι άσπιλος και αμόλυντος (ως λευκή περιστέρα), πως για όλα τα δεινά που τον βρήκαν φταίει ο «μονάρχης» Δημ. Χαλικιάς (ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας), και πως, ούτε λίγο, ούτε πολύ, θυσιάστηκε —ως «πολιτικός»— για το κόμμα και τον ηγέτη του, τον Ανδρέα Παπανδρέου! Και η κάθαρση; Η κάθαρση, φυσικά, δεν πρέπει να προχωρήσει! Αυτό δεν το είπε ο κ. Κουτσόγιωργας, εφόσον «δεν φοβάται τη δικαιοσύνη»... Το είπαν, όμως, όλοι οι επιφανείς του ΠΑΣΟΚ («αυριανιστές» και μη) και, πρώτος και καλύτερος, ο κ. Δημ. Μα-

ρούδας, ο οποίος —επιτέλους— διευκρίνισε ότι δεν υπάρχει «ρήξη» ανάμεσα στο («καλό») ΠΑΣΟΚ και τα εκτοπλάσματα του αυριανισμού. Κατ' ακολουθία: Αν υποθεθεί ότι ο κ. Κουτσόγιωργας, που αντιμετωπίζει ήδη τον ανακριτή, υποστεί το ατύχημα λ.χ. της προφυλάκισης, τα μέλη και τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να είναι βέβαια ότι η αλληλεγγύη και της «ηγεμονικής ομάδας» και των «ριζοσπαστών - νεομαρξιστών» της «Αυριανής» (ο όρος ανήκει στον Σωτ. Κωστόπουλο!) θα εκδηλωθεί εν τω άμα. Θα επισκεφθούν και οι «μεν» και οι «δε» τον Μένιο Κουτσόγιωργα στον Κορυδαλλό για να του ανακοινώσουν ότι τον ανακηρύσσουν «επίτιμο αντιπρόσωπο» (κατά το πρότυπο του Ν. Ανδριανόπουλου) του 2ου συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ! Αλλά, τότε, τι θα κάνει, πώς θ' αντιδράσει ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ; Το κοινό αίσθημα στους κόλπους της Αριστεράς, είναι ότι η κάθαρση πρέπει να προχωρήσει. Και ότι θα ήταν λάθος αν άλλαζαν —με πολιτική ή πολιτειακή παρέμβαση— τα δεδομένα που συνθέτουν, σήμερα, το πλαίσιο μέσα στο οποίο εργάζεται η δικαιοσύνη. Όσο για την εκτίμηση ορισμένων στελεχών του ΣΥΝ, που θέτουν θέμα μη παραπομπής του πρώην πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου (η περίπτωση —λέγουν— «μπορεί να επανεξετασθεί»), η απάντηση που δίδεται είναι ότι η Αριστερά δεν πρέπει ν' απεμπολήσει το ηθικό της ανάστημα. Και ότι κάθε ανακοπή της διαδικασίας καθάρσης, θα ήταν ένα ακόμα πλήγμα στην αξιοπιστία της πολιτικής και των πολιτικών. Η «Αυριανή», άλλωστε, επί μήνες, έχει εργασθεί για να εμπεδώσει την άποψη ότι πολιτική ίσον απάτη και πολιτικοί ίσον «χαραμοφάδες»!

ΑΝΤΗΝΩΡ

Σήμερα στο ΑΝΤΙ θα βρείτε πολλά ενδιαφέροντα άρθρα

Φυσικά θα πρέπει πρώτα να βρείτε το χρόνο για να τα διαβάσετε. Και θα χρειαστείτε πάνω από τρεις ώρες αν ο ρυθμός σας είναι 200 λέξεις το λεπτό. Προσθέστε και όλα τα άλλα που θέλετε ή πρέπει να διαβάσετε και τελικά... δεν προλαβαίνετε.

Όμως, αντί χρόνο που δεν σας περισσεύει, μπορείτε πιο εύκολα να βρείτε ένα νέο τρόπο διαβάσματος. Όχι διάβασμα λέξη προς λέξη, αργόρυθμο, με εσωτερική προφορά, με επιστροφές σε προηγούμενα, με χαλαρή συγκέντρωση. Αλλά διάβασμα δυναμικό, φράση προς φράση, με σύντομες ματιές, με γρήγορη αντίληψη, σωστή αξιολόγηση. Και με ρυθμό δυο και τρεις φορές πιο γρήγορο από αυτόν που έχετε σήμερα ώστε να προλάβετε να διαβάσετε αυτό το τεύχος πριν σας προλάβει το επόμενο. Αυτόν το νέο τρόπο διαβάσματος με γρήγορο ρυθμό —που μπορεί να φθάσει και

τις 1000 λέξεις το λεπτό— μπορείτε να τον πετύχετε εύκολα μέσα σε τρεις εβδομάδες με ένα ειδικό πρόγραμμα συστηματικής εξάσκησης που σας προσφέρει η Μέθοδος «Γρήγορο και Δυναμικό Διάβασμα». Είναι ίσως το πιο σημαντικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα αφού το 70% των γνώσεών μας το αποκτούμε με το διάβασμα.

Αυτή η μοναδική Μέθοδος, που θα σας βοηθήσει να διαβάσετε περισσότερα σε λιγότερο χρόνο, διδάσκεται σε ειδικά σεμινάρια που διεξάγει το ΕΛΚΕΠΑ (Τηλ. 80.69.901).

Η ίδια μέθοδος προσφέρεται και με ένα πρωτότυπο σύστημα αυτοδιδασκαλίας (3 κασέτες, βιβλίο, ασκήσεις σε πρακτική συσκευασία) που αποστέλλεται με αντικαταβολή δρχ. 10.400. Για το σύστημα αυτό τηλεφωνήστε στο 98.40.352 ή 98.30.718 ή γράψτε στη διεύθυνση: Ν. Ευστρατιάδης. Ταξιαρχών 21. 174 55 ΑΛΙΜΟΣ.

ημερο δηκτής

ΤΕΤΑΡΤΗ 22.8.90 - ΤΡΙΤΗ 4.9.90

ΤΕΤΑΡΤΗ, 22.8.90

Μην πιστεύετε τους αστρολόγους, ο ήλιος δεν ευρίσκεται από σήμερα εις τον αστερισμόν της Παρθένου. Υπεράνω των Αθηνών βρίσκεται: λιώνει την άσφαλτο, πυρώνει το τσιμέντο, εξατμίζει το ελάχιστο νερό που μας απέμεινε, ξεραιίνει τα λουλούδια, εξουθενώνει τους ανόητους που κατακαλόκαιρο, παραμένουν σ' αυτό το καμίνι. Αχ Χίος, μυροβόλος Χίος, γιατί να βιαστώ να σ' εγκαταλείψω;

Τα συναρμόδια υπουργεία Γεωργίας και Βορείου Ελλάδος συνεχίζουν να διαπληκτίζονται ποιο θα έχει την τιμή να σβήσει τη φωτιά στο Αγιονόρος. Μόνο 8.500 στρέμματα δάσους έχουν καεί, γιατί να βιάζονται;

Σε ηλικία 66 ετών, ο ζωγράφος Ασσαντούρ Μπαχαριάν έφυγε για το Μεγάλο Ταξίδι. Μεγάλη Αδικία.

Οι κ. Παπανδρέου και Φλωράκης πήραν την απόφαση στα σοβαρά, ντύθηκαν κυναιγειροι και ετοιμάζονται με νύχια και με δόντια να εμποδίσουν τον απόπλου της «Λήμνου».

Ο Κ. Καραμανλής όμως θέλει παιχνίδια και παλιμπαιδίζων δηλώνει πως «δεν μπορούμε να είμεθα εκτός παιδιάς».

Η ασυννενοησία όμως φτάνει στο κατακόρυφο εκ του γεγονότος ότι ο σύμμαχός μας κ. Μπους καλεί τους εφένδρους υπό τα όπλα για να έχουμε φθηνό πετρέλαιο, ενώ ο κ. Μητσοτάκης καταργεί τα «ελευθέρως» στις συγκοινωνίες για να μπορούμε να πληρώνουμε το πετρέλαιο.

Άγνωστη γυναικεία τρο-

μοκρατική οργάνωση με προκήρυξη που στέλνει στα γραφεία μας αναλαμβάνει την ευθύνη για τη φωτιά στο Αγιονόρος.

ΠΕΜΠΤΗ, 23.8.90

Ανεξάρτητη ανακηρύσσει ε-αυτήν η σοβιετική δημοκρατία της Αρμενίας. Μπορεί να έφυγε για κει η ψυχή του Μπαχαριάν.

Τι το ήθελε ο Σαντάμ να εμφανιστεί στην τιβι αγκαλιά με παιδιά και να μας θυμίσει τον Κύρκο;

Αφού δεν άφησε δέντρο για δέντρο, όρμησε και στη Μονή Σίμωνος Πέτρας η φωτιά στο Αγιονόρος —οι αρμόδιοι συνεχίζουν να διαπληκτίζονται.

Καλά, το Θεό, δεν τον φοβόμαστε. Αλλά τους ανθρώπους; Αυστραλός τουρίστας επεσήμανε στη Διονυσία πως με τόσο λίγο πράσινο που διαθέτουμε αναπνέουμε σε βάρος άλλων, ήτοι το οξυγόνο που αυτοί παράγουν. Μόλις ξεμπερδέψουν με το Ιράκ, μ' εμάς θα τα βάλουν.

Μάχη τη νύχτα στη λεωφόρο Αλεξάνδρας, μπρος στη Γεν. Ασφάλεια, μ' έναν αστυνομικό νεκρό. Αν συνεχίσουμε την προπόνηση θα διαπρέψουμε εκεί στην Αραπιά.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 24.8.90

Βρέχει! Επιτέλους, μετά τόσους μήνες βρέχει. Νεράκι, βροντές, αστραπές, κεραυνοί καθ' άπασαν την επικράτειαν. Μας κόστισε εννέα νεκρούς, βυθισμένα καράβια, εκτροχιασμένα τρένα, δρόμους πλημμυρισμένους, υπόγεια που έγιναν λίμνες, αεροπλάνα που γλίστρησαν —τσάμπα πράμα δηλαδή.

Εξαίρεση πρώτη. Στο Αγιονόρος δεν έβρεξε, η φωτιά

κατακαίει τα πάντα —χρησμός των Δελφών απαιτεί να επιτραπεί η είσοδος στις γυναίκες για να σωθεί ο Άθως. Εξαίρεση δεύτερη: Στο χωριό μου δεν έβρεξε. Τα δέντρα, τ' αμπέλια, τα ζώα, οι άνθρωποι διψάνε. Καλά, οι καλόγεροι μπορεί ν' αμάρτησαν, εμείς όμως τι φταίμε;

Η αδικία γίνεται ακόμη μεγαλύτερη από το γεγονός ότι σε ορισμένα μέρη, όπως το Μοσχάτο, έβρεξε όχι μόνο νερό αλλά και κομμάτια από κινητήρα Τζάμπο της Ολυμπιακής. Μην πάει ο νους σας σε ατύχημα απλώς περισσεύαν.

Όταν μαθαίνεις πως διαδήλωση πραγματική έγινε στο Ηράκλειο επί τη αφιξει των έργων του Γκρέκο, νιώθεις κάποια αισιοδοξία γι' αυτόν τον τόπο.

Την χάνεις όμως αμέσως όταν μαθαίνεις πως στη συνάντηση Παπανδρέου - Καντιώτη ο Άγιος Φλωρίνης επαινεσε τον Άγιο του ΠΑΣΟΚ για την άριστη γνώση του και χρήση της ελληνικής γλώσσας.

Κι αυτοί στο Έλτσε της Ισπανίας που οργανώνουν εκδηλώσεις ως «Σύλλογος Απογόνων Ελλήνων Αποίκων με παρελάσεις και τσο-λιάδες, τι είναι; Έχουμε ελέγξει από πού κρατά η σκούφια τους ή θα αφήνουμε τον πασαένα να δηλώνει Έλληνη;

Μη προφυλακιστέος ο Λούβαρης, ελεύθερος και ο Γ. Μαντζουράνης.

Η τιμή του πετρελαίου έπεσε στα 31 δολάρια το βαρέλι και ο κ. Μητσοτάκης αποφασίζει να μοιράσει «ελευθέρως» στους νεοδημοκράτες.

Η Λ. Κονιόρδου θριαμβεύει ως Ιφιγένεια στην Επίδαυρο αλλά ο Α. Μινωτής εισέρχεται στο νοσοκομείο.

Ακόμη και το Τουρκμενιστάν, μέχρι και το Τατζικιστάν αυτοανεκηρύχθησαν ανεξάρτητα κράτη. Αναρωτιέμαι εμείς οι Μοραίτες τι περιμένουμε.

Τέτοιος χαμός έγινε, μόνο τριών ημερών νερό κέρδισε η Αθήνα. Τον χειμώνα θα κοστίζει 40 δολάρια το βαρέλι.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 25.8.90

Δεν έχω σήμερα διάθεση να σας γράφω για λαϊκές,

Πόντιους και τα συνήθη κατά Σάββατο αναγνώσματα.

Απόβαση γερμανικών ελικοπτέρων στο Αγιονόρος για να προστατευθούν οι εκεί οξυγονοπηγές —που συνεχίζουν να καίγονται. Ο γερμανικός Συνασπισμός καταδικάζει την ενέργεια ως ιμπεριαλιστική.

Κάποιος Αρθούρος - Δαβίδ Καλαμαράς Γεροθανάσης συνελήφθη στα Εξάρχεια με μια πρέζα και δήλωσε επάγγελμα καθηγητής στην Πάντειο. Με τέτοιο αριστοκρατικό κόμμα, αποκλείεται.

Το ΕΓ της ΕΑΡ αποφασίζει να αγωνιστεί με κάθε μέσο για ν' αυξήσει το μερίδιο του κόμματος στη λεία των δημορχιών που θα κατακτήσει η συμμαχία ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ και άλλων δημοκρατικών και μη δυνάμεων.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 26.8.90

«Εκλογές τώρα» ακόμα και με ενισχυμένη αναλογική φώναξε ο Α. Παπανδρέου στη Φλώρινα —στη Θεμιστοκλέους όμως κουφάθηκαν.

Μετά το Ηράκλειο, ο Πειραιάς: 2.000 οπαδοί του Θρύλλου υποδέχθηκαν τον Σάβιτσεφ.

Στη Σοβιετία όμως η κατάσταση είναι χειρότερη: εκεί διαδηλώνουν γιατί λείπουν τσιγάρα: 32 δολάρια, ήτοι πεντοχίλιορο σχεδόν, κοστίζει το αμερικανικό πακέτο.

Σε μια ελεύθερη κοινωνία, ο καθένας δικαιούται να διαδηλώνει για το όπιο της αρεσκείας του. Εσείς όμως τι θα προτιμούσατε; Τσιγάρο, Σάβιτσεφ ή Γκρέκο; Στείλτε τις απαντήσεις στο διδύμο Ανδρουλάκη - Λογοθέτη, Κομματική Οργάνωση Πειραιά του ΚΚΕ, ευγενή φροντίδι Λεπά.

Εκτός από τους Αμερικανούς, στον Κόλπο βρίσκονται κι ευφραίνονται οι συμπατριώτες μας Γερμανοί, Ολλανδοί, Ισπανοί, Βρετανοί.

Φαίνεται πως στους κόλπους του Λαρούς δεν υπάρχει ούτε μία φεμινίστρια —και κατέταξαν, αν είναι δυνατόν, τον φαλλοειδή αμάνιτη στα ακίνδυνα μανιτάρια! Κι έτσι τρέχουν τώρα στα βιβλιοπωλεία να διορθώσουν τα 180.000 αντίτυπα της εγκυκλοπαιδείας.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 27.8.90

«Με τη βοήθεια των γερμανικών ελικοπτέρων, των ελληνικών αεροπλάνων και του Θεού σβήσαμε τη φωτιά», δήλωσε μοναχός του Αγιονόρους. Πάτερ Νικόδημε δεν έχω νέα σου, ελπίζω να είσαι καλά..

Πόλεμο κατά του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ κήρυξε η Τρόικα του Ταύρου που συνεδριάζει κάθε βράδυ στις 12 «Επί του πιεστηρίου», στο Κανάλι 29. Κι αυτό γιατί αποφάσισε να ληφθούν τα «αναγκαία μέτρα» κατά του Σαντάμ, ξαδέλφου των Κουρήδων.

Σε συνέντευξή του «θαύματα» υποσχέθηκε στους Πειραιώτες ο κ. Λογοθέτης. Αν βρέξει ως τις εκλογές ξανά, εγώ θα μεταδημοτεύσω και θα τον ψηφίσω.

Χθες άρχισε η ΓΣ της ΠΑΣΕΓΕΣ αλλά σήμερα έγινε είδηση διότι οι νεοδημοκράτες αποφάσισαν πως έχουν την πλειοψηφία κι ας είναι λιγότεροι. Κυβέρνηση είναι, ότι θέλουν κάνουν. Δέρνονται λοιπόν στην ΠΑΣΕΓΕΣ οι αγροτοπατέρες και γέμισαν τα νοσοκομεία και τα δικαστήρια.

Σήμερα ήταν, η τελευταία ημέρα υποβολής αιτήσεων κι ελπίζω να προλάβετε να είστε ένας από τις 100.000 που θα διαγωνιστούν για τις 4.722 θέσεις οπαδών της ΝΔ που θα διοριστούν στο δημόσιο.

Οι —ντάρηδες, η γενιά του εμφράγματος, τιμήσε τη συναυλία του κ. Σαββόπουλου στην Πετρούπολη. Ο Σωτήρης, γνήσιος εκπρόσωπος της γενιάς με δύο εμφράγματα Ιούλιο μήνα, είχε τιμητική πρόσκληση αλλά δεν μπόρεσε ν' ανταποκριθεί.

Τέλη κυκλοφορίας στα παπάκια θέλει να βάλει η κυβέρνηση —μυαλό κότας έχουν αυτοί που μας κυβερνούν.

Μόνο δύο Έλληνες διπλωματικοί έμειναν να υπερασπίζονται το πατριον έδαφος τις εν Κουβέιτ πρεσβείας μας. Τι κοστίζει φθηνότερα: να στείλουμε τη «Λήμνο» ή να τους δώσουμε το ειδικό επίδομα ανδρείας που προβλέπει γι' αυτές τις περιπτώσεις το ενιαίο μισθολόγιο;

ΤΡΙΤΗ, 28.8.90

Οι τιμές του πετρελαίου συνεχώς πέφτουν στη διεθνή αγορά κι έχω μια αγωνία πως θα μειώσουν την τιμή της βενζίνης και θα ξαμολυθούν πάλι όλοι με τα βρωμοαυτοκίνητά τους.

Πράγματι, ο κ. Αρθούρος

Κυρίες και κύριοι, τέλος τα γυμνά. Καλό χειμώνα

- Δαβίδ Καλαμαράς Γεροθανάσης δεν είναι καθηγητής στην Πάντειο και ο Πρύτανης με δήλωση ζητά τη διώξη του. Για τον βουλευτή Ηλείας της ΝΔ Στεφ. Στεφανόπουλο που αρθρογραφεί στην «Καθημερινή» ως Καθηγητής Παντείου, θα δηλώσει κάτι ο κ. Πρύτανης;

Μετρούν και ξαναμετρούν μηνύονται και ξαναμηνύονται, δέρονται και μεταδέρονται στην ΠΑΣΕΓΕΣ αλλά η ΝΔ έχει αρπάξει τη σφραγίδα και δεν την αφήνει με τίποτα.

Κι αν δεν είναι ο Περσικός θα είναι της Ακαμπα ο κόλπος που θα δεχθεί τη «Λήμνο», η οποία θα διεισδύσει

μέσω του Σουεζ. Διάφοροι ανέραστοι διαδηλώνουν κατά της αποστολής και ο κ. Φλωράκης ακονίζει τα δόντια του για να την αρπάξει από την κουπαστή ως ο πρόγονος του Κυναίγειρος.

Οι μοναχοί Αβέρκιος και Νέστορ που ξέφυγαν από τις σελίδες του Ονόματος του

Τρίτη. Όλοι έφυγαν με την απορία αν η γιαγιά εν τέλει πίνει Κόκα ή Πέσι.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 29.8.90

Άδεια τριών μηνών μετά πολλών επαίνων έλαβε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Σουφλιάς για ν' αποκαταστήσει την ακοή του —τον «κούφανε» η είδηση περί νεοδημοκρατικής τρόικας.

Εν τέλει, δεν θα πληρώσουν τέλη τα παπάκια, δήλωσε ο κυβερνητικός κόκορας.

Στη γενιά του εμφράγματος ανήκε κι ο Α. Βαρίκας. Τον πρόλαβε όμως η επάρατος, στα 45 του μόλις. Αυτόν, θα τον θυμόμαστε —εμάς ποιος θα μας θυμάται;

Παρατείνεται, λέει, ο κ. Μαρωνίτης από το ΚΘΒΕ.

Μπορεί να μην είχε προαναγγελθεί, αλλά ήταν αναμενόμενο γεγονός άμα τω διορισμώ του.

Νομίζω ότι σαν σήμερα, το 1949 ηττήθηκε ο κ. Φλωράκης στον Γράμμο και στο Βίτσι. Έτσι είναι;

ΠΕΜΠΤΗ, 30.8.90

Βαθμολογία, διαγωνίσματα, επανεξεταστέοι στο Δημοτικό. Ποινολόγιο, διαγωνίσματα στο Γυμνάσιο. Κατάργηση των απουσιών και των εκδρομών στο Λύκειο. Ομοιομορφία στο ντύσιμο, έπαρση σημαίας, προσευχή —υπέροχες νέες ιδέες του κ. Κοντογιαννόπουλου που θα τις ζήλευε κι ο Μεταξάς κι ο Τσαουσέσκου.

Ελεύθερος ο κ. Γούκος —μια που αδειάζει η θέση του υπουργού Εθνικής Οικονομίας, γιατί να μην αξιοποιηθεί;

Την Κυριακή θ' αναχωρήσει η «Λήμνος», με πρώτο σταθμό την Κύπρο —έξυπνη κίνηση ή εξυπνακίστικη; Θα δείξει.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 31.8.90

Μόνη σημαντική είδηση σήμερα η ημερομηνία. Κατεχωρήθη ήδη.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 1.9.90

Ακόμη κι αν είναι πρωτομηνιά, αν δεν πάει κανείς στη λαϊκή της Καλλιδρομίου, το Σάββατο δεν έχει λόγο ύπαρξης.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 2.9.90

Ούφο εμφανίζονται στους ελληνικούς ουρανούς και α-

ποσπούν τα βλέμματα όλων, ακόμη και των κ. Παπανδρέου - Φλωράκη. Επωφελείται έτσι η «Λήμνος» και αποπλέει.

Θορυβημένοι από την αποφασιστική ελληνική παρέμβαση στην κρίση του Περσικού, Μπους και Γκορμπατσώφ ανακοινώνουν εσπευσμένως ότι θα συναντηθούν στο Ελσίνκι πριν λύσει το πρόβλημα ο κ. Μητσοτάκης και πάρει όλη τη δόξα.

Αφίχθη και ο κ. Προτασώφ στον Πειραιά, νέα διαδήλωση —και οι μετοχές του Συνασπισμού ανεβαίνουν.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 3.9.90

Για τιμωρία σας, επειδή ξεχάσατε ποια επέτειος είναι σήμερα, θα αντιγράψετε τη Διακήρυξη της Τρίτης Σεπτεμβρίου 20 φορές.

Τέτοια ημέρα λοιπόν διάλεξε ο κυρ-Μένιος να εμφανιστεί στο κανάλι των κουρρήδων, περιστοιχιζόμενος από τέσσερις αβανταδόρους. Τόση ανασφάλεια.

Κυρίως όμως σήμερα εορτάζουμε το συνεχές ωράριο των καταστημάτων, τον δακτύλιο που επανήλθε, τα υψηλά πρόστιμα για τις τροχαίες παραβάσεις.

Τέτοιο κιτσαριό, από την εποχή των χουντικών εορτών του Οικονομικού είχαμε να δούμε στο Παναθηναϊκό Στάδιο. Μόνη διαφορά από την εποχή τους διαφωνούντες έδερναν τα ΜΑΤ κι όχι η ΕΣΑ.

ΤΡΙΤΗ, 4.9.90

Η «Λήμνος» έφθασε στη Λεμεσό, αλλά το κενό που άφησε ψηλά στο Βόρειο Αιγαίο, ποιος θα το καλύψει;

7% μόλις θα είναι η ΑΤΑ, αλλά σε όσους έχουν παιδιά μαθητές / τριες, θα δοθεί ειδικό επίδομα για ποδιές και πηλήκια.

Τι υπουργός παρά τω πρωθυπουργώ και κουραφέξαλα; Να ονομαστεί υπουργός παρά τω μπαμπά η κ. Μπακογιάννη, να ξέρουμε τι μας γίνεται.

Και η Τουρκία θα κατεβάσει φρεγάτες στην Κύπρο, απειλεί ο κ. Ντενκτάς. Μα δεν της φτάνουν τόσα στρατεύματα κατοχής;

Ο ΑΚΕΦΟΣ
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

ΛΟΓΟΥ ΧΑΡΙΝ

ΕΠΑΡΣΗ ΣΗΜΑΙΑΣ

Όταν ο κ. Κοντογιαννόπουλος ανακοίνωσε τις «νέες ιδέες» του για την αναβάθμιση της παιδείας, πολλοί θυμήθηκαν τη γνωστή παροιμία περί του τι έκανε ο διάολος στα παιδιά του, όταν δουλειά δεν είχε.

Αδίκως όμως:

Πρώτον, διότι ο διάολος έκανε ό,τι έκανε στα δικά του παιδιά, ενώ ο κ. Κοντογιαννόπουλος σε ξένα.

Δεύτερο, διότι ο διάολος το έκανε σε ώρες ανίας και πλήξης, ενώ ο κ. υπουργός κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

Τρίτο, διότι αυτές οι «ιδέες» μυρίζουν τόσο έντονα λιβάνι —θεολόγους και παραεκκλησιαστικές οργανώσεις δηλαδή— που κάθε συσχέτιση με το διάβολο είναι αδιανόητη.

Αν λοιπόν αποκλείσουμε τη διαβολική παρέμβαση, ως μόνη ερμηνεία για την πηγή έμπνευσης των νέων μέτρων μένει ο σαδομαζοχισμός. Μόνο σαδιστές θα άφηναν επανεξεταστέα παιδιά 10 και 11 χρονών, θα καταργούσαν τις εκδρομές, θα θέσπιζαν ποινολόγιο, θα επέβαλαν την ομοιόμορφη εμφάνιση των μαθητών. Μόνο μαζοχιστές θα πρότειναν καθημερινώς έπαρση και υποστολή σημαίας, απλώς και μόνο για να μας θυμίσουν «τι σημαίνει δεξιά» —μία που η χούντα είχε καθιερώσει τις σχετικές τελετές στα σχολεία. Και ήρθε μετά το άλλο φοβερό θέαμα του «Τραγουδιού για την Αθήνα» στο Παναθηναϊκό Στάδιο, για να θυμηθούμε ξανά τα πολιτιστικά κλέη της δικτατορίας, για ν' ανάρτηθούμε τι μας επιφυλάσσουν ακόμη οι κυβερνώντες.

Θα έπρεπε ο κ. Κοντογιαννόπουλος να ξέρει πως μπορούμε ν' αντέξουμε την κακοδιοίκηση, το κουτσούρεμα της ΑΤΑ, τη χρονομέτρηση των τηλεφωνημάτων, την αύξηση της τιμής της βενζίνης, τις αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα. Ουδείς αμφιβάλλει ότι όποιο κόμμα κι αν βρισκόταν στην εξουσία τα ίδια πάνω - κάτω θα έκανε ως προς την οικονομία, έτσι που την κατάντησαν. Δεν αντέχουμε όμως να ξαναβλέπουμε μπροστά μας τα φαντάσματα που στοιχειώσαν την παιδική μας ηλικία: τα πηλήκια, τις ποδιές, τα χωριστά σχολεία αρρένων - θηλέων, τις αποβολές, τους εκκλησιασμούς, τις προσευχές. Δεν αντέχουμε να δούμε ξανά τη νεολαία υποταγμένη στις αρωστημένες ιδέες των θεολόγων των παραεκκλησιαστικών οργανώσεων.

Έπαρση σημαίας και παράταση του σχολικού έτους θέλει ο κ. υπουργός. Δηλαδή δυόμισυ ώρα το μεσημέρι, Ιούνιο μήνα, όταν το μπετόν βράζει, τα παιδιά θα στέκονται προσοχή υπό τον ήλιο και θα ψάλλουν τον εθνικό ύμνο —δεν πήραν ειδηση οι παιδαγωγοί του υπουργείου του πως α-

κόμη και στον στρατό καταργήθηκε το καψόνι; Για τα σπασμένα τζάμια, τις παγωμένες αίθουσες, τις απογευματινές βάρδιες, τις αυλές που λείπουν, τα γυμναστήρια που δεν υπάρχουν, τις ελλείψεις σε καθηγητές, το απάνθρωπο εξεταστικό σύστημα τις ανύπαρκτες βιβλιοθήκες σκέφθηκαν τίποτα; Κέρδισαν τις εκλογές για να διοικήσουν, ή για να εκδικηθούν τους νέους επειδή οι ίδιοι γέρασαν;

Κι εκεί που είχαμε θυμώσει για καλά με τη ΝΔ κι αρχίσαμε ν' αναπολούμε το ΠΑΣΟΚ, μας έβγαλαν στη μικρή οθόνη οι Κουρήδες το Μ. Κουτσόγιωργα. Γιατί βάλθηκαν όλοι να μας θυμίσουν το παρελθόν τους; Είχαμε ξεχάσει πως αυτή η ενσάρκωση της χυδαιότητας υπήρξε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, υπ' αριθμόν δύο στην ιεραρχία του ΠΑΣΟΚ. Πράκτορες της Ρηγίλλης είναι το συγκρότημα του Ταύρου κι έσπευσαν να προσφέρουν τέτοια υπηρεσία στο κυβερνών κόμμα; Μας έκαναν να θυμηθούμε πως αν η ΝΔ θέλει να επαναφέρει τα ήθη της δεκαετίας του 1950, κάποιοι άλλοι αναγόρευσαν επισήμως την καταποσοσύνη σε ήθος.

Αμέσως μετά, νέο χτύπημα: η κ. Ντόρα Μπακογιάννη - Μητσοτάκη προορίζεται, λέει, για υπουργός παρά τω πρωθυπουργώ πατρί. Τέτοιο πράγμα είχαμε να δούμε από το 1964, την εποχή που ο Γ. Παπανδρέου τοποθέτησε τον Α. Παπανδρέου σε αντιστοιχη θέση. Η οικογένεια Μητσοτάκη ολοκληρώνει λοιπόν τη βεντέτα κατά των Παπανδρέου, ακολουθώντας καθυστερημένα τα βήματά τους.

Κι αναρωτιέμαι: ως λαός, ως έθνος, δεν αξίζουμε άραγε κάτι καλύτερο; Δεν αξίζουμε κάποιες ηγεσίες, κάποια κόμματα που να μην στηρίζουν την πολιτική λογική στο αξίωμα ότι όλα διαλύονται κι όποιος προλάβει, πρόλαβε; Ευτυχώς που ανήκουμε στα συνδικάτα της ΕΟΚ και του ΝΑΤΟ όπου εκεί παίρνονται οι σοβαρές αποφάσεις και οι δικοί μας, εκόντες - άκοντες, ακολουθούν. Αφού οι δικοί μας είναι εντελώς ανίκανοι, αφού νοιάζονται μόνο για τη λεία των υπουργείων, για τις θέσεις και τ' αξιώματα που θα πάρουν οι ίδιοι και θα μοιράσουν σε φίλους, πελάτες, συγγενείς, κουμπάρους, αφού είναι ανίκανοι για στοιχειώδη διαχειριστική πολιτική και μζάρουν στη διάλυση και στο χάος —τι το θέλουμε τούτο το κράτος; Δεν συνδεόμαστε απ' ευθείας με τις Βρυξέλλες, χωρίς την παρέμβαση των εδώ υπουργών; Αν εξαιρέσουμε το ότι κατά την πρωινή έπαρση σημαίας θα σηκώνεται η δωδεκάστερη σημαία της Κοινότητας, κατά τα άλλα η κατάσταση μάλλον θα βελτιωθεί.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Κ. ΨΥΧΟΠΙΟΣ

Το Σημειωματάριο της Ισιδώρας

Μπερδεμένο το θέμα των τηλεφώνων αλλά ας πιάσουμε μερικά παραλειπόμενα με τη σειρά. Πρώτα απ' όλα, η ανάθεση των 470.000 ψηφιακών παροχών προϋπολογισμού δαπάνης 36 δις από τον Γενικό Διευθυντή του ΟΤΕ κ. Κυριακό Κιουλάφα στην INTRACOM του κ. Σωκράτη Κόκαλη και την SIEMENS HELLAS τον περασμένο Φεβρουάριο παρ' όλο που υπήρξε και προσφορά της BELL CANADA η οποία δεν ελήφθη υπόψη. Το αδύναμο σημείο δεν είναι ότι η προσφορά της BELL CANADA που δόθηκε τότε ήταν περισσότερο συμφέρουσα διότι οι Καναδοί έκαναν λάθη και, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του ΟΤΕ, κακούς υπολογισμούς. Πράγματι, η προσφορά ήταν σε καναδικά δολάρια και όχι σε δραχμές όπως προβλέπει ο ελληνικός νόμος. Επιπλέον δε οι Καναδοί δεν είχαν συνυπολογίσει τους δασμούς με τους οποίους θα επιβαρύνονταν τα προϊόντα τους (περίπου 11%) διότι η χώρα τους είναι εκτός Κοινής Αγοράς. Το αμφισβητούμενο σημείο της διαδικασίας είναι ότι η ανάθεση που, σύμφωνα με τον ΟΤΕ, έγινε στις δυο εταιρείες με τις οποίες είχε δεσμεύσει προηγουμένως τον Οργανισμό ο κ. Θεοφάνης Τόμπρας, δεν έγινε σε αυτές με τις οποίες είχε γίνει η δέσμευση αλλά με άλλες. Συγκεκριμένα, η δέσμευση του κ. Θ. Τόμπρα ήταν με τις ξένες εταιρείες L. M. ERICSON (Σουηδίας) και την SIEMENS A. G. (Γερμανίας) στις οποίες δεν μπορούσε να γίνει ανάθεση από τον κ. Κιουλάφα αλλά έπρεπε να γίνει διεθνής διαγωνισμός αφού ήταν ξένες. Οι εταιρείες στις οποίες έγινε η ανάθεση, είναι μεν ελληνικές και κατά συνέπειαν η ενέργεια θα ήταν σύννομη αν προϋπήρχε δέσμευση και εφ' όσον είχαν επιλεγεί με διαγωνισμό. Αλλά επειδή είναι καινούργιες στο παιχνίδι (με τις συγκεκριμένες εταιρείες δεν υπάρχει καμιά δέσμευση ούτε είχαν επιλεγεί με κάποιο διαγωνισμό), έπρεπε να γίνει δημοπρασία. Όσο για την ανακοίνωση της απόφασης της ανάθεσης της επόμενης καταγγελίας ψηφιακών παροχών από τον πρωθυπουργό στις ίδιες εταιρείες, βγάζει μεν τον κ. Κ. Κιουλάφα από το «μάτι του κυκλώνα» αλλά μεταθέτει το πρόβλημα στην κυβέρνηση και την χώρα γενικότερα διότι για μια ακόμη φορά θα εμφανισθούμε πατερναλιστικά «προστατευόμενοι» από την πολιτική ηγεσία μας λόγω της απευθείας ανάθε-

σης τεραστίων έργων στους ιδίους και τους ίδιους. Και να μην διαφεύγει το γεγονός ότι ο κ. Σωκράτης Κόκαλης παίρνει μόνο τις μισές κατ' ανάθεση και κατά παράβαση κάθε λογής ψηφιακές συνδέσεις. Τις άλλες μισές τις παίρνει με τον ίδιο τρόπο και με τους ίδιους όρους η SIEMENS για την οποία κανείς δεν λέει κουβέντα. Τώρα σε ό,τι αφορά την κυβερνητική ανακοίνωση:

Θεμιτή η επιθυμία να επιταχύνει την εγκατάσταση σύγχρονου τηλεπικοινωνιακού δικτύου. Κακά τα ψέματα χωρίς δίκτυο δεν μπορεί να αναπτυχθεί τίποτε και κυρίως στο χώρο των υπηρεσιών που είναι ο μόνος που μπορεί να φέρει γρήγορα συνάλλαγμα και να ανοίξει νέες θέσεις εργασίας χωρίς μεγάλες επενδύσεις. Λογικό και το επιχείρημα ότι η απόφαση έρχεται σε συνέχεια των αποφάσεων της Οικουμενικής. Παρ' όλα αυτά το πράγμα «κολλάει» διότι ακόμα και στις αναθέσεις μπορεί να υπάρξει διαφάνεια και στην προκειμένη περίπτωση, όπως προδιαγράφονται τα πράγματα, δεν πρόκειται να υπάρξει. Και εδώ μπαίνει η Κοινότητα διότι μπορεί η μισή δουλειά των ψηφιακών να ανατίθεται σε κοινοτική εταιρεία (SIEMENS) αλλά η άλλη μισή περνάει σε μη κοινοτική (ο προμηθευτής της INTRACOM είναι η σουηδική ERICSON διότι δεν νομίζω πως μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι φτιάχνουμε ψηφιακά στην Ελλάδα). Επειδή όμως πρόκειται για ανάθεση και όχι για δημοπρασία πληροφορούμε ότι στις Βρυξέλλες θα αγριέψουν σε πολλά επίπεδα. Βλέπετε μπορεί οι Γερμανοί να μην αμφισβητούν τις «διαφανείς» διαδικασίες της Ελλάδος αλλά υπάρχουν ορισμένοι άλλοι, π.χ. οι Γάλλοι και οι Ισπανοί, που δεν πρόκειται να τις «χωνέψουν» εύκολα. Και να δείτε πλάκα που έχει να γίνει αν αρχίσουν οι συστηματικές κωλυσιεργίες σε διάφορα προγράμματα χρηματοδοτήσεων και επιδοτήσεων. Βέβαια υπάρχει πάντα η λύση έσχατης ανάγκης. Οι τρεις πολιτικοί αρχηγοί «ευλόγησαν» την ανάθεση, να στείλουν τον κ. Σ. Κόκαλη στην Κοινότητα «να καθαρίσει». Μην γελάτε, μπορεί να τα καταφέρει. Εδώ τα κατάφερε να πείσει τους κ. Μητσοτάκη, Παπανδρέου και Φλωράκη όλους μαζί, στον κ. Delors θα κολλήσει;

Θαυμάσια και ελληνοπρεπέστατη η αναφορά του κ. Βύρωνα Πολύδωρα στον Ίωνα

Δραγούμη, που το 1902 από το Μοναστήρι της Σερβίας ζήτησε εθελοντές δασκάλους για την Μακεδονία μας και παρουσιάστηκε πληθώρα εθελοντών παρ' τους κινδύνους και φυσικά την έλλειψη επιδόματος «αλλοδαπής», προς τους νέους Ακολούθους Τύπου σε πρόσφατο ενημερωτικό σεμινάριο εν όψει της αναχώρησής των για τις θέσεις τους. Τώρα το πώς συνδιάζονται οι δύο σύμβουλοι και ο ένας ακόλουθος Τύπου (μισθός 75% και 65% του μισθού του πρεσβευτού συν επιδοτήματα) που έχουμε στο Βουκουρέστι με το πνεύμα λιτότητας της εποχής και των λεγομένων του κ. Πολύδωρα, αυτό δεν το ξέρω. Ίσως στη Ρουμανία όλες οι εφημερίδες και τα λοιπά μαζικά μέσα ενημέρωσης, επειδή δεν έχουν δικά τους θέματα, να ασχολούνται κατ' αποκλειστικότητα με τα δικά μας.

Βρίσκω εξαιρετικά έξυπνη την ιδέα του ΣΕΒ να προτείνει αύξηση των εισφορών του ΙΚΑ προκειμένου να μειωθούν τα ελλείμματα του Οργανισμού. Αν λάβει μάλιστα κανείς υπ' όψιν του ότι οι Έλληνες βιομήχανοι είναι οι πρώτοι, και μάλιστα με χωρίς καμιά από τις προβλεπόμενες από το νόμο συνέπειες, που κατά κανόνα κατακρατούν και δεν αποδίδουν τις ωφειλόμενες εισφορές, αντιλαμβάνεσθε πόσο ευνοϊκό είναι το μέτρο για την ανάπτυξη αν όχι της εθνικής μας οικονομίας, αλλά τουλάχιστον της οικονομικής κατάστασης μερικών - μερικών. Αλήθεια, γιατί ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών μαζί με τις προτάσεις σωτηρίας του ΙΚΑ δεν έδωσε στην δημοσιότητα την κατάσταση των οφειλών των μελών του προς το ίδρυμα;

Σε τρία δις προβλέπεται ότι θα φθάσει η επέκταση του Βυζαντινού Μουσείου που ξεκινάει από προϋπολογισμό δαπάνης ενός δις. Το έργο έχει δοθεί από την πρώην υπουργό Πολιτισμού κ. Μελίνα Μερκούρη με ανάθεση σε αρχιτέκτονα γνωστό από τα όμορφα σπίτια που έχει φτιάξει σε διάφορα σημεία της Αθήνας και κυρίως στον περιφεριακό του Λυκαβηττού. Και μην μου πείτε ότι η ανάθεση ενός δις που καθ' οδόν θα γίνουν τρία, είναι σκάνδαλο, γιατί τότε, τι είναι το ένα τρις των τηλεφώνων;

Και λίγα για τους Μούνηδες. Στην Ελλάδα η οργάνωση MOON έχει άφθονη εκδοτική δραστηριότητα και με τα κέρδη

τα οποία αποκομίζει λέγεται ότι χρηματοδοτεί τις εν γένει παραπολιτικοθρησκευτικές δραστηριότητές τους ανάμεσα στις οποίες και κάποιες κατασκηνώσεις στην Τουρκία. Τα εκδοτικά τα ξεκίνησαν πριν τρία χρόνια όταν «μετανάστευσαν» εδώ από την Κύπρο όπου εκεί, πριν τους καλέσουν να «πάνε κάπου αλλού για καλύτερα», εξέδιδαν την εβδομαδιαία εφημερίδα MIDDLE EAST TIMES. Εδώ, πέραν της παραπάνω εφημερίδας, εκδίδουν μιαν ακόμη εβδομαδιαία πολιτική εφημερίδα, (GREEK NEWS) με την οποία ενημερώνουν τους ξένους για τα της χώρας μας, ένα δεκαπενθήμερο φυλλάδιο (GREEK BUSINESS REVIEW) που απευθύνεται σε ξένους επενδυτές και μια εβδομαδιαία διαφημιστική εφημερίδα (ATHENS SHOPPER) που στηρίζεται σε έσοδα διαφημίσεων που προέρχονται κυρίως από πολυεθνικές και διανέμεται δωρεάν από ορισμένες ξένες και ελληνικές κρατικές (!) τράπεζες καθώς και από γνωστά σουπερ-μάρκετ. Η συνέχεια στο επόμενο.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Αντώνη Σαμαρά, υπουργό Εξωτερικών, ενταύθα. Δεν λέω, καλά κάνετε και διατάζετε να γίνει ανάκριση στο Βελιγράδι για τις επιδόσεις του πρέσβη κ. Μανώλη Σπυριδάκη αλλά μήπως θα έπρεπε καλύτερα να υποβληθώ στον κόπο να στείλετε εκεί έναν εισαγγελέα να βγάλει άκρη; Όχι για τίποτα άλλο, αλλά όπως τα καταφέρνει και κάθε φορά «ξεγλυστράει» ο πρέσβης σας (ROLLS ROYCE, τηλέφωνα κτλ.) στο τέλος μπορεί να βρεθεί κανένας τρελός να ζητάει από σας, που έχετε την τελική ευθύνη τα «εξαφανισθέντα».

κ. Σωκράτη Κόκαλη, Παλλήνη Αττικής. Αλήθεια, τώρα που ο κύριος προμηθευτής σας από την Ανατολική Γερμανία, η RTF αγοράστηκε από τη δυτικογερμανική ALCATEL SEL και ο νέος ιδιοκτήτης αποφάσισε να σταματήσει την παραγωγή των ηλεκτρομηχανικών συστημάτων που λόγω συμβατικών υποχρεώσεών σας οφείλετε να παραδώσετε σε μεγάλες ποσότητες στον ΟΤΕ, τι σκέπτεσθε να κάνετε;

B.K.

Έλεγχος...

Τελικά ο υπουργός Εσωτερικών Σ. Κούβελας τα κατάφερε και με σειρά αμφισβητούμενων για τη νομιμότητά τους ενεργειών και έθεσε υπό νεοδημοκρατικό και προσωπικό έλεγχο την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ).

Η πρωτοφανής αυτή ιστορία παρατυπιών, αυθαιρεσιών και παράνομων ενεργειών όπως καταγγέλεται, θα έχει και συνέχεια στα δικαστήρια, αλλά και στα κοινοτικά όργανα (έχουν παραβιαστεί κοινοτικές οδηγίες). Η παρέμβαση του υπουργού Εσωτερικών στηρίζεται σε μια λογική που είναι όχι μόνο απαράδεκτη αλλά και επικίνδυνη. Η ΕΕΤΑΑ λειτουργούσε και επί ΠΑΣΟΚ μονοκομματικά, άρα τώρα που άλλαξαν οι καιροί (έφυγαν οι «πράσινοι» και ήρθαν οι «γαλάζιοι») πρέπει να επανέλθει στο «φυσιολογικό» της δρόμο είναι η ουσία της αντίληψης που εφάρμοσε ο κ. Κούβελας.

Αυτή είναι η μία πλευρά της υπόθεσης: Ο έλεγχος των μηχανισμών και της διοίκησης από το κυβερνητικό κόμμα. Υπάρχουν όμως και άλλες. Η ΕΕΤΑΑ χρηματοδοτείται από την ΕΟΚ. Έχει αναλάβει σειρά μελετών για τη λειτουργία της δευτεροβάθμιας ενημέρωσης των Δήμων για τα κοινοτικά προγράμματα. Θέτοντας υπό τον απόλυτα προσωπικό έλεγχό του την ΕΕΤΑΑ ο κ. Κούβελας έχει τις δυνατότητες άμεσου ελέγχου όλων αυτών των δραστηριοτήτων που έχουν να κάνουν και με τη διαχείριση κοινοτικών κονδυλίων, χρηματοδότησης μελετών κτλ.

Ένας τέτοιος έλεγχος όμως ιδιαίτερα όταν γίνεται με τέτοιες μεθοδεύσεις δείχνει ότι κάτι δεν πάει καλά. Ας ελπίσουμε ότι η «φόρα» του κ. Κούβελα θα σταματήσει μόνον στην ίδρυση ενός κομματικού παραμάγαζου...

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ.
ΕΙΝΑΙ ΠΛΕΟΝ ΕΤΟΙΜΗ
ΝΑ ΕΚΘΕΣΕΙ
ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ!...

Παγερή αδιαφορία

Η υπόθεση του Νίκου Παπαματθαίου είναι γνωστή. Συνελήφθη στις 22 Μαρτίου στην Κυψέλη ως ύποπτος για επίθεση σε περιπολικό. Προφυλακισμένος έξι σχεδόν μήνες στις φυλακές ανηλίκων Κορυδαλλού περιμένει ακόμα να εκδοθεί το βούλευμα που θα συγκεκριμενοποιήσει τις κατηγορίες σε βάρος του. Ο 19χρονος κάνει απεργία πείνας. Για την υπόθεσή του έχουν γίνει σειρά διαμαρτυριών. Το θέμα των καθυστερήσεων για το βούλευμα και την παρατεινόμενη προφυλάκιση έφθασε και στη Βουλή αλλά οι αρμόδιοι αδιαφόρησαν.

Ο υπουργός Δικαιοσύνης που για μια στιγμή φάνηκε ότι θα έδινε κάποια λύση φαίνεται να ξέχασε το θέμα και έτσι ο νεαρός Παπαματθαίου είναι ακόμα προφυλακισμένος μέχρι να αποφασί-

σουν ο αρμόδιος εισαγγελέας και το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών να εκδώσουν το βούλευμα, για να γίνει η δίκη.

Αν γίνει η δίκη, κάποτε, και αποδειχθεί και τυπικά η αθωότητα του νεαρού —γιατί η ουσιαστική πλευρά του κατηγορητηρίου (καταθέσεις των οργάνων της τάξης) είναι διάτρητη— ποιος θα πληρώσει τον εγκλεισμό του νεαρού στον Κορυδαλλό και ποιος θα είναι υπεύθυνος για την παγερή αδιαφορία όλων όσων έχουν εμπλακεί στην υπόθεση;

Τα του καίσαρος...

Συνηθίζεται να βάλλονται προνομioύχες επαγγελματικές ομάδες για τις υψηλές απολαβές τους, τον τρόπο ζωής τους, ακόμα και τη φοροδιαφυγή τους. Η κριτική αγγίζει συχνά τα όρια της υπερβολής και γίνεται για καταναλωτικούς λαϊκιστικούς σκοπούς. Αλλά α-

κόμα κι αν την αποδεχόταν κανείς άκρητα δεν θα μπορούσε να μη σημειώσει γεγονότα τα οποία δείχνουν ότι σ' όλους τους «κανόνες» υπάρχουν και οι εξαιρέσεις.

Συγκινητική ήταν η προσφορά του 34χρονου γιατρού Γιώργου Δρακόπουλου που πριν πέσει σε κώμα, και μείνει κλινικά νεκρός, μετά το τροχαίο ατύχημα που είχε, ανακοίνωσε προς τους συναδέλφους του ότι προσφέρει τα όργανα του σώματός του για τη σωτηρία άλλων συνανθρώπων του. Σωστά χαρακτηρίστηκε «πράξη ζωής» και ανθρωπιάς από ένα νέο γιατρό που τίμησε το επάγγελμα, την αποστολή του, το ηθικό περιεχόμενο του Ιπποκράτειου όρκου του. Τιμή στο νέο αυτό που κόπηκε τόσο άτυχα το νήμα της ζωής του.

Η δεύτερη περίπτωση αφορά τους Έλληνες διπλωμάτες στο Κουβέιτ. Ποιος μπορεί να πει ότι η διπλωματική ζωή είναι μόνο δεξιώσεις και κοινωνικές σχέσεις;

Ανόητες παρεμβολές

Το σοβιετικό δορυφορικό τηλεοπτικό κανάλι εξυπηρετεί χιλιάδες θεατών στην Ελλάδα που γνωρίζουν τη γλώσσα και τον πολιτισμό της Σοβιετικής Ένωσης, έχουν ζήσει πολλά χρόνια εκεί και είναι φυσικό να ενδιαφέρονται για τα όσα συμβαίνουν στη χώρα αυτή. Άλλωστε οι συνταρακτικές εξελίξεις υπό τον Γκορμπατσόφ έχουν πράγματι αυξήσει το ενδιαφέρον όλων και θα έπρεπε να είχαν ελκύσει και την προσοχή όλων όσων επιθυμούν να έχουν άμεση ενημέρωση από σοβιετική σκοπιά για τις αντιδράσεις της χώρας αυτής στα παγκόσμια γεγονότα.

Συμβαίνει όμως τελευταία ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός να παρεμβάλλεται στις εκπομπές του σοβιετικού καναλιού με αποτέλεσμα να εκμηδενίζεται η παρουσία του στον ελληνικό χώρο.

Είναι περίεργο που το λαλίστικο κατά τα άλλα Ραδιοτηλεοπτικό Σύμβολο τηρεί σιγή και αδρανεί ως προς τη λήψη των απαιτούμενων μέτρων ώστε να πάψουν οι ανόητες αυτές παρεμβολές. Εκτός αν η Νέα Δημοκρατία ανοήτως και πάλι επιθυμεί να επιστρέψει σε άλλες εποχές φοβούμενη τη «σοβιετική προπαγάνδα». Επειδή κάτι τέτοιο φαίνεται μάλλον εκτός τόπου και χρόνου καλό θα είναι οι αρμόδιοι να παρέμβουν για να αποκατασταθούν οι ομαλές εκπομπές του καναλιού για τους ρωσο-

μαθείς, όπως συμβαίνει για τους ιταλομαθείς, γαλλομαθείς, αγγλομαθείς, γερμανομαθείς και ισπανομαθείς. Λίγη λογική δε βλάπτει.

Ο «πόλεμος» της ασφάλτου

Οι αριθμοί των θυμάτων της ασφάλτου είναι εφιαλτικοί όπως και οι τίτλοι των εφημερίδων κάθε Δευτέρα που προβαίνουν σ' έναν επιγραμματικό και μακάβριο απολογισμό του διημέρου. Το week-end της φυγής και της εξόδου από τον εφιάλη των πόλεων μετατρέπεται σε εκατόμβη.

Σίγουρα δεν υπάρχει τρόπος να σταματήσουν τα τροχαία. Όμως υπάρχουν τρόποι να περιορισθούν και οι ελληνικές στατιστικές των θυμάτων από τον «πόλεμο της ασφάλτου» να φθάσουν τις αντίστοιχες των ευρωπαϊκών χωρών. Τα νέα μέτρα που ανακοινώθηκαν από το Υπουργείο Συγκοινωνιών και τα μέτρα που παίρνει η Τροχαία έχουν αναμφισβήτητα θετικά στοιχεία. Είναι αμφίβολο όμως αν θα είναι και αποτελεσματικά. Και τούτο γιατί από τη μια τα βαριά πρόστιμα είναι αμφίβολο αν θα συνετίσουν τους οδηγούς και από την άλλη δεν υπάρχουν οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για τον ικανοποιητικό έλεγχο του οδικού δικτύου.

Τα τελευταία Σαββατοκύριακα π.χ.

δεν είχαμε τροχαία στους εθνικούς δρόμους αλλά είχαμε υψηλό αριθμό στους επαρχιακούς και τους δρόμους των πόλεων, όπου δεν επαρκούσε το προσωπικό για αστυνόμευση.

Τα μέτρα «πάσχουν» επίσης σε δύο ουσιαστικά σημεία. Πρώτον. Την ακαταλληλότητα του οδικού δικτύου και την ακαταλληλότητα των αυτοκινήτων. Δεύτερο. Τον τρόπο απόκτησης αδειας οδήγησης.

Στο πρώτο δεν φαίνεται προοπτική βελτίωσης. Οι εθνικοί δρόμοι, αλλά και το υπόλοιπο οδικό δίκτυο είναι μόνιμες «πληγές». Σε αυτόν τον τομέα ούτε μέτρα ανακοινώθηκαν ούτε γίνονται προσπάθειες να βελτιωθεί η κατάσταση παρά την αύξηση της τιμής των διοδίων. Και φυσικά ούτως εχόντων των πραγμάτων δεν πρόκειται να βελτιωθεί στο άμεσο μέλλον η κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και για τα αυτοκίνητα. Η πλειοψηφία των ελληνικών αυτοκινήτων είναι παλιά και ακατάλληλα και φυσικά η αντικατάστασή τους με νέα δεν φαίνεται στον ορίζοντα.

Η βελτίωση στους τομείς αυτούς θα βελτιώσει ουσιαστικά και την κατάσταση, όπως και η συνεχής και συνεπής κι όχι τρομοκρατική αστυνόμευση, τα πρόστιμα για τις παραβάσεις και η τροποποίηση του ΚΟΚ. Χρειάζεται πολύπλευρη προσπάθεια για να μην καταλήξουν τα μέτρα σε μια άλλη εισπρακτική εκστρατεία για την ανακούφιση του δημόσιου ταμείου. Ο πόλεμος αυτός πρέπει να κερδηθεί.

ΣΤΑΘΗΣ ΙV '90

ΤΑ ΤΡΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ

Στην κατάσταση που βρίσκεται η Ελλάδα και η Αθήνα κάθε άποψη που συνηγορεί υπέρ της ανάληψης της Ολυμπιάδας '96 από την ελληνική πρωτεύουσα είναι πρόκληση. Σε άλλες εποχές, όταν δεν θα είχαμε μπροστά μας την οικονομική κρίση, την σε τρομερό βαθμό, αστικοποίηση, την περιβαλλοντική υποβάθμιση, την έλλειψη υποδομής, τη φθορά του θεσμού, θα μπορούσαμε να συζητάμε την ιδεολογική πλευρά του ζητήματος: και θα υπήρχαν πολλά επιχειρήματα εκατέρωθεν. Τώρα βέβαια μία συζήτηση για τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων εστιάζεται στα ζητήματα που θίξαμε και κυρίως στις συνέπειες που θα προκαλέσουν οι ανάγκες μιας τέτοιας διοργάνωσης.

του Θ. Παπακωνσταντίνου

ΤΗΣ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗΣ

Τα αυξανόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα, τα ελλείμματα στο ισοζύγιο των πληρωμών, ο αυξανόμενος πληθωρισμός και η ανεργία, οι απολύσεις στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και στις προβληματικές, η διογκούμενη παραοικονομία και η εκτεταμένη φοροκλοπή, τα ελάχιστα ενεργειακά αποθέματα και η έλλειψη νερού, φαίνεται να χρυσώνονται από τους επινοητές της με το όραμα της Μεγάλης Ιδέας. Τα τρία μεγάλα κόμματα, περισσότερο ή λιγότερο σθεναρά, υποστηρίζουν ότι εξ αιτίας της Ολυμπιάδας θα γίνουν σε σύντομο χρονικό διάστημα εκείνα τα έργα, ώστε η χώρα μας να βαδίζει στο δρόμο της... προόδου. Αλλά ας δούμε πόσο θα κοστίσουν

αυτά τα «έργα» και ποια είναι, επιγραμματικά.

Σύμφωνα με το «φάκελο Κανδύλη» με βάση τον οποίο η Αθήνα διεκδικεί την ανάληψη της Ολυμπιάδας, ο προϋπολογισμός αναγκών και επιθυμητών έργων ανέρχεται στα 1,3 τρισεκατομμύρια δραχμές, σε τιμές του 1988. Οι αντίστοιχες εργασίες για τις ως τώρα Ολυμπιάδες δείχνουν σε διεθνές επίπεδο ότι το τελικό κόστος ξεπέρασε το προϋπολογισθέν κατά 60%. Στη χώρα μας, αν συνυπολογισθούν οι υπερβάσεις τύπου Μόρνου, ο καλπάζων πληθωρισμός, η αδιαφάνεια των συναλλαγών καταλαβαίνουμε όλοι, ότι μιλάμε για ένα απλησίαστο ποσό, που αγγίζει στο 40% του ακαθάριστου εθνικού

προϊόντος (ΑΕΠ). Αν συνυπολογισθεί, σύμφωνα με τα στοιχεία του κρατικού προϋπολογισμού που ψηφίστηκε τον περασμένο Ιούνιο, ότι το σπάταλο κράτος (σε εποχή... νεοφιλελεύθερης διοίκησης) δαπανά άλλο ένα 25% του ΑΕΠ και ότι το κύμα των ιδιωτικών επενδύσεων που στρέφονται σε στόχους ευκαιριακούς για να επωφεληθούν της Ολυμπιάδας, αντιλαμβανόμαστε πολύ καλά πως όλη η χώρα (εκούσα - ακούσα) δουλεύει γι' αυτό το σκοπό. Να υπενθυμίσουμε ότι μέχρι τώρα το ελληνικό δημόσιο έχει ξοδέψει για δημόσιες σχέσεις που αφορούν στη διοργάνωση των αγώνων, περισσότερο από 1,5 δισεκατομμύριο και ίσως μαζί με το «με-

γάλο θέαμα», ν' «απολαύσουμε» ταυτόχρονα και αποκαλύψεις σκανδάλων, πρωτόγνωρου βεληνεκούς ακόμα και για τη χώρα μας...

Χωριά και στάδια

Ας δούμε και τι έργα απαιτεί η διεξαγωγή μιας σύγχρονης Ολυμπιάδας. Κατ' αρχήν χρειάζονται δύο Ολυμπιακά χωριά. Το πρώτο, για τους αθλητές, έχει επιλεγεί στην περιοχή Λενάνες Αχαρνών στους πρόποδες της Πάρνηθας, σε μια έκταση το 55% της οποίας είναι δασική και μέρος αυτής είναι ιδιωτική. Θ' αναρωτηθεί κάποιος: πώς είναι δυνατό το επίσημο κράτος να καταπατήσει δάση για οικιστικές ανάγκες, όταν μάλιστα αυτά προστατεύονται ρητά από το Σύνταγμα; Μα και... α' αυτό υπάρχει πρόβλεψη. Στο άρθρο 99 του αναπτυξιακού πολυνομοσχεδίου αναφέρεται ότι απαγορεύεται η αλλαγή χρήσης των δασικών εκτάσεων, πλην των περιπτώσεων που υπάρχει... εθνικό συμφέρον. Ως εκ τούτου... ουδέν πρόβλημα!

Το χωριό αυτό που θα φιλοξενήσει 6-20.000 αθλητές και που κατά τις προδιαγραφές της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (ΔΟΕ) απαιτείται για τον καθένα απ' αυτούς ξεχωριστό οικητήρια (κοινώς γκαρσονιέρες), θ' αποσβέσει τα έξοδα κατασκευής του με την πώλησή τους ύστερα, από τη διεξαγωγή των αγώνων. Τώρα πόσοι θα σπεύσουν ν' αγοράσουν γκαρσονιέρες για την κάλυψη των οικιστικών τους αναγών, είναι άλλου... παπά ευαγγέλιο. Η ουσία είναι ότι τα ανάλογα χωριά στο Λόναχο και στο Μόντρεαλ (πόλεις που νέλαβαν τις Ολυμπιάδες του 1972 και του 1976) και που βρίσκονται, όπως την περίπτωσή μας μακριά από τον ιτό της πόλης, έγιναν τόποι αναψυχής για τους φοιτητές και τα ΚΑΠΗ! Ο «φάελος Κανδύλη» λησμόνησε (ευτυχώς!) να υπομνήσει, πως θ' αξιοποιηθεί το άλλο Ολυμπιακό χωριό, που χτίζεται στις εγκαταστάσεις της Καλογρέζας και θα στεγάσει τις μέρες των αγώνων δημοσιογράφους και παράγοντες των διεθνών Αθλητικών Ομοσπονδιών...

Στο χώρο της Καλογρέζας προβλέπονται επίσης ένα κολυμβητήριο, δύο λειστά γυμναστήρια και ένα ποδηλαδρομίο, με κερδίδες καθένα χωρητικότητας 6-20.000 θεατών, των οποίων ο κόστος λειτουργίας (και μόνο) είναι ομομακτικό. Να επαναφέρουμε στη

μνήμη μας ότι το Ολυμπιακό στάδιο της Καλογρέζας το 1988 είχε, κατά τα επίσημα στοιχεία, ένα δισεκατομμύριο παθητικό από λειτουργικά έξοδα, όταν σ' αυτό αγωνίζονται η εθνική ομάδα ποδοσφαίρου, οι τρεις εμπορικότερες εταιρείες του ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος και, παράλληλα, διεξήχθησαν στους χώρους του πολιτικές εκδηλώσεις, συναυλίες διεθνείς συναντήσεις στίβου κ.ά.

Η διοίκηση του Σταδίου «Ειρήνης και Φιλίας» στο Φάληρο, έχοντας ανάλογη παθητικό, αποφάσισε να εξοστρακίσει από τους χώρους αρμοδιότητάς της τις αθλητικές εκδηλώσεις και να τους διαθέσει για συνέδρια, εκθέσεις, εμποροπανήγυρες, εκδηλώσεις με τις οποίες απέτυχε για την ώρα να καλύψει το παθητικό των εγκαταστάσεων.

Και σαν να μην έφθαναν αυτά, με την απομάκρυνση του Ιπποδρόμου από το Φαληρικό Δέλτα, ενός από τους ελάχιστους εναπομείναντες ελεύθερους χώρους στην Αθήνα για τον οποίο δεν προβλέπεται το κόστος και ο τρόπος μετεγκατάστασής του, θα κατασκευασθούν σ' αυτό το χώρο έξι αθλητικά μεγαθήρια, τα οποία μετά τους αγώνες θα μετατραπούν σε... συνεδριακό κέντρο. Δεν αναφέρεται βέβαια σε τι θα χρησιμεύσει αυτό το συνεδριακό κέντρο, όταν την ανάλογη ζήτηση την καλύπτουμε επαρκέστατα με τους υπάρχοντες χώρους στο Φάληρο και στην Καλογρέζα. Άσε που... μετά την Ολυμπιάδα δεν θα διαδοθεί η αθλητική (ευγενής ή αγενής, έτσι όπως κατάντησε ο πρωταθλητισμός δεν έχει σημασία) άμιλλα, μέσω της ανάπτυξης στη χώρα μας αθλημάτων, όπως το πάνμπικτον, το τσε-κβο-ντο, το μπρα-ντε-φερ, το χόκεϊ και πολλά άλλα!

Ανακάλυψαν τις επικοινωνίες

Φυσικά στον προϋπολογισμό περιλαμβάνεται το κόστος του τηλεπικοινωνιακού εκσυγχρονισμού. Να τονίσουμε εδώ ότι το κόστος που αφορά στο σκέλος «τηλεόραση» θα μείνει αναξιοποίητο μετά τη διοργάνωση, γιατί η ποσότητα μηχανημάτων και ηλεκτρονικών εγκεφάλων που θα καλύπτουν τις ταυτόχρονες αναμεταδόσεις ποικίλων και σε διαφορετικό τόπο εκδηλώσεων, δεν πρόκειται να ξαναχρησιμοποιηθεί, παρά σ' ένα ελάχιστο ποσοστό εξοπλισμού. Από τη διεθνή πρα-

κτική συνάγεται ότι το κομμάτι του εξοπλισμού, που δεν έχει ξεπερασθεί από την τεχνολογική πρόοδο, μεταπωλείται στις επόμενες διοργανώτριες πόλεις. Όσον αφορά τώρα τον ΟΤΕ, οι ανάγκες της Ολυμπιάδας απαιτούν ένα συγκεντρωτικό δίκτυο, ύψιστης βέβαια τεχνολογίας κι όχι ένα αποκεντρωμένο που απαιτούν οι ανάγκες της χώρας. Υπάρχουν επιχειρήσεις και πρωτοβουλίες στην επαρχία, οι οποίες αναγκάζονται να περιορίσουν τις δραστηριότητές τους επειδή ακριβώς οι πληροφορίες και επικοινωνίες που χρειάζονται για τη διεκπεραίωση των αναγκών τους, δεν φθάνουν στην ώρα τους... Και εδώ η διεθνής πρακτική μας διδάσκει πως ισχύουν όσα και για την τηλεόραση.

Σημαντικό ποσοστό του προϋπολογισμού της Ολυμπιάδας καταλαμβάνει το κόστος της επέκτασης του οδικού δικτύου. Προβλέπονται διανοίξεις λεωφόρων μήκους 46 χιλιομέτρων—που απαιτούν με την άνοδο των τιμών αντικειμενικού προσδιορισμού της γης τεράστια ποσά για απαλλοτριώσεις—πολλοί ανισόπεδοι κόμβοι, η ολοκλήρωση του «Ολυμπιακού δακτυλίου»,—στον οποίο φημολογείται ότι δεν θα κυκλοφορεί κανένα Ι.Χ. τις ημέρες των αγώνων— σήραγγες στον Υμηττό... Και επειδή στα δημόσια ταμεία «δεν μ' πάχει μία» (ίσα που καλύπτουμε τους μισθούς και τις συντάξεις), πολλά από τα έργα θα δοθούν με τη μέθοδο της αντιπαροχής, όπερ έστι διόδια σε αστικές αρτηρίες και κατασκευή εμπορικών κέντρων κατά μήκος αυτών των λεωφόρων. Αντιλαμβανόμαστε όλοι ότι αυτή η πρακτική κάθε άλλο παρά θ' αποσυμφορήσει το κυκλοφοριακό χάος και την κίνηση των Ι.Χ. δηλαδή τις γεννεσιουργές αιτίες του νέφους.

Με όλα αυτά εν εξελίξει, το μόνο συγκοινωνιακό έργο που προβλέπεται είναι η κατασκευή δύο γραμμών μετρό, συνολικού μήκους 12 χιλιομέτρων, μια κατασκευή που αν θέλουμε να είμαστε συνεπείς χρονικά θα ξεπεράσει τα «αρχαιολογικά εμπόδια» της διαδρομής, καταστρέφοντας ότι απέμεινε από την ιστορία αυτού του τόπου. Υπάρχουν όμως κι άλλες ενστάσεις ως προς αυτό το έργο. Η πιο βασική είναι ότι το δίκτυο θα καλύπτει ελάχιστο όγκο των συνολικών επιβιβάσεων (δεν υπάρχει μελέτη ως προς αυτό), όταν το υπάρχον «ηλεκτρικό δίκτυο», που είναι δι-

πλάσιο σε μήκος χιλιομέτρων, καλύπτει με τα επίσημα στοιχεία μόλις το 11% του αστικού συγκοινωνιακού φόρτου της πρωτεύουσας. Ας φαντασθούμε μόνο πόσο πρέπει να φθάσει το αντίτιμο του εισιτηρίου των μαζικών μετακινήσεων στην πόλη, όταν, με τιμές του 1988, η κατασκευή του θα ξεπεράσει τα 300 δισεκομμύρια, χωρίς να συνυπολογίζονται οι συνήθειες υπερβάσεις.

Αφήσαμε τελευταίο το αεροδρόμιο των Σπάτων που πέραν από την αμφίβολη σκοπιμότητα του τόπου επιλογής —υπήρχαν άλλωστε ανέκαθεν έντονες αμφισβητήσεις ακόμα και σε επίπεδο αρμόδιων υπουργών— είναι το σήμα κατατεθέν της επέκτασης της πόλης. Από τη μία το πρώτο Ολυμπιακό χωριό δημιουργεί τις προϋποθέσεις οικιστικής επέκτασης στην Πάρνηθα και, από την άλλη, οι αεροδιάδρομοι στα Σπάτα οδηγούν στην τσιμεντοποίηση όλων των Μεσογείων —μιας περιοχής που στις αρχές του αιώνα έδινε το 1/6 της γεωργικής παραγωγής όλης της χώρας. Με την Ολυμπιάδα γίνεται δηλαδή εντονότερο το φαινόμενο της προαστικοποίησης.

Η επαρχία του «φτωχού»

Το μεγάλο σκάνδαλο όμως που προκύπτει, έχει να κάνει με την εγκατάλειψη της περιφέρειας. Πάντα σε τιμές του 1988, η επαρχία έπαιρνε 100 δισεκομμύρια το χρόνο για τις ανάγκες της, ανεξάρτητα πώς απορροφούνταν αυτές οι πιστώσεις, αν σκεφθούμε ότι υπάρχουν 6.000 περίπου δήμοι και κοινότητες σ' όλη την επικράτεια. Με την ανάληψη της Ολυμπιάδας η πρωτεύουσα θα απορροφά 260 δις ετήσια· το τελευταίο νούμερο συμπεραίνεται, αν στα πέντε χρόνια που απομένουν διαιρεθεί ισότιμα το προϋπολογισθέν ποσόν των 1,3 τρις, χωρίς να υπολογίσουμε την παραμικρή υπέρβαση. Σε τέσσερα δηλαδή εκατομμύρια κατοίκους θ' αναλογούν 2,6 φορές περισσότερα χρήματα από εκείνα που αντιστοιχούν στα υπόλοιπα 6 εκατομμύρια του πληθυσμού. Με μια απλή αριθμητική αναγωγή κάθε κάτοικος του λεκανοπεδίου «επιδοτείται» (σχηματικά) με τέσσερις φορές περισσότερα χρήματα από τον κάτοικο της υπόλοιπης χώρας. Κι όλα αυτά μόνο για τις λεγόμενες δημόσιες επενδύσεις, γιατί στον ιδιωτικό τομέα θα συσσωρευθούν πολύ μεγαλύτερα ποσά στην Αττική, με αποτέλεσμα βέβαια τη συσσώρευση κι άλλων πολ-

λών κατοίκων στην Αθήνα. Η πρακτική αυτή, μεταξύ άλλων παραγόντων, οδήγησε την πόλη του Μεξικό, σε διάστημα είκοσι χρόνων μετά την Ολυμπιάδα του 1968, σε υπερδιπλασιασμό του πληθυσμού της, με αποτέλεσμα να θεωρείται σήμερα μια απέραντη τενεκεδούπολη 18 εκατομμυρίων κατοίκων, στην οποία πέραν από το μικρό πολυτελές κομμάτι της, βασιλεύει η φτώχεια, η εγκληματικότητα, η οικολογική υποβάθμιση.

Τσιμέντα και αφυδάτωση

Ίσως είναι περιττό, πέραν από την επιγραμματική αναφορά, να αναλύσουμε την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Στο φάκελο, που κατά μία περιεργη λογική οι οδικές αρτηρίες και οι χώροι «πάρκινγκ» θεωρούνται ελεύθεροι χώροι, αναφέρεται ότι θα κτισθούν 1.300 στρέμματα, σε μια Αθήνα που έχει 2,9m² ανά κάτοικο ελεύθερους χώρους, όταν στις Βρυξέλλες, ο μέσος όρος των πρωτευουσών της ΕΟΚ, αναλογούν 31m². Και να ήταν μόνον αυτά θα σκεφτόταν κανείς ότι... φθηνά τη γλιτώνουμε. Οι μεταπρατικές επενδύσεις, οι ξενοδοχειακές μονάδες, η εκμετάλλευση της ανόδου των ενοικίων και οι διαδοχικές επεκτάσεις του σχεδίου πόλεως, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του οδικού δικτύου διαμορφώνουν μια κατάσταση, οι συνέπειες της οποίας δεν θ' αργήσουν να φανούν.

Κι αν παρ' όλα αυτά αντιμετωπίσουμε έντονο πρόβλημα με το νερό, τίποτε δεν μας σταματά: θ' αποστραγγίσουμε και το τελευταίο ποτάμι, θ' αποξηράνουμε και την τελευταία λίμνη, θα μεταφέρουμε νερό από όλη την Ελλάδα στην πρωτεύουσα με... τάνκερ. Για να επιβεβαιωθεί αυτό που είπε ο Κανδύλης στην τηλεόραση, ότι κι ο πιο φτωχός Έλληνας μπορεί να δανεισθεί, αλλά θα παραθέσει γεύμα στα γενέθλια του παιδιού του!

Ο Ολυμπισμός και η Coca-Cola

Και ερχόμαστε στην τερατουργία του θεσμού των Ολυμπιακών Αγώνων, που ακολουθεί, καμιά φορά πρωταστατεί, στα βήματα της εμπορευματικής κοινωνίας. Η ΔΟΕ έχει από χρόνια συστήσει εταιρεία, στην οποία μέτοχοι αυτή τη στιγμή είναι 22 «επίσημοι χορηγοί» (σπόνσορες δηλαδή) και έχει εκχωρήσει όλα τα δικαιώματά της (με το αζη-

μείωτο βέβαια, ακόμα και οι θάνατοι έχουν ανάγκες!) σ' αυτούς. Έτσι η διαδρομή της Ολυμπιακής φλόγας τεμαχίζεται ανά χιλιόμετρο (πώς θα χωρέσουν τόσοι σπόνσορες;), η απαγγελία του Ολυμπιακού ύμνου γίνεται κομματιαστά, μια και οι πολυεθνικές απέκτησαν διαφημιστική ιδιοκτησία επί των στίχων του και πίσω από την προετοιμασία κάθε αθλητή κρύβεται ο διαφημιστής και το επιστημονικό επιτελείο του, που θ' αλλάξει τη χημεία και τις επιδόσεις του. Γιατί, μην ξεχνάμε, οι νίκες κάνουν το «καλό ταμείο». Αν παρ' ελπίδα και παρά τις προφυλάξεις, γιατί υπάρχει κι ο αντίγωνισμός, συλληφθεί κάποιος / ντοπαρισμένος ή χαθεί και κάποια ανθρώπινη ζωή (υπάρχει και το εγχώριο θύμα, ο τότε παγκόσμιος ρέκοντμαν εφήβων στη σφαιροβολία Θύμιος Δαβιτζόγλου, στη μνήμη του οποίου γίνονται κάθε χρόνο αγώνες στίβου στη γενέτειρά του Καβάλα), ε! αυτό δεν είναι παρά σταγόνα στον ωκεανό...

Άλλωστε οι ελληνικές κυβερνήσεις, από τότε που μας καρφώθηκαν (!) τέτοιες ιδέες, προσπαθούν με σύνεση ν' αναβιώσουν το... αρχαίο πνεύμα. Για παράδειγμα η ΝΔ προσπαθούσε να θεσπίσει το λαχείο ΛΟΤΤΟ, ένα ανάλογο δηλαδή παιχνίδι με τις γνωστές λοταρίες της αρχαίας Ρώμης!

...Κι όμως παρ' όλα αυτά κινδυνεύουμε σοβαρά να πάρουμε τους Ολυμπιακούς Αγώνες του '96. Ο λόγος είναι απλός. Στην Αθήνα υπάρχει ένα τεράστιο κατασκευαστικό κενό και το διεθνές κατασκευαστικό λόμπυ επενδύει πολλά στην περίπτωση της. Ανάλογη κατάσταση υπάρχει και στον τομέα της αγοράς και της διαφήμισης, μια αγορά που σε σχέση μ' αυτή των «αντιπάλων» πόλεων, θεωρείται «παρθένα». Τι θα κερδίσει για παράδειγμα η Coca Cola από την υποψηφιότητα της Αθήνας όταν στην πολιτεία της Αμερικής, όπου βρίσκεται η έδρα της πολυεθνικής, κι ο τελευταίος κάτοικος της έχει μάθει πριν από τη γέννησή του για την ύπαρξη του προϊόντος;

Πάντως και στην περίπτωση που μας ανατεθεί η διοργάνωση, η αντίθεση και η κριτική σε έργα ασύμφορα για την προοπτική της πόλης και ανασταλτικά για την ανανέωση της περιφέρειας πρέπει να συνεχισθεί, πριν φανούν έκδηλες οι συνέπειες.

[1]

ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ πεντάμηνο της κυβερνητικής του θητείας, το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας παρουσιάζει την εικόνα που γνώρισε η χώρα κατά τους πρώτους μήνες της εξουσίας της «Αλλαγής»: έλλειψη συνεκτικού, ιεραρχημένου και μεσοπρόθεσμου, τουλάχιστον, προγράμματος για τα οριακά οξυμένα προβλήματα του δημόσιου βίου· ανυπαρξία συντονισμού στους επιμέρους τομείς της κυβερνητικής μηχανής· καρατομήσεις υπουργών και δημιουργία «παράλληλων» εποπτικών οργάνων· υπεροχή του Υπουργικού Συμβουλίου· πιέσεις για ανασχηματισμό από άτυπα «περιβάλλοντα»· «διπλή γλώσσα» και παλινωδίες εν κενώ πολιτικής, κ.ο.κ.

ΑΥΤΑ όλα εκφράζονται σε μια κατάσταση εξαιρετικά κρίσιμη, λόγω της προχωρημένης διάλυσης και αποσύνθεσης των πάντων. Και πρώτα απ' όλα της οικονομίας. Είναι εδώ ακριβώς που η κυβερνητική ανεπάρκεια και ανικανότητα της ΝΔ εκφράζεται με τον πιο έκδηλο τρόπο, και με τις αρνητικότερες των συνεπειών: αντί της ανάπτυξης, η ανεξέλεγκτη πλέον «σταθεροποίηση»· και αντί της παραγωγικής προσέγγισης των μεγεθών η αντιφατική ταμειακή αντίληψη των περιφημών «ελλειμμάτων».

ΣΤΑ ΑΡΘΡΑ των Κ. Τσαλόγλου και Θ. Παπαμάργαρη που ακολουθούν η επισήμανση αυτών των αρνητικών συμπτωμάτων της κυβερνητικής πολιτικής, συνοδεύεται από την κριτική στην αντιπολίτευση η οποία λειτουργεί σε κοινωνικό κενό, με τα συνδικάτα «της» αυτονομημένα και σε άμυνα μόνο για το 7,1% της ΑΤΑ, ή άλλα παρεμφερή ζητήματα που έδιναν λόγο ύπαρξης στον «παλαιό συνδικαλισμό».

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΒΙΩΣΗ

του Κ. Τσαλόγλου

Ισχυροποιείται, η εντύπωση ότι και η σημερινή κυβέρνηση δεν είναι καλύτερη από την προηγούμενη, του ΠΑΣΟΚ, στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος. Όσα, επομένως, δικαιολόγησαν το σχηματισμό της, με την ψήφο του λαού δεν επαληθεύτηκαν. Αλίμονο αν το μόνο καθήκον που καλείται να εκπληρώσει η σημερινή εξουσία ήταν να ρυθμίσει τα δημόσια οικονομικά με τρόπο που απλώς θα επέτρεπε να πληρώνουμε τα χρέη μας, χωρίς καν να διαταραχθεί η ασυμβίβαστη με το πραγματικό εθνικό μας εισόδημα καταναλωτική επίδοση.

Αν επρόκειτο να έχει ουσιαστικό περιεχόμενο η μεθαιριανή ομιλία του κ. Κ. Μητσοτάκη στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης· και αν θέλουν, το μεγαλύτερο ελληνικό πολιτικό κόμμα και ο ηγέτης του, να βοηθήσουν αποφασιστικά στη μακροπρόθεσμη εξυπηρέτηση των συμφερόντων του έθνους, πρέπει να θέσουν τον ελληνικό λαό μπροστά στο δίλημμα: Ή θα συμφωνήσουν οι ικανοί για εργασία πολίτες, όποιο επάγγελμα και αν ασκούν, στην πιστή εφαρμογή της πολιτικής που θα καταστήσει την οικονομία μας χώρο υποδοχής της πιο επωφελούς επενδυτικής δραστηριότητας, ή θα προχωρήσουμε σε εκλογές, με το ισχύον εκλογικό σύστημα, ώστε να αναλάβουν την εξουσία, με τη θέληση της πλειοψηφίας του εκλογικού σώματος, όσοι επιμένουν ότι η ορθότερη οικονομική πολιτική ήταν εκείνη που εφαρμόστηκε μεταξύ 1982 και 1989. Η κινητοποίηση των υγιών δυνάμεων του έθνους για τη σωτηρία του δεν μπορεί να συντελεστεί παρά με δύο μόνο τρόπους: Ή η κοινωνία θα δεσμευτεί αμέσως και με τη θέλησή της στο έργο εξυγίανσης, εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης των λειτουργιών που διασφαλίζουν την επιβίωσή της, ή θα οδηγηθεί στον ιστορικό σωφρονισμό της με την ολοκλήρωση της διαδικασίας αποσύνθεσης που σημάδεψε το πέρασμα κυβερνήσεων και θεωριών ιστορικά καταδικασμένων. Το τί-

μημα, πάντως, στη δεύτερη αυτή περίπτωση θα είναι πολύ πιο βαρύ απ' αυτό που τώρα μπορεί να καταβληθεί.

Ο διεθνής ανταγωνισμός

Η επιχειρηματολόγηση της ανάγκης να αναλάβει η ίδια η ελληνική κοινωνία το έργο της οικονομικής και πολιτιστικής αναμόρφωσης του τόπου, αλλά και του εαυτού της, εγκαταλείποντας συνθηματολογίες και πρακτικές που υπονόμισαν και τον τόπο και την ίδια, δεν είναι δύσκολη. Αρκεί να λεχθεί με ωμή ειλικρίνεια η αλήθεια για καταστάσεις και υπευθυνότητες, χωρίς το γλωσσοδέτη που συνήθως προκαλεί το εκφοβιστικό «πολιτικό κόστος». Και η απόφαση των πολιτών, αδιάφορο αν είναι εργαζόμενοι ή εργοδότες, να εργαστούν για την ανέλκυση της χώρας ως το επίπεδο των προηγμένων χωρών του κόσμου, από την υπανάπτυξη όπου την καθήλωσε ο παπανδρεϊκός «σοσιαλισμός», μπορεί ταχύτατα να εκδηλωθεί. Όταν μιλάμε για συμμετοχικές Δημοκρατίες και για συνεχή παρουσία του λαού στην αναζήτηση των προσφορότερων λύσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν κρίσιμα εθνικά προβλήματα, μιλάμε, ακριβώς, για την ανάληψη από τα Συνδικάτα της ευθύνης για ειλικρινή και αποδοτική συνεργασία με την κυβέρνηση, ώστε να κατακτηθούν, συλλογικά αναγνωρισμένοι, εθνικοί στόχοι, και όχι μόνο να ικανοποιηθούν εισοδηματικά αιτήματα.

Η εποχή μας, με τις άκρως εξειδικευμένες στην περίπτωση μας απαιτήσεις λόγω της ένταξής μας στην ΕΟΚ, άφησε πολύ πίσω της, πλέον, την παραδοσιακή αντίθεση εργοδότη - εργαζόμενου, την επενδυμένη με το «ιδεολογικό» καθήκον της υπονόμευσης, ως την ανατροπή του, του «κράτους των εργοδοτών», για να επικρατήσει —επιτέλους!— το «κράτος των εργαζομένων», η δικτατορία του προλεταριάτου. Τώρα ο εχθός του εργαζόμενου είναι ο ανεμπόδιστος διεθνής ανταγωνισμός, που πετυχαίνει τόσο πιο γρήγορα και αποτελεσματικά τις διαλυτικές διεισδύσεις του στις εθνικές «αγορές», όσο πιο έντονη και εκτεταμένη είναι η αντίθεση εργαζομένων και επιχειρηματικού κεφαλαίου, κοινωνίας και κρατικής εξουσίας στις περιοχές «εισβολής» του.

Αυτά που συνέβησαν στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού, μόνον κακόπιστους ή ηλίθιους δεν έδιδαν. Το πελώριο χάσμα, σ' αυτές τις χώρες, ανάμεσα στις κοινωνίες τους και στο κράτος - εργοδότη, μοναδικό αποτέλεσμα είχαν να εμφανίζεται, τώρα, το διεθνές επιχειρηματικό κεφάλαιο ως η αναντικατάστατη ελπίδα οικονομικής σωτηρίας τους, σωτηρίας, άρα, και των εργαζομένων τους. Όπου λειτουργεί ομαλά η συνεργασία κοινωνίας και πολιτικής εξουσίας, ο διεθνής ανταγωνισμός σκοντάφτει στην *ανταγωνιστική παραγωγικότητα* που υψώνει για προστασία της η ίδια η κοινωνία. Και είναι η μόνη προστασία που, ιστορικά, της επιτρέπεται στο μέλλον.

Η επιμονή των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων, τούτη την ώρα, να κινητοποιούνται αποκλειστικά και μόνο για τη διατήρηση της καταναλωτικής δύναμης που διευκόλυνε ο άμετρος εσωτερικός και εξωτερικός δανεισμός του Δημοσίου, είναι ό,τι χειρότερο θα παρεμβαλλόταν στην υποχρέωση απαλλαγής του τόπου από λειτουργίες και συμπεριφορές, υπεραρκετές για να «σβήσουν» —κυριολεκτικά— την εθνική μας προσωπικότητα, αν συνεχιστούν.

Συνηγορεί, ασφαλώς, σε τούτη τη στείρα διεκδικητική μονομέρεια των συνδικαλιστικών διεκδικήσεων, το προβάδισμα που έδωσε η κυβερνητική πολιτική στην πολυπόθητη αποκατάσταση της «οικονομικής σταθερότητας». Οικονομικής σταθερότητας, η οποία δεν μεταφράζεται, σε τελευταία α-

νάλυση, παρά στην ικανότητα του δημόσιου τομέα να συντηρεί τη λειτουργία του, όπως ως τώρα έχει αυτή διαμορφωθεί, με μικρότερες, όμως, δαπάνες, ώστε να υπάρξουν περιθώρια για την τακτική εξυπηρέτηση του τεράστιου χρέους που έχουμε φορτωθεί. Το τελευταίο τούτο είναι και το μόνο που ενδιαφέρει τους ποικιλώνυμους διεθνείς οικονομικούς Οργανισμούς, γι' αυτό και το συνταγολόγιο που εισηγούνται —με εξαίρεση τα χρηματοδοτικά Ταμεία της ΕΟΚ— υπέρ της γρήγορης «σταθεροποίησης» της οικονομίας μας, δεν περιλαμβάνει κεφάλαιο σχετικό με την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Πέρα από τα δημοσιονομικά

Έτσι, με τη βοήθεια και της μικρόψυχης έως ευτελούς αντιπολιτευτικής συνθηματολογίας των υπεύθυνων της σημερινής βαθιάς εθνικής κρίσης, ενσταλλάχθηκε στη συνείδηση των πολιτών η εντύπωση πως το κύριο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό μας πρόβλημα είναι τα ογκώδη ελλείμματα του δημόσιου τομέα, και ότι η μόνη διαφορά μεταξύ του έργου που καλείται να καθοδηγήσει η σημερινή κυβέρνηση και εκείνου που «επετέλεσε» η προηγούμενη οκταετία, είναι η προσεκτικότερη διαχείριση του δημόσιου χρήματος. Επειδή, όμως, από τη σπάταλη διαχείριση του δημόσιου χρήματος επωφελήθηκε η παραοικονομία, κατά κύριο λόγο, και η πασοκική νομενκλατούρα, κατά δεύτερο λόγο, η μείωση των ελλειμμάτων, η καλύτερη, δηλαδή, διαχείριση της δημόσιας οικονομίας, πρέπει να γίνει με τη σύλληψη των φοροφυγάδων και το μηδενισμό των άσκοπων δαπανών, και όχι με τη μείωση της καταναλωτικής δύναμης του μισθωτού και του συνταξιούχου.

Ξεκινώντας απ' αυτή την ερμηνεία του οικονομικού προβλήματος, η απλή —όσο και αν είναι συνεχής— επίκληση του υπερβολικά μεγάλου για τις ελληνικές διαστάσεις δημόσιου χρέους, δεν συγκινεί κανένα. Γιατί να τον συγκινήσει, άλλωστε, αφού το σύνολο, σχεδόν των εργαζομένων και τα συνδικάτα τους, ούτε για μια στιγμή δεν ανησύχησαν στη διάρκεια της πασοκικής οκταετίας από το γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος της καταναλωτικής τους ικανότητας το εκάλυπταν τα δανεικά, στα οποία κατέφευγε η «προοδευτική» ηγεσία του τόπου για να αναπληρώσει τα

ελλείμματα που δημιουργούσε η εσκεμμένη καταστροφή εκ μέρους του όποιου διαθέταμε παραγωγικού μηχανισμού.

Παρασύρμένη από τις αντιπολιτευτικές επικρίσεις, που λογικά εμπνέει η «νομισματική» ερμηνεία του οικονομικού προβλήματος, η κυβέρνηση, αντί να διακηρύξει ότι η κρίση είναι *κοινωνικο - πολιτική*, με αναπόδραστο παρακολούθημά της την κρίση της οικονομίας, αγωνίζεται να εξωραΐσει την κατάσταση στα πεδία του πληθωρισμού, των φορολογικών βαρών, της παραγωγικής καθίζησης, της μείωσης των πραγματικών εισοδημάτων των εργαζομένων, των ελλειμμάτων. Πεδία, όπου, πραγματικά, οι μάχες χάνονται. Ισχυροποιείται, λοιπόν, η εντύπωση ότι και η σημερινή κυβέρνηση δεν είναι καλύτερη από την προηγούμενη, του ΠΑΣΟΚ, στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος. Όσα, επομένως, δικαιολόγησαν το σχηματισμό της, με την ψήφο του λαού δεν επαληθεύτηκαν.

Αλίμονο αν τα πράγματα ήταν ακριβώς έτσι. Αλίμονο αν το μόνο καθήκον που καλείται να εκπληρώσει η σημερινή εξουσία ήταν να ρυθμίσει τα δημόσια οικονομικά με τρόπο που απλώς θα επέτρεπε να πληρώνουμε τα χρέη μας, χωρίς καν να διαταραχθεί η ασυμβίβαστη με το πραγματικό εθνικό μας εισόδημα καταναλωτική επίδοση. Αν γι' αυτό επρόκειτο· αν αυτό ήταν όλο κι όλο που περίμενε ο τόπος ως αλλαγή από την ως τώρα πορεία του, τότε θα ήταν ωσάν να ομολογούσαμε ότι είμαστε εντελώς ανίκανοι πια να ανεγκύσουμε τη χώρα μας στο επίπεδο που θα την καθιστούσε ενεργό παράγοντα στη διαμόρφωση μιας οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά αναβαθμισμένης Ευρώπης, αντί να ξεμείνει στην κατηγορία των αθεράπευτα καθυστερημένων περιοχών της.

Εισαγωγές και εξαγωγές

Η άλωση μιας εθνικής οικονομίας, και, κατά προέκταση, η άλωση ενός ολόκληρου Έθνους, δεν χρειάζεται παστρατωτικές συράξεις, εκτός αν ο επιτιθέμενος, ο επίδοξος κατακτητής, είναι οικονομικά ασθενέστερος απ' αυτόν που εποφθαλμιά. Αρκούν οι ανταγωνιστικές τιμές των προσφερόμενων προϊόντων, για να «υποδουλωθεί» η όποια εθνική οικονομία έχει δεχθεί να κατεδαφίσει τα δασμολογικά, συναλλαγματικά και διοικητικών μέτρων τεί-

χη της. Και η «υποδούλωση» δεν είναι σχήμα λόγου. Η όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση της εσωτερικής αγοράς από τις εισαγωγές αποθαρρύνει την ανάληψη παραγωγικών πρωτοβουλιών, όπου δεν συντρέχουν συγκριτικά επωφελέστεροι όροι παραγωγής, ενώ η εξαγορά αυτοδύναμων, ως τότε, επιχειρήσεων από τον «εισβολέα» για να τις μετατρέψει σε παρακολούθημα των πολυεθνικών του δραστηριοτήτων συρρικνώνει όλο και πιο πολύ τη θέση του έθνους στον παγκόσμιο οικονομικό και διπλωματικό χώρο.

Θα παρατηρηθεί, ίσως, ότι οι εισαγω-

εξάλλου, από το αλλοδαπό κεφάλαιο, όχι μόνο δεν αντισταθμίζεται με ανάλογες επιχειρηματικές επεκτάσεις του ελληνικού κεφαλαίου στο εξωτερικό, αλλά, αντίθετα, αποτελεί παράλληλη διαδικασία αποδυνάμωσης του πάγιου παραγωγικού κεφαλαίου ελληνικών συμφερόντων —δημόσιων ή ιδιωτικών, δεν έχει διαφορά— η οποία συντελείται εξαιτίας της κακής διαχείρισης των επιχειρήσεων, ή της κοινωνικής εχθρότητας προς τον ιδιώτη επιχειρηματία!

Αντιπροσωπεύουμε, με άλλα λόγια, ένα τυπικό είδος εθνικής οικονομίας που οδεύει, χωρίς αντιστάσεις, προς

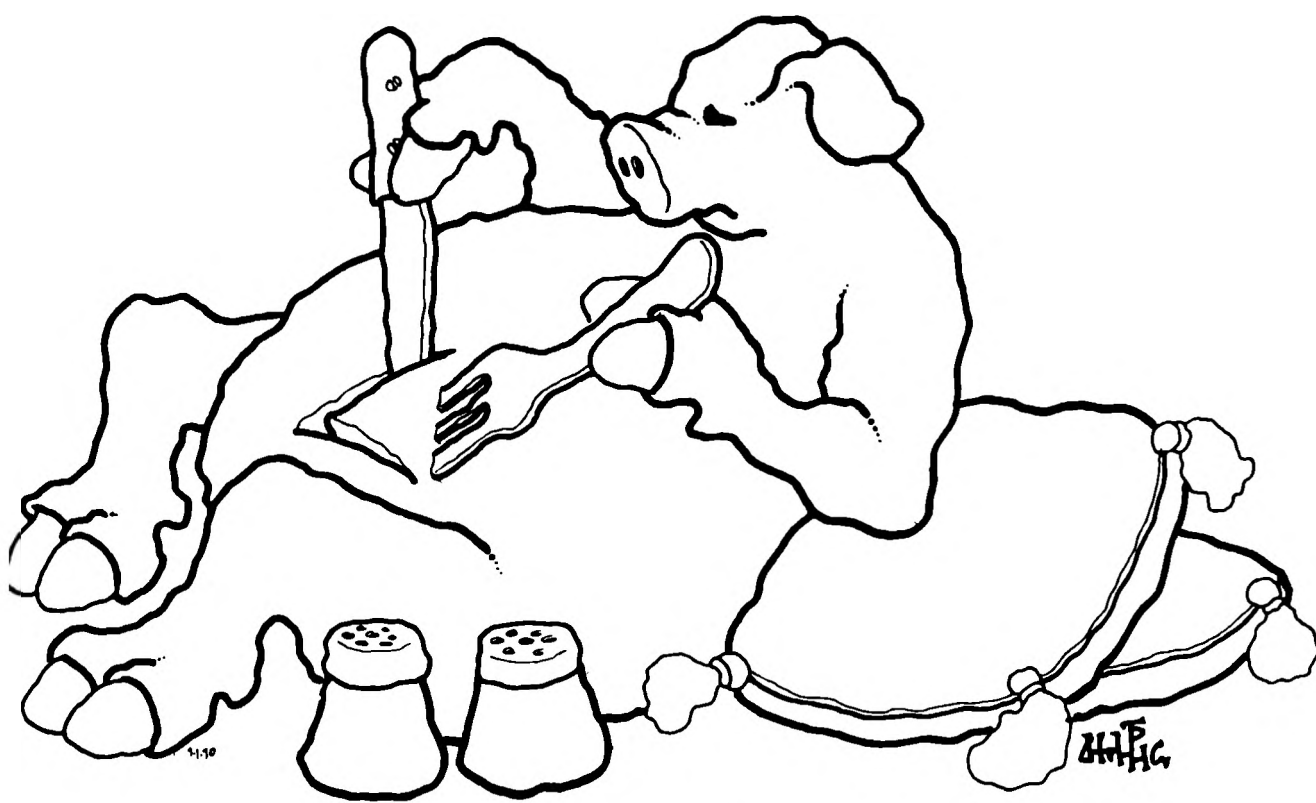
ψη όλων των μέτρων που θα καταστήσουν το ελληνικό οικονομικό έδαφος, αν όχι πλεονεκτικότερο, τουλάχιστον ίσων δυνατοτήτων με αυτές που προσφέρονται από άλλα κράτη στους μεγάλους επενδυτές, διαθέτουμε και κοινοβουλευτική αντιπολίτευση η οποία θυμίζει τον ήρωα του ανεκδότη. Αυτόν που έκλεψε τα ρούχα ενός κολυμβητή, και όταν ο τελευταίος στριφογύριζε ολόγυμνος ψάχνοντας να τα βρει, ο κλέφτης φώναζε να συλλάβουν τον... επιδειξία!

Ο φαύλος κύκλος της κυβέρνησης

Με την «εθνική», λοιπόν, συμβολή αυτής της αντιπολίτευσης, αντί της εξόδου από την κρίση στην οποία η αντιπολίτευση είχε οδηγήσει την οικονομία, και, το χειρότερο, την κοινωνία, η κυβερνητική πολιτική —όπως, ως τώρα τουλάχιστον, αναπτύσσεται— έχει εμπλακεί σε έναν φαύλο κύκλο, που βέβαια μόνο στην ανάκαμψη δεν κατευθύνει. Επειδή δεν γίνονται επενδύσεις ώστε να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας που θα απορροφήσουν τους άνεργους και το πλεονάζον προσωπικό του δημόσιου τομέα, το δημόσιο εξακολουθεί να συντηρεί εκατοντάδες χιλιάδες άχρηστου προσωπικού, με διπλή αρνητική συνέπεια: Δαπανά ογκώδη ποσά για τη μισθοδοσία αυτού του προσωπικού, στερώντας τα από τις επενδύσεις σε έργα υποδομής που είναι της αρμοδιότητάς του.

Αυτοί οι μισθοί, όμως, συνιστούν καταναλωτική δύναμη, η οποία δεν αντλείται από την παραγωγή προϊόντων ή την προσφορά κερδογόνων —για την εθνική οικονομία— υπηρεσιών, αλλά από δάνεια στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Η αντιπολίτευση, και τα καθοδηγούμενα απ' αυτήν συνδικάτα, κατηγορούν την κυβέρνηση γιατί απέτυχε στην υπόσχεσή της για επιτάχυνση των επενδύσεων, ενώ ταυτόχρονα τη λιθοβολούν για εχθρότητα προς το λαό, επειδή θέλει να μειώσει τον αριθμό των αμοιβόμενων από το δημόσιο κουρβανά, ώστε να χρηματοδοτήσει αναπτυξιακά έργα και να πάψει το κράτος να δανείζεται.

Ξεκινώντας τα συνδικάτα από την παραδοσιακή, μαρξιστική άποψη πως το σπουδαιότερο «εθνικό καθήκον» των εργαζομένων σε περιόδους ειρήνης είναι να εξασφαλίζουν τις υψηλότερες δυνατόν αμοιβές για τη μικρότερη δυ-

γές προϊόντων και υπηρεσιών είναι οργανικό χαρακτηριστικό κάθε σύγχρονης αγοράς, ενώ οι συγχωνεύσεις επιχειρήσεων ή η εξαγορά από αλλοδαπούς μετοχών τους αποτελεί πρακτική, που κατά κύριο λόγο μεταξύ των μεγάλων εταιριών αναπτύσσεται. Ορθόν. Με την εξής, διόλου ασημαντή, διαφορά. Οι οικονομίες που δεν θέλουν να γίνει η αγορά τους εξάρτημα ξένων παραγωγών φροντίζουν να αναπτύξουν και τις δικές τους εξαγωγές, δηλαδή τη δική τους παραγωγή, διευρύνοντας, ταυτόχρονα, το μερίδιο των εθνικών συμφερόντων σε επιχειρήσεις ξένων, ώστε να εξισορροπείται η επιρροή που απ' αυτούς τους λόγους ασκείται. Εδώ σε μας συμβαίνει το εντελώς αντίθετο. Ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών είναι πολλαπλάσιος του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών μας, γιατί τα προϊόντα μας δεν αντέχουν, ποιοτικά και σε τιμές, στον ανταγωνισμό.

Η εξαγορά ελληνικών επιχειρήσεων,

την ολοκληρωτική μετατροπή της σε εμπορικό εξάρτημα των προηγμένων οικονομιών, στερημένης κάθε δυνατότητας ανάληψης εθνικών πρωτοβουλιών και σχεδιασμών. Αν συνεκτιμήσουμε και τη δημογραφική πλευρά του προβλήματος, η οποία προβλέπει πως τα 2020 ο πληθυσμός της Ελλάδας θα είναι εννιά εκατομμύρια, από δέκα εκατομμύρια που είναι τώρα (!), και της Τουρκίας θα φτάσει τα 110.000.000, με λογικά αντίστοιχο παραγωγικό δυναμικό, τότε μπορούμε να καταλάβουμε ευκολότερα το μέγα εθνικό σφάλμα που διαπράττουμε, ασχολούμενοι με το αν θα κάνουν ή όχι προσευχή κάθε πρωί και οι μαθητές των δημόσιων σχολείων, αντί να αναλάβουμε, ως υπεύθυνος λαός, την υπόθεση του εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της εθνικής μας οικονομίας.

Το κακό, δυστυχώς, είναι ότι, εκτός από τη διστακτικότητα του κυβερνώντος κόμματος να προχωρήσει στη λή-

νατόν εργασία, επιδεινώνουν την ανταναπτυξιακή θέση του κράτους με συνεχείς απεργιακές κινητοποιήσεις, οι οποίες στοιχίζουν δισεκατομμύρια σε χαμένες ώρες εργασίας, σε διαθέσιμο, άρα, εθνικό εισόδημα. Αναπόφευκτη συνέπεια αυτής της αντιδικίας κράτους και κοινωνίας των εργαζομένων, είναι η εξαφάνιση από την ελληνική αγορά κάθε πλεονεκτήματος ικανού να πείσει επιχειρηματικά κεφάλαια να επενδυθούν, αφού οι συνθήκες επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι καλύτερες εδώ από όσο αλλού. Αυτό εξηγεί και την αδυναμία εκποίησης των προβληματικών επιχειρήσεων.

«Επενδύσεις» γκανιότας

Οι βαθιές ρωγμές που δημιουργούνται από την αντιπαράθεση κράτους και κοινωνίας είναι, συνεπώς, αυτές ακριβώς που διευκολύνουν την «εισβολή» του ξένου κεφαλαίου. Εισβολή όχι για να εμπλουτίσει ο «εισβολέας» με σύγχρονες παραγωγικές μονάδες τον πλουτοπαραγωγικό μηχανισμό της χώρας, αλλά για να απομυζήσει όσο γίνεται μεγαλύτερο ποσοστό από το εθνικό χρήμα που κατευθύνεται, με τη μία ή την άλλη μορφή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στο εξωτερικό. Είναι οι μόνες «επενδύσεις» που γνωρίζουμε τον τελευταίο καιρό. Είναι οι ξένοι αγοραστές ομολόγων του δημοσίου με ρήτρα ECU, ή οι «θεσμικοί επενδυτές» —όπως τους λένε στη χρηματιστηριακή γλώσσα— οι οποίοι μαστεύουν τις αποταμιεύσεις των κερδοσκοπών με τη μέθοδο του ανεβοκατεβάσματος, χωρίς την παραμικρή οικονομική δικαιολόγηση, της τιμής των μετοχών. Κάτι ανάλογο με τη «γκανιότα» στο τραπέζι του πόκερ, όπου, από κάθε ποσό που κερδίζεται, αφαιρείται ένα ποσοστό «για τα έξοδα της Λέσχης»...

Είναι βέβαιο πως, αν εξακολουθήσει η ελληνική κοινωνία να αντιμετωπίζει με αδιαφορία, εξαιτίας της άκρατης εγωκεντρικής συμπεριφοράς της, το κρίσιμο πρόβλημα αυτής της ίδιας της εθνικής μας επιβίωσης, και αν ολόκληρη η πολιτική ηγεσία του τόπου δεν αλλάξει πολιτική λογική, το κοινοτικό μέλλον της Ελλάδος θα είναι η πιθανή ανάδειξη ως «Ευρωπαίων» προικισμένων Ελλήνων, ως Έθνος, όμως, δεν θα 'χουμε, σ' αυτήν την Κοινότητα, τίποτε να προσφέρουμε. Εκτός, ίσως, από οίκους ευγηρίας, και αυτούς χρηματοδοτούμενους από το Κοινωνικό Ταμείο της Κοινότητας! □

«ΕΘΝΟΣ ΑΝΑΔΕΛΦΟΝ»

Ο ρόλος του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος

του Θεοχάρη Παπαμάργαρη

Το συνδικαλιστικό κίνημα θα πρέπει να προβάλλει επίμονα τη δική του άποψη για τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας και την παραγωγική ανασυγκρότηση της οικονομίας... Αν θέλει να είναι συνδικαλιστικό κίνημα της δεκαετίας του '90 πρέπει να αλλάξει...

Η ελληνική κοινωνία και οικονομία στη δεκαετία του '90 αντιμετωπίζει καθοριστικά προβλήματα εκσυγχρονισμού και προσαρμογής. Είναι φανερό ότι ορισμένα μοντέλα, καθώς και καταστάσεις που με παραλλαγές κυριάρχησαν στις τέσσερις μεταπολεμικές δεκαετίες (1950-1990) έχουν εξαντλήσει τον κύκλο τους αφήνοντας πίσω έντονα αρνητικά χαρακτηριστικά που εμποδίζουν κάθε κίνηση προς τα εμπρός μέσα σ' ένα περιβάλλον παγκόσμιων ανακατατάξεων και αλλαγών. Αλλαγών και ανακατατάξεων που δεν αφήνουν περιθώρια εύκολων ελιγμών ή λύσεων.

Η περίοδος 1950-1990 χαρακτηρίστηκε στον τόπο μας από μια ποσοτική ανάπτυξη οικονομικών μεγεθών που εμπέδωσε καταναλωτικές συνήθειες και πρότυπα, χωρίς παράλληλη διευρύνση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας σε ευρείες βάσεις.

Η καταναλωτική αυτή φρενίτιδα δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχες αλλαγές στους θεσμούς, τα ήθη και τις αξίες της κοινωνίας, ούτε από τους αναγκαίους εκσυγχρονισμούς της πολιτειακής υπερδομής. Κάτι τέτοιο άλλωστε δεν μπορούσε να συμβεί από τη στιγμή που οι επεκτάσεις των οικονομικών μεγεθών και του αντίστοιχου καταναλωτικού επιπέδου μεγάλων κοινωνικών στρωμάτων δεν ήταν αποτέλεσμα ου-

σιαστικών αλλαγών στην παραγωγική βάση της κοινωνίας, αλλά προϊόν σε τελευταία ανάλυση εισροών πόρων από το εξωτερικό, που επέτρεψαν στην εσωτερική οικονομία να μεγεθύνεται χωρίς ορθολογική βάση. Θα ήταν παράλογο να περιμένουμε ουσιαστικές αλλαγές στους θεσμούς της κοινωνίας και της πολιτείας που θα εμπέδωναν μια άλλη κατεύθυνση ανάπτυξης και μια άλλη ποιότητα ζωής.

Οι κρίσιμες εισροές εξωτερικών πόρων που επέτρεψαν στην ελληνική οικονομία και την κοινωνία να τρέφει την ψευδαίσθηση ότι «αναπτυχθήκαμε» δεν υπάρχουν πια· τουλάχιστον στην έκταση που είναι αναγκαίο για να «υποστηλωθούν» τα καταναλωτικά επίπεδα που έχουμε συνηθίσει άρχοντες και αρχόμενοι να ζούμε. Σχέδιο Μάρσαλ (δεκαετία '50) μαζικές εισροές τουριστικού - μεταναστευτικού συναλλάγματος (δεκαετία '60 και '70) και κοινοτικοί πόροι (δεκαετία '80), τα στηρίγματα δηλαδή της καταναλωτικής έκρηξης της περιόδου 1950-1990 δεν υπάρχουν πια.

Αντίθετα, οι εξελίξεις στο διεθνές οικονομικό περίγυρο (Ανατολική Ευρώπη, 3η πετρελαϊκή κρίση) δεν επιτρέπουν καμιά ουσιαστική ελπίδα ότι στη δεκαετία του '90 κάποιοι πόροι από το εξωτερικό, όπως στις προηγούμενες δεκαετίες, θα μας επιτρέψουν να αποφύγουμε το πικρό ποτήρι των αναγκαιών προσαρμογών. Η περίφημη κοινοτική ενίσχυση, κι αν έλθει, θα περιβάλλεται ουσιαστικά από όρους Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ενώ οι Ολυμπιακοί Αγώνες του '96 (αν μας δοθούν) μπορεί να τροχίζουν την όρεξη κάποιων οικονομικών συμφερόντων για γρήγορα και εύκολα κέρδη, δεν μπορούν όμως αντικειμενικά να στηρίξουν τη σαθρή οικονομική μας υπερδομή στα σημερινά της μεγέθη και επίπεδα. Από μια πλευρά, έχουμε μείνει στον οικονομικό τομέα «έθνος ανάδελφον»...

Η παραπάνω στυγνή πραγματικότητα σίγουρα προβληματίζει πολλούς, σ' όλες τις πλευρές του πολιτικού φάσματος, σ' όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Προβληματίζει και το εργατικό

ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

συνδικαλιστικό κίνημα, ένα κίνημα χτυπημένο δεκαετίες ολόκληρες από τις βίαιες εξωσυνδικαλιστικές παρεμβάσεις των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων, ένα κίνημα που μόλις το 1989 στο 25ο Συνέδριο της ΓΣΕΕ βρήκε μια έκφραση τυπικής οργανικής ενότητας. Ένα κίνημα που εξακολουθεί να έχει αδυναμίες (θα ήταν παράλογο να μην είχε), και που όμως μέσα από αυτές τις αδυναμίες προσπαθεί να αρθρώσει ένα δικό του λόγο να κάνει τη δική του παρέμβαση, να αμυνθεί απέναντι σε αυξανόμενες επιθέσεις αυταρχισμού από την πλευρά της κρατικής εξουσίας που μιλά μεν για εκσυγχρονισμό, αλλά αντιλαμβάνεται τον εκσυγχρονισμό αυτό ως υπόθεση μιας κλειστής παρέας.

Είναι φανερό ότι το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα επωμίζεται τεράστιες ευθύνες. Σίγουρα αντιλαμβάνεται τη νέα σύνθετη κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα: ότι δηλαδή στην ημερήσια διάταξη δεν μπαίνει θέμα ανατροπής της «καθεστηκυίας τάξεως» όχι μόνο γιατί δεν υπάρχουν αντικειμενικές και υποκειμενικές προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο, αλλά και η

έννοια «καθεστηκυία τάξις» σήμερα έχει μια τέτοια ρευστότητα και εναλλαγή που δεν μπορεί να αποτελέσει μοναδικό στόχο βολής, αν υποθέσουμε ότι υπήρχαν απαραίτητα όπλα, πυρομαχικά και στρατεύματα.

Η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή, που σχεδόν αγκαλιάζει τη μισή σχεδόν ελληνική οικονομία, η κατάρρευση κοινωνικών και ηθικών αξιών, οι κραυγαλέες αδυναμίες της σημερινής κυβερνητικής εξουσίας συνοψίζονται άραγε μόνο στην (συνήθως νομότυπη) φοροδιαφυγή του Λάτση και του Βαρδινογιάννη, στις συνήθειες και τον τρόπο ζωής 1.000 οικογενειών που ζουν στο Κολωνάκι, το Ψυχικό και την Εκάλη ή εκτείνονται πλέον σε πολύ ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, συνήθειες και αδυναμίες;

Το συνδικαλιστικό κίνημα, για να αντιπαρατεθεί (όπως έχει χρέος) στην ανελέητη επίθεση στο εισόδημα και την απασχόληση, χρειάζεται νέες προσεγγίσεις και τακτικές, όπου κυρίαρχο στοιχείο πρέπει να είναι η ενότητα των εργαζομένων και η αποδοχή και κατάφαση ευρύτερων τμημάτων της κοινωνίας στους αγώνες τους.

Ταυτόχρονα το ίδιο το συνδικαλιστικό κίνημα θα πρέπει με επιμονή να προβάλλει τη δική του άποψη για το δημοκρατικό εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και την παραγωγική ανασυγκρότηση της οικονομίας, δείχνοντας έτσι ότι κινείται μέσα στις σύγχρονες αναγκαιότητες.

Μια τέτοια τακτική και στρατηγική δεν σημαίνει εγκατάλειψη των τελικών οραμάτων της εργατικής τάξης, αντίθετα: τα οράματα της κοινωνικής δικαιοσύνης, της κατάργησης της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σοσιαλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο, απηχούν μια νέα ορμή αν στηρίζονται, όχι σε φραστικές διακηρύξεις ή γραφειοκρατικές επιταγές και δομές, αλλά σε ζωντανή σύνδεση με τις νέες κοινωνικές πραγματικότητες. Το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα αν θέλει να είναι συνδικαλιστικό κίνημα της δεκαετίας του '90 πρέπει να αλλάξει...

MAYROMIXALH 7

Books and comics
from USA
at very cheap prices

Fiction
and non-fiction
books

We have thousand titles of
books. Novels, scientific
books (computer, economy,
psychology, biology, history,
geography etc.)

Movie classics, rare art
books and magazines for col-
lectors

Rare Comics (Marvel, DC
etc.).

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ
ΦΙΛΟΛΑΟΥ 151,
ΤΗΛ. 7015292

Τέρμα Τρολεϋ
ΑΓ. ΑΡΤΕΜΙΟΥ No 4

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ
ΣΤΟ
ΑΝΤΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΜΟΥΣΙΚΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
KODÁLY

*ΩΔΕΙΟ ΚΟΝΤΑΛΥ

αναγνωρισμένο από το κράτος

*ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ KODALY

Επαγγελματική μετεκπαίδευση
στο Σύστημα Kodály, με την
αποκλειστική συνεργασία του
Διεθνούς Ινστιτούτου Kodály.

Solfège, Μουσικά Παιδαγωγικά
Τραγούδι, Διεύθυνση Χορωδίας

ΚΥΠΡΟΥ 61
ΧΑΛΑΝΔΡΙ ΤΗΛ.: 6824940

ΜΙΑ πολιτική, στον οποιοδήποτε τομέα, διαγράφει τους τρόπους με τους οποίους η κυβέρνηση θα αποκριθεί σε κάποια ανάγκη, αποτελεί βάση για τη σύναψη αντιπροσωπευτικών δεσμών με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες αποδοχής - δεσμών που συνιστούν κεντρικό στοιχείο νομιμοποίησης αυτής της πολιτικής— και θα πρέπει να εκπορεύεται από ένα συνολικότερο προγραμματικό πλαίσιο, το οποίο συνεχίζει τη συνολική πολιτική μιας κυβέρνησης.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ για τα Προεδρικά Διατάγματα, με τα οποία ο κ. Κοντογιαννόπουλος επιχειρεί άλλη μια μεταρρύθμιση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανιχνεύουμε τις ανάγκες που τα δημιουργήσαν, υποψιαζόμαστε τις κοινωνικές ομάδες αποδοχής και νομιμοποίησής τους και προσπαθούμε να διαβλέψουμε σε ποιο συνολικότερο προγραμματικό πλαίσιο εγγράφονται.

ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ είναι ορατές, συνοψίζονται σε μια φράση: ο λειτουργικός «αναλφαριθμητισμός», η απαιδευσία και η αγραμματοσύνη βαίνουν αυξανόμενα στις νεότερες γενιές. Και αυτά σημαίνουν, μεταξύ άλλων, ότι η απόσταση Παιδείας - κοινωνίας διευρύνεται.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ακροατήριο αποδοχής / νομιμοποίησης των Διαταγμάτων Κοντογιαννόπουλου είναι πιθανώς οι φοβισμένοι μικροαστοί και μεσοαστοί συντηρητικοί, που βλέπουν το παιδί τους να ανατρέπει τις κλίμακες αξιών που συγκροτούν μια «εϋτακτη κοινωνία», να «ζει στο κενό», «άσκοπα», «απρογραμματίστα», και, τέλος ολέθριο, «περιθωριακά».

ΤΕΛΟΣ, προσπαθούμε να δούμε την «τάξη», που προσπαθεί να βάλει στα σχολεία ο υπουργός Παιδείας, μέσα στο συνολικό, όχι πρόγραμμα, αλλά σύνθημα της ΝΔ για αποκατάσταση εν γένει της τάξης της ευνομίας, της αξιοκρατίας, της ιεραρχίας κτλ.

ΚΑΙ ΠΟΥ συνοψίζει αυτά τα τρία στοιχεία —προϋποθέσεις και συνεπαγωγές— ο κ. Κοντογιαννόπουλος; Όχι βέβαια στην αλλαγή της διαδικασίας παραγωγής της γνώσης μέσα στο σχολικό θεσμό και στην τροποποίηση των όρων σύνδεσης / απόκρισης του σχολείου στις ανάγκες του κοινωνικού· όχι στην αντιμετώπιση του μαθητή ως οργανικού στοιχείου στην Κοινότητα που θα πρέπει να συνιστά το σχολείο· όχι στην εξασφάλιση της καλύτερης και εκσυγχρονισμένης πρώτης ύλης στη μάθηση έτσι ώστε αυτή να είναι

περισσότερο αντιπροσωπευτική για τους νέους και τους εφήβους των δημοτικών, των Γυμνασίων και των Λυκείων.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ Παιδείας επιχειρεί να μεταρρυθμίσει το σχολείο, επαναφέροντας τα παραδοσιακά κοινωνικά «φίλτρα» (εξετάσεις, βαθμοί) στην ίδια αποστεωμένη δομή παραγωγής της γνώσης και τα σύμβολα του αποδομημένου πλέον ελληνοχριστιανικού λόγου. Κατ' ανάγκην, αυτό το κάνει επιθετικά, πολιτικοποιώντας, δηλαδή, ευθέως την παρέμβασή του και προκαλώντας αυτόχρημα τη συγκρότηση μετώπου αντιπαράθεσης με τους μαθητές και τους καθηγητές (σε λίγο θα είναι έτοιμη και η αλλαγή του κανονισμού των Μαθητικών Κοινοτήτων...).

ΟΜΩΣ, οι μαθητές και οι καθηγητές θα ήσαν ακριβώς οι διαυλοί για την απρόσκοπτη εφαρμογή του σχεδίου του.

ΓΙΑΤΙ, αν προσβλέπει στο συντηρητικό ιστό που συνιστούν οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων, ποιος είναι άραγε ο Ρωμιός γονιός που θα δει το βλαστάρι του να τελειώνει μόλις και μετά βίας το Λύκειο και δεν θα διαμαρτυρηθεί για τη διάψευση των (πανεπιστημιακών) ονείρων του;

ΠΑΙΔΕΙΑ: ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ

του Γ. Φυσάκι τ. Προέδρου της ΟΙΕΛΕ, καθηγητή στο 3ο Λύκειο, Μαρούσι.

Τα προεδρικά διατάγματα του ΥΠΕΠΘ που δόθηκαν πρόσφατα στη δημοσιότητα και προκάλεσαν σάλο στην ελληνική κοινωνία, δεν θα πρέπει κανείς να τα αντιμετωπίσει και σχολιάσει αποσπασματικά και ξεκομμένα από τη συνολική εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Η κρίση που σοβεί από παλιά στην ελληνική εκπαίδευση και φτάνει στις μέρες μας σε επικίνδυνες κορυφώσεις, σε συνδυασμό και με την πλήρη αποτυχία όλων των «μεταρρυθμίσεων», υπογορεύει σήμερα την άποψη ότι το πρόβλημα δεν είναι δυνατόν να λυθεί με σειρά Π.Δ., ή ακόμα και με τροποποιήσεις του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος. Οι καιροί επιβάλλουν (τα «ραντεβού», 1992, 2000, η ανάπτυξη Τεχνολογίας και Επιστημών κτλ.) μια ριζική αναθεώρηση της υπάρχουσας φι-

λοσοφίας της εκπαίδευσης όσο και των δομών μέσα στις οποίες η φιλοσοφία αυτή μπορεί να πραγματωθεί.

Απαιτείται λοιπόν μια ριζική αλλαγή στους σκοπούς, στο περιεχόμενο και στην όλη σχολική πρακτική και μάλιστα άμεσα, για να προληφθεί η διακώνιση του απαράδεκτου και αναχρονιστικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Είναι κοινός τόπος, ότι η λειτουργία του σημερινού ελληνικού σχολείου νοσεί στους βασικούς άξονες, πάνω στους οποίους στηρίζεται η μάθηση: δηλαδή στον τρόπο μετάδοσης των γνώσεων, της πρόσληψής τους από τους εκπαιδευόμενους, της αφομοίωσης, εμπέδωσης και μετάπλάσής τους σε πραγματική Γνώση. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι το φαινόμενο της όλο και μεγαλύτερης αδιαφορίας για τη μάθηση από τα παιδιά και της μετατροπής του σχολείου σε φροντιστήριο, και μάλιστα υποβαθμισμένου κύρους κατά την αντίληψη των μαθητών. Ουσιαστικά η έννοια σχολείο είναι πλέον απωθητική για τα περισσότερα παιδιά και, αν κάποια στιγμή τους διόταν το δικαίωμα επιλογής, δεν θα το παρακολουθούσαν, αλλά θα ζητούσαν να καλύψουν τις απαιτούμενες γνώσεις για τη συνέχιση των σπουδών τους από άλλες πηγές.

Δεν θα ήθελα να απαριθμήσω και άλλα βασικά τρωτά της λειτουργίας του σχολείου. Αυτά πιστεύω πως οπωσδήποτε

τέχουν φορείς και προσωπικότητες, ειδικευμένες στα εκπαιδευτικά θέματα. Στην επιτροπή αυτή θα πρέπει να δοθούν συγκεκριμένα στοιχεία για τη λειτουργία και τα προβλήματα της εκπαίδευσης, βάσει των οποίων θα μελετήσει το όλο θέμα για να προχωρήσει σε έναν ουσιαστικό εκσυγχρονισμό του σχολείου.

Βέβαια, κατά καιρούς, τέτοιου είδους προτάσεις έχουν διατυπωθεί και μάλιστα υιοθετήθηκαν από κυβερνήσεις και υπουργούς. Όμως ποτέ δεν λειτούργησαν. Αποτελεί εξάλλου πεποίθησή μου ότι η κυβέρνηση αυτή, όπως και οι προηγούμενες, δεν επιθυμεί τη ριζική αλλαγή της φιλοσοφίας της εκπαίδευσης, γιατί το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα με ανώδυνες παρεκκλίσεις την εξυπηρετεί. (Αυτό συμβαίνει για όποιο κόμμα ασκεί εξουσία, ανεξάρτητα από το πώς αυτοτιτλοφορείται, γιατί, με λίγα λόγια, είναι ένας από τους κύριους μηχανισμούς αναπαραγωγής του).

Ως περιφρούρηση λοιπόν του υπάρχοντος συστήματος ερμηνεύεται η εξαγγελία των Π.Δ. Διότι οι περισσότερες διατάξεις τους εμπεριέχουν μορφές εξαναγκασμού στη διαδικασία της μάθησης. Υπάρχουν και μέτρα που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά, σε ένα όμως ριζικά αναβαθμισμένο σύστημα (π.χ. η συνεργασία σχολείου - οικογένειας, ίσως κάποιες εξετάσεις, η ενίσχυση των αδύνατων μαθητών).

Θα ήθελα να κάνω μια ειδική αναφορά στο θέμα «έπαρση και υποστολή της σημαίας». Το ζήτημα είναι πολύ σοβαρό, γιατί το εθνικό αυτό σύμβολο δεν πρέπει με κανένα τρόπο να γίνει αντικείμενο χλευασμού, αλλά να περιφρουρηθεί από τη φθορά της καθημερινότητας.

Θα μπορούσα να συνοψίσω τα παραπάνω κάνοντας μια μεταφορά:

Το σημερινό σχολείο είναι μια θεατρική παράσταση που επαναλαμβάνει το ίδιο κακό έργο με άσχετο σκηνοθέτη και απεγνωσμένους ηθοποιούς. Οι θεατές αρνούνται να παρακολουθήσουν. Ο σκηνοθέτης επιστρατεύει την Αστυνομία, για να κρατηθούν οι θεατές στην αίθουσα. Ε, αυτό δεν είναι θέατρο, δεν είναι τέχνη. Ας αναζητηθεί λοιπόν μια άλλη αίθουσα με ρεπερτόριο απαιτήσεων και σύγχρονο σκηνοθέτη.

«Θέλει αρετήν και τόλμην η... Εκπαιδευσις».

Α ΓΚΡΕΚΑ

...οτε είναι γνωστά και στην ηγεσία του ΠΕΠΘ. Πως λοιπόν τώρα παρακάμπτει τα κρίσιμα προβλήματα της εκπαίδευσης και αρχίζει τις «ΝΕΕΣ ΙΔΕΕΣ» με τα εξαγγελθέντα Π.Δ.; Η ευγείανση της Παιδείας θα γίνει τάχα ε την πρωινή προσευχή, τους εκκλησιασμούς, την κατάργηση των αδικαιοτήτων απουσιών, ή την επαναφορά της βαθμολογίας και των εξετάσεων στο Δημοτικό και Γυμνάσιο;

Οι νέες ιδέες απαιτούν σοβαρότητα και υπευθυνότητα. Ειδικά για την εκπαίδευση, δεν πρέπει να υπηρετούν καμία κομματική σκοπιμότητα. Γι' αυτό, αν η κυβέρνηση επιθυμεί τη ριζική αλλαγή του αναχρονιστικού εκπαιδευτικού συστήματος, θα πρέπει να απαιτήσει τα απαραίτητα Π.Δ. και να προχωρήσει στη συγκρότηση μιας διαδογματικής επιτροπής όπου θα συμμε-

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Επτά κείμενα για το Νίκο Καββαδία.

Συναγωγή άρθρων για τον ποιητή Νίκο Καββαδία.

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη.

Συστηματική καταγραφή των αρχαιοελληνικών πηγών του Οδυσσέα Ελύτη.

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ

«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη.

Προσπάθεια αποκρυπτογράφησης της ερωτικής ποιητικής του Γ. Σεφέρη, μέσα από την προσέγγιση του ποιήματος «Αριάδνη».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ» ΤΟΥ Α. ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ.

Ανάγνωση φιλολογική και κριτική του ποιήματος και διερεύνηση των μορφών αφήγησης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή.

Συναγωγή κειμένων για το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ

Ο γλωσσικός αφελληνισμός.

Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας.

Εξέταση του θέματος της συστηματικής χρήσης ξένων λέξεων, οι οποίες παραμένουν έξω από τη μορφολογία της ελληνικής γλώσσας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ» ΤΟΥ ΑΛ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Υφολογική προσέγγιση του διηγήματος «Ο έρωτας στα χιόνια».

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Ούτως ή άλλως: Αναγνώστáκης, Εγγονόπουλος, Καχτίσης, Χατζής.

Τέσσερις μεταπολεμικοί συγγραφείς, δυο ποιητές και δυο πεζογράφοι επιλεγμένοι παραδειγματικά αλλά και παρουσιασμένοι με υποδειγματικά διαφοροποιημένες μεθοδεύσεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΟΙ ΦΛΟΓΕΣ ΠΟΥ ΚΑΤΑΚΑΙΟΥΝ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

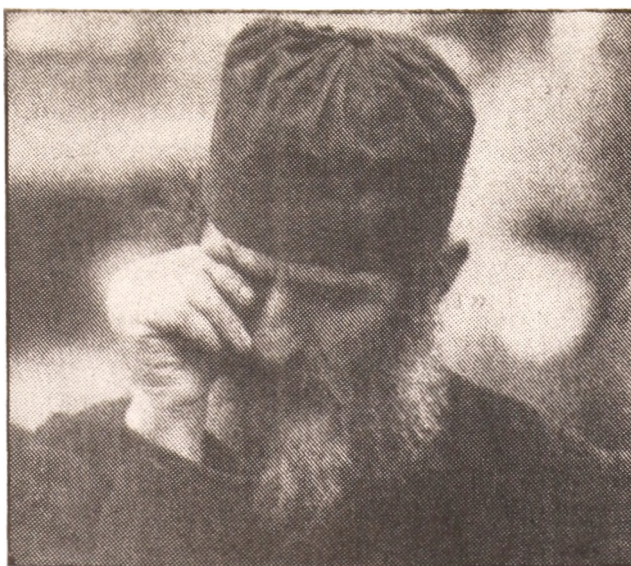
Καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς 15ήμερου νηστεϊκῆς προετοιμασίας γιὰ τὸν ἑορτασμό τῆς κατ' ἐξοχὴν ἀγιορείτικης πανηγύρεως τῆς μεταστάσεως τοῦ ἁγίου σώματος τῆς Θεοτόκου, τὸ μείζον θέμα πού ἀπασχόλησε τοὺς κατοίκους τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἦταν ἐκεῖνο τῆς μεγάλης καταστροφικῆς πυρκαγιᾶς, ἡ ὁποία ἀποτέφρωσε μέγα μέρος τοῦ καταπράσινου περιβολιοῦ Τῆς, ἐνῶ οἱ ἐπίγειες καὶ ἱπτάμενες δυνάμεις —ἀπὸ ἀνικανότητα εἴτε προσπαθώντας νὰ ἐπιδείξουν ἀνυπαρκτες ἱκανότητες ἢ ἀπὸ μανία ἀτομικῆς προβολῆς κάποιων αὐτοτιτλοφορούμενων εἰδικῶν —ὄχι μόνον ἀδυνατούσαν νὰ περιορίσουν τὴν φωτιά, ἢ πολὺ περισσότερο νὰ τὴν σβήσουν, ἀλλὰ κατάφεραν (!) νὰ τὴν προωθοῦν... Ἡ βλακεία πού μαστίζει τὴν ἐλληνικὴ πολιτεία σὲ συνδυασμὸ μέ τις χειρότερες ἐκφράσεις τῆς ἀγιορείτικῆς νοοτροπίας ἔκαναν τὸ «θαῦμα» τους.

Στὸ Ἅγιον Ὄρος μόνον διασώζεται ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, μέ μοναχοὺς διαφόρων ἐθνικοτήτων, συνεχίζοντας ἔτσι τὴν πρακτικὴ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας· μολονότι δὲ ὅλοι προσπαθοῦν, χρόνια τώρα, γιὰ τὴν ἐλληνοποίηση τοῦ Ἁγίου Ὁρους, μέ τις μέχρι τοῦδε πολιτικὲς ἐπιλογές, ἀποδείχθηκε πλέον καὶ ἐμπράκτως ὅτι

Φιλοξενούμε με χαρὰ τὸ μικρὸ σημεῖωμα πὺ ἀκολουθεῖ, τὸ ὁποῖο ἔγραψε ἓνας μοναχός, «κάτοικος τοῦ Ἁγίου Ὁρους».

Με οὐσιαστικὴ γνώση, ἀγάπη ἀλλὰ καὶ ευθύτητα, θίγει θέματα πὺ πολυσέλιδα ρεπορτάζ ἀπέφυγαν ἢ δὲν μπόρεσαν νὰ ἀγγίξουν. Ἡ

ιδιότητά του καὶ ἡ συνακόλουθη σεμνότητα τοῦ «κατοικοῦ τοῦ Ἁγίου Ὁρους» μας ἐπιβάλλει νὰ διατηρήσουμε τὴν ἀνωνυμία.

κάτι τέτοιο ὄχι μόνον εἶναι ἐπικίνδυνο ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον, διότι καὶ πάλι μᾶς ἤρθε βοήθεια ἀπὸ τοὺς ξένους: Ἀπὸ 44 Γερμανοί, μέ δύο ἐλικόπτερα, κατάφεραν σὲ λίγες ὥρες νὰ σβήσουν τὴ φωτιά, πρᾶγμα πὺ δὲν κατόρθωσαν 2.000 Ἕλληνες στρατιῶτες, ὀκτώ πυροσβεστικά ἀεροσκάφη καὶ λοιποί, πὺ ἐσπευδαν ὡς ἀσυντόνιστοι θεατές σὲ διάφορα φλεγόμενα μέτωπα τις προγούμενες 14 ἡμέρες.

Ἦταν βαρὺ τὸ τίμημα ἐξ ἄλλου καὶ γιὰ τὸ ὀλίσθημα ἀρκετῶν ὑπευθύνων ἀγιορειτῶν ρασοφόρων, πὺ περίμεναν θεόθεν βροχή γιὰ νὰ ἀποδείξουν τις «θαυματουργικὲς» ἱκανότητες, μέ σκοποὺς χρησιμοθηρικούς καὶ γιὰ ἀσκησι «πνευματικῆς» βίας μέ τις ἀτέλειωτες διηγῆσεις στοὺς ἀνύποπτους ἐπισκέπτες τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐνῶ οἱ βροχὲς πλημμύριζαν τὴν ὑπόλοιπὴ Ἑλλάδα. Κι ὅλα αὐτά, σὲ συνδυασμὸ μέ τις ἀνοργάνωτες κρατικὲς ἐνέργειες, φανερώνουν τὴ θλιβερὴ μας κατάσταση, τὴν ἔλλειψη δηλαδὴ κοινοῦ νοῦ καὶ πραγματικοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὸν τόπο τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Οἱ διάφορες φωνές πὺ ἀκούγονται εἴτε ἀπὸ πολιτικούς, πὺ ψηφοθηρικὰ φαίνονται νὰ ὑπερασπίζονται καὶ νὰ προβάλλουν τὴν πολιτιστικὴ ἀξία τοῦ Ἁγίου Ὁρους χωρὶς καμιά οὐσιαστικὴ

δραστηριοποίηση, είτε από εκκλησιαστικούς κύκλους, πού χρησιμοποιούν τό "Άγιον Όρος για άτομικό δοξασμό, όχι μόνον δέν έχουν λύσει τά μέχρι τώρα ύφιστάμενα προβλήματά του, αλλά μάλλον τά έχουν όξύνει, μή μπορώντας νά προσφέρουν τουλάχιστον ούσιαστική πυρασφάλεια σέ δάση, κτίσματα, εικόνες κ.ά. κειμήλια. Μέ τήν επικρατούσα λογική, θά έπρεπε, άραγε, νά είμαστε καί εύτυχεϊς πού δέν κάηκαν μερικές δεκάδες ανθρώπων;

Γιά τό τί χρειάζεται νά γίνει για νά συνεχίσουν νά υπάρχουν τό "Άγιον Όρος καί ή Έλλάδα, μήπως θά πρέπει νά ρωτήσουμε τήν ΕΟΚ; Μήπως θά πρέπει όλοι οί ανάξιοι νά μπούν στόν κάλαθο τών άχρήστων άχρι καιρού; Μήπως, τέλος, επιβάλλεται νά απαγκιστρωθούν οί μοναχοί του "Αγίου Όρους από τήν νοοτροπία τής σημερινής Έλλάδος, ή όποία εκφράζεται μέ τήν προαγωγή άνικάνων καί τόν έφησυχασμό τους, άφου τό μεγαλύτερο μέρος τους μ' αὐτήν άκριβώς τήν νοοτροπία έχει τραφεϊ;

Άλλά τώρα, πού «έχουμε μπει για τά καλά στην περίοδο τής μηχανοκίνητης βλακείας, τής μηχανοκίνητης ψευτιάς καί τής μηχανοκίνητης αυτοκαταστροφής», υποχρεούμενα νά κατανοήσουμε τήν άνικανότητά μας για όλα τά «μεγάλα, τά ελεύθερα, τά γενναία, τά δυνατά» καί νά ριχτούμε στην εργασία, τόσο τής έσωτερικής αυτοκατανόησης όσο καί τής οργανωτικής προόδου, αν δέν θέλουμε ή μοναδική καί ξακουστή Άθωνική χερσόνησος νά παραδίδεται μονίμως στίς κάθε είδους φλόγες.

Επί έτη τώρα ξοδεύονται ποσά διά καί από τό "Άγιον Όρος, χωρίς νά έχουμε τελικώς θετικά αποτελέσματα. Άντιθέτως, τό "Άγιον Όρος σήμερα παρουσιάζει εικόνα χειρότερη. Καί τοῦτο συμβαίνει διότι τά περισσότερα σπαταλώνται χωρίς νά υπάρχουν μελέτες, αλλά άπλως διατίθενται από όσους δηλώνουν άρμόδιοι για καθαρά πολιτικούς λόγους, δηλαδή μέ κριτήριο τίς γνωριμίες ήγουμένων ή διά νά έξευμενισθούν οί αντίθετοι έξ αὐτών, ένω οὐδέποτε έλήφθησαν ύπ' όψιν οί πραγματικές ανάγκες τών Ίερών Μονών, σύμφωνα μέ τά κειμήλια, τήν έκταση καί τίς κτιριακές εγκαταστάσεις τους. Λ.χ., οί εικόνες, τά χειρόγραφα, τά παλαιότυπα, τά νέα βιβλία καί τό αρχείο τής Ί. Μ. Μεγίστης Λαύρας παραμένουν άτακτοποιήτα καί άταξινόμητα, έπειδή κατά τήν τελευταία 5ετία έχουν

περιορισθεϊ οί σχετικές εργασίες, διότι τό ΚΕΔΑΚ καί ή 10η Έφορεία τής Άρχαιολογικής Ύπηρεσίας δέν έχουν έτοιμάσει τούς χώρους τής όριστικής τοποθέτησής τους.

Προκειμένου νά διασωθούν οί Μονές, τά δάση, τά κειμήλια καί γενικώς τό "Άγιον Όρος, πρέπει νά ληφθούν σοβαρώς ύπ' όψιν οί πραγματικές ανάγκες τους, καί συγκεκριμένα πρέπει:

- Νά καταγραφούν άπαντα τά κειμήλια τών Μονών καί τών λοιπών καθιδρυμάτων καί νά προστατεύονται σέ άσφαλείς χώρους διαφύλαξης.
- Νά ενισχύονται οί Ίερες Μονές οικονομικά, ανάλογα μέ τίς ανάγκες τους (σέ κτίρια, κειμήλια, δάση).
- Νά γίνουν μελέτες καί σχετικές εγκαταστάσεις για τήν πυρασφάλεια τών Μονών, σκητών κ.ά. κτισμάτων του "Αγίου Όρους.

- Νά ίδρυθεϊ δασαρχείο ειδικώς για τό "Άγιον Όρος, τό όποιο νά διαθέτει δύο τουλάχιστον ειδικά έλικόπτερα καί έξειδικευμένο προσωπικό. Άξίζει νά σημειωθεί ότι κατά τήν τελευταία πυρκαγιά, μεγάλες ζημιές προκάλεσαν καί τά χωματουργικά μηχανήματα, τά όποια όργωσαν τά φυσικά τοπία άνευ ούδεμίας μελέτης ή ευαισθησίας, ίσως διά νά δυνηθῇ ό ύφυπουργός Γεωργίας νά φυτέψει καρποφόρα δέντρα, όπως έδήλωσε ό ίδιος.

- Πρέπει πάση θυσία νά παύσει ή διάνοιξις άλλων όδών στό "Άγιον Όρος, άποδειχθεισών άλλωστε τελείως άχρήστων, καθ' ότι οί δύο πυρκαγιές πού εκδηλώθηκαν σέ δύσβατα μέρη τής Κερασιας κατεσβέσθησαν χωρίς νά υπάρχουν δρόμοι καί μέ άπώλειες όλίγων έκατοντάδων στρεμμάτων, ένω οί πυρκαγιές τόσο τών Καρυών όσο καί τής Προβάτας έξελίχθησαν σέ τραγωδίες, παρ' όλο πού εκδηλώθηκαν πλησίον άμαξητών δρόμων.

- Νά έλέγχονται οί άκτές του "Αγίου Όρους, ώστε νά μήν μπορούν οί έπιτήδριοι νά απομακρύνουν κειμήλια άπ' αὐτές.

- Νά γίνουν μελέτες για τήν ασφάλεια τών Ίερών Μονών από τήν κλοπή.

Αὐτά είναι όχι όλα αλλά τά έλάχιστα καί τά «τεχνικά» τά όποια πρέπει νά γίνουν· αν πραγματικά σεβόμαστε ως Όρθόδοξοι ή ως Έλληνες τό "Άγιον Όρος καί αν δέν θέλουμε νά μείνει άπλως μία ανάμνηση καί άπλως ένα γεωγραφικό σημείο τής Χαλκιδικής ή άθωνική χερσόνησος. □

ΜΟΛΙΣ ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Γιώργου Γραμματικάκη Η ΚΟΜΗ ΤΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ

Σ' αυτό το βιβλίο, ο Καθηγητής στο Φυσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης Γιώργος Γραμματικάκης περιγράφει με απλό και γλαφυρό τρόπο τις σύγχρονες επιστημονικές απόψεις για τη γένεση του Σύμπαντος, την εξέλιξη των αστερων και την εμφάνιση της ζωής· αναφέρεται στην κορυφαία εκδήλωση αυτής της ζωής, τον άνθρωπο, και υπογραμμίζει τους κινδύνους που απειλούν τη Γη και τον πολιτισμό μας.

Η «Κόμη της Βερενίκης» — το βιβλίο πήρε τον τίτλο του από έναν πανάρχαιο αστερισμό — πληροφορεί τον αναγνώστη για τις μαύρες οπές, αλλά και την εξωγήινη ζωή, τη θεωρία της εξέλιξης αλλά και το μέλλον του Σύμπαντος, την οικολογική κρίση αλλά και τον αργό θάνατο του Ήλιου μας

Πρόλογος: Στ. Αλεξίου

Εξώφυλλο: Μανόλη Τζομπανάκη

Ένα βιβλίο για τον καθένα.
ένα βιβλίο για σας

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Εκδόσεις «ΤΡΟΧΑΛΙΑ»
Βιβλιοπωλείο

Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
10680 Αθήνα τηλ. 3646426

ΑΡΙΣΤΕΡΑ: ΒΗΜΑΤΑ ΣΗΜΕΙΩΤΟΝ...

Με την ψήφιση νέου προσχεδίου θέσεων για το συνέδριο αλλά με αγεφύρωτες τις διαφορές μεταξύ των «συντηρητικών» και των «ανανεωτικών» έληξε η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ την περασμένη Παρασκευή. Αυτές τις μέρες αναμένεται να δοθεί στη δημοσιότητα το νέο σχέδιο ενώ το προσχέδιο που συζητήθηκε στην πλατειά Ολομέλεια και προκάλεσε την έκρηξη της παλιάς φρουράς του ΚΚΕ ιδιαίτερα στα σημεία που χαρακτηρίστηκαν ως «εικονίσματα» για το ΚΚΕ (προλεταριακός διεθνισμός, μαρξισμός - λενινισμός και δημοκρατικός συγκεντρωτισμός» αν και μένει στις βιβλιοθήκες αποτελεί μία υποθήκη για τον προσυνεδριακό διάλογο.

Οι διαφορές αυτή τη φορά δεν έμειναν μόνο στα σημεία του κείμενου της πλειοψηφίας του ΠΓ που θα δοθεί στη δημοσιότητα ως «κείμενο θέσεων» αλλά επεκτάθηκαν και στην αντίληψη και λογική του κείμενου. Οι «ενδιάμεσες» λύσεις δεν φαίνεται να έπεισαν την «ανανεωτική» πτέρυγα, ενώ η λευκή ψήφος του Γρ. Φαράκου, γραμματέα του ΚΚΕ, είναι χαρακτηριστική για το μέγεθος των αντιρρήσεων και των διαφορετικών αντιλήψεων για τη φυσιογνωμία και τον εκσυγχρονισμό του ΚΚΕ. Ο χαρακτηρισμός «σούπα» που δόθηκε στο κείμενο και απηχεί απόψεις στελεχών και των δύο πλευρών πιθανόν να μην είναι ο πλέον εύστοχος δείχνει όμως πως αντιμετωπίζεται το τελικό κείμενο, αλλά και τα αδιέξοδα που υπάρχουν και ελπίζεται να λυθούν από την «προσφυγή στη βάση».

Αν και είναι νωρίς ακόμα να κριθεί η μορφή του διαλόγου στο ΚΚΕ εκείνο που θα είναι καθοριστικό για το αποτέλεσμα της συζήτησης που θα διεξαχθεί μέχρι και το συνέδριο είναι οι όροι διεξαγωγής του, από τους οποίους θα φανεί και αν οι διαφορετικές και σε πολλά σημεία αντιτιθέμενες απόψεις μπορούν να μετατραπούν και σε μια νέα πολιτική ικανή να σηκώσει το βάρος του εκσυγχρονισμού και της μεταρρύθμισης του ΚΚΕ.

Δεν είναι μόνο η ελευθερία του λόγου και της κατάθεσης των απόψεων των μελών της ΚΕ (συμφωνούντων ή διαφω-

νούντων) που θα κρίνει μια προωθητική σύνθεση που θα ξεπερνά τις γνωστές «κεντρίστικες» πρακτικές των ΚΚ. Οι προϋποθέσεις παραγωγής πολιτικής από έναν πολιτικό οργανισμό που η «άγκυρα» του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού του επιβάλλει ένα μοντέλο διαμόρφωσης πολιτικής και παρέμβασης, που δεν μπορεί να ανταποκριθεί πλέον στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, αλλά ούτε και στις απαιτήσεις των κοινωνικών δυνάμεων που επιθυμεί να εκ-

προσωπεί, αν παραμείνουν ίδιες θα «αφυδατώσουν» και τις υπάρχουσες «ανανεωτικές» ιδέες που κινδυνεύουν να μετατραπούν έτσι σε παράγοντα δημοσίων σχέσεων και όχι διαφορετικής πολιτικής πρακτικής.

Τα προβλήματα συνεπώς εκσυγχρονισμού του ΚΚΕ θα είναι διαρκή και η επικράτηση στη σημερινή συγκυρία των «συντηρητικών» ή των «κεντρίστικων» απόψεων οδηγεί στον πολλαπλασιασμό αδιεξόδων, ανεξάρτητα από τις λύσεις που θα δοθούν σε επίπεδο κορυφής. Ιδιαίτερα μετά το άνοιγμα με το Συνασπισμό το ειδικό βάρος των επιλογών του ΚΚΕ αποκτά καθοριστική σημασία.

Και στο Συνασπισμό ως γνωστόν η κατάσταση δεν είναι η καλύτερη δυνατή. Πέρα από τις γνωστές αντιρρήσεις για τη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές, που πλέον στην τελική ευθεία προς την 14η Οκτωβρίου δεν έχουν νόημα παρά ως καταγραφή μιας άλλης επιλογής, τα προβλήματα πολλαπλασιάζονται με τα αδιέξοδα που διαπιστώνονται απ' όλες τις πλευ-

ρές στη λειτουργία των κεντρικών οργάνων του Συνασπισμού. Ορισμένες εκκρεμότητες για τις δημοτικές εκλογές που αφορούσαν κυρίως διεκδικήσεις της ΕΑΡ για τους δήμους (Πετρούπολη, Ν. Σμύρνη, Δάφνη και Ηράκλειο, στην Αττική) φαίνεται να λύνονται με σύμφωνη γνώμη και του ΠΓ του ΚΚΕ. Ωστόσο αυτές οι «τριβές» δεν περιορίζονται εκεί.

Η μέχρι τώρα λειτουργία των κεντρικών οργάνων του Συνασπισμού και η ίδια η συγκρότησή του φαίνεται να έχει φθάσει στα όριά της. Η διαπίστωση αυτή είναι κοινή και ήδη συζητούνται στα ηγετικά κλιμάκια του Συνασπισμού λύσεις των «οργανωτικών» προβλημάτων χωρίς ωστόσο προς το παρόν να αίρονται δυσαρμονίες που παρατηρούνται.

Οι «δυσαρμονίες» αυτές που υπάρχουν τόσο στην κορυφή (από την ΕΑΡ π.χ. έχει τεθεί θέμα εξισορρόπησης των ρόλων προέδρου και γραμματέα του ΣΥΝ) όσο και στα όργανα αποφάσεων ενισχύουν μια διακομματική μορφή λειτουργίας του Συνασπισμού που πρώτιστο μέλημά του σ' αυτή τη φάση είναι να βγει με τις λιγότερο δυνατές απώλειες από τη μάχη των δημοτικών εκλογών. Όσο όμως πλησιάζουν οι δημοτικές τόσο περισσότερο φαίνονται τα κενά στην πολιτική που δεν έχει πλέον ο Συνασπισμός σε κρίσιμους τομείς όπως π.χ. η εκπαίδευση, η οικονομία, η εξωτερική πολιτική κτλ. ή όταν έχει αυτή αποτελεί το μέσο όρο των ανακοινώσεων του ΚΚΕ και της ΕΑΡ. Αυτή όμως δεν προέρχεται από μια αυτόνομη διαδικασία στο Συνασπισμό, αλλά από τη διά αντιπροσώπων έκδοση ουσιαστικά ανακοινώσεων. Αυτές οι συνθήκες λειτουργίας του Συνασπισμού μπορεί να του επιτρέπουν να βρίσκεται στην πολιτική επικαιρότητα ή να πετύχει σε ό,τι αφορά τους εκλογικούς στόχους των δημοτικών πολύ όμως απέχουν από το να τον κάνουν μια σύγχρονη και δυναμική παράταξη της Αριστεράς ικανής να προβάλλει εναλλακτικές λύσεις απέναντι στη «φιλελεύθερη» επέλαση της ΝΔ και τον πασοκικό αντιδεξιισμό στον οποίο φαίνεται να ακουμπά και πάλι η Αριστερά.

Αρ. Ψάλτης

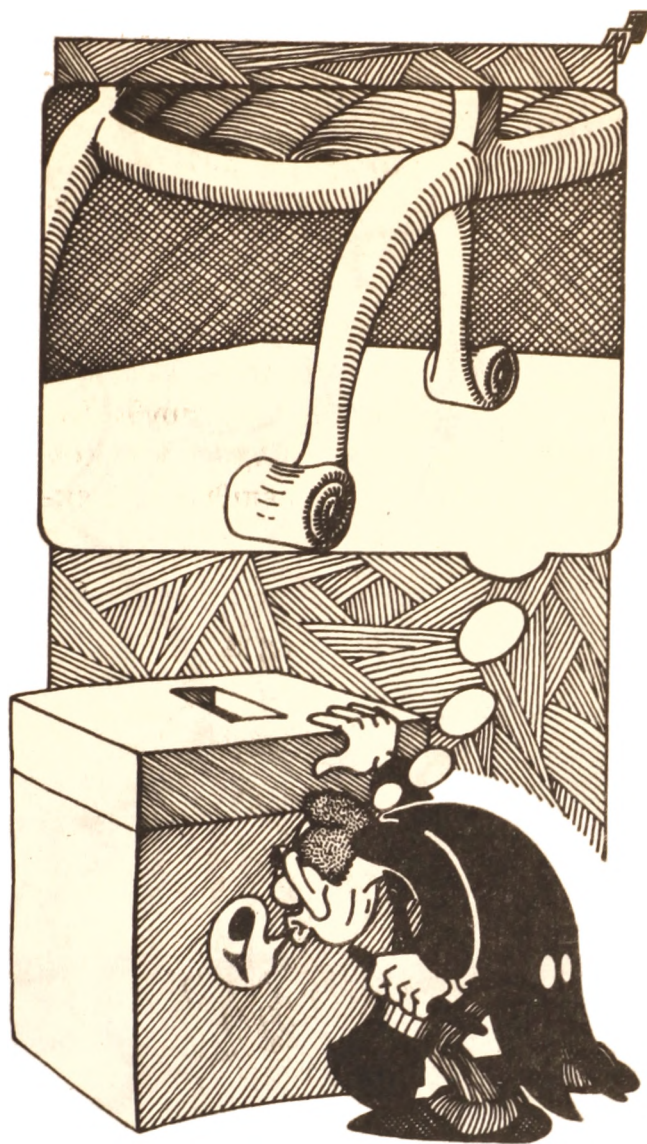
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ;

του Χρ. Κυριαζή

ΛΙΓΕΣ εβδομάδες πριν την Κυριακή των δημοτικών εκλογών (14 Οκτωβρίου), ουδείς ασχολείται με αυτές. Μπορεί αυτή η απάθεια να μην ανταποκρίνεται στη βούληση και την επιθυμία του ταλανιζόμενου από τα «κοινά» πολίτη, όμως δεν περισσεύει λίγος τόπος και γι' αυτόν, με τον τρόπο που επίσημοι φορείς της πολιτικής έχουν συνειδητότητα επιλέξει να διαχειριστούν, για άλλη μια φορά, την εκλογική αντιπαράθεση.

ΥΠΟΤΙΘΕΤΑΙ ότι από τους ευνοϊκότερους για την πολιτική συμμετοχή θεσμούς στο σημερινό κράτος είναι αυτός της τοπικής αυτοδιοίκησης. Όμως και το «τοπική» και το «αυτοδιοίκηση» αναιρούνται σαν έννοιες, πραγματικότητες ή προτάγματα, από τη στιγμή που τα πάντα ρυθμίζονται σε κεντρικό επίπεδο από τα σημερινά, κρατικής συγκρότησης, πολιτικά κόμματα, και όλες οι ρυθμίσεις τους δεν αναφέρονται στο αυτο-διοικητικό επίπεδο του δήμου ή της κοινότητας, αλλά στις ανάγκες του κομματικού επιτελείου να επαυξήσει τα κέρδη του, μέσα στον ανταγωνισμό του με τα αντίπαλα επιτελεία. Η λογική αυτών των αυτοσυντηρητικών αναγκών του κομματικού μηχανισμού έχει αναδειχτεί ως η μόνη σχεδόν κυρίαρχη σε πάσης φύσεως σχέσεις αντιπροσωπευσης μεταξύ κόμματος και κοινωνίας· είναι η ίδια λογική αυτών των αναγκών, εξάλλου, που προσδιορίζει και τα κριτήρια στη χάραξη τακτικών και στρατηγικών.

ΥΠΟΤΙΘΕΤΑΙ, επίσης, ότι η τοπική αυτοδιοίκηση, με τη μεγαλύτερη εγγύτητα που, θεωρητικά, προϋποθέτει και συνεπάγεται ανάμεσα στις ανάγκες, την πολιτική και τον πολίτη, θα συνιστούσε και έναν κατ' εξοχήν τόπο για τη διαμόρφωση προγραμματικών θέσεων πολύ περισσότερο σαφών και εξειδικευμένων στους στόχους και τα μέσα πραγμάτωσής τους, σε σύγκριση με τις θέσεις που, απλά όσο και κυριολεκτικά, τυπώνονται για το θεαθήναι στις εκλογές για την ανάδειξη εθνικής κυβέρνησης. Αντί γι' αυτό, όμως, τα προγράμματα τοπικής πολιτικής που θα έ-

πρεπε να ενσαρκώσουν λύσεις τουλάχιστον για τον αβίωτο βίο των κατοίκων των πόλεων και της «ενδοχώρας» είναι πανηγυρικός απόντας. Ίσως αυτό να είναι η καθαρότερη έκφραση ανυπαρξίας του κοινωνικού και των αναγκών του ανθρώπου στο λόγο στην πρακτική εκείνων που, μέσα από μια υποχρεωτική ψήφο, επιβάλλουν κυριολεκτικά την αντιπροσωπευση. Αυτό που μένει είναι ένα ευτελές και φολκλορικό ένδυμα των τοπικών αρχόντων, που έχει τη μορφή της ολυμπιακής χλαμύδας ή της φόρμας ενός μηχανοδηγού «μετρό»...

Η ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι μια πραγματικότητα που περνά οριζοντίως και καθέτως τον κομματικό ιστό. Η κυβέρνηση της ΝΔ επιλέγει τον κ. Τρίτση για να αγρεύσει κομματικούς ψήφους πέραν των συντηρητικών και για να προτάξει το άλλοθι του «μη κομματικού» Κεφαλήνους σε περίπτωση απώλειας του Δήμου Αθηναίων. Η αντιπολίτευση επιδιώκει να βγει από την οδυνηρότατη πολιτική απορία και κοινωνική αποδόμηση των

κομμάτων της, προσπαθώντας, «συνεταιριζόμενη», να κρατήσει όσους Δήμους και Κοινότητες έχει ή θέλει να ανακτήσει, ενώ ταυτόχρονα οι μηχανές του ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ (αλλά και της ΕΑΡ μέσα στο «Συνασπισμό»...) φροντίζουν να μη διαταραχθούν οι κομματικοί συσχετισμοί τους στις δημοτικές καρέκλες. Και οι κυβερνώντες και οι αντίπαλοί τους κομματικοί εσμοί σχεδιάζουν την αντιπαράθεσή τους στο επίπεδο των τοπικών θεσμών με στόχο την απόσβεση των χρεών της γενικής τους κομματικής πολιτικής, ή την πίστωση των ισχυρών κερδών τους σε νέο λογαριασμό.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, στο εσωτερικό του κάθε κόμματος, όλες οι βαθμίδες των στελεχών έχουν σαφέστατα ενσωματωθεί στην κυρίαρχη πρακτική χειραγώγησης της Τ.Α. που ορίζει το ηγετικό επιτελείο: η αμοιβαία «δυσκολία» που το ΠΑΣΟΚ και ο Συνασπισμός αντιμετωπίζουν από τις τοπικές οργανώσεις τους σε ό,τι αφορά την αποδοχή των επιλογών του κομματικού κέντρου, δεν έχει σχέση με κάποια προγραμματικής υφής αντίθεση της βάσης με την ηγεσία, αλλά αφορά τα προτεινόμενα πρόσωπα, που, με τη σειρά τους, «περνάνε - δεν - περνάνε» ανάλογα με το βαθμό κομματικής αντιπαλότητας μεταξύ ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ στον τάδε Δήμο ή τη δεινα Κοινότητα. Στον μηχανισμό της ΝΔ, οι αντιρρήσεις της «βάσης» εκπορεύονται περισσότερο από τοπικιστικές αντιλήψεις και πρακτικές, προσφιλείς σε σχηματισμούς που εξακολουθούν να αρθρώνονται σε παραδοσιακού είδους πελατειακά δίκτυα.

ΟΛΟ αυτό το ροκοκό θέατρο το συναισθάνονται ως κακόγουστη ειρωνεία όλοι οι ψηφοφόροι —όποιος βαθμός κομματικού πατριωτισμού και αν τους διακρίνει. Κοινό ερώτημα ίσως σε πολλούς —και αναρίθμητους— είναι: «προς τι η ταλαιπωρία μου την Κυριακή της 14ης Οκτωβρίου»;

ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ερώτημα, θεραπευτικό για τη χρόνια ασθένεια του όποιου κόμματος: μήπως θα πρέπει να ξανασκεφτούμε το υποχρεωτικό της ψήφου; □

Ο ΜΕΝΙΟΣ ΣΤΟ ΠΗΔΑΛΙΟ

Όταν το ANTI πήγαινε στο τυπογραφείο η απόφαση για την προφυλάκιση ή όχι του Μένιου Κουτσόγιωργα μετά την απολογία του χθες Πέμπτη δεν ήταν γνωστή. Ωστόσο όλα έδειχναν και μετά την πολύωρη συνέντευξή του στο «Κανάλι 29» των αδελφών Κουρή ότι ο τώως αντιπρόεδρος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, «αιχμή του δόρατος της αντιδεξιάς πολιτικής» κατά τον Δ. Μαρούδα, δύσκολα θα μπορούσε να αντικρούσει το κατηγορητήριο που οδηγεί στην προφυλάκιση.

Έτσι η υπόθεση του σκανδάλου Κοσκωτά μετά τη χθεσινή απολογία του Μένιου Κουτσόγιωργα και την επόμενη του Γιώργου Πέτσου και τις αποφάσεις των ανακριτών για προφυλάκιση ή όχι των δύο πρώην υπουργών του ΠΑΣΟΚ, μπαίνει στην τελική ευθεία όπου το λόγο θα έχει το Ειδικό Δικαστήριο.

Ο κάποτε «αντ' αυτού» στην τηλεοπτική «απολογία» του στο «Κ-29» το βράδυ της περασμένης Δευτέρας φόρτωσε στον Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδας, Δ. Χαλικιά, και στο νεκρό Σπ. Παπαδάτο (επίτροπο στην Τράπεζα Κρήτης μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου Κοσκωτά και τη φυγή του απατεώνα) την ευθύνη για τη μη πραγματοποίηση των ελέγχων στην αμαρτωλή τράπεζα και την πλημμελή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων περί ελέγχου, όταν όλη η χώρα «βοούσε» για το σκάνδαλο. Όσον αφορά το σκέλος των προσωπικών λογαριασμών του ίδιου και της συζύγου του Αλίκης και τις μετακινήσεις των 2 εκ. δολλαριών στην Ελβετική Τράπεζα «Σίτικορπ», όταν τα 1,2 εκ. κατέληξαν στον κοινό λογαριασμό του ζεύγους Κουτσόγιωργα, ο τώως αντιπρόεδρος εδήλωσε «άγνοια» και εμφάνισε εαυτόν θύμα «σκευωρίας» που του έστησαν οι Κοσκωτάς - Μαντζουράνης. Τα 1.200.000 δολάρια, είπε ο Μένιος, μπήκαν από τον Μαντζουράνη σε λογαριασμό δικό του και της συζύγου του, τον οποίο είχε

ανοίξει για να έχει «σπουδαστικό συνάλλαγμα» ο γιος του (!) και στον οποίο ας σημειωθεί ότι ποτέ δεν μπήκε άλλο ποσό.

Ο Μένιος Κουτσόγιωργας δεν έδωσε καμία απάντηση για την κίνηση του λογαριασμού και παρουσίασε τρόπον τινά τον εαυτό του ως ένα «αγαθό βλάκα» (!) ο οποίος «παραπλανηθείς» από τον Μαντζουράνη επέλεξε την κρίσιμη στιγμή, χάριν του κομματικού συμφέροντος, να μην τον μηνύσει, γιατί έτσι θα έβλαπτε το ΠΑΣΟΚ και την τότε κυβέρνηση οδηγώντας την σε πτώση...

Οι ισχυρισμοί αυτοί, που είναι το ολιγότερον φαιδροί, δημιούργησαν νέα σειρά ερωτημάτων και μέσα στο ΠΑΣΟΚ για το πώς και με ποιο δικαίωμα ο Μένιος αποφάσισε ό,τι αποφάσισε για το «καλό του ΠΑΣΟΚ» και της τότε κυβέρνησης, αφού η συναλλαγή του με τον Μαντζουράνη ήταν άγνωστη σε όλους...

Η εμφάνιση του Μένιου τραγική όσον αφορά την «ταμπακίερα», αλλά

και τις ευθύνες για την έκρηξη του σκανδάλου Κοσκωτά, έδειξε ότι παιχτήκε προειδοποιητικά το «χαρτί του Μένιου» από τους οργανωτές της συζήτησης, αφήνοντας ανοικτή και ενεργή την απειλή ότι «θα τα πούμε» στο Ειδικό Δικαστήριο.

Ο ίδιος έκανε μια επίδειξη συμμόρφωσης προς την επίσημη κομματική γραμμή για να εξασφαλίσει υποστήριξη από το ΠΑΣΟΚ. Να σημειωθεί εδώ ότι συναντά σοβαρές δυσκολίες στις προσπάθειές του να «πείσει» πρώην κυβερνητικά στελέχη να σταθούν δίπλα του στο Ειδικό Δικαστήριο.

Η εμφάνισή του στο «Κ-29», εκτός του ότι εκπληρώνει και μια υποχρέωση της «Αυριανής» προς το Μένιο για τη στήριξη που της προσέφερε τόσα χρόνια, επιτρέπει στην «Αυριανή» και τους κύκλους της να κρατούν ανοικτό το μέτωπο της εσωκομματικής απειλής και να το «δένουν» και προοπτικά αξιοποιώντας το εν όψει του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ.

Ταυτόχρονα από τους ίδιους κύ-

κλους επιχειρείται η αποκατάσταση του πολιτικού εσωκομματικού διαλόγου με τα στελέχη και τη βάση του ΠΑΣΟΚ, όπως και με την περίπτωση του Αθανασόπουλου.

Αυτή η προσπάθεια από την πλευρά του συγκροτήματος Κουρή εκτιμάται ότι δεν θα μείνει μόνο στο επίπεδο της καταγγελίας εναντίον του Δ. Χαλικιά τον οποίο εμφανίζουν ως τον υπεύθυνο —μαζί με τον μακαρίτη Γ. Παπαδάτο— για όσα συνέβαιναν στην Τράπεζα Κρήτης αλλά θα έχει και συνέχεια. Η διόγκωση της περίπτωσης Χαλικιά, η οποία θέτει το ερώτημα ποιος τον προστατεύει και ποιος τον προστατεύει και σήμερα, επιτρέπει στην αυριανή Συντροφιά να αξιοποιήσει με «λαϊκό τρόπο» μια ευρύτερη παρέμβαση η οποία θα στοχεύει στην επαναφορά της γνωστής γραμμής του «αυριανισμού», θα επαναφέρει τον «αντιδεξιό αγώνα» της «Αυριανής» χτυπώντας τους «συμβιβασμένους» του ΠΑΣΟΚ αλλά και τη ΝΔ

(ο ύποπτος Χαλικιάς εξαργύρωσε τη στάση του και παρέμεινε στη θέση του ενώ τον Μένιο που έκανε μια «βλακεία» τον έβαλαν φυλακή —πόσοι δεν έστειλαν παράνομα συνάλλαγμα στα παιδιά τους με τον ίδιο τρόπο;— και εμείς τον αφήνουμε ανυπεράσπιστο στο λάκκο, βορά των λεόντων των Δεξιάς» κτλ. κτλ.).

Απ' αυτή την άποψη, η εμφάνιση του Μένιου στο «Κ-29» ήταν και μια πρόβα τζεενεράλε για την πολιτική αντεπίθεση του «αυριανισμού» και την καλλιέργεια του κατάλληλου εδάφους για να αποκατασταθούν οι δεσμοί που διεράγησαν μετά την προσωρινή «ρήξη» ΠΑΣΟΚ - Αυριανισμού και το σύρσιμο και πάλι του ΠΑΣΟΚ στα παλιά και δοκιμασμένα μονοπάτια του Μένιου Κουτσόγλωργα και των οπαδών του.

Να σημειωθεί εδώ ότι όπως διαμορφώνονται τώρα οι προοπτικές για τις εσωκομματικές εκκρεμότητες όλων των κομμάτων (ΠΑΣΟΚ, συνέδριο -

ΝΔ, ανασχηματισμός και οικονομικά τρα, —ΚΚΕ, συνέδριο — ΣΥΝ, αφασία) η προώθηση των διαδικασιών απολογίας και των υπολοίπων κατηγορουμένων στο σκάνδαλο Κοσκωτά (και του Α. Παπανδρέου) συμπίπτουν με τις εξελίξεις στα κόμματα, αλλά και με τις ορατές πια και άμεσες επιπτώσεις των οικονομικών μέτρων.

Οι συμπτώσεις αυτές επιτρέπουν στον «Αυριανισμό» να αναπτύξει την αντεπίθεσή του με πρώτο στόχο την αποκατάσταση του Μένιου στη λαϊκή βάση του ΠΑΣΟΚ. Η «περίπτωση του Μένιου» αλλά και η επιχειρηματολογία του ιδιαίτερα για την πρώτη φάση του σκανδάλου Κοσκωτά (μέχρι το διορισμό του Επιτρόπου) και κυρίως για την κίνηση του κοινού λογαριασμού του ίδιου και της Αλικής Κουτσόγλωργα στην Ελβετία δημιουργούν πολλές δυσκολίες. Όμως ο κύβος ερρίφθη και η πολιτική πλέον παρέμβαση του «αυριανισμού» είναι αναμενόμενη.

ΚΟΥΡΑΓΙΟ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΕ

Υαίνες και αριστικά
με νυχια ματωμένα
διποδα θηριοψυχα
στο αίμα βουτηγμένα

Δουλεμποροι και ορνεία
γυρνούν ολόγυρα σου
να πουν από το αίμα σου
να φανε απ' την καρδιά σου

Δεκάδες χρόνια τρέχουνε
με μίσος οι μπαμπέσοι
και να σε βγάλουν προσπαθούν
με δόλο από την μέση
Πολεμικές τη Δεξιά
τη χούντα το Παλάτι
τώρα γι' αυτό σε κυνηγούν
γενναίε Δημοκρατία

Σταχιν στα μάτια του Λαού
πταν το καλαμπόκι

και αδικα διευρυν
την Χώρα στην Ευρώπη

Αριστεροί και Δεξιοί
που αγκαλιά κοιμούνται
εκείνους τους αγώνες σου
σήμερα εκδικούνται

Σε κυνηγάνε ηρώα
για τα όραματά σου
γιά τις πλατιές ιδέες σου
για τα φρονήματά σου

Αυτοί που σε Σαυρώνουνε
είναι γνωστοί στους πανίες
είναι αυτοί που τρέφουνε
Ιουδες κι εφιαλίες

Τυρρανοί ηρθάν του Λαού
του καταπροδομένου
για να φимώσουν την φωνή
ενός ανδρειωμένου

Σερνουν στα δικαστήρια
ενήμιους Πατριώτες
οι συνεργάτες των ΝΑΖΙ
του Στάλιν οι προδοτές

Το αίσχος και η προδοσία
ζει στο πείσι του μέσα
και στην Ευρώπη το δείξαν

οι δεν έχουν μπεσα

Μη ζημειώσει η ΕΟΚ
δείχνουν ενδιαφέρον
γιατί ποτέ δεν νοιαστήκαν
το Εθνικό συμφέρον

Παραπλανούν με ψευτιές
και δικές που εμπρός μας
για να ξεχνα την πείνα του
ο ατυχός λαός μας

Εξω το λένε οι φίλοι μας
για εκτη εβδομάδα
στο πρόσωπο σου σήμερα
δικάζουν την Ελλάδα

Πορουνά μέσα στους εκθρούς
που σεχουνε δικασεί
περηφάνος μαχητικός
με Παρραλεά σίαση

Παλαιψες αγωνατιστός
ώρες που δεν ξεχνιούνται
ηρώες σαν κι εσένανε
σήμερα δεν γεννιούνται

Συμβολο είσαι της φυλής
του Παρθενώνα βραχε
ηρώα γενναίοψυχε
θρύλε γιγαντομαχε

Για τους σκληρούς αγώνες σου
στη μάχη της Ειρήνης
μες των Ελλήνων τις καρδιές
σαν τον Χριστό θα μείνεις

Είσαι ηγετική μορφή
χωρίς αμφιβολία
με διεθνή εμβέλεια
και ακυνοβολία

Πολεμικές ηρώ'κα
για τη Δημοκρατία
κι η πράξη αυτή αποτελεί
σταθμό στην ιστορία

Όλη η Ελλάδα δακρύσε
εκλάψε στην ουσία
που στο βωμό της Αλλαγής
προσφέρθηκε θυσία

Κουραγίο Εθνομαρτυρά
υπομονή, κρατήσου
είναι και δράμα Εθνικό
το δράμα στο κελί σου

Αυτές τις δύσκολες στιγμές
ζει ο λαός κοντά σου
τους διωγμούς τις φυλάκες
και τα μαρτυρία σου

Της νίκης τα μηνύματα
στη χώρα περά ως περά
μες των Ελλήνων τις καρδιές
θεριεύουν κάθε μέρα

Κανε κουραγίο γιγαντία
υπομονή δεσμοτή
το τέλος τους είναι κοντά
μεγαλε Πατριώτη

ΤΕΛΕΑΚΑΛΙΔΗΖΑΝΤΕΣ ΤΗΝ
Ποντιολίβαδο Καβαλίας
αγωνιστής Π.Α.Κ.

Ο ΣΑΝΤΑΜ ΥΠΟΝΟΜΕΥΤΗΣ ΤΟ

ΟΤΑΝ περιδιαβάσεις τις πλατείες στο κέντρο της Βαγδάτης, κάποια στιγμή θα κοντοσταθείς είτε στο μνημείο για τη Χαλίμ, που αφηγείται τα παραμύθια της είτε το άλλο για τους 40 κλέφτες. Ατμόσφαιρα Ανατολής και η μνήμη πάει στον αγαθό εκείνο Χαλίφη Χαρούν Ελ Ρασίντ που έβγαине τα βράδια μεταμφιεσμένος και αφουγκραζόταν τους πόνους της φτωχολογιάς.

ΓΙΑ ΤΙΣ μεταμφιέσεις του σημερινού Χαλίφη άλλες ιστορίες κυκλοφορούν στην πρωτεύουσα του Ιράκ. Λέγεται ότι ο Σαντάμ όταν κυκλοφορεί με το αυτοκίνητό του, κυκλοφορούν ταυτοχρόως και οι δέκα σωσίες του ώστε το δολοφονικό όπλο που τον σημαδεύει να αποπροσανατολίζεται. «Όλοι αυτοί που βλέπεις είναι οι διάφοροι σωσίες του Σαντάμ», παρατηρούσε ο συνοδός μου καθώς έδειχνε τις διαδοχικές εκδοχές στην απεικόνιση του Σαντάμ που συναντάς σε κάθε σταυροδρόμι. Γιατί είναι πανταχού παρών σε αφίσες και γι-

γαντιαίες φωτογραφίες που μια πλούσια φαντασία τον μεταμφιέζει άλλοτε κυβερνήτη σε χρυσοποικιλτο θρόνο, άλλοτε πιλότο, άλλοτε σκηνίτη στην έρημο, άλλοτε αγέρωχο επαναστάτη με ζιβάγκο, άλλοτε περίφροντι πολιτικό με γραβάτα και φιμέ γιαλιά, άλλοτε να χαϊδεύει στοργικά τα παιδόπουλα —όπως έκανε και πρόσφατα με τα «φιλοξενούμενα» παιδάκια των δυτικών μπροστά στις κάμερες—, άλλοτε...

ΣΤΗΝ ύπαιθρο χώρα τα ίδια. Με αποκορύφωμα τα πανώ έξω από τη Βαβυλώνα που συνθέτουν αντικρυστά και... αρμονικά το μυθικό Ναβουχοδονόσορα με τον ηγέτη του Μπαάθ και γράφουν: «Από τον Ναβουχοδονόσορα ως τον Σαντάμ Χουσεΐν, η Βαβυλών αναγεννάται».

ΟΛΕΣ αυτές οι περιγραφές δεν προσθέτουν βέβαια στοιχεία στις πολιτικές αναλύσεις για την πρόσφατη κρίση στον Κόλπο αλλά σε οδηγούν από άλλους δρόμους στη σκέψη: κατά πόσον βοηθούν να κατανοήσεις τα φαινόμενα

και να προβλέψεις τα μελλούμενα οι λογικά στοιχειοθετημένες αναλύσεις; Ποιά σενάρια μπορούν πράγματι να ισχύσουν για τα επόμενα εικοσιτετράωρα;

Ο προστάτης του λαού

Η ΑΛΗΘΕΙΑ είναι ότι την πρωτοβουλία των κινήσεων έχει, μέχρι στιγμής, ο Σαντάμ Χουσεΐν. Περιβλημένος από μια προεδρική φρουρά πιστή στον αυθέντη, σύμφωνα με τις καλύτερες ισλαμικές παραδόσεις, απευθύνεται «στο φτωχό λαό του Ισλάμ» που τροφοδοτείται με αντιιμπεριαλιστικά, αντισυνιστικά και θρησκευτικά συνθήματα και συσπειρώνει τα πλήθη με τρόπο που μόνο οι μουλάδες του γειτονικού Ιράν κατάφεραν να ξεπεράσουν.

ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ φιλοτιμία ποιούμενοι, οι πολιτικοί ηγέτες του αραβικού κόσμου και τις γενοκτονίες ξεχνούσαν —ποιοί από αυτούς άραγε μπορούν να προσποιηθούν ότι είναι άσχετοι στη χρήση ανάλογων καταπιεστικών μεθόδων;— και τα σφάλματα, καθαρά πολιτικής φύσης, του Σαντάμ Χουσεΐν αποσιωπούσαν. Η πετρελαϊκή πολιτική του ΟΠΕΚ, η συνδρομή του Ιράκ προς τους Παλαιστίνιους και η «φιλοξενία» προλεταρίων από την Αίγυπτο, την Τινησία, την Παλαιστίνη και άλλες φτωχές αραβικές χώρες, ήταν επαρκείς λόγοι για να παρασιωπούνται οι «γκάφες» της σανταμικής αλαζονείας.

ΑΡΚΕΙ η επιγραμματική αναφορά των παραμέτρων που συγκροτούν την κρίση στον Κόλπο, για να φανεί ότι η πολύ «απλή κίνηση» του Σαντάμ να εισβάλλει στο Κουβέιτ, πυροδοτεί εξελίξεις που τελικά θα βλάψουν την υπόθεση της χειραφέτησης των αραβικών λαών. Η παρούσα κρίση στον Κόλπο είναι ίσως η πιο σύνθετη που έχει αντιμετωπίσει η διεθνής κοινότητα τις τελευταίες δεκαετίες. Πολύ πιο σύνθετη και από την αναμέτρηση της Κορέας που αφορούσε κυρίως την κυριαρχία των υπερδυνάμεων. Στην παρούσα φάση εμπλέκονται οι αραβικές χώρες σε μια υπερτοπική κρίση και μάλιστα διαιρεμένες. Η μη υπαναχώρηση του Σαντάμ Χουσεΐν θα σηματοδοτήσει σειρά ανακατατάξεων στην περιοχή, όπου τον πρώτο λόγο δεν θα έχουν υποχρεωτικά οι Άραβες αλλά η «διεθνής κοινότητα» που σήμερα κυριαρχείται από τα αμερι-

ΑΡΑΒΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

κανικά συμφέροντα.

ΜΕ ΤΗ διευθέτηση που αναμένεται να συμφωνηθεί σε λίγα εικοσιτετράωρα από τους Μπους - Γκορμπατσόφ οι εξελίξεις θα δρομολογηθούν προς λύσεις που υποχρεωτικά θα ακολουθήσει ο Σαντάμ. Ακόμα και αν αποφευχθεί η τελική σύγκρουση, οι επόμενες φάσεις δεν διαφαίνεται να υπηρετούν τα αραβικά συμφέροντα, όπως τουλάχιστον τα κατανοούν τα πιο προωθημένα αραβικά στοιχεία. Η διπλωματική ήττα του Μπους —που εννοείται ως παραδοχή της κατοχής και προσάρτησης του Κουβέιτ από το Ιράκ— είναι αμφίβολο αν προσκομίσει άλλα οφέλη στον Σαντάμ και σε όσους τον ανέχονται ή τον στηρίζουν.

ΑΛΛΑ πριν καταγραφούν τα «κέρδη και οι ζημιές», θα πρέπει να θυμίσουμε ενδεικτικά ορισμένα στοιχεία γιατί έτσι καταδειχνεται η αλαζονεία και ο τυχοδιωκτισμός του Σαντάμ. Ένας τυχοδιωκτισμός που δεν έχει σχέση μόνο με την προσπάθεια ηγεμονίας στον αραβικό κόσμο —αυτή τη φορά από τον ηγέτη του Ιράκ.

Ηγεμονία και φατριασμοί

ΜΙΑ ΠΟΛΥ απλή ερμηνεία της επιχείρησης του Σαντάμ Χουσεΐν είναι η νοσταλγία για την αποκατάσταση της ενότητας του αραβικού κόσμου. Αυτή η «νοσταλγία» αποτελεί το δελεαστικό σύνθημα για εκατομμύρια λιμοκτονούντων και ταπεινομένων Αράβων που το χρησιμοποιεί άλλοτε ο Καντάφι, άλλοτε ο Ασάντ και τώρα ο Σαντάμ. Απέχει όμως πολύ από την αλήθεια. Από την εποχή του κινήματος για τη χειραφέτηση του Τρίτου κόσμου —όπου ο Αραβικός αποτελούσε ένα τμήμα του— και που οραματιστής του δεν ήταν μόνο ο Νάσερ, έχουν πολλά μεσολαβήσει.

ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΡΙΚΟΙ Άραβες ηγέτες ασχολήθηκαν κυρίως με τη στερέωση των επιμέρους κρατικών οντοτήτων και της προσωπικής τους εξουσίας. Την παναραβική νοσταλγία διαδέχτηκε ο φατριασμός και οι αρνητικότερες των αραβικών παραδόσεων που οδηγούν σε πολυδιασπάσεις και εσωτερικές έριδες. Το μόνο συνεκτικό στοιχείο του «παναραβισμού» είναι το αλυτρωτικό κίνημα των Παλαιστινίων, το οποίο όμως αποτελεί απλώς πεδίο καπη-

λείας για τους σημερινούς ηγεμόνες του αραβικού κόσμου. Η στρατηγική του ΟΠΕΚ τους ενδιαφέρει ουσιαστικά, ενώ η τύχη των κατεχομένων είναι το άλλοθι.

Μετά τη χομεϊνική επανάσταση απλώθηκε στον αραβικό κόσμο άλλο ένα «όραμα» για κατανάλωση από το ανώνυμο πλήθος. Το Ισλάμ λ.χ. και ο «ιερός πόλεμος» έγιναν πρόσκαιρο σύνθημα και για τον Σαντάμ, που μόλις πριν δυό χρόνια πολεμούσε τους μουλάδες της Τεχεράνης.

ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό ότι ο Σαντάμ για την προσάρτηση του Κουβέιτ δεν ισχυρίστηκε ότι επιχειρεί ενδυνάμωση του αραβικού κόσμου αλλά επικαλέστηκε «ιστορικά» επιχειρήματα για την αείποτε υπόσταση του κράτους του Ιράκ. Αυτό είναι που φοβίζει τους άλλους Άραβες ηγέτες. Ποιός εγγυάται ότι δεν θα επικαλεστεί κάποτε και τον «πρόγονό» του Ναβουχοδονόσορα;

Παλιές ιστορίες

ΟΙ «ΦΙΛΟΪΣΤΟΡΕΣ» ηγέτες είναι επικίνδυνοι. Οι Ευρωπαίοι έχουν τη σχετικά πρόσφατη εμπειρία των μαθημάτων ιστορίας που έδιδε ο Χίτλερ για την Αυστρία, τις Σουηδικές περιοχές κτλ. Η ελαστικότητα στην ερμηνεία της Ιστορίας, για την περίπτωση του Ιράκ, είναι πολύ χαρακτηριστική. Οι γείτονές του Τούρκοι, για παράδειγμα, αναφέρουν σε δημοσιεύματα (βλ. στις σελίδες αυτές) ότι «οι Εγγλέζοι γεωλόγοι αποφάσισαν που θα τελειώνει η επικράτειά μας». Ο υπαινιγμός είναι σαφής: αναφέρεται στις διεκδικήσεις της Μοσούλης και του Κιρκούκ και τις συμφωνίες του 1926 και 1927. Μια απλή ματιά στο χάρτη δείχνει ότι τα σύνορα του Ιράκ με τη Συρία λ.χ. είναι έργο τοπογράφων και όχι ιστορικών.

ΕΚΕΙ βέβαια που δεινοπαθεί η Ιστορία είναι η περίπτωση των Κούρδων για τους οποίους ο Σαντάμ Χουσεΐν και οι εθνικιστές του Ιράκ κάνουν τα πάντα για να τους απαλείψουν σαν μνήμη και πολιτιστική παράδοση ή εθνική οντότητα —ίδια όπως πράττουν ο Οζάλ και οι Αγιατολάδες.

Το «σκάλισμα» της Ιστορίας είναι το πρόβλημα που ο Σαντάμ ίσως τελικά πληρώσει. Αν η σύγκρουση φτάσει στα άκρα, οι ΗΠΑ —και η «διεθνής κοινότητα»— θα ενεργοποιήσουν τα σχέδια

διαμελισμού του Ιράκ και τότε θα θυμθούν και το Κουρδικό έθνος. Αλλά αυτοί που έχουν θορυβηθεί περισσότερο είναι οι Σαουδάραβες. Είναι μάλλον απίθανο ο Σαντάμ να αποτολμήσει να θίξει τα σύνορά τους στο νότο, με την Υεμένη. Οι ενοποιημένοι Υεμενίτες έχουν πολυπληθή κοινότητα εργατών (περίπου 1 εκατ.) στη Σ. Αραβία. Και έχουν εδαφικές απαιτήσεις. Αν η κρίση δεν διευθετηθεί με αποχώρηση των ιρακινών στρατευμάτων από το Κουβέιτ, η επόμενη κρίση στην περιοχή θα ξεσπάσει στα σύνορα Σ. Αραβίας και Υεμένης.

ΑΛΛΑ η κρίση αυτή θα γενίκευθεί και τότε είναι αμφίβολο αν η Ιστορία βοηθήσει τον Σαντάμ. Περσία, Τουρκία, Συρία και αυτή ακόμα η Ιορδανία θα μπορούσαν να θέσουν πρόβλημα συνόρων. Όσο για τον Σαντάμ «έβαλε κιόλας νερό στο κρασί του»: όταν αποφάσιζε να εξασφαλίσει τα πλευρά του και ανακοίνωνε το δεκαπενταύγουστο ότι αποδέχεται τη συνθήκη της Αλγερίας (1975) —για δεύτερη φορά στη σταδιοδρομία του— αναγνώριζε έμπρακτα ότι ο φονικός δεκαετής ιρανο-ιρακινός πόλεμος που ο ίδιος είχε προκαλέσει ήταν *άνευ αντικειμένου*. Αν και η εσωτερική αντιπολίτευση είναι ανύπαρκτη στο Ιράκ για να προκαλέσει τον κλυδωνισμό που συνεπάγεται αυτή η *δεύτερη προδοσία* του Σαντάμ για το ιρακινό έθνος, έδινε νέα επιχειρήματα στους Άραβες για να επικρίνουν τον «αδελφό» Σαντάμ.

Πληβείοι και εμίρηδες

ΑΝ ΑΥΤΟ αποτελεί ένα από τα τρωτά σημεία του Σαντάμ, ο ίδιος διαθέτει ακόμα πολλά ισχυρά ατού. Δεν είναι η ισχύς της πολεμικής του μηχανής —που έχει για διάφορους λόγους υπερτονισθεί— αλλά τα πολιτικά ατού που κάνουν διστακτική τη «διεθνή κοινότητα» για μια κατά μέτωπο αντίκρουση της επιθετικότητάς του, όπως εμφανίστηκε αυτή τη φορά με την εισβολή στο Κουβέιτ. Αυτό ακριβώς το Κουβέιτ, το φεουδαρχικό του καθεστώς, η χλιδή και η αλαζονεία των Κουβετιανών που αποτελούσε πρόκληση για κάθε Άραβα —από την Τυνησία ως την Υεμένη και το Ιράκ— είναι που προσφέρει άλλοθι στον «ιππότη της αραβικής φτωχολογιάς» και του εξασφαλίζει αυτή τη

στιγμή την ασπίδα προστασίας. Είναι δύσκολο για οποιαδήποτε ηγεσία σε αραβική χώρα να μιλήσει ανοιχτά εναντίον του Σαντάμ. Το θέμα τίθεται απλά και διλημματικά από τον δικτατορικό λαϊκισμό του καθεστώτος της Βαγδάτης: «είσαι με τους ξενόφερτους υποστηρικτές των πλούσιων εμίρηδων ή με τη φτωχολογιά του αραβικού κόσμου που απαιτεί και αυτή ένα μερίδιο από την πίττα του κουβετιανού πλούτου»;

Πολύ συζητήσιμη είναι η «προοδευτικότητα» λ.χ. του μονάρχη της Ιορδανίας Χουσεϊν ο οποίος αφήνει να εννοηθεί ότι συμπαθεί τον Σαντάμ και όχι τους εμίρηδες ή τους αμερικανοευρωπαίους της «4ης Σταυροφορίας».

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ είναι η στάση της PLO που στην κρίση του Κόλπου στήριξε τον Σαντάμ. «Είναι πολλοί οι Παλαιστίνιοι που δουλεύουν στο Ιράκ, η ασφάλεια και η ζωή τους, ενδιαφέρει όλους μας». Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι και οικονομικές επιχειρήσεις της PLO εξαρτώνται από το Ιράκ αλλά και εμβάσματα, που βοηθούν και ανα-

κουφίζουν τον Παλαιστινιακό πληθυσμό στα κατεχόμενα, προέρχονται από το μόχθο των εργαζομένων στην αναστατη σήμερα περιοχή του Κόλπου. Τέλος πρέπει να ληφθεί υπόψη η πίκρα των Παλαιστινίων που παρατηρούν αυτή τη στιγμή τους ευαίσθητους Δυτικούς να προστρέχουν σε βοήθεια των εμίρηδων ενώ έχουν κλείσει τα μάτια για όσα διαδραματίζονται τώρα και τέσσερις δεκαετίες στην Παλαιστίνη.

Ομηρίες

Ο ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΣ χαμένος από την κρίση στον Κόλπο είναι η παλαιστινιακή υπόθεση. Δεν είναι μόνον η αποδυνάμωση των επιχειρήσεων που ελέγχει ο Γιάσερ Αραφάτ ή και η μείωση των άδηλων πόρων από τα εμβάσματα των Παλαιστινίων εργαζομένων και επιχειρηματιών που εισπράττουν στα κατεχόμενα. Η γενικευμένη κρίση χτυπά κατ' αρχήν αυτούς τους «μετανάστες» και την περιοχή καταγωγής τους. Το κρίσιμο για την παλαιστινιακή υπόθεση είναι ότι εξ αιτίας του καιροσκοπισμού της ηγεσίας που έδωσε στήριξη στον

ΕΣΣΔ — ΙΡΑΚ: ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ...

Η συνάντηση Μπους - Γκορμπατσώφ στο Ελσίνκι σε λίγα εικοσιτετράωρα και η προηγηθείσα συνάντηση του βασιλιά Χουσεϊν της Ιορδανίας με το Σοβιετικό ηγέτη, καθώς και η συνάντηση του υπουργού Εξωτερικών του Ιράκ με το σοβιετικό ομόλογό του δημιουργούν νέο κλίμα στη διπλωματική δραστηριότητα γύρω από την κρίση του Κόλπου. Η παρεμβολή της ΕΣΣΔ σημαίνει βεβαίως και τη διακοπή κάθε στρατιωτικής βοήθειας προς το Ιράκ. Όμως παραμένουν και άλλες πλευρές της Ιρακίνοσοβιετικής συνεργασίας. Εξάλλου οι σοβιετικοί έχουν και άλλους λόγους να ανησυχούν: η αναζωπύρωση του πανισλαμισμού που προκάλεσε ο Σαντάμ είναι ένα ακόμα ενοχλητικό στοιχείο για τον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ που πρέπει να ελέγξει την κατάσταση στις νότιες δημοκρατίες της ΕΣΣΔ

Οι διπλωμάτες του σοβιετικού υπουργείου Εξωτερικών θα πρέπει να αισθάνονται ικανοποιημένοι από την εργασία που πρόσφεραν τον τελευταίο μήνα στη χώρα τους, αφού τουλάχιστον φαινομενικά η Σοβιετική Ένωση ήταν η μόνη «κερδισμένη» από την κρίση του Περσικού Κόλπου. Και για να εξηγούμαστε:

Αυτή τη στιγμή ούτε στο Κουβέιτ, ούτε στο Ιράκ υπάρχουν σοβιετικοί διπλωμάτες και εργαζόμενοι που θα μπορούσαν να πέσουν θύματα μιας πιθανής γενικότερης σύγκρουσης στον Κόλπο. Θα πρέπει βέβαια να εξαιρέσουμε τους 193 —κατά τους Σοβιετικούς— ειδικούς στρατιωτικούς που συνεχίζουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στον ιρακινό στρατό του Χουσεϊν.

Η καταδίκη της εισβολής του Ιράκ στο Κουβέιτ από τη Σοβιετική Ένωση και η τουλάχιστον φραστική απαίτησή της για την αποχώρηση των ιρακινών στρατευμάτων απ' το έδαφος του Κουβέιτ, την κατατάσσουν στις χώρες που υπερασπίζουν την εδαφική ακεραιότητα των άλλων κρατών.

Και τέλος όσο κι αν η Μόσχα δεν το

ομολογεί, η αύξηση της τιμής του πετρελαίου λόγω της κρίσης στον Περσικό Κόλπο απέφερε στην κλονισμένη σοβιετική οικονομία, μερικά απρόβλεπτα αλλά οπωσδήποτε ευπρόσδεκτα έσοδα.

Υπάρχουν όμως και στη Σοβιετική Ένωση πολιτικοί και δημοσιογράφοι που κάθε άλλο παρά επικροτούν τις ενέργειες της πολιτικής ηγεσίας της χώρας όσον αφορά την κρίση στον Κόλπο. Έξω απ' την ιρακινή πρεσβεία στη Μόσχα έγιναν αρκετές διαδηλώσεις κατά του καθεστώτος του Ιράκ, ενώ οι εφημερίδες «Ιζβέστια», «Κομσομόλσκαγια Πράβντα», «Κομερσάντ» και άλλες αμφισβήτησαν σε ενυπόγραφα άρθρα τους τους χειρισμούς του Έντουαρντ Σεβερνάντζε.

Ριζοσπάστες δημοσιογράφοι των εφημερίδων αυτών, συμφωνώντας με τη μεταφορά απ' την εύφλεκτη περιοχή των σοβιετικών γυναικοπαίδων στη Μόσχα, έθεσαν το εύλογο ερώτημα γιατί τουλάχιστον το διπλωματικό προσωπικό της πρεσβείας στο Κουβέιτ δεν συντονίστηκε μαζί με τους άλλους δυτικούς διπλωμάτες, αλλά εγκατέλειψε

Σαντάμ, θα απωλεσθούν πολλά από τα ηθικά και πολιτικά επιχειρήματα που επικαλούνταν μέχρι σήμερα. Ένας ειβολέας δεν καταδικάζεται και δεν απαιτείται η αποχώρησή του άνευ όρων. Αλλά πέραν αυτού, η επιθετικότητα του Σαντάμ «δικαιώνει» εκ των υστέρων τα γεράκια του Τελ Αβίβ που διατηρούν τώρα ότι καλώς βομβάρδισαν στο παρελθόν το πυρηνικό εργοστάσιο του Ιράκ.

ΤΕΛΟΣ, αναβάθμιση του Ισραήλ «ως ταθεροποιητικού παράγοντα» στην περιοχή αποτελεί η δήλωση των Σοβιετικών ότι στην προτεινόμενη διεθνή διάσκεψη για την κρίση του Κόλπου η παρουσία του κρίνεται απαραίτητη και θα αποτελέσει κριτήριο επανεξέτασης της σοβιετικής στάσης απέναντι στο Τελ Αβίβ. Αλλά και η μονιμοποίηση —και νομιμοποίηση— της παρουσίας των Αμερικανών στην περιοχή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπηρετεί τους Παλαιστίνιους.

ΕΠΕΙΔΗ όμως το παλαιστινιακό —πέρα από τα πολιτικά επιχειρήματα— αι τη δυναμική του ένοπλου αγώνα—

στηρίζεται και στο δίκαιο και την ηθική, ένα άλλο μεγάλο «ατόπημα» του «αδελφού» Σαντάμ, εκείνο της ομηρίας των χιλιάδων Ευρωπαίων, Αμερικανών και Ασιατών πολιτών, επέφερε ένα καίριο πλήγμα στην αραβική υπόθεση γενικά και ειδικά στην υπόθεση των Παλαιστινίων.

ΒΕΒΑΙΩΣ ο Σαντάμ επιχειρεί να μαυνοβράρει την κρίση με το μεγάλο αυτό «ατού» και να μεταθέσει το πρόβλημα της εισβολής σε πρόβλημα περιθάλψης των ομήρων προκειμένου να ξεφύγει από τη λαβίδα. Όμως η στάση του αυτή εκθέτει συνολικά τον αραβικό κόσμο που οπωσδήποτε δεν μπορεί να ταυτιστεί με τέτοιες συμπεριφορές. Είναι ξένη προς την αραβική μεγαθυμία η χυδαία εκμετάλλευση των ομήρων και ταυτόχρονα είναι επιζήμια γιατί αναθερμαίνει ρατσισμούς και φυλετικές διακρίσεις για «απολίτιστους εγχρώμους».

Το μοίρασμα του πετρελαίου

ΠΙΣΩ όμως από τις διακηρύξεις περί «εθνικής ολοκλήρωσης» του Ιράκ, κρύβονται τα οικονομικά συμφέροντα του καθεστώτος της Βαγδάτης. Στη διάρκεια της ιρανο-ιρακινής σύρραξης, το Κουβέιτ συνέχιζε όπως πάντοτε την εκμετάλλευση πετρελαιοπηγών στα σύνορα με το Ιράκ και σε μια περιοχή που εθεωρείτο αμφισβητήσιμη. Αλλά το Κουβέιτ έκανε και άλλη παρασπονδία. Ενώ το Ιράκ ήθελε τη διατήρηση υψηλού τιμολογίου για το πετρέλαιο, το Κουβέιτ —το οποίο, σε αντίθεση με το Ιράκ έχει και το μικρότερο κόστος παραγωγής— είχε φτάσει να πωλεί προς 10 δολάρια το βαρέλι με κρυφές ιδιωτικές συμφωνίες, την εποχή που ο ΟΠΕΚ είχε καθορίσει τιμή 17 δολάρια και το Ιράκ πωλούσε με ακόμα υψηλότερες τιμές λόγω των μεγάλων οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε μετά τη λήξη του πολέμου με το Ιράν. Από την άλλη μεριά, το Κουβέιτ επεσήμανε ότι το 1980, όταν ο ΟΠΕΚ είχε αποφασίσει τη μείωση της παραγωγής και την τόνωση της τιμής του πετρελαίου το Ιράκ αγνόησε την απόφαση και αύξησε την παραγωγή του για να αντιμετωπίσει τη χρηματοδότηση του πολέμου με το Ιράν.

ΑΠΑΙΤΗΣΕ τότε από τους Κουβετιανούς να μοιραστούν τα έσοδα από την εκμετάλλευση των αμφισβητούμενων πετρελαιοπηγών κατά την πολεμική περίοδο. Το Κουβέιτ αντέδρασε αρνητικά.

της βοήθειας που είχε δώσει στον Σαντάμ κατά τον πόλεμο. Η μεσολάβηση —μυστική— του Αραφάτ και οι συστάσεις του προς τον Εμίρη του Κουβέιτ απέβησαν άκαρπες. Και τότε, ο Σαντάμ, μην υπολογίζοντας στη διεθνή αντίδραση πραγματοποίησε την εισβολή.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ δεν μπορούσε παρά να επεκταθεί σε όλο τον κόσμο. Δεν είναι βέβαια μόνο η Ελλάδα που πληρώνει «σπασμένα». Η γειτονική μας Ιταλία στηρίζει το 65% της παραγωγής ενέργειας στο πετρέλαιο, ενώ η άλλη γειτονική μας χώρα, η Βουλγαρία που είχε στερηθεί παντελώς τις σοβιετικές προμήθειες —μετά την αποκάλυψη ότι μεταπώλυνε τα δωρεάν χορηγούμενα πετρέλαια στον 6ο Στόλο— αντιμετωπίζει ενεργειακή κατάρρευση και επικαλείται τη συνδρομή του ΟΗΕ.

Η εμπορία και η μωρία

Η ΤΡΙΤΗ ενεργειακή κρίση που έπληξε σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό όλες τις χώρες δίνει το μέτρο της αλληλεξάρτησης των συμφερόντων στον πλανήτη και τους κινδύνους που συνεπάγονται για όλες τις χώρες οι ονομαζόμενες «τοπικές συγκρούσεις».

ΜΙΑ ΑΛΛΗ διάσταση της κρίσης είναι η παραγωγή και εμπορία όπλων. Θα ήταν απλουστευτικό και ηθικολογικό αν μιλούσαμε για «μωρία του ανθρώπινου γένους» που αυτοκαταστρέφεται με την παραγωγή των οπλικών συστημάτων, αν λησμονούσαμε ότι αυτή η παραγωγή απαιτείται από εμπόρους και πελάτες. Είναι πάντως διδακτική η περίπτωση και του Σαντάμ Χουσεΐν. Απαντες ο κόσμος ανταποκρίθηκαν στις αιτήσεις του καθεστώ-

του Π. Βαλτινού

κτίριο της πρεσβείας επιστρέφοντας α ασφαλή γραφεία της Μόσχας.

Αναπάντητο ακόμα παραμένει το ερώτημα με το τι ακριβώς ασχολούνται οι 193 Σοβιετικοί στρατιωτικοί που παύουν στο Ιράκ. Πάντως παρά τις εθιμικές προσπάθειές τους οι σοβιετικοί επίσημα δεν μπόρεσαν να πείσουν τους διαπιστευμένους στη Μόσχα ξένους ανταποκριτές, ότι οι «193» ασχολούνται μόνο σε βοηθητικές εργασίες.

Τέλος σε πολύ δύσκολη θέση βρέθηκαν και ο Γιούρι Γκρεμίτσκιχ, αναπληρωτής διευθυντής του τμήματος ενημέρωσης του σοβιετικού υπουργείου Εξωτερικών αφού δεν ήταν σε θέση να απαντήσει κατηγορηματικά στο ερώτη-

μα: *«Αν το Ιράκ αποσύρει τα στρατεύματά του απ' το Κουβέιτ, η ΕΣΣΔ θα συνεχίσει να παρέχει στρατιωτική βοήθεια προς τον Χουσεΐν».*

Ο Γκρεμίτσκιχ απαντούσε πάντα με ενοχλούμενα αφήνοντας όμως να εννοηθεί ότι το «Σύμφωνο φιλίας» Ιράκ - ΕΣΣΔ που υπογράφηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70 έχει μεγάλη ισχύ και διάρκεια.

τος της Βαγδάτης για αγορές πολεμικού υλικού. Την ίδια στιγμή οι προμήθειες εισέρεαν και στο Ιράν. Οι εξοπλισμοί αυτοί και η συνεπόμενη «κατανάλωσή» τους με τα κορμιά των νέων του Ιράν και του Ιράκ δεν ευαισθητοποίησε κανέναν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας που πέρασε.

ΕΙΝΑΙ γνωστό ότι ακόμα και η μικρή —και «σοσιαλιστική»— Ελλάδα είχε παίξει το ρόλο της κατά τη φάση της ιρανο-ιρακινής σύρραξης, πουλώντας όπλα και στους δύο εμπόλεμους. Η αναισθησία περί αυτά έχει καταγραφεί σε δημοσιεύματα του Ταύρου και σε δηλώσεις «ειρηνόφιλου» στρατηγού που είχε διατελέσει επί ΠΑΣΟΚ Πρόεδρος σε μια από τις πολεμικές μας βιομηχανίες.

Η ΑΓΓΛΙΑ, η ΕΣΣΔ, η ίδια η Αμερική ήταν από τους πιο γενναιόδωρους προμηθευτές όπλων του καθεστώτος του Σαντάμ. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση προς τον Τύπο του επίσης γνωστού μας σοσιαλιστή, υπουργού Άμυνας της Γαλλίας κ. Σεβενεμάν, στις 13/9/88: «*Η Γαλλία θα συνεχίσει να πωλεί όπλα. Και ειδικότερα στο Ιράκ που είναι από τους καλύτερους πελάτες μας. Όχι βέβαια χημικά όπλα —γνωρίζετε άλλωστε ότι δεν κατασκευάζουμε τέτοια όπλα— αλλά Μιράζ*». Απλώς να τα μεταφέρουν συμπληρώνουμε εμείς.

ΟΣΟ ΓΙΑ τις μελλοντικές εξελίξεις δικαιούμεθα να αναρωτηθούμε κατά πόσον θα μπορέσουν να αντισταθούν στον «πειρασμό» οι έμποροι του θανάτου και ποιος είναι εκείνος που θα ισχυριστεί ότι δεν θα βρουν τρόπο να σπάσουν το «εμπάργκο» όταν το Ιράκ ακριβοπληρώνει τα πυρομαχικά που θα χρειαστεί; Η επίκληση της μωρίας είναι βέβαια αφελές και ηθικολογικό επιχείρημα.

ΟΜΩΣ το πολιτικό επιχείρημα, ίσως ενδιαφέρει ένα άλλο τμήμα —ελπιζουμε το μικρότερο— της κοινής γνώμης. Το πολιτικό επιχείρημα, που έχει και μίαν αναφορά σε ηθικές κατηγορίες, λέει ότι η κρίση που προκάλεσε ο αλαζών και και άφρων «διάδοχος» του Ναβουχοδονόσορα, μόνον ζημιά θα φέρει στην υπόθεση του αραβικού κόσμου. Υπόθεση που αφορά όλους μας αν θεωρηθεί σαν πρόβλημα χειραφέτησης και προαγωγής των λαών του αραβικού κόσμου και όχι στήριξης ηγεμόνων: Είτε πρόκειται για χρυσοφόρους εμίρηδες είτε για κάπηλους μπαθιστές.

ΣΕΝΑΡΙΑ ΑΛΛΑ ΤΟΥΡΚ

Το Κουρδικό ζήτημα 'συσπειρώνει κατά καιρούς την Τουρκία, το Ιράκ και το Ιράν που έχουν κάθε λόγο να συμφωνούν στον εξανδραποδισμό των Κούρδων. Δεν διστάζουν όμως να υποκινούν κατά καιρούς διαδοχικά ο ένας εναντίον του άλλου, τους «πεςμεργκά» —τους Κούρδους αντάρτες: Ο Σαντάμ βοηθά τους Κούρδους του Ιράν του μακαρίτη Γκασεμλού και τους κομμουνιστικούς πυρήνες της Κομαλά που μάχονται εναντίον του καθεστώτος της Τεχεράνης. Οι μουλάδες έδιναν κατά καιρούς άσυλο στους ηγέτες των Κούρδων του Ιράκ, Ταλαμπανί και Μπαρζανί. Ομοίως και η Τουρκία.

Το ΡΚΚ της Τουρκίας στεγάστηκε μερικές φορές στο βόρειο Ιράκ... Στον ανταγωνισμό αυτό συμμετέχει με τον τρόπο της και η Συρία η οποία φιλοξενεί όλους μαζί τους ηγετικούς πυρήνες των απανταχού Κούρδων με προτίμηση πάντως για εκείνους που μάχονται για την αυτονομία του Κουρδιστάν στην επικράτεια της Τουρκίας και του Ιράκ.

Η αναζωπύρωση του Κουρδικού ζητήματος είναι αναμενόμενη για το άμεσο μέλλον. Είτε η κρίση εξελιχθεί σε σύρραξη είτε αναζητηθεί διπλωματική λύση για την περιοχή. Πριν λίγες ημέρες, επισκέφθηκε την Ουάσιγκτον ο Τζελάλ Ταλαμπανί, ηγέτης του ΡΚΚ (Patriotic Union of Kurdistan), και με δηλώσεις του άφησε να εννοηθεί ότι οι αμερικανικοί παράγοντες είναι υπέρ μιας σχετικής αυτονομίας των κουρδικών περιοχών στην Τουρκία, το Ιράν και, πρωτίστως το Ιράκ.

Είναι αφελές βέβαια να πιστεύει κανείς ότι το πρώτο μέλημα των αμερικανών μετά τη διευθέτηση της κρίσης στον Περσικό, θα είναι η ρύθμιση μιας εκκρεμότητας που αφορά 20 εκατομμύρια Κούρδους.

Από τις πολλές πτυχές του Κουρδικού ζητήματος αξίζει να εξετάσουμε εδώ εκείνη που αφορά στην Τουρκία. Οι ανατολικοί γείτονές μας είναι αρκετά θορυβημένοι από την κρίση γιατί, συν τοις άλλοις, αναζωπυρώνει το κουρδικό. Και φοβούνται ότι οι αμερικανοί φτάνοντας στα άκρα τη σύγκρουση με τον Σαντάμ θα «επιμεληθούν» την αναδιανομή της περιοχής —κάτι που ίσως βλάψει σοβαρά τα συμφέροντά τους.

Με τις συμφωνίες του 1926 και 1927,

οι περιοχές του Νότιου Κουρδιστάν (σημερινές περιοχές της Μοσούλης και Κιρκούκ), που κατοικούνταν και από Τουρκμάνους παραχωρούνταν στο Ιράκ. Η Τουρκία με βάση «ιστορικές και εθνολογικές» αναλύσεις θεώρησε ότι διαπράχθηκε αδικία εις βάρος της και πάντα εποφθαλμιούσε την περιοχή.

Τα στοιχεία που ακολουθούν είναι από τον τουρκικό Τύπο και βασίζονται σε ρεπορτάζ του περιοδικού 2000 'e Dogru (Μάρτιος 1988) που αναγκάστηκε πρόσφατα σ' κλείσιμο. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, κατά τη διάρκεια της ιρανο-ιρακινής σύρραξης και με το ενδεχόμενο κατάρρευσης του μετώπου, οι αμερικανοί προκειμένου να δελέσουν την Τουρκία να εμπλακεί και να δράσει εξισορροπιστικά, θα προωθούσαν σχέδιο κατακερματισμού της περιοχής και θα άφηναν στην Τουρκία την περιοχή Μοσούλης - Κιρκούκ με τα πλούσια αποθέματα πετρελαίου.

Στις 11 Νοεμβρίου 1986, επισκέφθηκε την Άγκυρα ο βοηθός υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ουίλιαμ Ταφτ αλλά ο σκοπός της επίσκεψης κρατήθηκε μυστικός. Ο τουρκικός Τύπος την επομένη (8/11/86) με μια είδηση στα φιλά (Μιλιέτ και Χουριέτ) αποπληροφόρουσε αναγράφοντας ότι ο κ. Ταφτ συνομιλούσε με διάφορες χώρες του ΝΑΤΟ για συμπαραγωγές πολεμικού υλικού.

Μετά από ενάμιση χρόνο βρέθηκε η άκρη για εκείνη την επίσκεψη. Όμως στη Χέραλντ Τρίμπιουν (1/11/86), μια εβδομάδα πριν την επίσκεψη του Ταφτ, ο Αμερικανός δημοσιογράφος Ουίλιαμ Πφαφ προπαγάνδιζε τα τουρκικά «δικαιώματα» στην περιοχή και έδινε στοιχεία του «σχεδίου». Ιδού τι ακριβώς προέβλεπε το σενάριο του Ταφτ:

● Αν το Ιράν απειλούσε Μοσούλη - Κιρκούκ, τότε η Τουρκία θα εισέβαλε στην περιοχή. Το Ιράν θα απαντούσε επιθετικά και τότε θα συνεκαλείτο το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ αλλά χωρίς να μπορεί να πάρει μέτρα που θα πρότειναν οι ΗΠΑ γιατί η ΕΣΣΔ και η Κίνα θα τα απέρριπταν. Η Τουρκία θα αξιοποιούσε το «χαμένο χρόνο» και θα δημιουργούσε «τετελεσμένα». (Η μέθοδος έχει επιτυχώς δοκιμαστεί στην Κύπρο). Η τουρκική προσφυγή θα έλεγε ότι τα εδάφη της ανήκουν και ιστορικά αλλά ότι και με τον τρόπο αυτόν εξα-

ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

του Νίκου Φωτίου

σφαλίζει «ένα λογικό όριο συνόρων». Άλλωστε διακρατικές συμφωνίες με το Ιράκ προέβλεπαν ότι το 1/10 των πετρελαίων της Μοσούλης θα είναι τουρκικό ενώ το Ιράκ για 30 ολόκληρα χρόνια δεν είχε αποδώσει τα έσοδα αυτά. Το 1920, όταν ο Κεμάλ οργάνωνε τους Νεότουρκους στην Άγκυρα είχε συμφωνήσει με τους τοπικούς αρχηγούς των Κούρδων ότι η περιοχή θα ανήκε στην Τουρκία —κάτι που όμως δεν έγινε δεκτό στη Συμφωνία της Λωζάνης το 1922.

Ένα τρίμηνο περίπου μετά την επισκεψη Ταφτ, στις 24/2/87 ο απόστρατος ναύαρχος Βεντί Μπιλγκέτ έγραφε ότι και το 1965 υπήρξε ένα αντιστοιχο σχέδιο. Θα ιδρυόταν μια Ομόσπονδη Κουρδική Δημοκρατία (με περιοχές από το Ιράκ, Ιράν και Τουρκία) η οποία όμως θα ήταν οργανικά συνδεδεμένη με την Τουρκία. Την εποχή εκείνη, προκειμένου να πείσουν την Τουρκία, οι αμερικανοί τόνιζαν τις ανάγκες της χώρας σε πετρέλαιο. (Σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις η περιοχή αυτή θα απέδιδε στην Τουρκία 100 χιλιάδες τόνους πετρέλαιο που αντιστοιχεί στο 35-40% των αναγκών της. Ο απόστρατος αλληλογράφος σημείωνε: «*Ας βρεθεί λοιπόν η ευκαιρία. Και να μην τα λέμε για να μπορούμε κάποτε να τα πραγματοποιήσουμε*». Έγινε μάλιστα μια σχετική ενημέρωση (briefing) στο τουρκικό ΓΕΣ.

Το καλοκαίρι του 1968, ο ηγέτης των Κούρδων του Ιράκ Μπαρζανί, έστειλε επιστολή στον τότε πρωθυπουργό Ντεμιρέλ και τον Πρόεδρο της Τουρκίας Σουνάι την οποία ερμήνευσαν ότι κινείται στα πλαίσια του αμερικανικού σεναρίου. Η επιστολή αυτή —της οποίας το περιεχόμενο αποκάλυψε το 2000 'ε Dogru— έλεγε: «*Το μεγάλο σας Έθνος που περιλαμβάνει Τούρκους και Κούρδους που ζουν συντροφικά και συνεργαζόμενοι σαν ένας λαός, με κοινή Ιστορία και κοινά οράματα, αποτελεί συνέχεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και κατά των εχθρών της οποίας έχουν πολεμήσει από κοινού προκειμένου να υπερασπίσουν την ισλαμική θρησκεία*».

Ο άλλος Κούρδος ηγέτης, ο Τζελάλ Ταλαμπανί δήλωνε κάτι παρόμοιο αρκετά πρόσφατα (18/9/88) στο 2000' ε Dogru: «*Κούρδοι και Τούρκοι είναι α-*

δελφικά έθνη. Υπό την ηγεσία του Ατατούρκ πήραν μέρος στον πόλεμο της Ανεξαρτησίας (σ.σ. σφαγές Αρμενίων και Ποντίων). Μέσα στους αγώνες μπορούν να δημιουργηθούν διάφορες συμμαχίες».

Η «νοσταλγία» των Τούρκων για την περιοχή είναι διάχυτη και πλήθος τα σχετικά δημοσιεύματα, παλιά και πρόσφατα. Η κοινή γνώμη ενδιαφέρεται ζωηρά για τον «αγωγό του Κιρκούκ» —όπως αποκαλείται ο αγωγός που πρόσφατα έκλεισε και θεωρείται «εθνική υπόθεση» το θέμα Μοσούλη - Κιρκούκ.

Ο πρέσβης Νουρί Ερέν έγραφε στην Γκιουναντιν στις 31/1/1987: «Δεν θα πρέπει η επέμβαση να έχει στόχο την προσάρτηση των εδαφών αλλά θα πρέπει οι υπό κατοχήν περιοχές να έχουν μια "ανοιχτή" ταυτότητα και ανάλογα με τις διεθνείς εξελίξεις θα μπορούσε να προταθεί ένα condominium (συγκυριαρχία) στην περιοχή».

Ο Αιντίν Ιαλτσούν, νομικός, υποστηρίζει στη Μιλιέτ (15/10/86) ότι αν αλλάξει το στάτους της περιοχής ίσως θα πρέπει να γίνει συζήτηση για αναθεώρη-

ση των αρχών που διέπουν παλιότερες διεθνείς συνθήκες για την περιοχή.

Παρόλα αυτά, υπήρξαν και αντίθετες φωνές. Ο αρχηγός του ΓΕΣ, στρατηγός Ουρούγ αρνήθηκε να συναντήσει τον Ταφτ και ίσως αυτός να ήταν ο λόγος που λίγο αργότερα αποπέμφθηκε. Είναι ενδιαφέρον να πληροφορηθούμε την άποψη του Προέδρου Οζάλ. Στα νιάτα του, όταν ως τεχνοκράτης προήδρευε μιας επιχείρησης παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, είχε με γράμμα του προτείνει στον τότε πρόεδρο Ισμέτ Ινονού ότι η περιοχή Μοσούλης - Κιρκούκ πρέπει να διοικείται όπως ορισμένες πολιτείες των ΗΠΑ που έχουν αρμοδιότητα να διαχειρίζονται αυτόνομα τις πλουτοπαραγωγικές τους πηγές. Ο Ινονού με κάποια δόση ειρωνίας του απάντησε: «*Θα έχουν και σημαίες αυτά τα κρατίδια;*».

Η υπόθεση του Κουρδιστάν είναι μια πολυσύνθετη και μακριά ιστορία. Τα όσα εκτέθηκαν δεν είναι παρά η πιο απλή εκδοχή του. Που ίσως αποκτά επικαιρότητα εξαιτίας της κρίσης στον Κόλπο.

□

ΠΑΣΟΚ και PASOK ή για μια χούφτα δολάρια

Είναι ενδιαφέρον να παρακολουθήσουμε από κοντά το κουρδικό ζήτημα γιατί κάποτε και η Ελλάδα θα βρεθεί εμπλεγμένη ως χώρα. Δεν εννοούμε βέβαια το είδος της εμπλοκής που είχε το ΠΑΣΟΚ και τον τρόπο που ανακάτεψε τα πάντα.

Αξιίζει εδώ να αφηγηθούμε μια χαρακτηριστική ιστορία που δείχνει την ασχετοσύνη του «σοσιαλιστικού» μας Κινήματος. Και γιατί κάποιος επώνυμος, ο τέως και επί σειρά ετών υπουργός Εξωτερικών της χώρας μας, ο κ. Κάρολος Παπούλιας είναι άμεσα μπλεγμένος.

Προ τετραετίας, ήταν περαστικός από την Αθήνα ο ηγέτης των Κούρδων του Ιράν και Γενικός Γραμματέας του DPK (Democratic Party of Iranian Kurdistan), Γκασεμλού. Στο αεροδρόμιο του Ελληνικού οι αρχές —προφανώς μετά από «κάρφωμα»— του έκαναν έλεγχο, του βρήκαν 20 χιλιάδες δολάρια και τα κατάσχσαν. Τα χρήματα αυτά προέρχονταν από εράνους και

αποτελούσαν πόρους του DPK. Ο Γκασεμλού διαμαρτυρήθηκε στον τότε υπουργό Εξωτερικών Κάρολο Παπούλια αλλά εις μάτην. Οι πληροφορίες μας λένε ότι ο Γκασεμλού έκανε προσφυγή στα ελληνικά δικαστήρια αλλά η υπόθεση αδράνησε γιατί στο μεταξύ ο ηγέτης των Κούρδων βρέθηκε δολοφονημένος από πράκτορες της Τεχεράνης σε ξενοδοχείο της Βιέννης.

Μήπως άραγε θα είχε την ευθιξία ο τέως υπουργός των Εξωτερικών να προβεί στις αναγκαίες διευκρινίσεις ή μήπως —στην περίπτωση αιδημοσύνης του κ. Παπούλια— ο νυν υπουργός κ. Σαμαράς θα ήθελε να μας ενημερώσει αναζητώντας τον σχετικό φάκελο;

Έτσι κι αλλιώς εδώ που μπλέξαμε, με τα μπαθικά του ΠΑΣΟΚ, τα κουρδικά του κ. Χαραλαμπίδη και στο όνομα της συνωνυμίας του ΠΑΣΟΚ με το PASOK (Parti Sosialist de Kurdistan) το φιλότιμο ας ομιλήσει...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

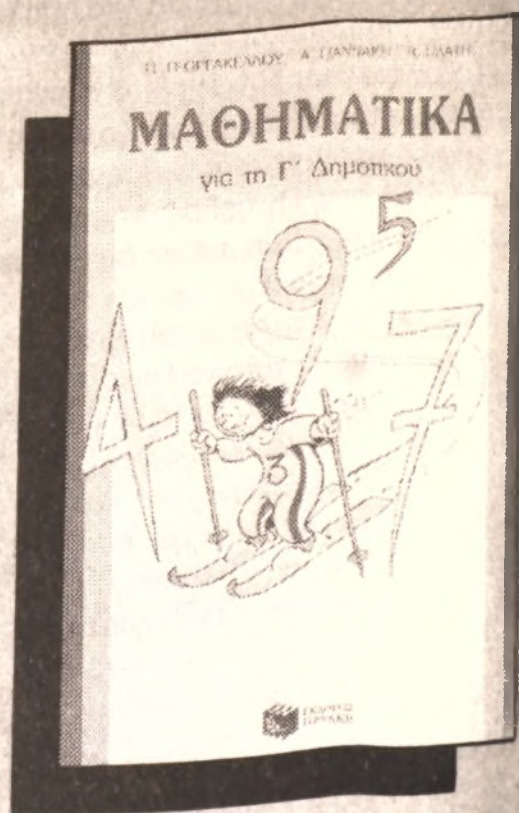
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

- Προσκήσεις γραφής
- Κάρτες
- Παιδαγωγικά παιχνίδια
- Εκπαιδευτικό υλικό
- Αυτοκόλλητα

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

- Γλώσσα
- Μαθηματικά
- Χειροτεχνία
- Βιβλία γνώσεων

και Δραστηριοτήτων

ΓΥΝΗΧΡΟΝΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΕ ΣΕΒΑΣΜΟ
ΣΤΗΝ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΓΝΩΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΠΑΤΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

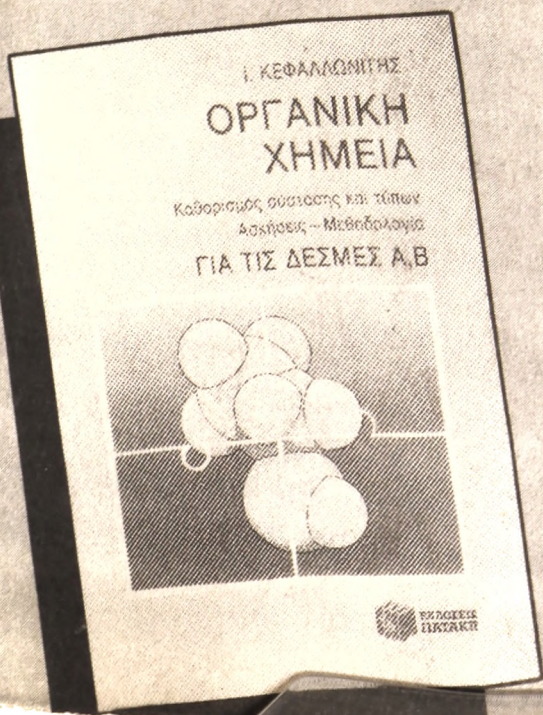
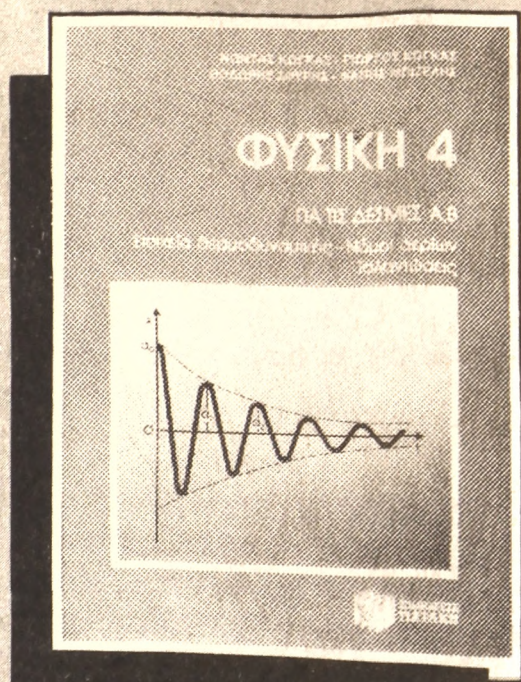
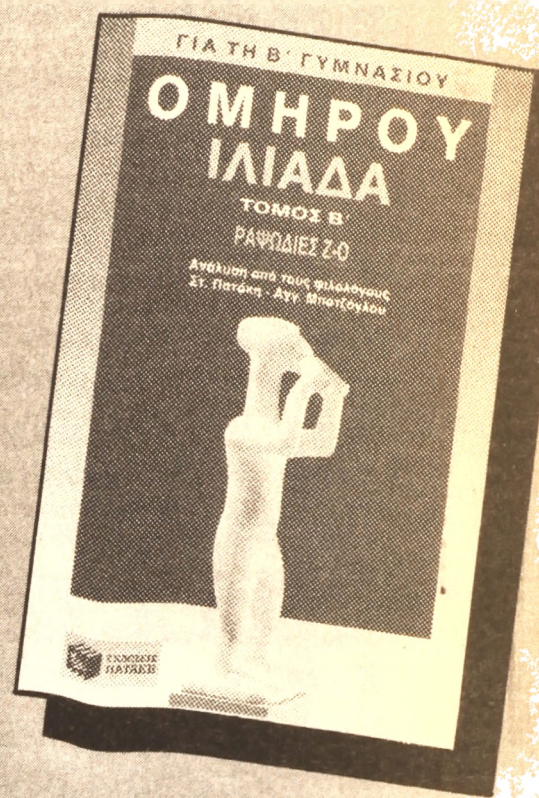
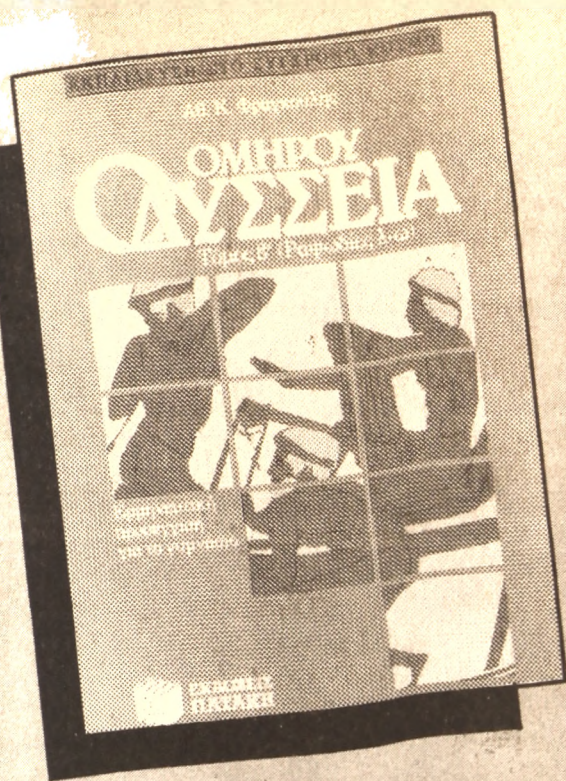
ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ

- Γλώσσα
- Έκθεση - Έκφραση
- Αρχαία Ελληνικά
- Νέα Ελληνικά
- Εκπαίδευση στο σύγχρονο κόσμο

ΛΥΚΕΙΟ

- Γλώσσα
- Έκθεση - Έκφραση
- Ιστορία
- Αρχαία Ελληνικά
- Νέα Ελληνικά
- Λατινικά
- Λεξικά
- Ψυχολογία
- Κοινωνιολογία
- Φιλοσοφία
- Φυσική
- Μαθηματικά
- Χημεία
- Βιολογία

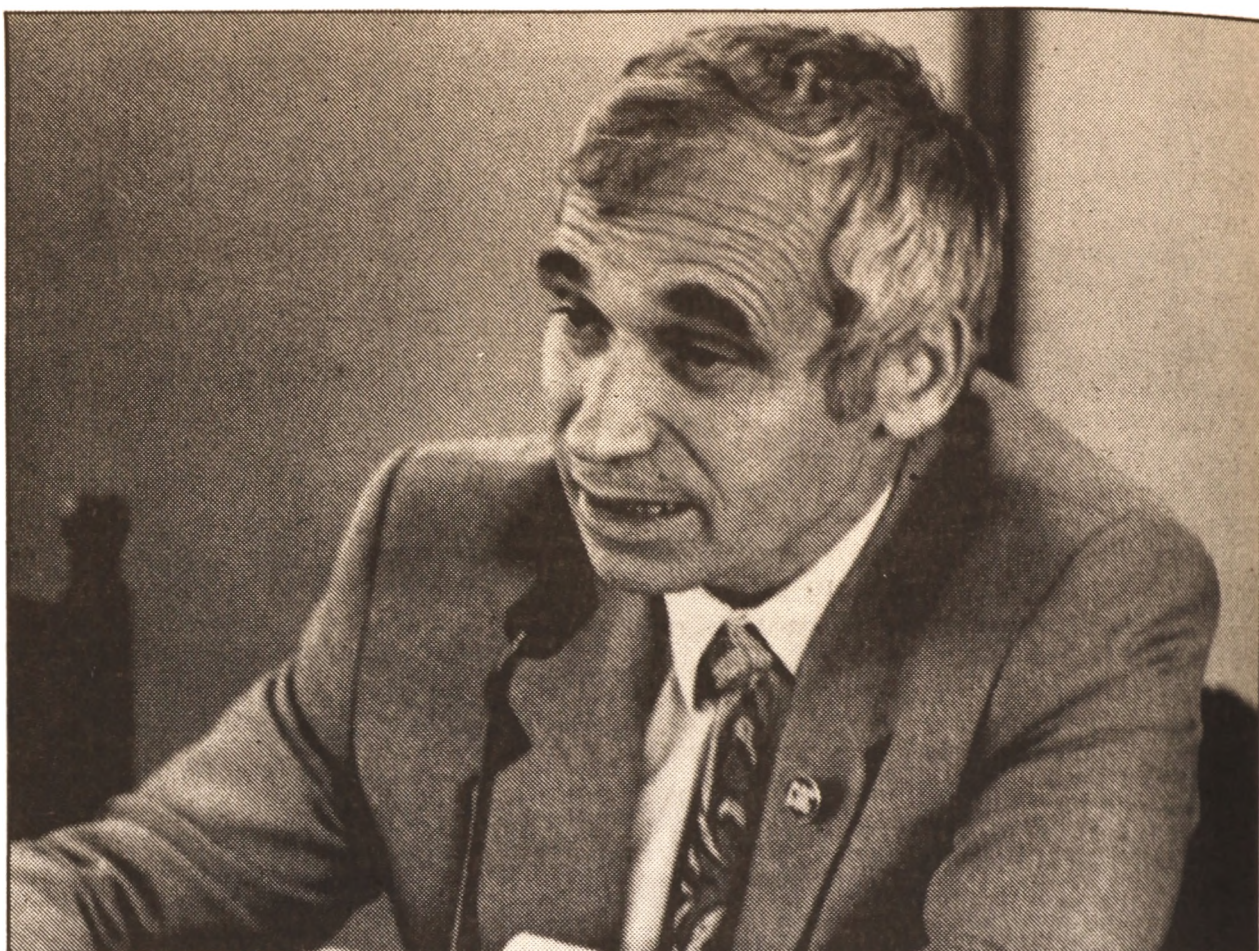
ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΕ ΣΕΒΑΣΜΟ
ΣΤΗΝ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΓΝΩΣΗ

«Έκλαψα και εγώ, όταν πέθανε ο Στάλιν»

Ο Ζέλιο Ζέλεφ, ο νέος πρόεδρος της Βουλγαρίας, μιλά με τον Άνταμ Μίχνικ, διευθυντή της πολωνικής εφημερίδας «Γκαζέτα Βιμπόρτσα».

Ο Ζέλιο Ζέλεφ σ' αυτόν τον εφ' όλης της ύλης διάλογο αναφέρεται για πρώτη φορά στη «σταλινική» του περίοδο, περιγράφει τους λόγους και τον τρόπο με τον οποίο διεγράφη από το κομμουνιστικό κόμμα και διατυπώνει την άποψή του για τον Μ. Γκορμπατσώφ, τον Δημητρώφ και τον Ζίβκωφ. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απόψεις του για το «μακεδονικό» ζήτημα και τις βουλγαρο - τουρκικές σχέσεις.

Η συνέντευξη δημοσιεύεται με σημαντικές περικοπές που αφορούν κυρίως ερωτο-απαντήσεις αμιγώς πολωνικού και βουλγαρικού ενδιαφέροντος.

Ζέλιο Ζέλεφ

ΕΡ.: Προβλέπατε τις σημερινές ιστορικές εξελίξεις, οι οποίες οδήγησαν στην εκλογή σας στο προεδρικό αξίωμα, όταν αναζητούσατε τον τρόπο για την ανατροπή του ολοκληρωτικού συστήματος;

ΑΠ.: Ήμουν απολύτως σίγουρος ότι το σύστημα αυτό θα καταρρεύσει εξ αιτίας της ίδιας της φύσεώς του. Δεν ήταν εικασία ή προαισθήμα —εκτός αυτού έχω ασχοληθεί με τις δομές του ολοκληρωτικού συστήματος— αλλά πεποίθηση. Γνώριζα επίσης, σε γενικές γραμμές, πως θα κατάρρεε και στο βιβλίο μου «Ο Φασισμός» επιχείρησα να περιγράψω τα στάδια αυτής της κατάρρευσης.

Παρ' όλα αυτά ό,τι συνέβη απετέλεσε για μένα μεγάλη έκπληξη. Ποτέ δεν υπέθετα ότι θα γίνει τόσο γρήγορα και μάλιστα ότι εμείς θα το ζήσουμε. Δεν πίστευα ότι τα συστήματα αυτά ήταν δυνατόν να ανατραπούν χωρίς αιματοχυσίες. Γνωρίζοντας τη γιγαντιαία μηχανή του ολοκληρωτικού κράτος, την τεράστια γραφειοκρατία και αστυνο-

μία, την οικονομική του ισχύ (αφού κατείχε το σύνολο της ιδιοκτησίας), θεωρούσα ότι κάτι τέτοιο θα γίνει όπως και στην Αποκάλυψη.

ΕΡ.: Η θέση που αναπτύσσετε στο βιβλίο «Ο Φασισμός» ήταν ότι το ολοκληρωτικό κράτος θα καταρρεύσει αφού περάσει το στάδιο της στρατιωτικής δικτατορίας...

ΑΠ.: Η θέση μου ήταν: ολοκληρωτικό σύστημα —στρατιωτική δικτατορία— φιλελεύθερη δημοκρατία. Στην Πολωνία, σε γενικές γραμμές, περάσατε από αυτόν το δρόμο. Παρόμοια ήταν και η περίπτωση της Πορτογαλίας. Αλλά αυτό που έγινε στην Ανατολική Γερμανία και την Τσεχοσλοβακία, η εκδοχή δηλαδή της «βελούδινης επανάστασης» είναι εντελώς διαφορετικό.

Ο Γκορμπατσώφ, πάλι, προωθεί μια άλλη εκδοχή, αλλάζοντας τον ενδιαμέσο κρίκο και έτσι αντί για στρατιωτική δικτατορία έχουμε την «περεστρόικα». Ίσως στην Ουγγαρία να συνέβη κάτι παρόμοιο, αλλά με πιο ταχείς και κα-

θαρούς ρυθμούς. Όμως αυτό το οποίο συνέβη στην Τσεχοσλοβακία και την Ανατολική Γερμανία δεν προβλεπόταν· το πέραςμα έγινε αμέσως.

ΕΡ.: Πώς αισθάνεται ένας άνθρωπος ο οποίος είναι διανοούμενος - κοινωνιολόγος και τώρα βρίσκεται στην εξουσία;

ΑΠ.: Πολύ άχαρα. Ο τρόπος ζωής μου άλλαξε εντελώς. Αναπολώ την περίοδο της προεκλογικής εκστρατείας όταν αισθανόμασταν τόσο ελεύθεροι και μπορούσαμε να πάμε οπουδήποτε, να μιλάμε ελεύθερα και να κριτικάρουμε τους αντιπάλους μας. Τώρα, για εμένα τα πράγματα άλλαξαν απότομα. Αίφνης η επαφή μου με τους ανθρώπους σταμάτησε. Όταν κυκλοφορώ πεζός, δίπλα μου βαδίζουν τρεις άνθρωποι. Πριν από λίγο συναντήθηκα με τον επικεφαλής της προεδρικής ασφάλειας, ο οποίος μου υπεσχέθη ότι στο εξής θα βαδίζουν σε κάποια απόσταση.

Εξ άλλου, ήδη στη Βουλγαρία λειτουργεί το πολυκομματικό σύστημα

και έτσι δεν υπάρχει κίνδυνος από την απόλυτη εξουσία και την απόλυτη διαφθορά. Άλλη μία εγγύηση είναι ότι η παρούσα Βουλή θα ολοκληρώσει το έργο της σε 18 μήνες. Ακολουθώντας θα εκλεγεί νέος πρόεδρος.

ΕΡ.: Δεν φοβάσθε ότι μπορεί να καταστείτε «αιχμάλωτος» των κομμουνιστών;

ΑΠ.: Πράγματι, παρόμοιος κίνδυνος υπάρχει, διότι πρόκειται για δομές εξουσίας οι οποίες έχουν οικοδομηθεί ενωρίτερα. Αλλά ας ελπίσουμε ότι θα κατορθώσουμε να τις αλλάξουμε, διότι και αυτές αλλάζουν. Επιπλέον, αν και οι αρμοδιότητες του προέδρου της Βουλγαρίας τυπικά είναι περιορισμένες, πρακτικά, όμως, παρέχουν μεγάλες δυνατότητες για την εκκαθάριση του «ά-νομου» πλέγματος του ολοκληρωτισμού. Στο σημερινό νομικό σύστημα μεγάλο μέρος των νόμων βρίσκονται σε αντίθεση με το Σύνταγμα και το Δίκαιο. Το προεδρικό αξίωμα μου παρέχει το δικαίωμα να καταργήσω όλο αυτό το πλέγμα —π.χ. παράνομα προεδρικά διατάγματα κτλ.

ΕΡ.: Τι σκέφθεσθε για τον Ζίβκωφ;

ΑΠ.: Δεν έχω μεταβάλλει τη γνώμη που είχα για τον Ζίβκωφ. Ήταν δικτάτορας και φέρει, αν όχι αποκλειστικά, την κύρια ευθύνη για τη σημερινή καταστροφή. Γι' αυτό θα πρέπει να λογοδοτήσει σύμφωνα με το νόμο.

ΕΡ.: Για τον Δημητρώφ;

ΑΠ.: Ο Γκεόργκι Δημητρώφ ανεδείχθη ήρωας κατά τρόπο τεχνητό. Ήταν κυρίως ήρωας ενός κόμματος, ενός κινήματος. Όπως συμβαίνει συνήθως στην Ιστορία η περίπτωσή του θα επανεξετασθεί από την αρχή. Με την κατάρρευση του κομμουνιστικού συστήματος θα επανεκτιμηθεί και η προσωπικότητα του Δημητρώφ.

ΕΡ.: Περιγράψτε μου την προσωπική σας πορεία, η οποία κατέληξε στην αντίθεσή σας προς τον κομμουνισμό.

ΑΠ.: Στα εφηβικά μου χρόνια πίστευα στον Στάλιν. Μάλιστα όταν πέθανε, έκλαψα. Και δεν το κρύβω, όπως κάνουν μερικοί φίλοι μου...

Φαίνεται ότι σε εκείνες τις συνθήκες και με την πλήρη έλλειψη πληροφόρησής μου, κάτι τέτοιο ήταν αναπόφευκτο. Όμως, το 1953, όταν δημοσιεύθηκε ένα άρθρο για την προσωπολατρεία και τον Στάλιν, άρχισα να συνειδητοποιώ ότι κάποιο λάθος υπάρχει σε όλη αυτή την ιστορία. Ήδη, το 1956, στους φοιτητικούς κύκλους, ήμουν ένας από

τους πλέον ένθερμους «χρουτσωφιστές». Θυμάμαι ότι τα χρόνια εκείνα, που ζούσαμε στις φοιτητικές εστίες, δεν κοιμόμαστε σχεδόν καθόλου, διότι διαβάσαμε τα υλικά του 20ου Συνεδρίου και λογομαχούσαμε με τους σταλινικούς.

Ανεξάρτητα, όμως από αυτά, το 1961 υπέβαλα αίτηση να γίνω μέλος του κομμουνιστικού κόμματος, επειδή τότε θεωρούσα ότι στη χώρα μου μπορείς να συμμετέχεις στα πολιτικά πράγματα μόνον μέσα από το κόμμα. Και αυτό δεν απείχε και πολύ από την πραγματικότητα.

Το 1962 η Κεντρική Επιτροπή του ΒΚΚ διοργάνωσε συζήτηση για τα «φιλοσοφικά σφάλματα» του Στάλιν. Επρόκειτο για άγριο σχολαστικισμό που αφορούσε την ιεράρχηση των νόμων της διαλεκτικής. Από κοινού με τον φίλο και συμφοιτητή Ασέν Ιγκνάτωφ, που τώρα εργάζεται στην «Ντόιτσε Βέλε», αποφασίσαμε να διατυπώσουμε δημόσια τις απόψεις μας. Στην ομιλία μου, η οποία ήταν 25 δακτυλογραφημένες σελίδες, δεν αναφέρθηκα μόνον στον Στάλιν. Συνέδεσα την προσωπολατρεία και με τον Λένιν, θίγοντας παράλληλα και το ίδιο το σύστημα, με την έννοια ότι η πολιτική θα πρέπει να συμμορφώνεται με την επιστήμη και όχι το αντίθετο, όπως συνέβαινε.

Η τοποθέτησή μου προκάλεσε θύελλα. Από τότε σε κάθε εισήγηση ιδεολογικού περιεχομένου γινόταν αναφορά στο πρόσωπό μου, ενώ παράλληλα κινδύνευα να διαγραφώ από το κόμμα ενάμιση μόλις χρόνο μετά την ένταξή μου. Δεν με διέγραψαν διότι όλα αυτά συνέβησαν μετά το 22ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ και ακόμη ήθελαν να δίνουν προς τα έξω μια πρόφαση Δημοκρατίας. Με διέγραψαν το 1965 λόγω της απροκάλυπτης κριτικής μου προς τον Λένιν.

Το θέμα της διδακτορικής μου διατριβής ήταν «Ο φιλοσοφικός προσδιορισμός της ύλης. Πρόκειται για μία συνολική κριτική των απόψεων του Λένιν επί του ζητήματος. Ωστόσο, οι διώξεις άρχισαν πριν από την υποστήριξη της διατριβής. Συγκεκριμένα πρότεινα ένα παρόμοιο άρθρο στο περιοδικό «Φιλοσοφική σκέψη» και έτσι άρχισαν οι «επιπλοκές». Αναγκάσθηκα κατόπιν να το στείλω για δημοσίευση σε όλες τις ανατολικοευρωπαϊκές χώρες. Ως εκ του θαύματος δημοσιεύθηκε στην Ανατολική Γερμανία και αυτό προκάλεσε θύε-

λα στη Βουλγαρία. Μάλιστα, είχε και επίπτωση στις σχέσεις των κεντρικών επιτροπών των δύο κομμάτων...

Στο πολιτιστικό περιοδικό του Γαλλικού ΚΚ, «Λα νουβέλ κριτίκ» το οποίο τότε εθεωρείτο αναθεωρητικό, δημοσιεύθηκε ένα άρθρο που έδωσε το τελικό έναυσμα στα επίσημα όργανα της φιλοσοφικής σκέψης στη χώρα μου να στραφούν εναντίον μου. Έτσι με διέγραψαν το 1965, αφού χρειάστηκαν 7 συνελεύσεις. Το Πανεπιστήμιο της Σόφιας εθεωρείτο τότε το κέντρο του αναθεωρητισμού. Πράγματι εκεί είχε συγκεντρωθεί το πιο φιλελεύθερα διακείμενο μέρος της διανόησης από τον κλάδο των ανθρωπιστικών σπουδών.

Η κομματική οργάνωση των φιλοσόφων, των παιδαγωγών και των ιστορικών ήταν κοινή και έτσι δεν μπορούσε ούτε λόγος να γίνει για τη λήψη κατασταλτικών μέτρων. Δύο προσπάθειες από ινστρούκτορες της κεντρικής επιτροπής για τη διαγραφή μου κατέληξαν σε αποτυχία. Τότε, διέσπασαν την κομματική οργάνωση σε τρία τμήματα. Έτσι η οργάνωση των φιλοσόφων συγχωνεύθηκε με τη φοιτητική, στους κόλπους της οποίας υπήρχαν τα «σταλινάκια». Παρ' όλα αυτά δεν τους έφθανε μία ψήφος για να αποφασισθεί η διαγραφή μου.

Στο τέλος με διέγραψε η αχτιδική επιτροπή, η οποία με προσεκάλεσε σύμφωνα με όλο το τυπικό να κάνω την αυτοκριτική μου, να αναλύσω τα «λάθη» μου κτλ. Απετελείτο από πρώην παρτιζάνους αντιφασίστες. Μόνο τις φυσιογνωμίες τους να έβλεπες ήταν κάτι το φοβερό. Μου έκαναν ερωτήσεις και απαντούσα απότομα, αφού γνώριζα εκ των προτέρων ποιο θα ήταν το αποτέλεσμα. Στο τέλος πέταξα την κομματική ταυτότητα και έφυγα.

Αργότερα προσπάθησαν τρεις φορές να με πείσουν να ενταχθώ και πάλι στο κόμμα. Ήταν κυρίως προσπάθειες ανθρώπων από φιλελεύθερους κύκλους, αλλά εγώ αρνήθηκα. Η τελευταία προσπάθεια έγινε πριν από τρία χρόνια. Ένας κομματικός γραμματέας, πρώην σταλινικός, ο οποίος με συμπαθούσε μου είπε: «Κοιτάχτε, βρε, Ζέλεφ, στο κόμμα θα πρέπει να βρίσκονται άνθρωποι σαν και σας. Αξίζετε να είστε στο κόμμα». Του απάντησα με την εξής ερώτηση: «το κόμμα αξίζει να είμαι μέλος του;»

ΕΡ.: Πιστεύετε ότι υπάρχει άνθρωπος ο

οποίος να μπορεί να αντιπαρατεθεί σε αυτό το ασφυκτικό κατασταλτικό σύστημα;

ΑΠ.: Εάν θέλεις να αντιπαρατεθείς αποτελεσματικά στο σύστημα θα πρέπει να δρας έξυπνα. Το πιο εύκολο πράγμα είναι να οδηγηθείς στο στρατόπεδο ή τη φυλακή. Το ζητούμενο είναι να μην φθάσεις εκεί αλλά, δοθείσης ευκαιρίας, να προωθείς τη θέση σου εναντίον του συστήματος...

Το 1966 με υποχρέωσαν να φύγω από τη Σόφια. Πέρασα 7 χρόνια στο χωριό της γυναίκας μου. Δεν είχα δουλειά και δεν μπορούσα να εργασθώ στη Σόφια. Ήταν η πιο όμορφη περίοδος της ζωής μου. Εκεί έγραψα τον «Φασισμό» και την άλλη διδακτορική διατριβή. Το 1974 χάριν της υποστήριξης των φίλων μου, κυρίως από το πανεπιστήμιο, κατάφερα να υποστηρίξω το διδακτορικό μου. Την επόμενη δεκαετία εργάσθηκα στο Ινστιτούτο Πολιτισμού. Κύρια απασχόλησή μας ήταν να διαβάζουμε και να διαδίδουμε αντικαθεστωτικά βιβλία.

ΕΡ.: Ποια κατά τη γνώμη σας θα είναι η εξέλιξη των βουλγαρο-τουρκικών σχέσεων;

ΑΠ.: Θεωρώ ότι θα καλυτερεύσουν. Πολλές από τις αντιθέσεις Βουλγάρων

και Τούρκων θα εξαλειφθούν από τη διαδικασία εκδημοκρατισμού της κοινωνίας. Μπορεί να ακούγεται αφελές αλλά νομίζω ότι πολλά πράγματα τα οποία σήμερα φαίνονται ανεπίλυτα, μετά από καιρό θα μας φαίνονται αρκετά εύκολα. Από θέσεως αρχής δεν βλέπω άλλο δρόμο για την επίλυση των εθνικών προβλημάτων εκτός από το ριζοσπαστικό εκδημοκρατισμό της χώρας. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατόν να διασφαλιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των Βουλγάρων πολιτών ανεξαρτήτως θρησκείας και εθνικότητας. Ο,τιδήποτε άλλο θα σήμαινε ότι η χώρα μας θα εισερχόταν σε περίοδο μεγάλων εθνικιστικών συγκρούσεων, χωρίς μάλιστα να θεωρείται δεδομένη και η αποφυγή αιματοχυσιών.

ΕΡ.: Ποια είναι η θέση σας για το μακεδονικό ζήτημα;

ΑΠ.: Το πρόβλημα αυτό δημιουργήθηκε τεχνητά από το κομμουνιστικό κόμμα την εποχή του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου και ύστερα από αίτημα του Στάλιν, ο οποίος έδινε περισσότερη σημασία στη Γιουγκοσλαβία από όσο στη Βουλγαρία. Η ηγεσία του ΒΚΚ άρχισε να υλοποιεί τη γραμμή της διαμόρφω-

σης μακεδονικού έθνους, ανεξάρτητου από το βουλγαρικό. Μετά τις 9 Σεπτεμβρίου 1944 αρκετοί αληθινοί Βούλγαροι πατριώτες από την περιοχή της Μακεδονίας εκτελέστηκαν ή υπέστησαν διωγμούς επειδή ήσαν μέλη της ΒΜΑΟ. Το κομμουνιστικό κόμμα εξανάγκασε τους κατοίκους της Μακεδονίας του Πιρίν να πολιτογραφούνται Μακεδόνες. Όσοι από τους κομμουνιστές δεν ήθελαν να δηλώσουν Μακεδόνες διεγράφησαν από το κόμμα. Οι υπόλοιποι συνελήφθησαν ή εξορίστησαν. Πρόκειται για σταλινική ιστορία.

ΕΡ.: Τώρα, όλες οι χώρες που αποχάιρτε την κομμουνιστική δικτατορία αντιμετωπίζουν έναν παρόμοιο κίνδυνο, την έλλειψη ανοχής. Σκέφτομαι ότι θα ήταν καλό να σχηματισθεί μια υπερπολιτική, διακρατική ευρωπαϊκή ένωση για την προστασία της ανοχής στην οποία θα συμμετέχουν πρόσωπα όπως ο Χάβελ, ο Μιττεράν. Θα θέλατε να γίνετε μέλος;

ΑΠ.: Πρόκειται για πολύ ενδιαφέρουσα ιδέα και με μεγάλη μου χαρά θα γινόντουσαν μέλος σε μία τέτοια ένωση για την προστασία της ανοχής. Η Δημοκρατία πριν από όλα συνδέεται με την ανοχή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

ФЕРНТИНАНТ ГΚΡΕΓΚΟΡΟΒΙΟΥΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ
ΑΘΗΝΩΝ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Έρως Αθηνών των πάλαι θρυλουμένων έγραψε ταῦτα...

Το μνημειώδες έργο του γερμανού ιστορικού φωτίζει μian άγνωστη περίοδο της ιστορίας της λαμπρότερης πόλης της αρχαιότητας και πρωτεύουσας της σύγχρονης Ελλάδας.

Ο Γκρεγκορόβιους κατόρθωσε να συνθέσει το διάσπαρτο και δυσεύρετο υλικό σε μια ζωντανή εικόνα της εποχής κατά την οποία η Αθήνα ξεπέφτει σε επαρχιακή βυζαντινή κωμόπολη, γίνεται κατόπιν πρωτεύουσα του ομώνυμου φραγκικού δουκάτου και μήλο της έριδας μεταξύ των δυνάμεων της μεσαιωνικής Δύσης και κατακτάται τέλος από τον Μωάμεθ Β' τον Πορθητή.

Η φροντισμένη έκδοση σε μετάφραση του Άγι Τσάρα περιλαμβάνει τρεις δεμένους τόμους. Ο πρώτος τόμος κυκλοφόρησε ήδη.

Εκδόσεις Κριτική Α.Ε., Πατούσα 3, 10677 Αθήνα, Τηλ.: 3639434

ΑΝΤΙ ΔΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΠΑΚΙΣΤΑΝ:

Στρατός, Θρησκεία, Οικογένεια

Λιγότερο από δύο χρόνια διήρκεσε τελικά η πρωθυπουργία της Μπενάζιρ Μπούτο στην Ισλαμική Δημοκρατία του Πακιστάν. Ο γηραιός Πρόεδρος της χώρας Γουλάμ Ισχάκ Χαν απέλυσε την πρωθυπουργό, που κατηγορείται για διαφθορά, τερματίζοντας έτσι το παράδοξο φαινόμενο να βρίσκεται γυναίκα στην ηγεσία μιας ισλαμικής χώρας. Η Μπενάζιρ αναρριχήθηκε στην εξουσία κυρίως λόγω του ότι προβλήθηκε ως διάδοχος του πατέρα της Ζουλφικάρ Αλί Μπούτο (κατά το πρότυπο της Ίντιρα Γκάντι στην άσπονδη γείτονα Ινδία). Είχε όμως από την αρχή να αντιμετωπίσει την εχθρότητα των μουλάδων που θεωρούσαν αδιανόητο να κυβερνά τη μεγαλύτερη ισλαμική χώρα μια γυναίκα, αλλά και τη δυσπιστία των στρατιωτικών, που δεν είχαν λησμονήσει ότι ο πατέρας της ανέλαβε την εξουσία μετά την ταπεινωτική ήττα τους από την Ινδία στον πόλεμο του 1971. Το Ισλάμ και ο στρατός είναι οι δύο βασικοί άξονες της κοινωνικής και πολιτικής ζωής της χώρας σε ολόκληρο το διάστημα της σύντομης ιστορίας της. (Η κοινωνικοπολιτική ταυτότητα του Πακιστάν παρουσιάζει μεγάλες αναλογίες με αυτήν της Τουρκίας. Άλλωστε, οι δύο χώρες διατηρούν άριστες σχέσεις). Η θρησκεία ήταν αυτή που καθόρισε τη γένεση του κράτους, αφού το Πακιστάν δημιουργήθηκε το 1947, στα εδάφη των βρετανικών Ινδιών που κατοικούσαν από μουσουλμάνους. Στα 43 χρόνια της ιστορίας του Πακιστάν η εξουσία ουσιαστικά βρίσκεται στα χέρια του στρατού και ελάχιστοι στρατιωτικοί μπόρεσαν να κρατήσουν στην ηγεσία της χώρας.

Η Μπενάζιρ Μπούτο, που νίκησε τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1988, εν μέρει να δώσει λύσεις στα σοβαρά οικονομικά προβλήματα της χώ-

ρας, ούτε να περιορίσει τις ατέλειωτες φυλετικές διαμάχες. Φυσικά ούτε λόγος να γίνεται για βελτίωση της θέσης των γυναικών της χώρας. Παρά τις προσπάθειες εκδημοκρατισμού δεν κατάφερε παρά να διατηρήσει μια επίφαση δημοκρατίας στη χώρα. Χρησιμοποίησε σε κυβερνητικές θέσεις πρόσωπα του συγγενικού της περιβάλλοντος τα οποία συγκέντρωσαν τα πυρά της αντιπολίτευσης. Οι περισσότερες αντιδράσεις αφορούσαν την υπουργό άνευ χαρτοφυλακίου και μητέρα της, Μεγκούμ Μπούτο, η οποία είχε αποκτήσει μεγάλη πολιτική ισχύ και τον άνδρα της Άλεφ Ζαρντάρι, ο οποίος φέρεται ότι απαιτούσε να έχει ποσοστό σε κάθε επιχείρηση που άνοιγε στο Πακιστάν.

Η Μπενάζιρ —η οποία παραμένει δημοφιλής, ιδιαίτερα στη γενέτειρά της επαρχία Σιντ— σε συνέντευξη που έδωσε μετά την αποπομπή της δέχθηκε ότι έκανε λάθη, απέρριψε όμως όλες τις κατηγορίες για νεποτισμό και διαφθορά που της προσάπτουν οι αντιπαλοί της. Τόνισε δε ότι σε κάθε περίπτωση η κυβέρνησή της θα λογοδοτήσει στο λαό, το κοινοβούλιο και τη δικαιοσύνη της χώρας και όχι στη διορισμένη προσωρινή κυβέρνηση, της οποίας ηγείται ο Μουσταφά Τζατζί, παλιός συνεργάτης του πατέρα της και τώρα αρχηγός του συνασπισμού της αντιπολίτευσης που περιλαμβάνει στους κόλπους του: δυσανεκτικούς του Λαϊκού Κόμματος (το κόμμα της Μπούτο), συντηρητικούς, μουλάδες και στρατιωτικά στελέχη.

Την προσωρινή κυβέρνηση που διόρισε ο πρόεδρος Χαν υποστηρίζουν οι στρατιωτικοί. Πράγμα φυσικό και μάλλον απαραίτητο για πακιστανική κυβέρνηση. Άλλωστε ούτε η Μπούτο θα μπορούσε να σταθεί δύο χρόνια στην εξουσία χωρίς τη στήριξη ή έστω την ανοχή του στρατού. Όμως και στους κόλπους των ενόπλων δυνάμεων υπάρχουν προσωπικοί ανταγωνισμοί και φατρίες που αγωνίζονται για την επικράτηση. Οι τελευταίες εξελίξεις δει-

χνουν να έχει ενισχυθεί η θέση του αρχηγού της υπηρεσίας πληροφοριών, υποστράτηγου Άσαντ Ντουράνι. Είναι ο άνθρωπος τον οποίο η Μπούτο κατηγορησε ότι οργάνωσε την επιχείρηση αποσταθεροποίησης της κυβέρνησής της.

Η μόνη διαφαινόμενη κοινά αποδεκτή λύση είναι οι «τίμιες και ελεύθερες» εκλογές στις 24 Οκτωβρίου, όπως υποσχέθηκε ο πρόεδρος της χώρας. Τη λύση αυτή άλλωστε ευνοούν, επίσημα τουλάχιστον, και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Το ζήτημα είναι αν οι στρατιωτικοί επιτρέψουν να φθάσει η χώρα σε εκλογές, ή αν αποφασίσουν να βγουν από το παρασκήνιο και να αναλάβουν τον άμεσο έλεγχο της. Υπάρχει και το προηγούμενο του στρατηγού Ζια Ουλ Χακ που, αφού ανέτρεψε πραξικοπηματικά τον Ζουλφικάρ Αλί Μπούτο προκήρυξε εκλογές για τον Οκτώβριο του 1977. Τελικά όμως προτίμησε να ακυρώσει τις εκλογές, να εκτελέσει τον Μπούτο (1979) και να μείνει στην εξουσία ως το 1988 οπότε σκοτώθηκε σε ένα παράξενο αεροπορικό δυστύχημα.

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι μετά την κατάρρευση του «διπολισμού» ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τη διεθνή ειρήνη θα προέλθει από περιφερειακές εντάσεις, οι εξελίξεις στο Πακιστάν αφορούν λίγο πολύ τη διεθνή, κοινότητα. Η διαρκής αντιδικία του Πακιστάν με την Ινδία για την περιοχή του Κασμίρ, είναι πηγή κινδύνου για την ειρήνη, ιδιαίτερα τώρα που και οι δύο χώρες έχουν ασθενείς κυβερνήσεις. Ας μην ξεχνάμε ότι το Πακιστάν είναι μια υποανάπτυκτη ισλαμική χώρα με περίπου 8.4 εκ. κατοίκους (από τους οποίους το 80% είναι αναλφάβητοι) αλλά και μια πυρηνική δύναμη που —όπως φαίνεται— έχει κατασκευάσει και κατέχει ατομική βόμβα.

Γιώργος Γιαννακόπουλος

ΕΣΣΑ

Ο γύρος του Γέλτσιν

Η πρόσφατη εικοσαήμερη περιοδεία σε πόλεις και χωριά της Ρωσίας, του Μπορίς Γιέλτσιν ξανάφερε στην επικαιρότητα το όνομα του πολιτικού αυτού που σύμφωνα με τις ανεπίσημες δημοσκοπήσεις στη Σοβιετική Ένωση υπερτερεί ακόμα και του εμπνευστή της περεστρόικα Μιχαήλ Γκορμπατσόφ.

Η σοβιετική τηλεόραση είχε καθημερινά ρεπορτάζ απ' την περιοδεία του Γιέλτσιν, ενώ σε όλες τις εφημερίδες υπήρχαν ανταποκρίσεις για το περιεχόμενο των συζητήσεων του προέδρου του Ανωτάτου Σοβιέτ της Ρωσίας με τους εργαζόμενους.

Οι δημοσιογράφοι που ακολουθούσαν τον Γιέλτσιν σ' αυτή την περιοδεία

δεν μπόρεσαν να την καλύψουν πλήρως εξαιτίας του γεγονότος ότι η εργασία μέρα του Μπορίς Νικολάγεβιτς άρχισε στις 6 το πρωί και τελείωνε στις 12 τη νύχτα! Το τένις φαίνεται ότι βοηθάει τον ηγέτη της Ρωσίας να διατηρείται σε άριστη φυσική κατάσταση.

Το θέμα που κυριάρχησε στις συζητήσεις που είχε ο Γιέλτσιν με διευθυντές επιχειρήσεων κι εργαζομένους ήταν ο τρόπος με τον οποίο η χώρα θα περάσει στην οικονομία της αγοράς. Δεν παρέλειπε να κατηγορεί την κυβέρνηση Ριζκόφ ότι με την οικονομική πολιτική που εφαρμόζει η χώρα δεν πρόκειται να ξεπεράσει την κρίση που διέρχεται. Ο Γιέλτσιν υποστηρίζει την πρόταση των πιο ριζοσπαστικών οικονομολόγων που προτείνουν ουσιαστικά το πέρασμα στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς, με μικρές παραλλαγές.

Με την επιστροφή του στη Μόσχα ο Γιέλτσιν ζήτησε με επιτακτικότητα την παραίτηση της κυβέρνησης Ριζκόφ την οποία κατηγορήσε ότι στα πέντε τελευταία χρόνια δεν κατάφερε ούτε στο ελάχιστο να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων. Και σαν επίλογο στις κατηγορίες αυτές ο Γιέλτσιν εκτόξευσε την «απειλή» ότι αν η κυβέρνηση της ΕΣΣΔ δεν εφαρμόσει το οικονομικό πρόγραμμα που προτείνει η ομάδα του Σατάλιν, η Ρωσία θα προχωρήσει μόνη της σ' αυτό το δρόμο. Η σύγκρουση των κυβερνήσεων Ρωσίας και ΕΣΣΔ έχει φτάσει πλέον σε οριακό σημείο, και τη μάχη τουλάχιστον σ' αυτή τη φάση φαίνεται να την κερδίζει η Ρωσία του Μπορίς Γιέλτσιν.

Πέτρος Βαλτινός

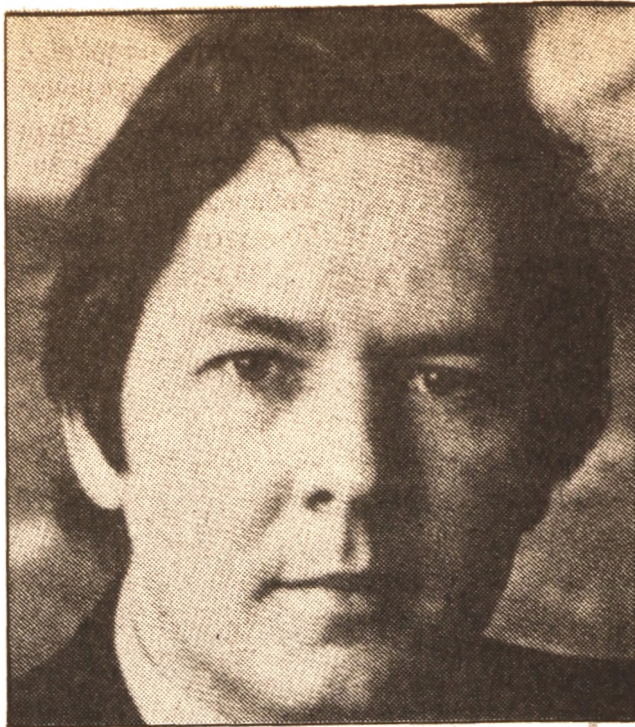
HERITAGE FOUNDATION

Δεξαμενές σκέψης

Στο «ΒΗΜΑ» της 12.8.90 υπάρχει ένα άρθρο με τίτλο: «Μια "δεξαμενή σκέψης" και για την Ελλάδα». Το άρθρο γράφτηκε από τον «αντιστράτηγο ε.α. Ορέστη Βιδάλη» που είναι «Πρόεδρος του Κέντρου Πολιτικής Έρευνας και Επιμορφώσεως» (ΚΠΕΕ).

Κατά το άρθρο οι «δεξαμενές σκέψης» (think - tanks) είναι κέντρα που είναι «άριστα οργανωμένα, με άφθονα μέσα που τους παρέχει η ιδιωτική πρωτοβουλία... είναι ελεύθερα να μελετούν και να σχολιάζουν... Σέβονται μόνον τις καταστατικές τους υποχρεώσεις, τις φιλοσοφικές τους τοποθετήσεις και προσπαθούν να προβάλουν θέσεις επιστημονικά θεμελιωμένες, ρεαλιστικά επεξεργασμένες, αλλά ριζοσπαστικά νέες...».

Σαν «χαρακτηριστικό πρόσφατο παράδειγμα (τέτοιων) νέων ιδεών» το άρθρο παρουσιάζει μια πρόταση «του περισσότερου

Αυτός είναι ο Robert Moss της Χιλής, της Βρετανίας και του Heritage Foundation! Αλλά και της Πορτογαλλίας, και του Σάχη, και της Νότιας Αφρικής, κτλ., κτλ.

Το να θεωρούνται άνθρωποι σαν τον Moss σαν αξιωματούχοι της CIA ή σαν ένα είδος James Bond, είναι λάθος. Άνθρωποι σαν κι αυτόν χρησιμοποιούνται απλώς για να περάσουν το δηλητήριο της παραπληροφόρησης μέσα στους λαούς¹³.

συντηρητικού think-tank των ΗΠΑ, του heritage foundation (sic).

Για τον Έλληνα αναγνώστη, που η ενημέρωσή του προέρχεται από το «ΒΗΜΑ» ή από πηγές σαν το «ΒΗΜΑ», η αναφορά στο Heritage Foundation δε «λέει» και πολλά πράγματα ή μάλλον δεν «λέει» τίποτα.

Όμως το Heritage Foundation «λέει» πολλά. Πάρα πολλά!

Ας δούμε γιατί.

Ο Roberts Moss «επαγγέλλεται» τον δημοσιογράφο είναι Αυστραλός και είναι γιος ενός ανώτατου αξιωματούχου της Υπηρεσίας Πληροφοριών του Αυστραλιανού Ναυτικού.

Ο Moss άρχισε την «επαγγελματική» του καριέρα στη Χιλή. Το 1970 η CIA προσπάθησε να οργανώσει στρατιωτικό πραξικόπημα στη Χιλή, απέτυχε, όμως, για δύο κυρίως λόγους: πρώτον, οι στρατιωτικοί εδίσταζαν να ενεργήσουν χωρίς «καθαρή νομική δικαιολογία» και, δεύτερο, δεν ήταν βέβαιοι ότι είχαν το υπόβαθρο και την πείρα να κυβερνήσουν τη χώρα¹.

Για να λύσει το πρόβλημα η CIA δημιούργησε ένα think-tank, που το ονόμασε Institute of General Studies (IGS) και είχε σαν βασικό προσωπικό 20 Χιλιανούς δημοσιογράφους. Ο Robert Moss υποτίθεται ότι ήταν ο βρετανικός «σύνδεσμος» με το IGS.

Το μοντέλο της λύσης που έδωσε η CIA ήταν: έντονη διασπορά παραπληροφόρησης (disinformation) από το think-tank, δημιουργία κρίσης με τη βοήθεια της παραπληροφόρησης, κατάληψη της εξουσίας με στρατιωτικά μέσα και τέλος στελέχωση της κυβέρνησης που θα προκύψει με μέλη από το think-tank.

Έτσι στη Χιλή το think-tank χρησιμοποίησε σαν παραπληροφόρηση το «σχέδιο Z». Το «σχέδιο Z» παρουσιάστηκε σαν ένα σχέ-

διο των κομμουνιστών για να «εξουδετερώσουν, να διχάσουν και να καταστρέψουν τις ένοπλες δυνάμεις» της Χιλής².

Το τι ακολούθησε είναι πια ιστορία: ο στρατός παίρνει την εξουσία, η ανθρωπότητα «αποκτά» τον Πινοσέτ και η κυβέρνηση του Πινοσέτ αποτελείται από μέλη του think-tank δηλαδή του IGS.

Πρωταγωνιστικό ρόλο σ' όλα αυτά έχει ο Moss, ο οποίος μας λέει ότι εκεί (στη Χιλή) για πρώτη φορά «ανακάλυψε» ένα «μεθυστικό» μάθημα: ότι «οι δημοσιογράφοι, που συνδέονται με τις υπηρεσίες πληροφοριών (δηλαδή τη CIA για να μην ξεχνάμε), μπορούν να δημιουργούν ιστορία αντί απλώς να τη μεταδίδουν (καταγράφουν)»,³ (Η έμφαση δική μας).

Αφού «τακτοποιήθηκαν» τα πράγματα στη Χιλή, ο Moss πηγαίνει στην Αγγλία, όπου «εργάζεται» γράφοντας τους λόγους που εκφωνεί ένα, τότε άγνωστο, μέλος του βρετανικού κοινοβουλίου.

Το μοντέλο που υιοθετούν τ' αφεντικά του Moss για τη Βρετανία είναι ανάλογο μ' εκείνο της Χιλής. Ίδρυση ενός think-tank, σκορά παραπληροφόρησης, κατάληψη της εξουσίας με εκλογές (αυτή τη φορά) και στέλεχωση της κυβέρνησης που θα προκύψει με μέλη του think-tank. Η διαφορά από τη Χιλή είναι ότι αντί πραξικοπήματος από στρατιωτικούς υπάρχει εκλογική «λύση».

Έτσι, πάλι ο Moss (δηλαδή η CIA) δημιουργεί ένα think-tank, το Institute for the Study of Conflict (ISC), δηλαδή το Ινστιτούτο για τη Μελέτη της Σύγκρουσης.

Η παραπληροφόρηση συνίσταται στο ότι το Εργατικό Κόμμα, δήθεν ετοιμάζεται κρυφά «να "σοβιετοποιήσει" τη Μ. Βρετανία. Τον όρο «σοβιετοποίηση» έβαλε ο Moss στο λόγο που εξεφώνησε το μέλος του κοινοβουλίου, που αναφέραμε πιο πάνω. Ο συνειρμός της λέξης «σοβιετοποίηση» με το «σιδηρούν παραπέτασμα» χάρισε στο μέλος του κοινοβουλίου το παρατσούκλι: «σιδηρά κυρία». Το μέλος αυτό ήταν η Θάτσερ.

Η κρίση, το αποτέλεσμα της παραπληροφόρησης, δημιουργείται με τη μετατροπή των απεργιών, που έχουν ξεσπάσει στη Βρετανία, από μια «συμβολική ιεροτελεστία» (που είναι στην ουσία οι απεργίες) σε ανοικτό πόλεμο.

Η κατάληψη της εξουσίας γίνεται με εκλογές, σαν αποτέλεσμα της κρίσης, και τέλος, η νέα κυβέρνηση Θάτσερ στελεχώνεται με μέλη του think-tank (δηλαδή του ISC).

Μετά τον πόλεμο στο Βιετνάμ η «γνωστή» ελίτ της Αμερικής περνάει κάπως δύσκολες μέρες, κυρίως γιατί στα μέσα της δεκαετίας του '70, με πίεση από τα κάτω, ξεσκεπάζεται η «βρωμιά» της CIA (επιτροπή Τσερτς κτλ.). Αποτέλεσμα αυτού ήταν να αναγκασθούν σε παραίτηση ή να απολυθούν αρκετές χιλιάδες στελέχη της CIA. Οι περισσότεροι απ' αυτούς δέχονται τη νέα κατάσταση, μερικοί όμως απ' αυτούς (γύρω στις 3.000) δεν λένε να ξεχάσουν την «τέχνη τους και ζητούν εκδίκηση. Γίνονται έτσι «νεπίσημο» όργανο της ελίτ.

Αφού οι «άνεργοι» χαφιέδες και μεγαλο-

(αφιέδες οργανωθούν σε σύλλογο, που ονόμασαν Association of Former Intelligence Officers (AFIO), δηλαδή Σύλλογο Πρώην Αξιοκρατών Υπηρεσιών Πληροφοριών, ξεκινάει να εφαρμόσουν το μοντέλο της Χιλής και της Βρετανίας και στην Αμερική, με πρόποση τον Κάρτερ και την εξουσία.

Έτσι δημιουργούν το απαραίτητο think-tank που τα βαφτίζουν *Heritage Foundation* (δηλαδή Ίδρυμα της Κληρονομιάς*) και το οποίο, ιδρύει το 1977, ποιος άλλος, ο Robert Moss!

Αμέσως αρχίζει η παραπληροφόρηση, π.χ. ότι ο David Aaron, σύμβουλος του Κάρτερ σε θέματα εθνικής ασφάλειας, είναι πράκτωρ των σοβιετικών (!) ή ότι ο αδελφός του Κάρτερ, ο Μπίλλυ, είναι πράκτωρ της διεθνούς τρομοκρατίας (γνωστή υπόθεση Λιβύης, κτλ.). Επίσης ένα από τα κύρια εργαλεία παραπληροφόρησης γίνεται ένα μυθιστόρημα (!) που βγάζει ο Moss (με τον ομόλογό του Arnaud de Borchgrave), καθ' ύλην παγύρευση της CIA, με τίτλο «The Spike» (Το Καρφί), το οποίο γίνεται μπεστ σέλερ και εισάγει στον αμερικάνικο λαό την έννοια της παραπληροφόρησης σαν δημιούργημα των... σοβιετικών⁵. Κάπου στο «Spike» υπάρχουν κι εμείς για να βοηθήσουμε στην εκλογή του Ρήγκαν:

«Οι Έλληνες συνταγματάρχες της χούντας (1967) ήταν «αυθεντικοί Έλληνες εθνικιστές που προσπαθούσαν να αναχαιτίσουν κόκκινη πλημμυρίδα»⁵.

Ποιο άλλο παράδειγμα εξαπλώσεως της παραπληροφόρησης σε εκατομμύρια ανθρώπους, μέσα από ένα... μυθιστόρημα!

Συγχρόνως το Heritage εκδίδει έναν τόμο 1.093 σελίδες με τίτλο «Mandate for Leadership: Policy Management in a Conservative Administration» (δηλαδή «Εντολή για Ηγεσία: Διαχείριση της Πολιτικής σε μια Συντηρητική Κυβέρνηση»⁶.

Η κληρονομιά που μπορεί να διεκδικήσει το «Heritage» είναι αυτή του ναζισμού. Για να το τεκμηριώσει, όμως, κανείς αυτό χρειάζεται ένα πολύ καλύτερο άρθρο από το παρόν.

Ο τόμος περιέχει και ένα τμήμα από 97 σελίδες που αναφέρονται στις υπηρεσίες πληροφοριών (CIA, κτλ.)⁷. Η παρότρυνση του Heritage: «Αμολύστε (ξανά) το λουρί της CIA»⁸. «Οι περισσότερες από τις προτάσεις του τμήματος αυτού, που αφορούσαν τη CIA, ενσωματώθηκαν αργότερα στην Εκτελεστική Πράξη ΕΟ 12333 της κυβέρνησης, δηλαδή έγιναν «νόμος» του κράτους⁹.

Και η πιστή εφαρμογή του μοντέλου κλείνει με την εκλογή του Ρήγκαν, στην κυβέρνηση του οποίου μπαίνουν τα σημαντικότερα στελέχη του think-tank, δηλαδή της Heritage Foundation. Ακόμα η Heritage έχει βέτο για το ποια θα είναι τα υπόλοιπα μέλη της κυβερνήσεως Ρήγκαν¹⁰. Ο τόμος των 1.093 σελίδων γίνεται το πρόγραμμα της κυβερνήσεως Ρήγκαν για τα χρόνια που ακολουθούν.

Κύρια κατεύθυνση αυτού του προγράμματος: έξω τα (δήθεν) «ανθρώπινα δικαιώματα» του Κάρτερ, για επέμβαση σε ξένες χώρες, μέσα η «αντιτρομοκρατία»¹¹.

Αυτό είναι το Heritage Foundation, η κορυφή των think-tanks παγκοσμίως, με τα οποία (think-tanks) το ελληνικό ΚΠΕΕ του κ. Βιδάλη «έχει επαφή... τόσο στην Ευρώπη όσο και στις ΗΠΑ».

Εδώ όμως μπαίνουν δύο σημαντικά «ερωτήματα»: το ΚΠΕΕ ή ξέρει όσα αναφέρθηκαν παραπάνω για το Heritage ή δεν τα ξέρει.

Εάν ξέρει τι είναι το Heritage και το επαινεί ή έχει επαφή μ' αυτό τότε το θέμα είναι το λιγότερο «ηθικό» ακόμα και για το «νεοφιλελευθερισμό» του ΚΠΕΕ...

Εάν δεν ξέρει, τότε δικαιολογημένα κανείς μπορεί να έχει την απορία, πως ένα think-tank δηλαδή το ΚΠΕΕ σαν επιστημονικός οργανισμός δεν γνωρίζει το ρόλο της Heritage, που έχει τόσο μεγάλη σημασία, όχι μόνο για τις ΗΠΑ αλλά και παγκοσμίως;

Νίκος Ράπτης

Και μερικές παρατηρήσεις

● Τα δυο ερωτήματα για το ΚΠΕΕ, ισχύουν και για το «ΒΗΜΑ», τηρουμένων βέβαια των

αναλογιών. Ο δε πιθανός ισχυρισμός ότι το άρθρο βρίσκεται στη σελίδα των «Απόψεων», άρα δεν είναι άποψη της εφημερίδας, δεν στέκει γιατί για «χοντρά» πράγματα σαν το Heritage συνήθως, ο εκδότης βάζει σε αρκετά εκτεταμένη υποσημείωση και την αντίθετη άποψη για να κατατοπιστεί ο αναγνώστης.

● Ακόμη και ο αμερικάνικος Τύπος με μεγάλη επιφύλαξη αναφέρεται στο Heritage, για να μη... «λερωθεί». Ο δε χαρακτηρισμός από αμερικάνικα έντυπα ότι το Heritage είναι «παρακρατική οργάνωση»¹² είναι όχι μόνο «επικριτικός» αλλά και ανακριβής. Το Heritage του Ρήγκαν και του Μπους είναι το κράτος!

● Όσο για τη «νέα ιδέα» του Heritage, της «αντίστροφης φορολογίας εισοδήματος» για «αξιοπρεπή» βοήθεια των φτωχών της Αμερικής, ήταν και είναι τόσο βάρβαρος ο πόλεμος του Ρήγκαν και του Μπους κατά των φτωχών, σύμφωνα με τις υποδείξεις του Heritage ώστε τώρα να παρασύρεται προς τα κάτω και η μεσαία τάξη. Πράγμα ολέθριο και για τον Μπους και για το Heritage. Αντιπερισπασμοί σαν την τρέχουσα υπόθεση του Ιράκ λίγο θα βοηθήσουν.

● Η βασική έρευνα για το Heritage και την παραπληροφόρηση ανήκει στον Fred Landis, Ph. D., καθηγητή στο San Francisco State University.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. CAIB (Corect Action Information Bulletin), No, 10, σελίδα 38.
2. CAIB, No 10, σελίδα 38.
3. CAIB, No 10, σελίδα 39.
4. CAIB, No 12, σελίδα 36.
5. CAIB, No 10, σελίδα 36.
6. CAIB, No 18, σελίδα 63.
7. CAIB, No 12, σελίδα 32.
8. CAIB, No 10, σελίδα 30.
9. CAIB, No 31, σελίδα 12.
10. CAIB, No 12, σελίδα 33.
11. CAIB, No 31, σελίδα 11 και No 12 σελίδα 12.
12. CAIB, No 13, σελίδα 2.
13. CAIB, No 10, σελίδα 38.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ Δημήτρη Τσιμπουκίδη Ο ΠΟΛΥΒΙΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

ΔΙΑΘΕΣΗ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

1. ΠΑΤΑΡΙ: Χ. Τρικούπη 31, τηλ. 3602542
2. ΠΡΟΟΔΟΣ: Μεσολογγίου 5, τηλ. 3621001
3. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ-ΚΑΝΑΚΗΣ: Ζ. Πηγής 2, τηλ. 3623113
4. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ: Σόλωνος 81, τηλ. 3607876
- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
5. Α. ΠΟΥΛΟΥΚΤΣΗ: Λαοσάνη 9, τηλ. 031/285857

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5, 106 79 ΑΘΗΝΑ (τηλ. 36.23.553)

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΠΟΝΤΙΟΙ ΤΗΣ Σ

ΤΟ ΔΙΠΛΟΝ Ι ΛΝΙΚΣΙ

ΑΝΙΚΣΙ ειν ανικσιν απες,
ενικσαν εφυντοσαν τα χλαδια,
χαρ απες ειν δυλιαν οσον ντο θελεις!
Ανικσι εν κε τεμον ιλιχια,
ατερα ζα ικσιεναν πατο.
Οπως χλαδιν αναμεντες ι καρδιαρι,
αγαπιμ πεταχσν, οχ τραγυδο.

Ποίημα από τη συλλογή (ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΠΟΥ ΔΗ-
ΜΙΟΥΡΓΙΑΣ) του Ν. Στεφανίδη

Ο ελληνικός πληθυσμός της Σο-
βιετικής Ένωσης βάσει της α-
πογραφής που πραγματοποίησε
η Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία της
ΕΣΣΔ, το 1979-1980, ανέρχεται γύρω
στις 344.000! Ανεπίσημες όμως πηγές
υπολογίζουν τούτο το μεγάλο κομμάτι
του Ελληνισμού, που βρίσκεται δια-
σκορπισμένο σήμερα στο νοτιοανατο-
λικό μέρος της Ουκρανίας καθώς και
στις δημοκρατίες του Καυκάσου και
της Κεντρικής Ασίας (Καζαχστάν και
Ουζμπεκιστάν) γύρω στο μισό εκατομ-
μύριο. Η πλειονότητα των Ελλήνων
της ΕΣΣΔ, αν εξαιρέσει κανείς τους ελ-
ληνικούς μη ποντιακούς πληθυσμούς
της Νότιας Ουκρανίας και κυρίως της
περιοχής της Μαριούπολης και των γύ-
ρω ελληνικών χωριών, είναι Πόντιοι
την καταγωγή, απόγονοι Ελλήνων με-

ταναστών που κατέφυγαν στη Ρωσία α-
πό τον περασμένο αιώνα ή και παλιότε-
ρα σε περιόδους σκληρών διωγμών και
εμπόλεμων καταστάσεων. Υπολογίζε-
ται ότι σ' αυτές τις ομαδικές μετανα-
στεύσεις των Ελλήνων του Πόντου στη
Ρωσία, κατά το δέκατο ένατο αιώνα,
μετακινήθηκαν γύρω στις 350.000 άτο-
μα. Αλλά και κατά τη διάρκεια του
πρώτου παγκοσμίου πολέμου δημιουρ-
γήθηκε μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα,
το οποίο, ως γνωστόν πήρε τεράστιες
διαστάσεις κατά την υποχώρηση των
Ρωσικών στρατευμάτων από τον Πόν-
το το 1918. Τότε από το φόβο των τουρ-
κικών αντιποίνων πολλές χιλιάδες Ελ-
λήνων Ποντίων αναγκάστηκαν να εγ-
κατελείψουν τις εστίες τους ακολου-
θώντας τα υποχωρούντα ρωσικά στρα-
τεύματα.

Επίσημα στατιστικά στοιχεία, δυ-
στυχώς, δεν έχουμε στη διάθεσή μας
για τις μετακινήσεις ολόκληρων πλη-
θυσμών από διάφορες επαρχίες του
Πόντου. Γνωστοί μελετητές όμως αυ-
τής της περιόδου, οι οποίοι γνώριζαν τα
γεγονότα ή οι ίδιοι έζησαν από κοντά
τη δραματική κατάσταση της περιόδου
1918-1922, υπολογίζουν ότι μόνον από
την περιοχή του Καρς κατέφυγαν στη
Γεωργία, το Βόρειο Καύκασο και το
Κουμπάν 60.000 κάτοικοι. Την ίδια πε-
ρίοδο ζήτησαν άσυλο στη Ρωσία 45.000
Έλληνες της επαρχίας Χαλδείας, 4.862
της επαρχίας Ροδοπόλεως και 26.000
της επαρχίας Τραπεζούντος. Σύμφωνα
με μια αναφορά του Α. Σταυριδάκη, α-

πεσταλμένου της ελληνικής κυβερνή-
σεως στη Νότια Ρωσία, το 1919, προς
τον υπουργό των Εξωτερικών Ν. Πολί-
τη, οι Έλληνες του Βορείου Καυκάσου
και Γεωργίας, οι οποίοι στη συντριπτι-
κή τους πλειοψηφία ήταν Πόντιοι, υπο-
λογίζονταν γύρω στις 400.000. Αναλυτι-
κότερα τα στοιχεία που δίνει ο Α.
Σταυριδάκης στην αναφορά του έχουν
ως εξής: Ταιγάνιον 1.000, Ροστόβ του
Δον 10.000, Αικατερινοντάρ και η γύρω
περιοχή 100.000, Σοχούμ 40.000, Τιφλί-
δα και η γύρω περιοχή 200.000, Βατούμ
και τα παράλια 30.000.

Το ελληνικό μεταναστευτικό ρεύμα
στη Νότια Ρωσία, όπως ήδη αναφέρθη-
κε, ήταν ήδη αρκετά μεγάλο από τις
πρώτες δεκαετίες του δέκατου ένατου
αιώνα και συνεχίστηκε με την ίδια έν-
ταση ως τις παραμονές της Μικρασια-
τικής Καταστροφής. Οι ελληνικές κοι-
νότητες που δημιουργήθηκαν από Πόν-
τιους και άλλους Μικρασιάτες σε πολ-
λές πόλεις της Νότιας Ρωσίας γρήγορα
αναπτύχθηκαν και γνώρισαν αξιόλογη
οικονομική ακμή. Έτσι όταν ξέσπασε
η Οκτωβριανή Επανάσταση, το 1917,
σε πολλές πόλεις της Ρωσίας υπήρχαν
οργανωμένες ελληνικές κοινότητες, οι
οποίες διέθεταν δικά τους σχολεία, εκ-
κλησίες και άλλα ευαγή ιδρύματα. Κύ-
ριο μέλημα των κοινοτήτων, ήταν, με-
ταξύ άλλων, η διατήρηση της εθνικής
συνειδησης, της γλώσσας και προπαν-
τός η ανάπτυξη των στενών σχέσεων
με τη μητέρα πατρίδα. Οργανωμένες
ελληνικές κοινότητες Ποντίων με σχο-
λεία και εκκλησίες ιδρύθηκαν κυρίως
στη Γεωργία, στον Βόρειο Καύκασο,
στο Κουμπάν και στα παράλια της Α-
ζοφικής θάλασσας. Οι σημαντικότερες
στην περιοχή του Κουμπάν και του Βο-
ρείου Καυκάσου ήταν η κοινότητα του
Αικατερινοντάρ (Κρασνοντάρ) καθώς
και της γειτονικής Κρίμσκαγια και Α-
νάπα. Επίσης οι κοινότητες του Ρο-
στόβ στον ποταμό Δον, του Ταγανρόγ
και του Νοβορωσσίσκ είχαν οργανωθεί
από τον περασμένο αιώνα και διέθεταν
ελληνικά σχολεία και εκκλησίες. Με-
γάλες σε πληθυσμό ήταν και οι κοινο-
τητες των περιοχών Τουαφέ, Άντλερ,
Γάγγρας, Γουταούτας, Σουχούμ και
Σότσι, στα παράλια της Μαύρης Θά-
λασσας, όπου το κλίμα και ο φυσικός
χώρος θυμίζει τον Πόντο.

Το 90% των χωριών της ευρύτερης
περιοχής της Σουχούμ κατοικούσαν
από Ποντίους μετανάστες, οι οποίοι εί-
χαν διασπαρεί σε τριάντα πέντε χωριά.
Το χωριό Μιχαήλοφκα ή Κούμα, λόγω
χάρη, ήταν το μεγαλύτερο σε ελληνικό

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
Μεταφράση: Ελευθέριος Κ. Καραγιάννης
Τμήμα: Διοίκηση
Τμήμα: Διοίκηση
Τμήμα: Διοίκηση

ΚΟΚΙΝΟΣ ΚΑΠΝΑΣ

Εκδόσεις: 1979-1980
Εκδόσεις: 1979-1980
Εκδόσεις: 1979-1980

XV ΧΡΟΝΙΑ

Τα χρόνια μας...
Τα χρόνια μας...
Τα χρόνια μας...

ΤΑ ΣΙΝΟΡΑ ΜΑΣ ΙΝΕ ΙΕΡΑ ΚΕ ΑΝΕΝΚΙΧΤΑ

Τα χρόνια μας...
Τα χρόνια μας...
Τα χρόνια μας...

Ο ΚΟΚΙΝΟΣ ΚΑΠΝΑΣ

Τα χρόνια μας...
Τα χρόνια μας...
Τα χρόνια μας...

Απόστολος Καρπόζηλος

πληθυσμό με 800 οικογένειες. Ας σημειωθεί ότι από το 1925 σε όλα τα χωριά της περιφέρειας Σουχούμ λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία και πλήρη εξαθέσια γυμνάσια, όπως στη Μιχαήλοφκα, Χούρμαλουχ και Κελασούρ. Επίσης αξιόλογη ήταν και η κοινότητα του Βακού και των γύρω χωριών, όπου είχαν καταφύγει πολλές χιλιάδες προσφύγων από την Τραπεζούντα και την ενδοχώρα του Πόντου. Τέλος, σημαντικές ήταν και οι κοινότητες του Κερτζ, Ευπατόριας, Συμφερούπολης, Σεβαστούπολης και Θεοδοσίας στην Κριμαία.

Τα γεγονότα που ακολούθησαν την Οκτωβριανή Επανάσταση ήταν επόμενο να επηρεάσουν τις ελληνικές κοινότητες. Η κοινωνική αλλαγή που επήλθε με την οργάνωση των Σοβιέτ καθώς και οι ριζοσπαστικές κοινοτομίες που πραγματοποιήθηκαν στην οικονομία (ιδιαίτερα οι επιπτώσεις που είχαν οι καινοτομίες αυτές στους αγροτικούς πληθυσμούς, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονταν οι περισσότεροι Πόντιοι), εξανάγκασαν πολλές χιλιάδες Ελλήνων της Ρωσίας να ζητήσουν άσυλο στην Ελλάδα. Έτσι κατά την περίοδο 1919-1921 και 1926 ως τα τέλη της δεκαετίας του 1930 κατέφυγαν στην Ελλάδα αρκετές χιλιάδες Ποντίων εκ Ρωσίας με αποτέλεσμα σχεδόν να διαλυθούν πολλές παροικίες. Υπολογίζεται ότι κατά την παραπάνω περίοδο γύρω στις 260.000 Πόντιοι πρόσφυγες ζήτησαν άσυλο στην Ελλάδα.

Στην πλειονότητά τους οι Πόντιοι της Ρωσίας ήταν αγρότες, κυρίως καλλιεργητές καπνών, και μόνον ένα 20% ήταν εργάτες, υπάλληλοι ή βιοτέχνες που ζούσαν σε πόλεις. Το μορφωτικό τους επίπεδο ήταν γενικά χαμηλό με υψηλότερο ποσοστό αναλφαριθμισμού ανάμεσα στους αγροτικούς πληθυσμούς. Η γλώσσα που μιλούσαν ήταν η ποντιακή, η οποία διέφερε ανάλογα με την περιοχή από την οποία καταγόταν καίς. Τη δημοτική μιλούσαν λίγοι και κατὰ κανόντα όσοι διέθεται κάποια σχετική μόρφωση. Έτσι όταν οι ελληνικές κοινότητες άρχισαν να οργανώνονται εκ νέου κάτω από το καθεστώς του επέβαλε πλέον η Οκτωβριανή Επανάσταση, ένα από τα πρώτα προβλήματα που έπρεπε να λυθεί ήταν το γλωσσικό. Και τούτο γιατί η ελληνική μειονότητα ως προς το θέμα της γλώσσας παρουσίαζε μία ιδιαιτερότητα σε σχέση με τις υπόλοιπες εθνικές μειονότητες.

Η συντριπτική πλειοψηφία των Ελ-

ПРОЛЕТАРИ ОЛУ ТУ КОЗМУ, ЕНОВІТЕ!

ΚΟΚΙΝΟΣ ΚΑΠΝΑΣ

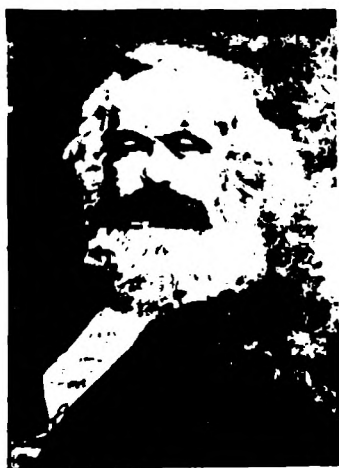
ΔΕΦΤΕΡΑ

1 TY MAI 1933

Verdugo: B. J. 1992, 19-20(52-55)

1.00 γου 15 x 80

1000

ΕΜΠΡΟΣ ΣΕ ΝΕΕΣ ΝΙΚΕΣ!

Ι ΠΡΟΤΟΜΑΓΙΑ—ΓΙΟΡΤΙ ΤΙΣ ΠΑΝΚΟΣΜΙΑΣ ΑΡΓΑΤΙΑΣ

λήνων της Γεωργίας και του Καυκάσου μιλούσε ποντιακά. Αντίθετα στην περιοχή της Μαριούπολης και στα γύρω ελληνικά χωριά μιλούσαν Μαριουπολίτικα, μία διάλεκτο με πολλά γλωσσικά στοιχεία ξένα προς την ελληνική², και μόνον στην Κριμαία υπήρχαν μερικές κοινότητες όπου οι Έλληνες μιλούσαν την κοινή δημοτική. Ποια θα ήταν, λοιπόν, η επίσημη γλώσσα της ελληνικής μειονότητας —η δημοτική, την οποία ελάχιστοι μιλούσαν ή η ποντιακή;

Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα απασχόλησε σοβαρὰ καὶ γιὰ ἓνα μεγάλο διάστημα τοὺς κομματικοὺς καὶ πνευματικοὺς παράγοντες τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ρωσίας καὶ γιὰ τὴν ἐπίλυσή του δημιουργήθηκε μιὰ Κεντρικὴ Επιτροπὴ τοῦ Νέου Ἀλφαβήτου ποὺ ἀπαρτιζόταν ἀπὸ Ρώσους γλωσσολόγους καὶ Ἕλληνες διανοούμενους (Σεργκιέφσκι, Βρουμπερς, Παντιάδης, Παρασκευόπουλος, Γιάλις καὶ Κ. Τοπχαράς). Ὡς ἐπίσημη γλῶσσα γιὰ τὴν ἐλληνικὴ μειονότητα ἡ Επιτροπὴ θεωροῦσε καταλληλότερη τὴ δημοτικὴ, παρόλο ποὺ ὀρισμένα μέλη τῆς ἦταν ἐνθερμοὶ υποστηρικτὲς τῆς ἐπικράτησης τῆς ποντιακῆς. Τελικὰ, στὰ πλαίσια μιᾶς Πανσυνδεδεσµιακῆς Σύσκεψης, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὴ Μόσχα στὶς 10 Μαΐου 1926, ἡ Επιτροπὴ εἰσηγήθηκε τὴ δημοτικὴ ὡς ἐπίσημη γλῶσσα τῆς ἐλληνικῆς μειονότη-
τας. Παράλληλα εἰσηγήθηκε τὴν κατάργηση τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας καὶ τὴν καθιέρωση τῆς φωνητικῆς. Στὸ

εξής η ελληνική γραφόταν με δεκαεν-
νέα γράμματα και πέντε συνδυασμούς
γραμμάτων. Στα σχολεία η δημοτική
καθιερωνόταν ως κύρια γλώσσα διδα-
σκαλίας, ενώ για τους ενήλικες αναλ-
φάβητους θεωρήθηκε αναγκαίο να μορ-
φώνονται στη μητρική τους γλώσσα,
δηλαδή στα ποντιακά ή στα μαριουπο-
λιτικά. Παράλληλα, για να καλυφθούν
οι ανάγκες στην παιδεία ιδρύθηκαν δύο
Παιδαγωγικά Ινστιτούτα τριετούς φοί-
τησης στο Κρασνοντάρ και Σουχούμ.

Με αυτήν την απόφαση που υπήρξε ιστορικής σημασίας συντελέστηκε ακόμη μια μεγάλη καινοτομία: η έκδοση βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών για πρώτη φορά στα ποντιακά καθώς και στη δημοτική αλλά με απλοποιημένη ορθογραφία. Ας σημειωθεί ότι ως αυτή την εποχή στην ποντιακή διάλεκτο δεν είχε γραφτεί συστηματικά τίποτε το σημαντικό δεδομένου ότι δεν υπήρχε αξιόλογη γραπτή παράδοση. Στο εξής, νέοι συγγραφείς επιχειρούν να γράψουν στα ποντιακά ποίηση και πεζογραφία, πολιτικά δοκίμια καθώς και κάθε λογής πρακτικούς οδηγούς για την υγεία και το αγροτικό νοικοκυριό. Επίσης μεταφράζονται στα ποντιακά όπως και στη δημοτική, διάφορα έργα Ρώσων κλασικών συγγραφέων καθώς και τα έργα του Λένιν, του Στάλιν και άλλων θεωρητικών του μαρξισμού.

Έτσι στη δεκαετία του 1930 δημιουργείται ένας πρωτοφανής εκδοτικός ορ-

ΕΛΕΦΘΕΡΥ ΚΟΠΥ
ΔΙΜΙΥΡΓΙΑ

Πυρκαϊά

1933
ΡΟΣΤΟΦ-ΤΟΝ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ «ΚΟΜΥΝΙΣΤΙ»

ΙΣΑΓΟΓΗ

ΠΕΧΑΣΕΝ τιν γιν ας αρπάζ τον υρτιον,
εμεις τιν ζοιν απες εα εσεριμουν κρατουμε.

Κι θελομε θρικιαν, κιαρζεδομε θρον,
κιφαλ κι κλιθουμε, καναν κι προσκινουμε.

Σι ζοις τον καμπον τον πλατιν
εξεδαμε μιαπειματενια καρδια,
κε ντεγενταν τα θηματα κε θα γινταν εν γιν
αυτ τι εσεριεμουν εν ολια δουλιας.

Διναμιν εχομε απεραντον οκεανον
κιαπερατ τενεργιας τα κιματα γοματο..
οπου αςπριζ τι λογιζμεμουν ο αφρον
κε καθαρα τερον ταϊτυδενιαμουν τοματια.

Εκι πεσινποδιεσαν ι παλαιομουν ι γνοστικι,
γιατεμας εν στρατα τιζ, καλοστρομενον,
κιαικα κι φογατε τεματερον ι μιχανι,
γιατι εσερ κλοθιατο καλα οπλιζμενον.

Οπος προβατα κι διαδενομε τι ζοις τορμιν,
με τα λιασεμουν για τι καναν γεριρ κεφταμε,
ι ιδι ροφυμε το μελ-ασι ζοις τιν πιγιν
κε με τον κοπομεμουν, εμπρος παντα θα πορμε.

θωσε μέσα σε μια δεκαετία να δημιουργήσει και να οργανώσει ένα εκδοτικό με πλούσια δράση και αξιόλογο έργο. Βασικά στελέχη της ήταν οι Κ. Τοπχαράς, Δ. Ν. Σαβώφ, Γ. Φουλίδης, Ι. Φωτιάδης, Γ. και Δ. Κανονίδης, Α. Κόκκινος, Θ. Γρηγοριάδης και αρκετοί άλλοι. Κύριος στόχος του εκδοτικού Κομμουνιστίς ήταν η έκδοση βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών στην ποντιακή και στη δημοτική με απώτερο στόχο την ανάπτυξη της «ελληνικής κουλτούρας», που σύμφωνα με το πνεύμα της εποχής έπρεπε να είναι *Σοσιαλιστικον σο περιεχομενονονονεθε κε εθνικόν σιν φόρμαν κυλτύραν*, ντα εςς σκοπόν να αναθρεβ τα μαζας με πνεμαν ιντερνατσιοναλισμυ κε να διναμον τιν διχτατοριαν τι προλεταριατι. Κατά συνέπεια, βασικός σκοπός του εκδοτικού Κομμουνιστίς ήταν η κομματική και ιδεολογική διαπαιδαγώγηση των Ελλήνων να γίνεται στη μητρική τους γλώσσα.

Στο εκδοτικό πρόγραμμα του Κομμουνιστίς προτεραιότητα είχαν τα σχολικά βιβλία, τα αναγνωστικά, τα ανθολόγια και τα βιβλία της γλώσσας που συνήθως γράφονταν από Έλληνες καθώς και τα εκλαϊκευτικά που αναφέρονταν κυρίως στο αγροτικό νοικοκυριό και στην οικογενειακή υγιεινή. Τα τελευταία μεταφράζονταν από τα ρωσικά στα ποντιακά και αν κρίνουμε από την τιμή τους ήταν τα πιο φτηνά του εκδοτικού, όπως λόγου χάρη, του Μ. Ν. Καπασίνσκι, *Τοργανομαν τι τσακελιματσα κολχοζια*, Μεταφρ. Γ. Γρηγοριάδι, Ροστόβ - Δον, Κομμουνιστίς, 1929. Β. Ι. Μανςβετοβ, *Πος να σερευ κε φιλατ κανις τ' οβα*. Μετφρ. Σ.Κ. Χαραβίτα, Ροστόβ Τον, Κομμουνιστίς, 1932.

Το Εκδοτικό Κομμουνιστίς εκδίδει επίσης βιβλία πολιτικού περιεχομένου που αναφέρονται είτε σε έργα κλασικών του μαρξισμού είτε σε τρέχοντα ζητήματα της οικονομίας και στους στόχους της κυβέρνησης για την αγροτική οικονομία και τη βιομηχανική παραγωγή. Ενδεικτικά παραθέτουμε μερικούς τίτλους αυτής της κατηγορίας των βιβλίων: Ι. Λένιν, *Πρόγραμμα τι ΠΚΚ*, Ροστόβ - Δον, Κομμουνιστίς, 1932. Του ίδιου, *Πολοζζενια για το αγροτικον ναλογ*, Ροστόβ - Ντον, Κομμουνιστίς, 1933 Ι. Λένιν Ι. Β. Στάλιν, *Για το σοσιαλιστικον τιν σορεβνοβανιαν*, Ροστόβ - Δον Κομμουνιστίς, 1932. Ι.Β. Στάλιν, *Νεον απςτανοφκα - νεα προβλιματα τι νικοκυριακυ χτισιματος (ο λογον τις Σταλιν σιν σισκεπσιν τι χοζιαστβενικον σα 23 τι κερασινυ 1931)*. Μετφρ. Θ. Γρηγοριάδι, Ροστόβ - Δον Κομμουνιστίς, 1931.

Τα λογοτεχνικά βιβλία διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: μεταφράσεις Ρώσων κλασικών ή συγχρόνων συγγραφέων και πρωτότυπα έργα. Οι μεταφρά-

ΤΟ ΠΡΟΤΟΜΑΓΙΑΤΚΟΝ

Ι ΜΥΣΙΚΙ πεζ, χορεβ ι καρδιαμ,
τζογναεδο πρασινον τιν γιν,
αχυστε, αχυστε τιν τραγοδιαι,
εματιαμ τερεστε, νελεπεστε τιν περμι.
Τερεστιατα καλα, ατα καλατζεβνε
κε τιν καλατζινατον καθενας θεγρικα.
που εν ζοτς-σορεβνοβανιαν εσεκενκιλιαν εσεβεν
κε με τιν πριγατανат εδεβεν εμπροστα.
Κε Προτι: μαιω οπος αβγι γελαζμενος,
ντεπικεν εκσερ, ντο θεφται εγρικα.
Οπσε ασιν αμαθιαν ετον ζαλιζμενος,
οσιμερον μιχανικος, αφοβα γελα.
Πός να μι γελο, να μι στραφνε τουατιαμ,
οντες ντεφταγο καλιον εγρικο,
οντες μεταυτα τα ζινιόιτα ταμιακιαμ
τιν ρεβολιυτσιαν εκςαχολουθο.
Κε πιστεβο πως θα κλιρυμε σα μνηρατιαμ.
Θελεπο τον κοζμον СОВЕТСКОЙ СОЮЗ
τερεστε, τερεστε ντο λεγνε τοματιαμ
κε τι τραγοδιασιμ μαθεστε τα εςκοπυς.

γασμός στον οποίο πρωτοστατεί το ποντιακό στοιχείο. Μεταφράζονται στα ποντιακά καθώς και στη δημοτική έργα κλασικών συγγραφέων όπως του Τσέχωφ, Πούσκιν, Λερμοντώφ και αν κρίνουμε από το τίραζ των εκδόσεών τους, που συχνά ξεπερνούσε τις 3.000 αντίτυπα, η έκδοσή τους θα πρέπει να είχε μεγάλη απήχηση στο αναγνωστικό κοινό. Άλλωστε αυτές οι εκδόσεις απευθύνονται σ' ένα κοινό που στη μεγάλη του πλειοψηφία δεν γνώριζε ούτε

γραφή ούτε ανάγνωση, όχι μόνο στην ελληνική αλλά και στη ρωσική. Για πρώτη φορά, λοιπόν, η ποντιακή διάλεκτος καθερώνεται ως γραπτή γλώσσα και για μια περίπου δεκαετία μορφώνονται σ' αυτήν οι ενήλικες αναλφάβητοι.

Σημαντικό ρόλο σ' αυτήν την προσπάθεια διαδραματίζει μια ομάδα Ποντίων διανοουμένων η οποία από το 1920 εκδίδει την εφημερίδα *Κομμουνιστίς* στο Ροστόβ του Δον. Η ομάδα αυτή κατόρ-

H. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

ТВОРЧЕСТВО
СВОБОДНОГО ТРУДА

Стихи

1933
Ростов-Дон
ИЗДАТЕЛЬСТВО «КОМУНИСТ»

σεις τόσο στα ποντιακά όσο και στη δημοτική υπερτερούν αριθμητικά και ορισμένες που κυκλοφόρησαν στα ποντιακά φαίνεται να γνώρισαν ιδιαίτερη επιτυχία, όπως του Λ. Τολστόι, *Το Γιασίρ τι Καβκαςί*. Μετφρ. Σ. Αγελαστου, Ροστόβ - Δον, Κομμουνιστής, 1932. Α. Σεραφίμοβιτς *Αντισματενεν χαλαρδία* (Ζζελεζνί Πατοκ). Μετφρ. Γ. Φοτιαδι, Ροστόβ - Δον, Κομμουνιστής, 1932. Α. Νεβερόφ, *Το Ταςσκεντ πσομι πολιτία*. Μετφρ. Σ. Αγελαστου Ροστόβ - Τον, Κομμουνιστής, 1933. Β. Γογολ, *Ι. Πομερσκι* τυ παλιυ κερν. Μετφρ. Ι. Φοτιαδι, Ροστόβ - Ντον, Κομμουνιστής, 1935. Π. Δορόχοβ, *Ο γιον τι μπολζεβίκυ*. Διγμμαν με ικονας. Μετφρ. Κ. Εσπεριδι, Ροστόβ - Δον, Ρομεικον Εκδοτικον Κομμουνιστής, 1932. Είναι αυτονόητο ότι όλοι οι Ελληνοπόντιοι συγγραφείς είναι στρατευμένοι ιδεολογικά πράγμα που εξηγεί ως ένα βαθμό την επιλογή των θεμάτων που διαπραγματεύονται και τη σχετικά περιορισμένη λογοτεχνική αξία των έργων που παρουσιάζουν. Πάντως, τα έργα αυτά φανερώουν τις φιλότιμες προσπάθειες που κατέβαλαν οι νέοι συγγραφείς που θέλησαν μέσα από την ποίηση και τα δοκίμιά τους να δείξουν τη ζωή του Πόντιου κολχόζνικου καθώς παλεύει για το κτίσιμο του σοσιαλισμού και την εκβιομηχανοποίηση της χώρας. Το μήνυμα λοιπόν που θέλουν να μεταδώσουν μετρά περισσότερο από αυτήν καθαυτήν την τέχνη. Άλλωστε οι τίτλοι των έργων που γράφουν είναι δηλωτικοί του περιεχομένου: Σπ. Αγελαστου, *Ι. κομσομολ* (διήγημα). Διμου Ακυραστου, *Ι Νιχτα τι Πριγάτας* (διήγημα). Χρ. Ατσαλι, *Σεξεν Λενιν* (ποίημα). Γιανκυ Φοτινι, *Σι γιορτιν τι κολχοζι* (ποίημα). Θ. Σαμαρα, *Ο Τρακτοριστας Αλεκος* (διήγημα). Οι περισσότεροι δεν υπογράφουν με το πραγματικό τους όνομα, αλλά χρησιμοποιούν κάποιο ψευδώνυμο.

Τα έργα τους δημοσιεύονται αυτοτελώς ή σε ανθολογίες όπως στο *Φιλολογικόν Σσαβαχλαεμαν* (Ροστόβ-Δον 1932), στο *Αλμαναχ Νεον Ζοι* (Ροστόβ-Δον 1934), στο *Φιλολογικον Σιλογι* (Ροστόβ-Δον 1933), καθώς και σε διάφορες ελληνικές εφημερίδες που κυκλοφορούσαν στη Γεωργία και τον Βόρειο Καύκασο, όπως ο *Κομμουνιστής*: *Οργανο τυ Αζοβο-Μαβροθαλασινυ Κραικομ τυ ΠΠΠΚΚ(π)*. (Ροστόβ-Δον). Ο *Κοκινος Καπνάς*: *Οργανο του Απχαζικυ Κομιτατυ τις Κεντρικis Εχτελεστικis Επιτροπισ Απχαζίας κε τυ Συχραικοκ ΚΚ(μπ) Γρυζίας* (Σουχούμ). Ο *Κολχοζνικος*: *Εφημερίδα για τι Ολιγογραμματιζμεντις* (Ροστόβ-Δον). Σε βιβλία επίσης κυκλοφορούν ποιητικές συλλογές και θεατρικά έργα που φαίνεται να γνώρισαν ιδιαίτερη επιτυχία, όπως του Ν.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΥ ΣΙΝΤΡΟΦΟΥ Ι.Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΣΤΗΝ ΠΛΑΣΙΔΕΣΜΙΝΙ ΣΙΛΙΣΚΕΝΣΙ
ΤΟΝ ΑΥΛΕΟΤΑΘΟΝ ΤΟ ΒΙΟΝΙΚΑΝΙΚΟΝ ΕΠΙΧΙΡΙΣΕΟΝ

ΕΚΔΟΣΙ „ΚΟΜΥΝΙΣΤΙ“
ΡΟΣΤΟΒ-ΔΟΝ 1931

ΚΟΛΧΟΖΝΙΚΟΣ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΓΙΑ ΤΙ ΟΛΙΓΟΓΡΑΜΜΑΤΙΖΜΕΝΤΙΣ

ΓΙΑ ΤΟΠΟΡΤΥΝΙΣΤΑΣ-ΤΑΓΕΝΤΥΣ ΤΙ ΚΥΛΑΚ, ΓΙΑ ΤΙ ΣΑΒΟΤΑΖΕΜΕΝΤΥΣ
ΤΙ ΧΑΡΟΖΑΓΑΤΟΒΚΑΣ ΚΕΝ ΜΕΡΟΣ ΣΑ ΓΡΑΜΑΣ ΤΙ ΚΟΜΑΤΙ

ΑΠΟΦΑΣΙ ΤΙ Κ.Κ. ΤΙ ΚΟΜΑΤΙ
ΑΛΛΑ ΤΟ ΔΕΚΕΝΤΙ ΜΕΤ ΤΙ ΧΙΝΟΝΙΑΣ

Με βάση τον κείμενο της 11ης Συνέλευσης του ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη, η οποία έγινε στις 22-23 Δεκεμβρίου 1931, η Επιτροπή του ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη αποφασίζει να προτείνει στην 12η Συνέλευση του ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη, η οποία θα γίνει στις 29-30 Δεκεμβρίου 1931, να αποφασιστεί η ίδρυση ενός ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη, το οποίο θα ονομάζεται ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη.

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΙ Κ.Κ. ΤΙ ΚΟΜΑΤΙ
ΑΛΛΑ ΤΟ ΔΕΚΕΝΤΙ ΜΕΤ ΤΙ ΧΙΝΟΝΙΑΣ

Με βάση τον κείμενο της 11ης Συνέλευσης του ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη, η οποία έγινε στις 22-23 Δεκεμβρίου 1931, η Επιτροπή του ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη αποφασίζει να προτείνει στην 12η Συνέλευση του ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη, η οποία θα γίνει στις 29-30 Δεκεμβρίου 1931, να αποφασιστεί η ίδρυση ενός ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη, το οποίο θα ονομάζεται ΚΚ(π) στην Κωνσταντινούπολη.

ΑΠΟΦΑΣΙ ΤΙΣ ΚΕΕ ΤΙΣ ΕΥΣΣΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ

ΚΟΚΙΝΟΣ ΚΑΠΝΑΣ
Οργάνο του Απχαζικου Πρωτοδικου Κομιτατου, το Σουχουμ ΚΚ(π) Γρυζίας κε τις Κεντρικis Εχτελεστικis Επιτροπισ Απχαζίας κε τυ Συχραικοκ ΚΚ(μπ) Γρυζίας

ΣΑΒΑΤΟ
25 ΤΥ ΜΑΡΤΙ 1933
Χρονος Β. Αρθ. 13 (47)

ΚΑΜΙΑ ΕΠΙΧΙΑ
ΣΤΥΣ ΕΧΤΡΥΣ ΤΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΥ ΛΛΥ

ΑΠΟΦΑΣΙ
ΤΙΣ ΚΕΕ ΤΙΣ ΕΥΣΣΑ

ΤΙΛΕΓΡΑΦΙΜΑ
ΤΥ ΓΡΑΜΑΤΕΑ ΤΥ ΖΑΚΡΑΙΚΟΜ ΠΚΚ(π) Σ. Λ. ΜΠΕΡΙΑ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΙ Κ.Κ. ΤΙ ΚΟΜΑΤΙ
ΑΛΛΑ ΤΟ ΔΕΚΕΝΤΙ ΜΕΤ ΤΙ ΧΙΝΟΝΙΑΣ

Στεφανιδι, *Ελεφθερυ κοπυ διμιουργία*, Ροστόβ - Δον 1933 (ποίηματα). Δ Εριστέα, *Τοκσαρεας*, (Ροστόβ-Δον 1932 (ποίηματα). Θ. Ν. Τζιλινκιριδι, *Νεα Τραγοδιας κε πιματα*, Ροστόβ-Δον 1932. Θ. Κανονιδι, *Για το Κολχοζ*, Ροστόβ - Δον 1932 (θεατρικό έργο)⁴.

Λυστυχώς αυτός ο μεγάλος εκδοτικός οργασμός και γενικότερα η όλη προσπάθεια για παιδεία και μόρφωση στην ελληνική γλώσσα με την παράλληλη διατήρηση της ποντιακής διαλέ-

ΝΕΟΝ ΑΠΕΤΑΝΟΦΚΑ ΝΕΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΙ ΝΙΚΟΚΙΡΙΑΚΥ ΧΤΙΣΙΜΑΤΟΣ

(Ο λόγος τι Σ. Σταλιν συν ελκνεπισιν τι Χοζιδεζεβνικον σα 23 τι Κερασινυ 1931)
Μεταφρ. Β. ΓΡΙΓΟΡΙΑΔΙ

ΕΚΔΟΣΙ „ΚΟΜΥΝΙΣΤΙ“
ΡΟΣΤΟΒ-ΔΟΝ 1931

ΜΕ ΚΟΚΙΝΑ ΚΑΡΑΒΑΝΙΑ ΝΑ ΠΑΡΑΔΙΓΟΜΕ ΤΟΝ ΚΑΠΝΟΝ ΣΙΝ ΚΙΒΕΡΝΙΣΙΝ

ΚΟΛΧΟΖΝΙΚΟΣ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΓΙΑ ΤΙ ΟΛΙΓΟΓΡΑΜΜΑΤΙΖΜΕΝΤΙΣ

ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΑ ΝΑ ΚΡΥΣΚΥΝΤΑΝ Ι ΚΟΝΤΡΑΠΑΝΤΙΣΙΣ ΠΤΥ ΠΑΖΑΡΕΜΕ ΤΟΝ ΚΑΠΝΟΝ.—ΝΑ ΔΙΝΑΜΟΝΟΜΕ ΤΑ ΤΕΜΠΑ ΤΙ ΚΑΠΝΟΖΑΓΑΤΟΦΗΛΣ

ΕΠΑΡΤΕΝ ΠΑΡΑΔΙΓΜΑΝ

ΚΟΝΤΡΟΚΕΦΑΛΙΑΣ

ΟΜΑ ΤΑ ΚΑΠΝΟΦΗΛΣ ΜΕ ΕΥΣΣΑ ΚΑΛΑ ΕΛΛΥ ΣΙΝ

κτου δεν τελεσφόρησε. Διακόπηκε απότομα και τραγικά. Τα ελληνικά σχολεία κλείνουν ήδη από το 1938, και την ίδια τύχη έχει το Εκδοτικόν Κομμουνιστής. Ταυτόχρονα κλείνουν εφημερίδες, θέατρα και γενικά η όλη πνευματική κίνηση νεκρώνει. Η τραγική τροπή που πήραν τα πράγματα για τη μοίρα του Ποντιακού Ελληνισμού συμπίπτει με τις σταλινικές εκκαθαρίσεις των τροτσκιστών (δίκες της Μόσχας), τις διώξεις και την εξόντωση πολλών χιλιά-

δων που ψευδώς κατηγορήθηκαν και καταδικάστηκαν ως προδότες και εχθροί του λαού (1936-1940). Ανάμεσα στα θύματα αυτής της περιόδου συγκαταλέγονται και πολλοί από την πνευματική και πολιτική ηγεσία του Ποντιακού Ελληνισμού καθώς και χιλιάδες ανώνυμοι που στάλθηκαν στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως της Σιβηρίας και της Κεντρικής Ασίας. Τότε αρκετές χιλιάδες κατάφεραν ή υποχρεώθηκαν να βρουν άσυλο στην Ελλάδα. Οι αρχές όμως δεν περιορίστηκαν σε μεμονωμένες διώξεις, αλλά από τις παραμονές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και ως τα μέσα του 1949 εγκαινίασαν ένα πρόγραμμα ομαδικών εκτοπίσεων που είχε ως αποτέλεσμα τη ριζική αλλαγή στη δημογραφία ολόκληρων περιοχών. Θύματα αυτής της πρωτοφανούς πολιτικής ήταν πολλές εθνότητες (Κούρδοι, Μεσκέτοι, Καρατσαί, Τάταροι της Κριμαίας και Γερμανοί του Βόλγα), μεταξύ των οποίων και οι Πόντιοι του Κουμπάν, της Κριμαίας και του Καυκάσου.

Το 1944 εκτοπίστηκαν οι Έλληνες της Κριμαίας, (γύρω στις 10.000), στην Κεντρική Ασία και πιο συγκεκριμένα στις περιοχές του Κοκάντ και της Φεργκανά, όπου ειδικά σήμερα το ποντιακό στοιχείο αντιμετωπίζει προβλήματα παραμονής λόγω των εθνικιστικών αναταραχών. Την ίδια περίοδο ή λίγο νωρίτερα οι Έλληνες του Κουμπάν εξορίστηκαν στα ορυχεία του Καραγκαντά και στις αγροτικές περιοχές της Άλμα-Άτα. Ο μεγαλύτερος όμως διωγμός των Ελληνοποντίων πραγματοποιήθηκε εντελώς απρόοπτα και χωρίς καμιά προειδοποίηση στις 14-15 Ιουνίου του 1949. Μέσα σε λίγες ώρες εκκενώθηκαν ολόκληρες πόλεις και χωριά της Γεωργίας. Οι κάτοικοι μεταφέρθηκαν με στρατιωτική συνοδεία κοντά στις σιδηροδρομικές γραμμές παίρνοντας μόνον ότι μπορούσαν να μεταφέρουν στα χέρια τους. Στη συνέχεια στοιβαγμένοι σε κλειστά βαγόνια μεταφέρονταν στον τόπο της εξορίας τους, στις στέπες του Καζαχστάν ή του Ουζμπεκιστάν: Κιζίλ Ορντά, Τουρκεστάν, Κεντάου, Αρίς, Μπατάμ, Τσιμκέντ, και Τζαμπούλ. Οι μοναδικές περιοχές που εξαιρέθηκαν από το διωγμό ήταν οι κοινότητες της Τιφλίδας και της Τσάλκας.

Από τις διηγήσεις και τις περιγραφές ατόμων που έζησαν τις δραματικές στιγμές του εκτοπισμού του Ιουνίου του 1949, γνωρίζουμε ότι από το σιδηροδρομικό σταθμό του Σουχούμ καθημερινώς αναχωρούσαν 4-5 τραίνα με περισσότερα από 30 οχήματα στον κάθε συρμό. Το ταξίδι μέχρι τον τελικό του προορισμό στις στέπες του Καζαχ-

στάν διαρκούσε γύρω στις 15 ημέρες. Το πρώτο τραίνο έφτασε στον προορισμό του στις 27 Ιουνίου 1949 και η όλη διαδικασία του εκτοπισμού ολοκληρώθηκε γύρω στις 10 Ιουλίου⁵.

Πόσοι ακριβώς εκτοπίστηκαν στις ασιατικές δημοκρατίες της ΕΣΣΔ από τη δεκαετία του 1930 ως και τις αρχές του 1950; Επίσημα στοιχεία δεν υπάρχουν καθώς μάλιστα οι Σοβιετικές αρχές ουδέποτε ανακοίνωσαν τον εκτοπισμό των ελληνικών πληθυσμών της Γεωργίας, του Κουμπάν και της Κριμαίας, σε αντίθεση μάλιστα με την πολιτική που ακολούθησαν για άλλες εθνικές μειονότητες, όπως τους Τατάρους της Κριμαίας και τους Γερμανούς του Βόλγα, οι οποίοι εκτοπίστηκαν για την αντισοβιετική τους στάση κατά τη διάρκεια της γερμανικής εισβολής στην ΕΣΣΔ. Ανεπίσημες πηγές υπολογίζουν ότι ως το 1959 στην εξορία ζούσαν γύρω στις 350.000 Πόντιοι, ενώ επίσημα το 1940 ο ελληνικός πληθυσμός υπολογιζόταν γύρω στις 450.000.

Ως και το 1953 οι εξοριστοί ζούσαν υπό περιορισμό, υποχρεωμένοι να παρουσιάζονται εβδομαδιαίως στις τοπικές αστυνομικές αρχές. Δεν είχαν το δικαίωμα να κινούνται ελεύθερα παρά μόνον στον τόπο όπου κατοικούσαν και εργάζονταν και μόνον σε ακτίνα πέντε χιλιομέτρων. Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός εγκαταλείφθηκε σε έρημες περιοχές μέσα στις στέπες χωρίς εφόδια, είδη διατροφής και φάρμακα. Κατά κανόνα σ' αυτές τις περιοχές δεν υπήρχαν καταυλισμοί και αναγκαστικά οι εκτοπισμένοι τα πρώτα χρόνια ζούσαν σε υπόγεια που εσκαβαν στην στέπα για να προστατευτούν την ημέρα από τη ζέστη και τη νύχτα από το ψύχος. Διαρκές πρόβλημα ήταν η εξεύρεση πόσιμου νερού και η έλλειψη φαρμάκων.

Ωστόσο το ελληνοποντιακό στοιχείο κατάφερε να επιβιώσει ακόμη και σ' αυτούς τους αφιλόξενους τόπους. Με τις περιορισμένες πολιτικές ελευθερίες που τους παραχωρήθηκαν σταδιακά, αρκετές χιλιάδες κατάφεραν να επιστρέψουν στις παλιές τους εστίες στον Βόρειο Καύκασο και στη Γεωργία. Επίσης αρκετές χιλιάδες ζήτησαν άσυλο στην Ελλάδα, αρχικά στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1960, όπου σήμερα ζουν σε συνοικισμούς που έχουν δημιουργήσει στη Μακεδονία και την Αττική (κυρίως στο Μενίδι, την Ελευσίνα και το Λαύριο). Αλλά στο μεταξύ, οι πολιτικές εξελίξεις που από μέρα σε μέρα αλλάζουν τη ζωή των Σοβιετικών πολιτών φαίνεται να έχουν κάποιες ευνοϊκές επιπτώσεις και στην ελληνική μειονότητα. Το πρώτο μεγάλο βήμα σ'

αυτήν την κατεύθυνση είναι η επαναλειτουργία των ελληνικών σχολείων στη Γεωργία. Σήμερα το μάθημα της ελληνικής γλώσσας διδάσκεται σε περισσότερα από πενήντα σχολεία, ενώ υπολογίζεται ότι ο συνολικός αριθμός των μαθητών πλησίασε τους 14.000 κατά το σχολικό έτος 1988-1989. Επίσης οργανώνονται σεμινάρια για την ελληνική γλώσσα και επιστημονικά συνέδρια με θέμα την ελληνική φιλοσοφία και σκέψη. Εξάλλου, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένα μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα Ποντίων της Σοβιετικής Ένωσης στην Ελλάδα, που ολοένα και αυξάνεται. Παράλληλα ο ελληνικός τύπος με αφορμή τις εθνικιστικές ταραχές που σημειώνονται στις δημοκρατίες του Καζαχστάν και Ουζμπεκιστάν συχνά αναφέρεται σε μια πιθανή έξοδο πολλών χιλιάδων Ποντίων στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια, καθώς και στις προσπάθειες της ελληνικής μειονότητας να πετύχει την ίδρυση αυτονόμου περιοχής. Αυτό ήταν το κύριο αίτημα στις συζητήσεις του συνεδρίου που οργάνωσαν οι Πόντιοι της Σοβιετικής Ένωσης στη Μόσχα τον Ιούλιο του 1989.

Η απαίτηση για εδαφική αυτονομία και μάλιστα σε μια περίοδο οξυμένων συγκρούσεων μεταξύ πολλών εθνοτήτων της ΕΣΣΔ εγείρει πολλά ερωτήματα για τη σκοπιμότητα και φυσικά τη συγκυρία αυτού του αιτήματος για τη δημιουργία Ελληνικής Αυτόνομης Σοβιετικής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας σε μία από τις νότιες περιοχές της Ρωσικής Ομοσπονδίας ή της Ουκρανίας. Ποιο θα είναι το μέλλον των Ελληνοποντίων της ΕΣΣΔ κανείς δεν μπορεί να το προβλέψει. Σίγουρα όμως πολλά θα εξαρτηθούν από αυτό το ίδιο το μέλλον της περεστρόικα και της γκλάσνοστ. Εξάλλου αυτή η προσπάθεια που γίνεται για εκδημοκρατισμό και πλουραλισμό στην πολιτική ζωή ανάμεσα σε όλα τα άλλα έφερε στο προσκήνιο ένα αγνωστο ή μάλλον αγνοημένο κομμάτι του ελληνισμού της διασποράς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Centralnoe statisticeskoe upravlenie SSSR. Naselenie SSSR, Μόσχα 1980, 25.
2. Α. Καρπόζηλος, Οι Έλληνες της Μαρτιούπολης (Ζντάνοφ), και η διάλεκτός τους, *Αρχείον Πόντου* 40 (1985) 97-112.
3. Βλ. Α. και Μ. Καρπόζηλου, Ελληνοποντιακά βιβλία στη Σοβιετική Ένωση: Το Εκδοτικό «Κομμουνιστής» στο Ροστόβ του Δον, *Αρχείον Πόντου* 42 (1988-89), 57-104.
4. Για περισσότερα στοιχεία, βλ. Α. Καρπόζηλος, Ρωσο-Ποντιακά, *Αρχείον Πόντου* 38 (1983) 153-175.
5. Σ. Πιπερίδης, Από τη ζωή και τη δραστηριότητα των Ποντίων, στη Ρωσία, *Ποντιακή Εστία*, τχ. 60 (1985) 91-93.

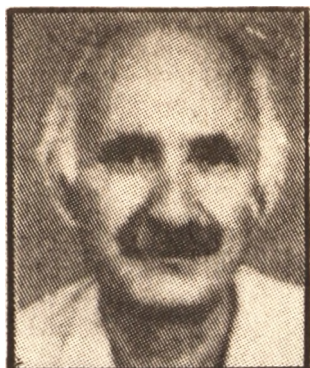
Ο ΤΥΠΟΣ ΦΙΜΩΝΕΤΑΙ, ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΦΥΛΑΚΙΖΟΝΤΑΙ

Στις 3 Αυγούστου 1990, στο τακτικό εβδομαδιαίο παράρτημα της τουρκικής εφημερίδας «Τζουμχουριέτ» που παρουσιάζει νεοεκδιδόμενα βιβλία, δημοσιευόταν συνέντευξη με το συγγραφέα του έργου «Λογοκρισία στον τουρκικό Τύπο — από τις αρχές ως τις μέρες μας», του δημοσιογράφου και επιμελητή εκδόσεων Alpay Kabacali. Αφορμή στάθηκε το τελευταίο αυτό έργο του, που εκδόθηκε με δαπάνες της «Ένωσης Δημοσιογράφων» της Τουρκίας. Η έκδοση αυτή πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία της πετρείου της άρσης της λογοκρισίας, που προέβλεπε το Σύνταγμα που ψηφίστηκε στις 24 Ιουλίου 1961.

Η 24η Ιουλίου γιορτάζεται στην Τουρκία ως «Ημέρα των Δημοσιογράφων». Φέτος όμως η Ένωση απέφυγε τον εορτασμό και περιορίστηκε στη διοργάνωση μιας τελετής παρουσίασης του βιβλίου του Kabacali διαμαρτυρόμενη με τον τρόπο αυτόν, για την επιβίωση των συνθηκών εργασίας και τη συνεχιζόμενη και έμμεσα εφαρμοζόμενη λογοκρισία.

Στο βιβλίο του αυτό ο Kabacali υποστηρίζει ότι στον τουρκικό Τύπο — παρότι τις διατάξεις τις σχετικές με τον Τύπο του Συντάγματος του 1961 — ασκούνταν πάντοτε λογοκρισία — άμεση ή έμμεση. Η ιστορία αυτή της λογοκρισίας του τουρκικού Τύπου αρχίζει τις πρώτες σχετικές ρυθμίσεις των Κωμανών και τελειώνει με το σχολιασμό της πολύ πρόσφατης επ' αορίστον απόφασης της κυκλοφορίας των περιοδικών «Προς το 2000» και «Αλήθεια του Λαού» (28 Ιουνίου 1990) σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα 424 της 5/5/1990 που αφορά τα δημοσιεύματα έξω από το Κουρδικό και την κατάληψη που επικρατεί στην περιοχή της ανατολικής Τουρκίας.

Στον επίλογο του έργου του ο Kabacali καταλήγει: «Εάν συγκρίνουμε τις ελευθερίες εποχές μεταξύ τους, τότε μπορούμε εύκολα να υποστηρίξουμε ότι τα τελευταία 10 χρόνια δεν έχουμε πάει ούτε μπροστά ούτε πίσω. 10 χρόνια πριν από το 2000, από την απόφαση των δικαιωμάτων της ελευθεροτυπίας και της ελευθερίας σκέψης και έκφρασης, βρισκόμαστε μεταξύ των πιο υποστερημένων χωρών του κόσμου». Στη συνέντευξή του προς την Τζουμχουριέτ, που είχε τίτλο «Στην πραγματικότητα η λογοκρισία δεν άρθηκε ποτέ» ο Kabacali προσθέτει: «Όσο για την περίπτωση της "12ης Σεπτεμβρίου", θα έλεγα

Ο τούρκος δημοσιογράφος Τουράν Ντουρσουν δολοφονήθηκε πριν τρεις ημέρες στην Άγκυρα.

πό τις δίκες αυτές το περιοδικό αθώθηκε και στις υπόλοιπες καταδικάστηκε σε χρηματικά πρόστιμα ή και επιβλήθηκε ποινή φυλακίσεως έως και 30 μηνών στους συντάκτες των άρθρων, μερικοί από τους οποίους βρίσκονται ακόμα στις φυλακές. Κατά τη σύζυγο του Ντογού Περιντσέκ, Σούλε Περιντσέκ που μας δέχθηκε στα γραφεία του «Γιουζγίλ», το «Προς το 2000» διώχθηκε συστηματικά από τις τουρκικές κυβερνήσεις επειδή ασχολήθηκε με τα πλέον καυτά θέματα της τουρκικής πολιτικής ζωής: το στρατό και την τουρκική υπηρεσία πληροφοριών (MIT), το Κουρδικό και τη θρησκεία.

Σχετικά με το τελευταίο αυτό θέμα

Ή ΔΟΛΟΦΟΝΟΥΝΤΑΙ

ότι αποτελεί καταπέλτη. Με τους νόμους και τα μέτρα που πάρθηκαν ακόμη και με το Σύνταγμα του 1982 εμποδίστηκε και περιορίστηκε η ανεξαρτησία του Τύπου. Η «12η Σεπτεμβρίου» επανέφερε ένα αντιδημοκρατικό και οπισθοδρομικό σύστημα νόμων. Η εποχή αυτή δεν έχει ακόμη λήξει. Το διάταγμα 424 αποτελεί προέκταση, ή τέλος πάντων αποτέλεσμα του καθεστώτος της 12 Σεπτεμβρίου».

Όπως σημειώσαμε και στο τχ. 436 του ANTI (20/4/1990) το περιοδικό «Προς το 2000» διέκοψε την κυκλοφορία του προσωρινά στις αρχές Απριλίου επειδή τα δημοσιεύματά του δεν ευθυγραμμίζονταν με τα νομοθετικά διατάγματα 413 της 9/4 και 421 της 13/4/1990 για να επαναλάβει και πάλι την έκδοσή του στα μέσα Μαΐου.

Στις 18 Ιουνίου διέκοψε εκ νέου την κυκλοφορία του επ' αορίστον αυτή τη φορά. Ο αρχισυντάκτης του περιοδικού Ντογού Περιντσέκ κρατείται στις φυλακές του Ντιάρμπακιρ εξαιτίας των δημοσιευμάτων του «Προς το 2000» γύρω από το Κουρδικό.

Η Συντακτική Επιτροπή του «Προς το 2000» κατόρθωσε να συνεχίσει την έκδοση του περιοδικού — αναγκαστικά με άλλο πια όνομα, ως «Αιώνα», (Γιουζγίλ) που εκδίδεται κανονικά και πάλι από τις 5/8/1990. Σύμφωνα με στοιχεία που μας παραχώρησαν από το «Γιουζγίλ», κατά τα τρία χρόνια έκδοσής του προγόνου τους περιοδικού «Προς το 2000», κατασχέθηκαν εικοσιδύο τεύχη του και στήθηκαν εναντίον του σαράντα τουλάχιστον δίκες, έντεκα εκ των οποίων εκκρεμούν. Σε 14 α-

ρθρογραφούσε στο «Προς το 2000» — και κατόπιν και στο Γιουζγίλ — ο Turan Dursun που μόλις πριν τρεις ημέρες, στις 4/9/1990, δολοφονήθηκε στην Άγκυρα από άγνωστους, που εικάζεται ότι ανήκουν σε κάποια φανατική μουσουλμανική οργάνωση. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό, αν αναλογισθεί κανείς ότι ο Turan Dursun είναι ο τρίτος τούρκος διανοούμενος που εκτελείται τον τελευταίο χρόνο από ισλαμιστές τρομοκράτες.

Πρώτο θύμα των ισλαμιστών υπήρξε ο Μουαμμάρ Ακσόη, συνταγματολόγος και καθηγητής Πανεπιστημίου. Δολοφονήθηκε στις αρχές του χρόνου από την «Οργάνωση για την Ισλαμική Αντεκδίκηση» ως κορυφαίος «κεμαλικός - λαϊκιστής». Ακολούθησε στις αρχές Μαρτίου η δολοφονία ενός δημοσιογράφου της Χουριέτ. Ο κύκλος έκλεισε με τον Ντουρσουν προχθές.

Ο Turan Dursun, συγγραφέας πολλών έργων σχετικών με το Ισλάμ και την εκμετάλλευση των θρησκευτικών συναισθημάτων του τουρκικού λαού είχε ενοχλήσει επανειλημμένα τους φανατικούς μουσουλμάνους και όσους τους στηρίζουν.

ΕΠΙ
σημαί
νουμε

«Ένα τραγούδι...» για την τύφλα τους

Όλο το Έθνος ήταν παρόν: ο λαός, η Αλέξια και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Παρόντες όλοι, όχι στο Ολυμπιακό αλλά, χάριν των Ολυμπιακών, στο Καλλιμάρμαρο Στάδιο που αξίωσε στο Έθνος τιμή μεγάλη πριν έναν αιώνα, στους τότε Ολυμπιακούς Αγώνες.

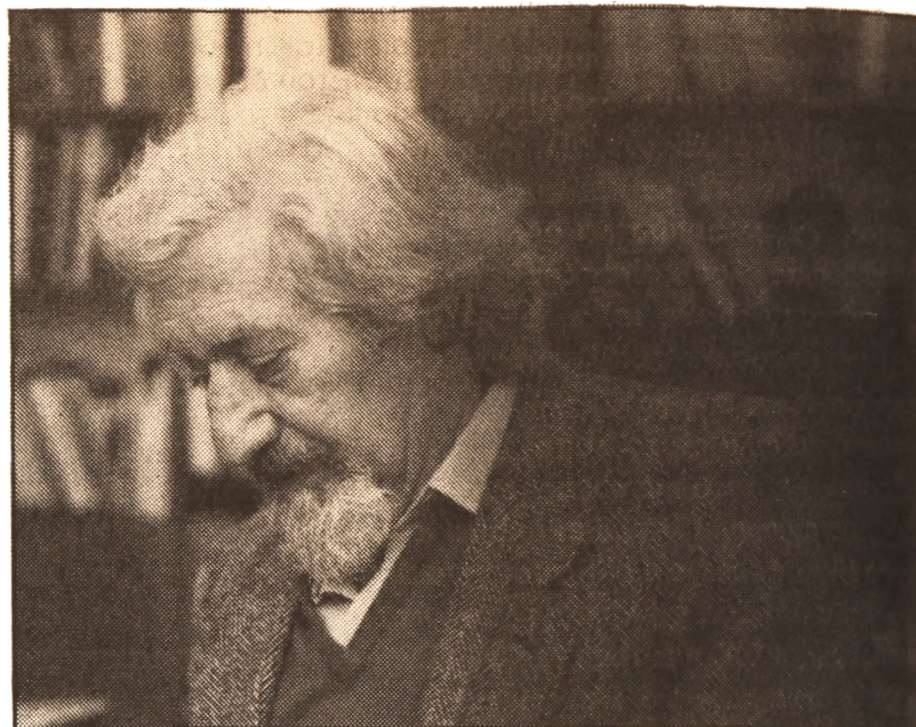
Τζάμπα θέαμα στο Στάδιο· τζάμπα θέαμα για «συμπαράσταση του λαού» στην επαιτεία της Πολιτείας, που περιφέρει το δίσκο της από πρωτεύουσα σε πρωτεύουσα μήπως γίνει εδώ η Ολυμπιάδα και μπουν τιποτα λεφτά στα άδεια Ταμεία (άσχετα τώρα αν καμιά χώρα δεν κέρδισε αλλά ζημίωσε...)· να γίνει εδώ η Ολυμπιάδα για να μπει η Ελλάδα στο κέντρο του κόσμου (στο θέαμα της οικουμένης δηλαδή) έστω και για λίγες εβδομάδες· να γίνει εδώ η Ολυμπιάδα, μήπως και μάθει ο κόσμος ότι, παρά τις φήμες, εδώ είναι ο πολιτισμός που επινόησε και τα αθλήματα...

Μ' ένα «τραγούδι για την Αθήνα», λοιπόν, του για λίγες στιγμές «εθνάρχη» Β. Παπαθανασίου, ο κόσμος και η πολιτική ηγεσία τραγουδάνε αυτά που η κακόχη πολιτειακή ορχήστρα δεν τολμά να παρουσιάσει σε συναυλία:

- την έσχατη ένδεια ιδεών, πρωτοβουλιών και οραμάτων για τον πολιτισμό.
- την περιφρόνηση και υποτίμηση όλων των πλεονεκτημάτων που θα μπορούσε να εκμεταλλευθεί η χώρα από τη γεωπολιτική της θέση προκειμένου να κατακτήσει έναν ισότιμο με άλλα κράτη ρόλο στη διεθνή πολιτική σκηνή —και όχι το ρόλο του γελωτοποιού - κομπάρσου.
- την ενθάρρυνση των χειρότερων συμπεριφορών του μεταπρατισμού, σε μια στιγμή που το αεριτζήδικο μικρομεσαίο «θαύμα» έχει πλέον φέρει την οικονομία σε σημείο κάτω από το μηδέν.
- το φανφαρονισμό άλλης μιας «Μεγάλης Ιδέας», χωρίς το πάθος του αλυτρωτισμού ή την πίστη των «νοικοκυραίων» στην «μικράν αλλ' έντιμον Ελλάδα».

Το μόνο που μένει απ' τις παράτες και το πολιτικο - καλλιτεχνικό κιτς της Δευτέρας στο Παναθηναϊκό Στάδιο, είναι ο κραυγαλέος και χυδαίος τρόπος με τον οποίο κυβερνώντες και κυβερνώμενοι συνωθούνται για μια μπουκιά ψωμί απ' το συσσίτιο που μοιράζουν οι διαφημιστικές εταιρείες, οι χρηματιζόμενοι πλέον «αθάνατοι» και τα πάσης φύσεως «λόμπυ» των αεριτζήδων: όλοι μαζί —κάποιοι μπρος, κάποιοι πίσω-πίσω στη σειρά —κάτι θα αρπάξουν· άλλος για να παρηγορήσει την πείνα του και άλλος για να αυγατίσει το πλούσιο βιός του.

Έχουν δικίο οι πάσης φύσεως αρμόδιοι περί την Ολυμπιάδα Ρωμιοί: «συναισθηματικά η Ελλάδα έχει με το μέρος της την υποψηφιότητα». Λες και χάθηκε απ' την ταινιοθήκη ένα «γερό» μελό της Μάρθας Βούρτση.

ΑΣΣΑΝΤΟΥΡ
ΜΠΑΧΑΡΙΑΝ
1924-1990

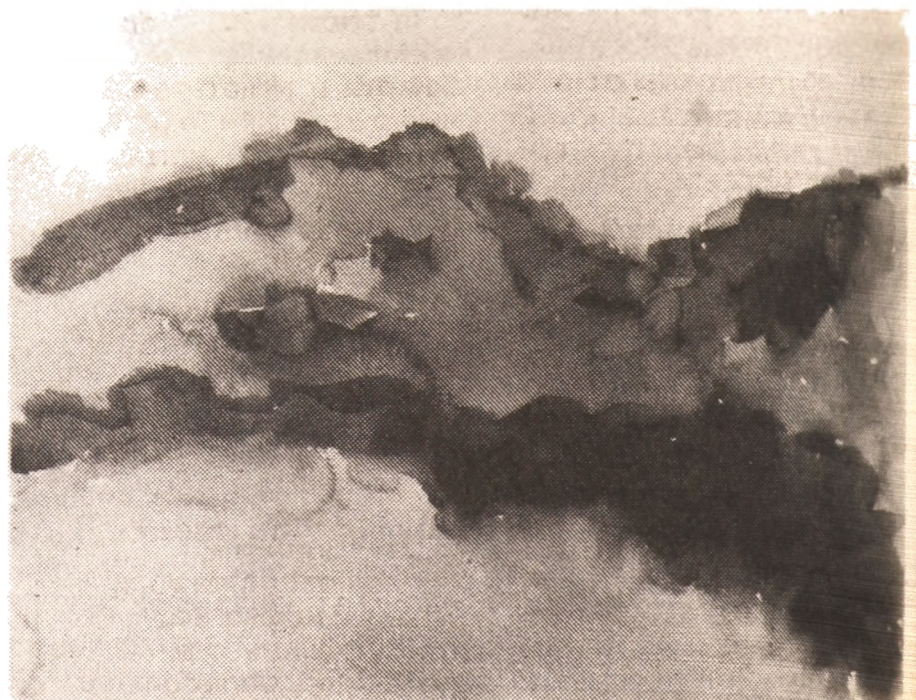
Η σχέση μου με τον Ασσαντούρ Μπαχαριάν, σαν κριτικού προς ζωγράφο, χρονολογείται από την πρώτη του έκθεση, που με είχε εντυπωσιάσει, το 1961.

Εξελίχθηκε σε φιλία τον καιρό της Δικτατορίας, όπου βρεθήκαμε στα ίδια μετερίζια. Τότε μου έκανε την τιμή να μου εμπιστευθεί την παρουσίαση —έγινε μόνο προφορικά— στην «τολμηρή» για τους καιρούς, έκθεσή του στο Κολλέγιο Αθηνών, το 1973, όπου τα μισά έργα ήταν φτιαγμένα τον καιρό της φυλακής και της εξορίας του.

Από τα χρόνια εκείνα είχαμε πολλές ευκαιρίες να συνεργαστούμε σε προσπάθειες που όλες στόχευαν σε μια γενικότερη υπηρετήση των τεχνών, εικαστικών κυρίως, στην προώθησή τους μέσα στο συγκεκριμένο παιδευσιακό μετα-χουντικό κλίμα, όπου δεν είχαν πάντα το μερίδιο της κοινωνικής αναγνώρισης και της κρατικής στήριξης που τους άρμοζε. Σ' αυτά

συμφωνούσαμε πάντα, κι ας διαφωνούσαμε ενίοτε στα αισθητικά, και οι καθαρά πολιτικές μας τοποθετήσεις συγκλιναν. Πολλές φορές συμπέσαμε σε προσπάθειες ευρύτερα κοινωνικο-καλλιτεχνικές όπου η αγωνιστική πείρα του στάθηκε ιδιαίτερα πολύτιμη. Για το Κυπριακό στην Πανελλήνια Επιτροπή Συμπαράστασης στην Κύπρο (ΠΕΣΚ), για τα μεγάλα θέματα εξωτερικής πολιτικής γενικά στην Επιτροπή Πολιτών για τα Εθνικά Θέματα, στη Διεθνή Αμνηστία, παντού όπου παίζονται τα δικαιώματα και το ήθος του ανθρώπου. Έδινε ανοιχτόχερα από τη θαυμαστή ζωτικότητα του και από τις δυνατότητες ευρύτερης κοινωνικής παρέμβασης που είχε κερδίσει με το καλλιτεχνικό πνευματικό κέντρο ΩΡΑ, αποκλειστικό δημιουργημά του. Έδινε χωρίς φειδώ, στο τέλος από το υστέρημα ακόμα των σωματικών δυνάμεων —οι πνευματικές ήταν πάντα ακμαίες— όταν αρρώσταια τον είχε κιόλας υπονομεύσει.

Αυτός ήταν ο άνθρωπος, ο πολίτης Ασσαντούρ Μπαχα-

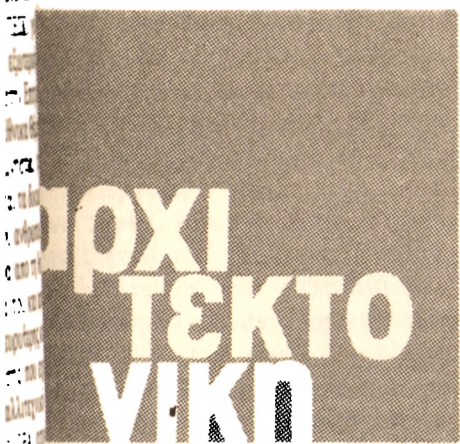

Ακουαρέλα του Α. Μπαχαριάν.

ριάν, κι αυτού τον άδολο ενθουσιασμό και το ανεπιφύλακτο δόσιμο σε όλες τις υποθέσεις τις ανθρώπινες υποθέσεις των δυο πατρίδων του Ελλάδας και Αρμενίας, είναι αδύνατο να τα λησμονήσει κανένας.

Άνθρωπος αχώριστος από τον καλλιτέχνη. Στη ζωγραφική του συναντούσες το ήθος, τη σεμνότητα, την αμεσότητα και την τιμιότητα του ματιού που τον χαρακτήριζαν. Στις σκηνές από τις φυλακές, στις μηχανές του τυπογραφείου, στις θαυμαστές ακουαρέλες του από τοπία έβλεπες με πόση φινέτσα, με πόση λιτότητα ύλης, θέματος που είχε αναχθεί στα πιο απλά στοιχεία της ζωής στην αναγκαία λιτότητα που γίνεται ηθελημένη αρετή με μια άσκηση ότου δεν χωρεί υπεκφυγή, και του τον βοήθησε ως το τέλος να διατηρήσει την ισορροπία και την εσωτερική του ελευθερία αλώβητη μέσα στην οχλοβοή μιας ζωής δημόσιας που δε θέλησε ποτέ να την ξεφύγει.

Αλέξανδρος Ξύδης

έες παρουσίες

Καιρό έχουμε να κάνουμε την τακτική μας επισκόπηση, αποτέλεσμα να έχουμε μείνει απελπιστικά πίσω. Ας επαρθώσουμε έστω και αν είναι αργά.

Ξεκινώντας από τις εκδόσεις, σημειώνουμε το βιβλίο της Α. Λεοντίδου, *Πόλεις της υπής* (Πολ. Τεχν. Ιδρ. ΕΤΒΑ, 89), μια αναφορά στον ερπτικό εποικισμό προπολεμικής στην Αθήνα και στον Πειραιά, αστικών κέντρων της Ελλάδας και το βιβλίο του Γιάννη Κούκη, *ΙΒΑ Κτίριο και αστικός χώρος* (εκδ. Παπασωριού, Αθήνα 1990), όπου γίνεται λεπτομερής αναφορά στις γνωστές παρεμβάσεις στον αστικό ιστό της πόλης από διάσημους αρχιτέκτονες που προσκλήθηκαν ειδικά από τους οργανωτές του προγράμματος.

Παράλληλα, κυκλοφόρησε το τεύχος Απριλίου 1990 του εστου περιοδικού *Archi-*

tecture d' Aujourd' hui όπου περιέχεται η εκτενής δημοσίευση του διεθνούς κέντρου μουσικής στο Ville-croze του Γιάννη Τσιώμη, σύνθεση ελληνικής μνήμης με σύγχρονα στοιχεία σε γαλλικό «παραδοσιακό» περιβάλλον. Από ελληνικής πλευράς, χαρήκαμε το άψογα παρουσιασμένο τρίτο *Τεύχος*, με αφιέρωμα στις οριακές εκφράσεις του μοντέρνου (αφιέρωμα στο σχολείο του Τάκη Ζενέτου και στην πρόσφατη δουλειά των Θ. Σπανομαρίδη και Γ. Ζαχαριάδη). Επίσης το 24ο τεύχος των *Αρχιτεκτονικών Θεμάτων*, όπου πέρα από τις δημοσιεύσεις έργων Ελλήνων αρχιτεκτόνων, σταθερή πηγή πληροφόρησης για το τι χτίζεται στον τόπο μας, υπάρχουν τρία ειδικά θέματα (μια δεύτερη αναφορά στις σύγχρονες τάσεις στην ελληνική αρχιτεκτονική με «έξι σχόλια», αφιέρωμα στη μετάβαση από τον κλασικισμό στο νεωτερισμό και αφιέρωμα στους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς στην Ελλάδα).

Πρέπει εδώ μάλιστα να σχολιάσουμε ότι τα δυο παραπάνω περιοδικά, με την τόσο υψηλή στάθμη τους, ερεθίζουν την περιέργεια να ασχοληθούμε με ολόκληρο το σημερινό φάσμα των περιοδικών εκδόσεων γύρω από τα θέματα αρχιτεκτονικής και διακόσμησης. Η παρουσία τόσων ειδικών περιοδικών ή και εποχιακών αφιερωμάτων, σε ευρείας κυκλοφορίας εκδόσεις, και μάλιστα όταν έως πρόσφατα δεν υπήρχε τίποτε ανάλογο στην Ελλάδα, δεν μπορεί παρά να κάνει εντύπωση. Σε ποιο κοινό απευθύνονται όλα αυτά; Πού οφείλεται η «ξαφνική» τους εισβολή στην αγορά; Ποιες ανάγκες ικανοποιούν;

Και αν δεν ανέβηκε τόσο απότομα το βιωτικό μας επίπεδο (η τσέπη μου το αρνείται), να ελπίσουμε άραγε πως βελτιώνεται η ποιότητα του κοινού γούστου; Αλλά μήπως μια τέτοια εκδοτική επιτυχία σημαίνει κάτι τελείως διαφορετικό; Υπόσχομαι να επιστρέψω στο θέμα!

Νεότερα από το χώρο

Αλλά η ζωή δεν είναι μόνο τυπωμένο χαρτί, όσο και αν βόλευε μερικούς κάτι τέτοιο. Η αποκάλυψη της ανανεωμένης πλατείας Συντάγματος, το «πάγωμα» της προσθήκης στο Μουσείο Μπενάκη, η τύχη του Ελαιώνα και η «κατάληψη» χώρων του Πολυτεχνείου από σπουδαστές της Σχολής Καλών Τεχνών (βλ.

ΑΝΤΙ, 13.7.90), είναι τρία «μικρά» θέματα στο περιθώριο, είναι αλήθεια, των «μεγάλων» ζητημάτων που κυριαρχούν —νερό, γη, φωτιά (δεν φταίω εγώ αν ακούγομαι σαν προσωκρατικός). Και όμως, πολλές φορές τα μικρά κρύβουν εξίσου σημαντικές πτυχές...

Όπως όλοι περιμέναμε, η πλατεία ήταν πολύς καβγάς για το τίποτα —σίγουρα στη νέα της μορφή, είναι πιο όμορφη και πιο τακτική, με μαρμαρίνους πάγκους και πρασινάδες. Όπως όλοι οι εξωραϊσμοί, «αποδόθηκε» στους Αθηναίους και θα κριθεί από το χρόνο αν πραγματικά άξιζε να γίνουν τα έξοδα. Η υπόθεση του Μουσείου Μπενάκη είναι πιο σύνθετη και καθώς παρακολουθούμε τα γράμματα διαμαρτυρίας των περιοίκων (που έχασαν μέρος από τον ακάλυπτο χώρο των διαμερισμάτων τους) και μαθαίνουμε για την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, δεν μπορούμε παρά να απορρήσουμε για τις τυπικά ελληνικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν αλλά κυρίως για το γενικότερο «ζήτημα αρχής» που τέθηκε: υπερισχύει ή όχι το κοινό όφελος;

Η περίπτωση του Ελαιώνα αφορά περισσότερο μια κίνηση προληπτική, πριν βρεθούμε μπροστά σε τετελεσμένα γεγονότα. Αν οι εξαγγελίες για ιδιαίτερη φροντίδα στην «αδικημένη» Δυτική Αθήνα έχουν κάποια υπόσταση, εδώ θα φανεί το περιεχόμενό τους. Όσο για τις καταλήψεις στο Πολυτεχνείο, ίσως έτσι εγκαινιάζεται καινούρια περίοδος εκεί μέσα. Όπου αντί να περιμένουν τους «βαρβάρους» (διάβαζε «περιθωριακούς» Εξαρχείων) να τους καταλάβουν από έξω, θα μπορούν στο μέλλον να βασιστούν στους δικούς τους, από μέσα που θα αλληλοκαταλαμβάνονται για να αποκαταστήσουν ιστορικές ή άλλες αδικίες...

Τελικά, σε αυτό τον τόπο,

Σκίτσο του Γ. Θεοδοσόπουλου, από την περίοδο της φυλάκισής του στον Κορυδαλλό, τα χρόνια της χούντας.

όλοι ανεξαιρέτως και αυτομάτως έχουν δικίο: να το μεγάλο διδάγμα!

Ο αρχιτέκτονας και η εποχή του

Γ. Θεοδοσόπουλος - ο αρχιτέκτονας και το έργο του, 1938-88, κεντρική διάθεση: «Μελίσσα», Αθήνα 1989.

Η τόσο απατηλά σεμνή και χαμηλόφωνη μονογραφία, που στα τέλη της χρονιάς κυκλοφόρησε, για τον πρόωρα χαμένο αρχιτέκτονα Γιώργο Θεοδοσόπουλο δεν είναι απλά και μόνο απότιση φόρου τιμής από πιστούς του φίλους. Γιατί τότε θα αφορούσε κάποια κλειστή ομάδα και δεν θα είχε γενικότερο ενδιαφέρον.

Έτυχε όμως ο συγκεκριμένος αρχιτέκτονας, πέρα από την οποιαδήποτε αξία του σχεδιασμένου ή χτισμένου έργου του, να είναι ένα κατ'εξοχήν «δημόσιο» πρόσωπο. Αυτό, με την έννοια ότι είχε συνειδητά δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνική του ένταξη, θυσιάζοντας μάλιστα μεγάλο κομμάτι της ιδιωτικής του ζωής για να το πετύχει. Έτσι, αποκτά πρόσθετο ενδιαφέρον η καταγραφή αυτής της «ζωής», ίσως εξίσου με την καταγραφή του «έργου», ως μαρτυρία για τη συγκεκριμένη εποχή.

Το διχασμό αυτό αντανάκλα και η διαπραγμάτευση των δύο τομέων της ζωής του αρχιτέκτονα από χωριστούς μελετητές, την Α. Κωτσάκη και τη Χρ. Αγριαντώνη. Το δοκίμιο της πρώτης, «Ανάμεσα στην ελληνικότητα και τη μεσογειακότητα, το μοντερνισμό και την παράδοση», θίγει τις κύριες συνιστώσες του αρχιτεκτονικού έργου του ΓΘ, προσπαθώντας να τις εντάξει σε αναγνωρίσιμες τάσεις της σύγχρονης διεθνούς και τοπικής αρχιτεκτονικής. Αντίστοιχα, το δοκίμιο της δεύτερης είναι καθαρά βιογραφικό, και μέσα από την καταγραφή των

σταθμών της ζωής του, ανα-
συνθέτει την εικόνα της κοι-
ωνίας που μέσα της μεγάλω-
σε και άρχισε να δημιουργεί ο
αρχιτέκτονας. Ανάμεσα
στους δυο αυτούς πόλους,
παρεμβάλλεται η εικονογρα-
φημένη επιλογή από τις κυ-
ριότερες μελέτες και σχέδια
του ΓΘ, με τη συμβολή του ά-
ριστου φωτογράφου Δ. Καλα-
ποδά.

Η παραπάνω ισότιμη μετα-
χείριση, που αγκαλιάζει τη
«ζωή» στο σύνολό της, προ-
σφέρει την ευκαιρία να συν-
δεθούμε με ένα παλιό πρό-
βλημα. Δηλαδή να διερωτη-
θούμε ποια είναι η σχετική α-
ξία του κάθε τομέα, αν εξετα-
ζόταν αυτόνομα. Αν ο ΓΘ πα-
ρέμενε π.χ. κλεισμένος στο
σχεδιαστήριό του, όπως τό-
σοι άλλοι, και άφηνε να βγει
προς τα έξω μόνο το χτισμένο
του έργο, θα ήταν τελικά ίδιο
με εκείνο που τελικά δημιουρ-
γήθηκε; Θα είχε την ίδια ση-
μασία που έχει σήμερα για
μας; Διατυπωμένο αλλιώς, το
ερώτημα θα ήταν: μπορεί η
αρχιτεκτονική να αξιολογηθεί
αυτόνομα, αποκομμένη από
τις ποικίλες σχέσεις που συν-
δέουν δημιουργό με κοινω-
νία, στην προκειμένη περι-
πτωση, με εξαιρετικά ισχυρό
ομφάλιο λώρο;

Είναι προς τιμήν της μονο-
γραφίας αυτής το ότι, πέρα α-
πό την καλαίσθητη επιμέλεια
της έκδοσης και τη συστημα-
τική παρουσίαση των αντι-
προσωπευτικών έργων του
ΓΘ, κατορθώνει να κρατήσει
αλώβητο το βαθύτερο μήνυ-
μα που κρύβεται πίσω από ό-
σα άφησε πίσω του φεύγο-
ντας ο αρχιτέκτονας. Γιατί
αυτά δεν είναι, δεν μπορεί να
είναι, μόνο «σχήματα και χρώ-
ματα».

Δ. Φιλιππίδης

Για την τάξη των πραγμάτων... ή μερικά ταξικά θέματα

1. Το ίδρυμα Βασίλη και Ελι-
ζας Γουλανδρή διοργάνωσε

στο Μουσείο Σύγχρονης Τέ-
χνης της Άνδρου διήμερο α-
φιερωμένο στο σύγχρονο ζω-
γράφο Μπαλτύς και τον ποιη-
τή Ανδρέα Εμπειρικό. «Δε-
κάδες καλλιτέχνες και δια-
νοούμενοι είχαν κληθεί για το
διήμερο 30 Ιουνίου - 1 Ιουλίου
για να συμμετάσχουν στα εγ-
καινία, τις εκδηλώσεις και
τις συζητήσεις που συνεχίζο-
νται στην Άνδρο κάθε καλο-
καιρι (13η διοργάνωση), με
στόχο το διάλογο του ευρω-
παϊκού και ελληνικού πνεύ-
ματος» (ΝΕΑ, 25-6-1990). *Η
είσοδος επιτρέπεται μόνο με
πρόσκληση.*

Τι ήταν αυτό που παρακίνησε
τη γνωστή φιλότευχη οικογένεια
να ανεγείρει Μουσείο Σύγχρο-
νης Τέχνης στην Ανεμόεσσα; Α-
γάπη για τη γενέτειρα; Προσφο-
ρά στους συμπολίτες Ανδριώ-
τες; Προσπάθεια πολιτιστικής
ανύψωσης των κατοίκων μέσω
του Μουσείου Μοντέρνας Τέ-
χνης; Ευγενείς προθέσεις! Αλλά
τότε πώς εξηγείται η είσοδος
μόνο με πρόσκληση; Μέσα οι ε-
κλεκτοί καλεσμένοι κι απ' έξω
αυτοί για τους οποίους υποτιθε-
ται ότι έγιναν όλα αυτά! Ανα-
ρωτήθηκαν ποτέ οι φιλότεχνοι
κτήτορες αν το Μουσείο συμμε-
τέχει στη ζωή του ναυτικού νη-
σιού; Υπήρχε άραγε η βούληση
να παίξει το Μουσείο κάποιο
ρόλο στην πολιτιστική ζωή του
τόπου; Μήπως αμφιβάλλει κα-
νείς ότι όλα αυτά γίνονται ερή-
μην των κατοίκων; Είναι δεδο-
μένο ότι ελάχιστοι Ανδριώτες ε-
πισκέπτονται το Μουσείο, τις
εκθέσεις ή τις εκδηλώσεις του.
Άλλωστε για τις εκδηλώσεις
στέλνονται προσκλήσεις, επιλε-
κτικά σε λίγες πρωτοκλασσά-
τες οικογένειες του νησιού. Οι υ-
πόλοιποι έξω από την πόρτα!
Αλλά και ο κ. Μπαλτύς μάλλον
πέφτει... πολύ μοντέρνος για τα
γούστα τους.

Εάν ήθελε όμως η κ. Γουλαν-
δρή να συγκεντρώνει κάθε χρό-
νο καλλιτέχνες και διανοούμε-
νους απ' όλο τον κόσμο, θα ή-
ταν ευκολότερο να διοργάνωνε
στην Αθήνα τις συγκεντρώσεις
της όπου και οι άνεμοι είναι μι-
κρότερης έντασης και η πρό-
σβαση ευκολότερη. Μετά το πέ-
ρας... θα μπορούσε να μεταφέ-
ρει τους συμμετέχοντες, με κά-
ποια ιδιόκτητη θαλαμηγό ίσως,
στο νησί για ένα μπάνιο ή ένα
ποτό. Γιατί μέχρι σήμερα το νη-
σί παρουσιάζεται μάλλον σαν
το ντεκόρ των φιλοδοξιών της
φιλότευχης κυρίας.

2. Την Τρίτη 12 Ιουνίου 1990 η ε-
φημερίδα «ΝΕΑ» με αφορμή ένα
ρεπορτάζ για τη σωτηρία των
κυκλαδικών ειδωλίων της Κέ-
ρον που επρόκειτο να δημοπρα-
τηθεί στις 9 Ιουλίου από το γνω-

στό οίκο δημοπρασιών Σόθ-
μπυ δημοσίευσε μία καταγγε-
λία της αρχαιολόγου κ. Λίλας
Μαραγκού, καθηγήτριας του
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Α-
μοργιανής. Μεταξύ των άλλων
η κ. Μαραγκού αναφέρει ότι
«τα ειδώλια ήταν η μόνη κούκλα
που είχα να παίζω. Την έντυνα
με κουρελάκια. Όταν μεγάλω-
σα, πριν τον πόλεμο, οι αρχαιο-
κάπηλοι λέγονταν γυρολόγοι. Ε-
κμεταλλεύονταν την άγνοια των
κατοίκων και αντάλλασσαν τα
ειδώλια με μία σοκολάτα ή ένα
νάνυλον τραπεζομάντηλο. Μετά
τον πόλεμο, η αρχαιοκαπηλία
οργανώθηκε συστηματικά και
σάρωσε κυρίως τις Κυκλάδες,
αρχίζοντας από τη Νάξο και
φτάνοντας στα ακατοίκητα νη-
σιά γύρω όπως η Κέρως. Και βέ-
βαια τα Κουφονήσια δεν έκαναν
το στόλο των καϊκιών τους μόνο
από το ψάρεμα...».

Κατά μία παράξενη σύμπτω-
ση στην ίδια σελίδα, ακριβώς
κάτω από την καταγγελία της
κ. Μαραγκού η εφημερίδα δη-
μοσιεύει την εξής είδηση: «Ση-
μαντική η σημερινή μέρα για το
Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, ι-
διοκτησία της κ. Ντόλλυ Γου-
λανδρή, αφού με κάθε επισημό-
τητα, στις 7.30 μ.μ. ο υπουργός
Πολιτισμού θα εγκαινιάσει μία
νέα αίθουσα, που στεγάζει το
πρόσφατο απόκτημα του Μου-
σείου: τη συλλογή Καρόλου Πο-
λίτη, ενός φιλοπάτριδος Έλλη-
να...». Ο θεωρητικός δεσμός
των πραγμάτων, ο φιλόπατρις
Έλληνας, η φιλόπατρις κ. Γου-
λανδρή, οι Κουφονησιώτες που
δεν ψαρεύουν μόνο... Αντίστρο-
φα: αν οι Κουφονησιώτες ασχο-
λιόντουσαν αποκλειστικά με το
ψάρεμα, τότε δεν θα υπήρχε ο
φιλόπατρις με τη συλλογή, ούτε
η φιλόπατρις κ. Γουλανδρή με
το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης
για να δεχθεί τη συλλογή του φι-
λοπάτριδος. Φαντασθείτε να ή-
σαν όλοι οι Έλληνες φιλοπάτρι-
δες! Τότε ούτε ιδιωτικά μουσεία
θα υπήρχαν, ούτε ιδιωτικές συλ-
λογές... Ή φαντασθείτε να υ-
πήρχε κάποια Αρχαιολογική Υ-
πηρεσία που θα ήλεγχε όλα τα
πιστοποιητικά αγοράς των κυ-
κλαδικών ειδωλίων των ιδιωτι-
κών συλλογών και των ιδιωτι-
κών Μουσείων των φιλοπάτρι-
δων Ελλήνων. Η κ. Μαραγκού
λέει ότι... παλιά... οι αρχαιοκά-
πηλοι λέγονταν γυρολόγοι! Ά-
ραγε πώς λέγονται... αυτοί που
«εκ προθέσεως αποκρύπτουν, α-
γοράζουν ... ή άλλως πως δεχό-
μενοι παρ' εαυτοίς πράγμα προ-
ελθόν εξ αξιοποιούνου πράξεως ή
μεταβιβάζουν ετέροις την κατο-
χήν τοιούτου πράγματος ή συ-
νεργούν εις μεταβίβασιν ή οπωσ-
δήποτε ασφαρίζουν ετέροις την
κατοχήν αυτού...».

Παλιά τους λέγαμε κλεπτα-
ποδόχους και την πράξη κλε-

πταποδοχή. Σήμερα οι λέξεις έ-
χουν άλλη έννοια! Άλλωστε
παλιά δεν υπήρχαν φιλοπάτρι-
δες Έλληνες με ιδιωτικές συλ-
λογές που τις στέγαζαν σε ιδιω-
τικά μουσεία. Υπήρχαν εθνικοί
ευεργέτες που πρόσφεραν τις
περιουσίες τους στο Ελληνικό
Δημόσιο.

Τελευταία τα πράγματα έ-
χουν αντιστραφεί: αντί οι ιδιώ-
τες να παραδίδουν τα αρχαία
στο δημόσιο, ως ώφειλαν, το
δημόσιο κινητοποιείται και επι-
καλείται εθνικούς λόγους για να
κλείσει συμφωνία για λογαρια-
σμό ιδιώτη αγοραστή. Το «Σερ-
νικούδι» ανοίγει το δρόμο (ΝΕΑ,
27.7.90) και πιστοποιεί την ολο-
κληρωτική κατάρρευση του Ελ-
ληνικού Δημοσίου και το θρίαμ-
βο της ιδιωτικής «πρωτοβου-
λίας».

Δήμος Κόντος

ΥΓ.: Ο Στέφανος Ν. Κουμανού-
δης, Έλληνα εξ αγωγής και απο-
δεδειγμένα φιλόπατρις, που «α-
γάπησε το αρχαίον του ως εαν-
τόν», με αφορμή τα εγκαίνια του
παραπάνω μουσείου, έγραφε:...
«τα τσουμπλεκάδικα... γίνανε
μουσεία "τέχνης"... και το μόνο
που κάνουν είναι να υποβάλουν
την ξέφρενη εμπορευματοποίηση
των έργων της παλαιότερης αν-
θρώπινης δραστηριότητας και
φυσικά οι λαθρανασκαφείς και οι
πάσης φύσεως αρχαιοκάπηλοι
και αυλητές των πολιτισμών εί-
ναι οι καλύτεροί τους συνεργά-
τες... Χωρίς τους «φιλότε-
χνους» αυτός όλος ο βρωμερός
υπόκοσμος δεν θα υπήρχε».

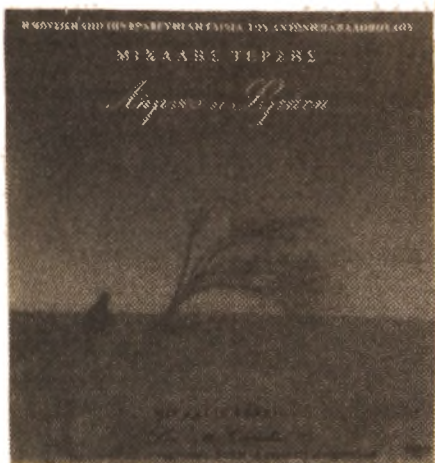
Δίσκοι που δεν μας αφήνουν αδιάφορους

Δυσανασχετούμε πολύ συχνά
για την αμφίβολη ποιότητα της
σημερινής ελληνικής μουσικής
/ τραγουδιού. Με σχετική ευκο-
λία αναγνωρίζουμε και χαρα-
κτηρίζουμε ως κακώς κείμενα
τα εκπορευόμενα από την εμπο-
ρική νοοτροπία ή τη στεριότητα
αυτοαποκαλούμενων καλλιτε-

χνών. Όμως, πάντα ανάμεσα στην εκάστοτε δισκογραφική παραγωγή εμφανίζονται κάποιοι «ήχοι» που δεν μας αφήνουν αδιάφορους.

Μιχάλη Τερζή: «Λήμνος η Φιλτάτη»

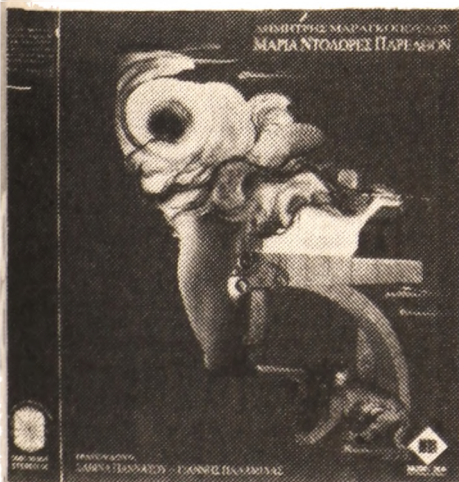
Η μουσική του αξιόλογου αυτού συνθέτη για την ομώνυμη ταινία του Αντώνη Παπαδόπουλου. Μουσικά στιγμιότυπα «εμ-

πνευσμένα από το ερεθισμα της εικόνας», που η ακρόασή τους χωρίς «την εικόνα» δεν τους στερεί την ποιητικότητα που αποπνέουν. Μια σοβαρή εργασία του Μ. Τερζή, που υποστηρίζεται πολύ καλά από τους σημαντικούς μουσικούς οι οποίοι την ερμήνευσαν (μεταξύ των οποίων ο Π. Δεσποτίδης και ο Φ. Τσεμπερούλης). Η ενορχήστρωση και η διεύθυνση είναι του ίδιου του συνθέτη.

Δημήτρης Μαραγκόπουλος: «Μαρία Ντολφές. Παρελθόν»

Περισσότερο γνωστός στο πλατύ κοινό από τις μουσικές του για την εκπομπή «Εδώ Λιλιπούπολη», ο Δ. Μαραγκόπουλος παρουσιάζει για πρώτη φορά από τότε τραγούδια του. Ασχολούμενος κατά το ενδιαφέρον διάστημα με άλλες μουσικές φόρμες πιο πολύπλοκες, εμφα-

νίζεται εδώ με μια «ακαριαία διάθεση για παιχνίδι και πείραμα». Τραγούδια απλά, όχι όμως απλοϊκά, που ερμηνεύονται από τη Σαβίνα Γιαννάτου και τον Γιάννη Παλαμίδα. Οι στίχοι ανήκουν στους Χρήστο Βαλαβανίδη, Σ. Γιαννάτου και Γ. Παλαμίδα. Κοντά τους συνυπάρχει και ένα απόσπασμα από τη «Μαρία Νεφέλη» του Οδυσσέα

Ελύτη, που μάλλον φαντάζει σαν η καλύτερη στιγμή του δίσκου αυτού.

Δημήτρης Παπαδημητρίου: «Βίος Ελληνικός»

Ποιήματα των Κώστα Καρυωτάκη, Κώστα Ουράνη, Γιώργου Χρονά και Χάρη Μεγαλυνού, προσεγγίζει μουσικά, μελοποιεί ο Δημήτρης Παπαδημητρίου σ' αυτό του το δίσκο. Καταξιωμένος συνθέτης και γνωστός κυρίως για τον όγκο και την ποιότητα της μουσικής του για τον κινηματογράφο· ο «Βίος Ελληνικός» είναι ο πρώτος καθεαυτός δίσκος με έντεχνα ελληνικά τραγούδια.

Το εγχείρημά του να συνδέσει την ελληνική ποίηση με τη σύγχρονη μουσική και το προσωπικό του ιδίωμα είναι αρκετά επιτυχημένο. Κι αυτό το πρεσβεύουμε παρ' ό,τι είμαστε επιφυλακτικοί απέναντι στη μελοποιημένη ποίηση, αφού συνήθως άστοχες τέτοιες προσπάθειες καταλήγουν στην αποδυνάμωση του ποιητικού λόγου και στη δημιουργία «αναίτιων» τραγουδιών.

Η προσπάθεια όμως του Παπαδημητρίου και σοβαρή είναι και εύκολα αναγνωρίζει κανείς ότι σεβάστηκε και υποστήριξε τον ποιητικό λόγο με τη μουσική, δίνοντας έτσι μια δικιά του έκδοση για τη μελοποιημένη ποίηση. Τα «τραγούδια» του δίσκου ερμηνεύουν η Χάρης Αλεξίου, ο Αργύρης Μπακιρτζής, ο Γ. Φλωράκης και η Αλεξάνδρα Λύρα, ενώ περιλαμβάνονται ακόμα έξι ορχηστρικά κομμάτια, και η «Πρόποση» του Αλέξη Παπαδημητρίου που απαγγέλλει η ηθοποιός Λυδία Κονιόρδου.

Νεκτ. Μητρόπουλος

● Την Παρασκευή 31 Αυγούστου, στις 12.00 υπογράφηκε η συμφωνία συνεργασίας μεταξύ των *Ελληνικών Μουσικών Εκπαιδευτηρίων ΚΟΝΤΑΛΥ* και του *Ουγγρικού Ινστιτούτου ΚΟΔΑΛΥ* από τους διευθυντές των δύο αυτών μουσικοπαιδαγωγικών ιδρυμάτων Μιχάλη Πατσέα και Πέτερ Έρντεϊ.

Βασική αρχή του μουσικοπαιδαγωγικού συστήματος ΚΟΔΑΛΥ είναι ότι η μουσική είναι δικαίωμα όλων των ανθρώπων και γι' αυτό η διδασκαλία του τραγουδιού πρέπει να αρχίζει από το νηπιαγωγείο και της μουσικής ανάγνωσης και γραφής από το δημοτικό.

Η συμφωνία προβλέπει την

ανταλλαγή καλλιτεχνών, εκπαιδευτικών και σπουδαστών καθώς και μουσικού κ.ά. έντυπου υλικού μεταξύ των δύο εκπαιδευτηρίων. Έχει δε σαν στόχους της την προσαρμογή του Συστήματος Κόνταλυ στα ελληνικά δεδομένα και την διάδοση της μεν ελληνικής μουσικής στην Ουγγαρία της δε ουγγρικής στην Ελλάδα.

1η Συνάντηση Αρχειονομίας: Πρέβεζα 12-16 Σεπτεμβρίου 1990

Η Ελληνική Αρχαική Εταιρεία ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1990. Την απαρτίζουν ιστορικοί, ερευνητές, αρχαιολογικοί και διοικητικοί υπάλληλοι που ενδιαφέρονται για τη διάσωση, την καταγραφή και την αξιοποίηση των ελληνικών αρχείων.

Σκοπός της Εταιρείας είναι εκτός των άλλων η έκδοση ειδικών συγγραμμάτων που αφορούν στην αρχειονομία, η έκδοση περιοδικού και σύσφιξη των επαγγελματιών δεσμών μεταξύ εκείνων που ασχολούνται με τη διαχείριση της πληροφορίας.

Μέσα σ' αυτό το πνεύμα εντάσσεται και η διοργάνωση της πρώτης συνάντησης Αρχειονομίας που γίνεται στην Ελλάδα με τη συνεργασία του Δήμου

Πρέβεζας αλλά και των Γενικών Αρχείων του Κράτους. Η συνάντηση θα γίνει στην Πρέβεζα από τις 12 έως και τις 16 Σεπτεμβρίου με θέμα τα «Ελληνικά Αρχεία στον κόσμο που αλλάζει».

Στη συνάντηση συμμετέχουν κυρίως όσοι έχουν ως επαγγελματική τους απασχόληση τη διαχείριση αρχείων. Σημαντική ωστόσο είναι και η συμμετοχή των ιστορικών και των ερευνητών.

Τα θέματα που θ' αναπτυχθούν αφορούν στα Δημόσια αρχεία, τις αρχαικές μεθόδους, τα αρχεία των Τραπεζών και των επιχειρήσεων, τα συμβολαιογραφικά και τα ληξιαρχικά αρχεία, τα ιδιωτικά αρχεία, τα προβλήματα και τις σιωπές των αρχαικών πηγών, τα κατασκευασμένα αρχεία, τα κτήρια των αρχείων καθώς και τη συντήρηση και τη φθορά του τεκμηρίου.

Η συνάντηση θα κλείσει με μια συζήτηση με θέμα: «Αρχειονομία και Ιστορία: μια προβληματική».

Σκοπός τέλος της συνάντησης είναι αφενός να φέρει σ' επαφή όσους εργάζονται σε αρχεία και αφετέρου ν' αναπτύξει ένα κοινό προβληματισμό για το μεγάλο θέμα της αρχειονομίας.

Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 36.27.781 και 41.28.481.

Ισπανικά

Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών · ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ ·

Καποδιστρίου 2, Τηλ. 3628880

ΕΠΙΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΑ:

Πορτογαλικής Γλώσσας
Δεύτερος κύκλος
(Ισπανικών Σπουδών)

Τελειοποίηση της γλώσσας &
Ισπανόφωνος Πολιτισμός

Προετοιμασία για τα διπλώματα DELE του
Υπουργείου Παιδείας της Ισπανίας (BASICO
& SUPERIOR)

Πρόγραμμα Λατινοαμερικάνικων Σπουδών

Διδάσκουν Ισπανοί καθηγητές πτυχιούχοι
ισπανικών πανεπιστημίων

Πληροφορίες/εγγραφές:

Από 3 Σεπτεμβρίου πρωί 10.00 - 1.30 απόγευμα:
6.00 - 9.00 καθημερινά.

ΑΝΘΗ ΤΕΧΝΗΤΑ

Η επιλογή αναδημοσίευσης, δείγματος χάριν, ενός ποιήματος από κάθε έναν από τους ποιητές, που ακολουθεί είναι το αποτέλεσμα της δικής μου εκλογής μέσα από ένα πολύ μεγαλύτερο σύνολο ποιητικών βιβλίων που διάβασα την περίοδο 1989-90. Και δεν είναι δυνατόν, βέβαια, παρά να φέρει τα γνωρίσματα του προσωπικού μου γούστου. Χωρίς αμφιβολία η δυσκολία αρχίζει όταν διαπιστώσει ο «ανθολόγος» πως η μεγάλη ποσοτικά παραγωγή συνεπάγεται και μία ανάλογη ποιοτική: όταν, δηλαδή κατακαθίζει η πρώτη εντύπωση του πληθωρισμού των ποιητικών βιβλίων και συνειδητοποιείται η ουσιαστική συμβολή τους. Ωστόσο ακόμη και τότε ο επίμονος αναγνώστης τους αντιλαμβάνεται πως ίσως το πρώτο πράγμα που μπορεί να προσφέρει είναι η υπόδειξη, έργο, της σημασίας τους και η μείωση, λόγω, της αυθαιρεσίας του· και τα δύο, βέβαια, κατά τη δύναμή του. Θα ήθελα επομένως να δηλώσω από την αρχή πως ορισμένα πολύ καλά ποιητικά βιβλία που εκδόθηκαν την περίοδο 1989-90 δεν ανθολογούνται εδώ γιατί έτυχαν ήδη κάποιας παρουσίας από τις στήλες του περιοδικού. Έτσι η απουσία μνημόνευσης ποιητικών βιβλίων που κυκλοφόρησαν σχετικά πρόσφατα όπως της Τζένης Μαστοράκη, του Γιάννη Κοντού, της Αθηνάς παπαδάκη, του Κυριάκου Χαραλαμπίδη και της Παυλίνας Παμπούδη δεν υποδεικνύει την προτίμηση ενός άλλου κριτηρίου επιλογής. Πρόκειται απλώς για μια αναγκαστική συνθήκη που περιορίζει την έκταση αυτής της «ανθολογίας» μέσα στην αναλογία κατανομής της υπόλοιπης ύλης του περιοδικού· αλλά και για την πρόσθετη ανάγκη να εξαρθεί η σημασία ορισμένων βιβλίων πολύ σημαντικών (νέων εκδόσεων αλλά και παλαιότερων επανεκδόσεων) που μοιάζει να πέρασαν —τα περισσότερα τουλάχιστον— σχεδόν απαρατήρητα.

Όσο για άλλες τυχόν παραλείψεις, αν και είναι αυτονόητο καλύτερα ας το επαναλάβω: βαρύνουν εμένα και τα κριτήριά μου.

Η πρόσθετη ευθύνη αντικειμενικότητας που επωμίζεται ο «ανθολόγος» δεν μπορεί, βέβαια, να αναιρέσει την υποκειμενικότητα των προτιμήσεών του. Ως μόνο ελαφρυντικό επικαλούμαι το γεγονός ότι δεν διατείνομαι, τουλάχιστον, ότι ανθολογώ «Γενεές και Ρεύματα»· δηλαδή, επικαλούμαι τη μικρή κλίμακα και τη δηλωμένη πρόθεση.

Άντεια Φραντζή

Δόστε με άθη τεχνητά —η δόξαις του ταινιού και του μετάλλου που δεν μαραινούνται και δεν σαπίζουν, με μορφais που δεν γερνούν
Άνθη των εξαισίων κήπων ενός τόπου άλλου,
που Θεωρίαις, και Ρυθμοί, και Γνώσεις κατοικούν.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ (1903)

Ο ΣΚΙΟΥΡΟΣ ΑΠΑΝΤΑΕΙ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Σ' έπιασα στόν ύπνο κι ήσουν ζεστός...

Άπό τή φαντασία στή στέρηση
κάνω κι εγώ τούς πήδους μου
κι όλες οι έρευνές μου για τροφή
—καί οι πιο μάταιες—
συνοδεύονται από φουγτωτές κινήσεις.
Όμως τίς μαύρες μέρες,
όταν τό άφθαστο ύψος
γίνεται ή μόνη δυσβάσταχτη αλήθεια,
έκδηλώνεται ό ποντικός έαυτός μου
καί κοροϊδεύει τό γαλάζιο δωμάτιο
πού πάω νά διασχίσω.

Μιά ακόμη άσκηση μου μένει πιά νά μάθω
—λέω τότε για νά πάρω θάρρος— ή μνήμη.
Άν θυμηθώ τοῦ καρπού τήν έσωτερική
ιστορία, θά 'ρθει ξανά ή γεύση του
χωρίς νά τόν άνοίξω.

Γιατί μνήμη κι όνειρο στά ζώα είναι ένα.
Δές, πώς μέ τό σούρουπο
χώνουν τά τριχωτά τους πρόσωπα στά φύλλα,
βαθιά στήν άμμο, κάτω άπ' τά χώματα
καί στό νερό μέσα λουφάζουν.

Στήν ούράνια ήσυχία τής σκέψης τους
βγαίνει άπ' τήν κρυψώνα της ή ποίηση
καί περπατάει ανάμεσά τους.

Όνειρεύονται ή θυμούνται τότε
τό μυτερό καί μοχθηρό έχθρό τους
νά τρέχει άγαθά πάνω στά κύματα
κι όλα τά φαγητά τής φύσης
νά λάμπουν γυμνά
χωρίς περίβλημα.

Κοιμούνται καί θυμούνται,
ξυπνοῦν καί ξεχνοῦν,
μά πάντα φτιάχνουν
τά 24ωρα ποιήματα τής ζωής τους.

Τήν ποίηση άν ξέραμε νά τή δοῦμε
έξω άπό τά θλιμμένα σώματά μας,
θά τή βρίσκαμε στόν ύπνο τών ζώων.

Κατερίνα Άγγελάκη-Ρούκ

Κατερίνα Άγγελάκη-Ρούκ, *Επίλογος άέρας* (έκδ. Κέδρος),
Άθήνα 1990.

PIZZICATO

Τώρα είναι τό πράσινό σου φόρεμα
καί τά ώραϊα σου πόδια πού θυμάμαι.
Καί τήν ξύλινη γέφυρα πάνω άπ' τό νερό.
Καί τίς πάπιες πού προσπαθοῦσαν
νά τραγουδήσουν. Καί τά ζεστά πουλιά
πού κατέβαιναν άπ' τά δέντρα.
Άπ' όλα αὐτά δέν μένει βέβαια τίποτα.
Τά δένδρα είναι κομμένα.
Ἡ γέφυρα ἔχει γίνει πέτρινη.
Τά πόδια σου ἔχουν παχύνει.
Καί μόνο οἱ πάπιες ὑψώνουν τό λαιμό
καί προσπαθοῦν ἀκόμα.

Νάσος Βαγενάς

Νάσος Βαγενάς, *Ἡ πτώση τοῦ ἱπτάμενου* (ἐκδ. Στιγμή),
Ἀθήνα 1989.

ΧΑΙΡΕ ΠΟΤΕ

Γελευταῖοι Χαιρετισμοί ἀπόψε
ἰτελείωτοι οἱ δικοί μου πού σοῦ στέλνω
καί χαῖρε τοῦ ἀποκλείεται
ἡ θεία προθυμία νά σ' τοὺς δώσει.
Ἰππόθυμα σωριάζονται βιολέτες
ὑπό τό σφιχταγκάλισμα τοῦ χλιαροῦ
καί τοῦ δικαιολογημένο
χει ἀπό πέρσι νά τίς δεῖ.
Χαῖρε συνέπεια λουλουδιῶν
πρός τήν τακτὴν ἐπιστροφή σας
αἶρε συνέπεια τοῦ ἀνεπίστρεπτου
ἡρσες κατά γράμμα τοὺς νεκρούς.
Χαῖρε τοῦ σκοταδιοῦ τό σφιχταγκάλισμα
οὐ δέχεσαι τό δικαιολογημένο
χει νά σέ δεῖ πρὶν τὴ γέννησή σου.
Χαῖρε τῶν ματιῶν σου ἡ ἀνοιχτοφοβία
αἶρε κεχαριτωμένη ὑπόσχεση τοῦ ἀνέλπιστου
ὡς βλέμμα σου θά ξεθαρρέψει πάλι κάποτε
ἡ ξανοιχτεῖ πρὸς ἔντρομο δικό μου.
Χαῖρε τῶν ματιῶν σου ἡ ἀνοιχτοφοβία
-τῆς μνήμης τό «ἐλευθέρας» νά πηγαίνει
ποτε θέλει νά τὰ βλέπει
ὅγῃ χαμένης μέρας.

Ὅσο γιὰ σένα κόσμε
οὐ καταδέχεσαι νά ζεῖς
ὅσο ἔχει τήν ἀνάγκη σου ἡ τύχη
ἀ νά καρποῦνται τά δεινά
ἵν' εὐφορῇ ἀντοχή σου,
οὐ ἐξευτελίζεσαι νά ζεῖς
ἀ νά σοῦ πεῖ μιά καλησπέρα τό πολύ
αὐτὰ τόν διάπλου
να ἐγγαστρίμυθα ὀλόγιμο φεγγάρι
νά σοῦ πῶ
ἵρε κι ἐσύ.

Κική Δημουλᾶ

Κική Δημουλᾶ, *Χαῖρε Ποτέ* (ἐκδ. Στιγμή), Ἀθήνα 1989.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

«νηρόν» ὕδωρ μὴ εἶπης, ἀλλὰ «πρόσφατον» «ἀκραϊφνές»
«συγχαίνομαι» τῷ ὄντι ναυτίας ἀξίον τοῦνομα,
ἀλλ' ἔρεῖς «βδελύττομαι» ὡς Ἀθηναῖος...
τό μὲν «μάγειρος» δόκιμον, τό δέ «μαγειρεῖον» οὐκέτι.
ΦΡΥΝΙΧΟΣ 200 μ.Χ.

Ὅχι φτωχός, ἀλλ' ἄπορος ἢ πιό καλὰ βιοπαλαίων
ἢ ἐκεῖνο τό ἔξοχο, τό τέλειο, τ' ἀρνητικό μὴ πλούσιος —τό
κυριολεκτικό.
Οὔτε ψεύτης —ἀκούγεται ἄσχημα, ἐνοχλεῖ—
ἀλλὰ μὴ λέγων τήν ἀλήθειαν —δλη,
μὴ εὐθύς, μὴ αὐθορμήτως ὁμιλώντας τέλος πάντων,
ἢ —γιατί ὄχι;— καί σκεπτικιστής
καί τό πολύ-πολύ καί μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, ἀνειλικρινής.
Κι ἀντὶ τό βάρβαρο χυδαῖο ἐκεῖνο κλέφτης
ὄχι μέ ἀπολύτως καθαρὰς τὰς χειρὰς πές
ὄχι —μέ τ' αὐστηρά τ' ἀπόλυτα τά μέτρα, τ' ἀπάνθρωπα στό
κάτω-κάτω—
ἀνιδιοτελής, ὄχι ἀρνητής —ἀνθρώπινο— τῶν ἐγκοσμίων.

Τί πλούτο ἔχει ἡ γλῶσσα μας.
Τί θησαυρός αὐτά τά ἑλληνικά!

Πάνος Θασίτης

Πάνος Θασίτης, *Τά Ποιήματα 1946-1979* (ἐκδ. Παρατηρητής), Θεσ-
σαλονίκη 1990.

ΟΙΗΣΗ

Ἡ ποίηση μᾶς ἐπισκέπτεται ὅποτε θέλει.
Ὁ κύκλος τῆς ζωῆς θά κλείσει κάποτε
Τό κέντρο τοῦ εἶν' ἡ ἀκμή κάποιου διαβήτη.
Ὁ χωρικός ρίχνει τό λίπασμα
στήν καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν
μέ συντριβάνια ξεδιψᾷ τό χῶμα.
Ἀπό μακριὰ πετοῦν ἀποδημητικά πουλιά
πού κουβαλᾶνε στά φτερά τους τίς ἐπιθυμίες μας.
Σωρεύοντας τόν πλούτο λεπτομερειῶν
σέ διαφορετικές τοποθετήσεις πρὸς τό φῶς
ἰδού, τό ἄλογο καλπάζει
παράλογα στίς λεωφόρους·
ὁ ἀναβάτης τοῦ θά πέσει ξαφνικά.
Γιὰ μιά στιγμή
θ' ἀκολουθεῖ τά φωτοστέφανα ἀγίων.
Ὅταν χτυπᾷς τὴ μιά χορδή
πάλλεται καί μιά ἄλλη.
Ὁ ἦχος τῆς εἶν' ἀσθενής
καί σύντομα θά πάψει νά δονεῖται.

Ἄγγελος Καλογερόπουλος

Ἄγγελος Καλογερόπουλος, *Λύσεις τῆς συνεχείας τοῦ δέρματος* (ἐκδ.
Πλανόδιον), Ἀθήνα 1990.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

Φωτογραφίες με γυμνά νεανικά σώματα
στην πρόσοψη του σινεμά,
μέσα σε γυάλινες προθήκες
πιο κάτω στη γωνία,
αλλά και πιο πέρα σ' όλο το μήκος
της εμπορικής στοάς.
Οι γυμνές παραστάσεις
έστηναν μπλόκο σ' εκείνο το πέρασμα,
κανείς δεν έφευγε αλώβητος.
Δύο ή τρία τετράγωνα παρακάτω
ακόμα με κυνηγούσαν
κι όλο ρωτούσαν για το σώμα σου,
αν είναι σφριγηλό και χυμώδες
αν κατέχει μυστικές, απρόσμενες,
αδίστακτες κινήσεις.
Όσο επέμεναν, εγώ φοβόμουν
κι έτρεμα ακόμη και να σε φανταστώ.

Αλεξάνδρα Μπακονίκα

Αλεξάνδρα Μπακονίκα, *Τό γυμνό ζευγάρι και άλλα ποιήματα* (έκδ. Διαγωνίου), Θεσσαλονίκη 1990.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑ ΠΟΤΕ

Είναι ανάποδη ή εποχή κι ωστόσο
Καθώς τά νερά σ' ένα πλοίο
πού βυθίζεται
Η όμορφη εισβάλλει από παντού
Οί στίχοι
Φτωχά ψίχουλα πάνω στο χαρτί
Μπορούν νά θρέψουν τούς κουρασμένους
καί τούς νηστικούς
Μπορούν νά σχίσουν τά βουνά
νά περάσουν τή θάλασσα
Νά κατεβούν απ' τόν ούρανό
στά ύψωμένα ποτήρια
στά τρυφερά μέλη
Η καρδιά μας έξέχει
Σάν τ' αὐτιά τοῦ λαγοῦ πίσω
Απ' τή φτέρη
Οί πυροβολισμοί τή γεννᾶνε
Η αδιαφορία τήν τρέφει
Η παγωνιά τή ζεσταίνει
Κόκκινη τρυφερή
Πληθαίνουν οί μελαγχολικοί κι ωστόσο
Τό τραγούδι δέν σταματᾶ ποτέ.

Γιάννης Πατίλης

Γιάννης Πατίλης, *Γραφέως Κάτοπτρον*, (έκδ. "Υψιλον"), Αθήνα 1989.

ΕΠΙΜΟΝΗ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Κανείς βασιλιάς Μάρκος ούτε τοῦ Ἁγίου Μάρκου τό λιον-
τάρι

κανένα χώρισμα από νυχτερινές ψαλμωδίες, μαγγανείες
νυχτερίδες, ξανθιές γυναίκες ξένες, σπαθιά σκουριασμένα
τάφρους, φαραγγία μ' αίμα, μισή βαθιά προαιώνια
γιατί μέσ στον ώχρο πηχτό σά λέμφο χρόνο
οί πυρκαγιές βρυκολακιάζουν, σηκώνονται ξανά τή νύχτα
γλείφουν τά σπίτια σάν ήμερα σκυλιά καί διψασμένα
φασκιώνουν τά μωρά, φωτίζουν κόκκινες σάν πλούσιες
τίς γειτονιές μέ τά λιπόσαρκα παιδιά τίς λιμασμένες πόρνες
μέ τίς γριές πού ἀδημονοῦν πότε θά ξημερώσει
νά λιάσουν γι' ἄλλη μιά φορά τά φυραμένα μέλη τους,
τίποτα, κανένας στόλος δέν πρόκειται νά ῥθει
οὔτε κι οί φήμες γιά προδοσία ἐπιβεβαιώνονται
μένουν τ' ἀπομεινάρια ἀπό γαλέρες κι ἀντιτορπικά
στό κλειστό μουσεῖο κι οί ναῦτες ἐπιδειχτικά περαστικοί
ἀπό τό παλιό λιμάνι πού δλο τό κλείνει ἡ ἄμμος
δέν μπορείς ἄλλο νά αἰτιάσαι γενικές συνθήκες
ἡλικίες, δόγματα, ὁμολογίες πίστεως, στρατεύσεις
ἄλλωστε τό πιό ἄθραυστο ἀτσάλι τό δένουμε μας
δίχως μιά τέτοια ἰδέα ἀποκλείεται νά ἐπιβιώσω
μοῦ δίνει τή συνοχή πού ἀναζητάω στήν τέλεια σφαῖρα
ἄλλιως διαλύομαι σέ διάπυρη στιγμιαία σκόνη
σκορπίζομαι σέ πάθη πού δέν προφταίνω νά ὑποπτευθῶ
σέ δηλητηριασμένα δῶρα πού ὄνειρεύτηκα νά προσφέρω
ὅμως τό πλοῖο συνεχίζει τό ἔκτακτο δρομολόγιό του
μέσ στό σκοτάδι πού τώρα καταβροχθίζει τά βουνά
τά δάχτυλά σου ξεχωρίζουν ὅπως λιγνές γραμμές φωτός
δείχνοντας τήν ἀνταύγεια μιᾶς πόλης πού ἐπιμένει
ἐνῶ κάποιοι ἐπιβάτες δίπλα λένε La Canea, La Canea.

Τίτος Πατρίκιος

Τίτος Πατρίκιος, *Παραμορφώσεις* (έκδ. Διάττων), Αθήνα 1989.

ΑΠΟΛΙΣ

Τοῦ Τ.Σ.

"Απολις από καιρό παραμένω στήν ἴδια πάντοτε πόλη
"Αφιλος από καιρό παραμένω μέ τούς ἴδιους πάντοτε φί-
λους
"Ανελπισ από καιρό παραμένω μέ τίς ἴδιες πάντοτε
ἐλπίδες
"Απιστος από καιρό παραμένω πιστός στίς ἴδιες πά-
ντοτε πίστεις
"Αφοβος από καιρό παραμένω ἀπέναντι στά ἴδια πάντοτε
πράγματα δειλός
"Ατρωτος από καιρό παραμένω στά ἴδια πάντοτε ση-
μεῖατρωτός
"Αδύναμος από καιρό παραμένω γιά τίς ἴδιες πάντοτε
περιπέτειες δυνατός
"Απόμακρος από καιρό παραμένω πάντοτε ἐν μέσω
τοῦ πλήθους
Σιωπηλός από καιρό μιλῶ πάντοτε γι' αὐτούς πού θέ-
λουν νά ἀκούσουν
"Ανώνυμος ἢ ψευδώνυμος από καιρό σᾶς μιλῶ μέ τό
δικό μου πάντοτε ὄνομα.

Π. Σωτηρίου

Π. Σωτηρίου, *Ὡσάν ποιήματα* (έκδ. Χειρόγραφα), Θεσσαλονίκη 1989.

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

Μή μιλάτε για μένα μέσ στο σπίτι
του κρεμασμένου
γιατί μόνη είμουνα σ' αυτό τό μέρος
καί ποτέ δέν είχε σκοινί
ώριμασα σάν τό κυνήγι
μετά αποσπάστηκα από τό ράμφος μου
ξαπόμενε εκεί αυτό τό εὐγενικό ὄργανο
πού γυάλιζα καί ἀκόνιζα
τό ωραιότερο από ὅλα μου τά νύχια
αὐτό πού ἤξερε νά τρίζει κοντά στ' αὐτί μου
εἶσαι μιά κρρρρτς κρρρρτς
Ἄμα-ζόνα κρρρρτς κρρρρτς
αὐτό πού κράδαινα πάνω ἀπ' τοὺς ἀδύναμους
μέ τά μάτια μου χρυσά κουκούλια
αὐτό τό τελευταῖο βέλος
ἐνάντια στόν ἑαυτό μου

τότε ἀναγκάστηκα νά πλεχτῶ μέ τίς βελόνες
ἀρχίζοντας ἀπ' τά κάτω
μέ κόπο
καθισμένη μπρός στοῦ παράθυρο μέ τίς φοβίες
εἶναι μακρὺ τό γίγνεσθαι θηλιά θηλιά
τά κομπιάσματα τοῦ ἐγώ
πού ἀρωματίζει τά μπράτσα του
ὅμως ἀγαπάει μέσα ἀπό καθρέπτες καί λοξοτομές
πάντα τά ὄνειρα μιᾶς καημένης μάνας ἐγχειρισμένης
καημένη μάνα τρελή
ποιός τυραννοῦσε τή μάνα μου
σ' ἓναν μόνο ἄντρα εἶχε ἀφεθεῖ

ἄγχη ἀνυπαρξίας
χέρια μαραμένα φύλλα
πόσες μέρες ντροπῆς
ν' ἀκούω σάν ἐπαιζα
τίς ὀκτάβες τῶν λυγμῶν
ἢ ἐκεῖνες μέ τά γέλια
ΚΑΤΩ ΟΙ ΘΕΑΜΑΤΙΚΟΙ ΘΕΑΤΕΣ
βαρέθηκα τή φυγή
μπρός στοῦ φόβο μιᾶς ἀμεσης ροῆς

ἓνα μεγάλο κίτρινο μῆλο μέσ στοῦ Παρίσι
εἶναι ἡ πυξίδα γιά τό φῶς
τά δέντρα ἐπίσης φανερώνουν τοὺς σκοπούς τους
ὅταν ἔρχονται νά μᾶς ξυπνήσουν τό πρωί
ἐσὺ δίπλα στίς αἰσθήσεις μου
γυμνός σάν τό ψωμί
φοβᾶμαι λιγότερο νά πεθάνω
ναί ἤλιε ναί σκιά
ναί σκοτοῦρες κουρτίνες καρέκλες
τό βλέμμα σου νά χαϊδεύει τήν κοιλιά μου ναί
τώρα γράφω τοῦτο καί σ' ἀγαπῶ
μέ ἄσπρη ἀποδοχή σάν τό χαρτί πού 'χεις
καί σχεδιάζεις
μέ δέρμα νά λιποψυχεῖ ἀπό τρυφερότητα
νά παραδίνεται στά σεντόνια μετά
ἀπό 'να μπάνιο καυτό
καί μέ ὅλες αὐτές τίς μικρές σκόνες
αὐτά τά χνούδια
πού ἀναταράζουμε οἱ δύο μέ ἀγαλλίαση
σ' ἀγαπῶ

Μάτση Χατζηλαζάρου

Μάτση Χατζηλαζάρου, *Ποιήματα 1944-1985*, (ἐκδ. "Ίκαρος), Ἀθή-
να 1989.

Νέα έκδοση πλήρεις
και εικονογραφημένη

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗ
ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

2.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

4 τόμοι

Από τις Εκδόσεις Γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21, Τηλ. 36.15.433

Ιστορία μιας εφηβείας

Η Μάρη Θεοδοσοπούλου γράφει για το βιβλίο του Νίκου Βασιλειάδη, «Αγάθος», εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1989.

Ο Ν. Βασιλειάδης αρχίζει και τελειώνει το αφήγημά του με την αμφισημία του τίτλου: ουσιαστικά συγκρίνει μέσα από το γλωσσικό σημείο εποχές και αξίες. Οι χαρακτήρες και οι σχέσεις τους καταγράφονται από δύο αποκλίνουσες αλλά αδιάκοπα συνυπάρχουσες οπτικές γωνίες, του παιδιού αργότερα εφηβου σύμφωνα με την ενθύμηση του ενήλικα και του ίδιου του αφηγητή σήμερα.

Στο βιβλίο, η προσοχή του συγγραφέα συγκεντρώνεται στον τόπο ως το προσφιλέστερο στοιχείο μνήμης. Σημειώνει ότι πρόκειται για χώρους φανταστικούς, ενώ σε όλη την εξιστόρηση παίζει ευρηματικά με τις ονομασίες. «Αργυρούπολις» ονομάζεται ο τόπος που κατοικεί ο ήρωας: πέρα από τις εκτενείς περιγραφές της πόλης, αναφέρεται και το ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο: Μαζί με την «Ωραιούπολη» αποτελούν «πρωτεύουσες επαρχιών... ένθεν και ένθεν της πρωτεύουσας του νομού Νεαπόλεως» που βρίσκεται κάπου στη βόρεια Ελλάδα, αφού εκεί ζούσαν πρόσφυγες τουρκομερίτες, και ως φυσικό κέντρο δηλώνεται ρητά η Θεσσαλονίκη. Μεγάλο τμήμα της δράσης, εκτυλίσσεται στους τόπους διακοπών του ήρωα: πρώτα στη Νεάπολη και αργότερα στην «περίφημη νήσο» Ηράκλεια «που σε μέρες αιθρίας καλλιγραφούσε τον ορίζοντα της Νεαπόλεως».

Ονομασίες που ίσως να μην είναι τελείως υποθετικές. Τα βυζαντινά κάστρα, η Ακρόπολη, αλλά και το Ιμαρέτ, εμφανίζουν ιδιαίτερη ομοιότητα με την πραγματική «Νεάπολη παρ' Αντισάρων», γνωστότερη από τους μεταγενέστερους, λιγότερο λαμπρούς, χρόνους ως Καβάλα. Το υπόλοιπο τοπίο θα μπορούσε να συναρμολογηθεί σαν τα κενά σταυρόλεξου: ο αρχαίος τόπος

της Ηράκλειας υποδεικνύει τη Θάσο και οι ανταγωνιστικές κωμοπόλεις αντιγράφονται από το δίδυμο, Ελευθερούπολη - Χρυσούπολη. Άλλωστε σε ένα σημείο της διήγησης, κάποιος υποψήφιος δήμαρχος υπόσχεται να μετατρέψει την «Αργυρούπολη» σε «Χρυσούπολη»: έτσι ο συγγραφέας προσφέρει έναν πιθανό μίτο.

Πάντως, μην κατονομάζοντας τους τόπους, διευρύνεται ο χώρος της μυθιστορίας: η πόλις παίρνει τις διαστάσεις αντιπροσωπευτικού παραδείγματος για την ελληνική επαρχία. Ταυτόχρονα η αφήγηση απαλλάσσεται από τις επιταγές της πιστότητας, συχνά τα τοπωνύμια μετατοπίζονται ή ακόμη αναμιγνύονται με κάποια άλλα, ίσως, φανταστικά: εύρημα που μάλλον στοχεύει στη δημιουργία ιστορικών διασυνδέσεων. Επιπλέον, η σαφής αναφορά του χρόνου: το Αντάρτικο και η μετέπειτα εικοσαετία, ανακαλούν ένα κλίμα απαγορεύσεων και ταπεινών διακρίσεων όπου θάλλουν εθνικιστικά και αδελφοκτόνα μίση. Ακριβώς σε αυτή τη θλιβερή εποχή αντιτάσσεται η διαχρονικότητα της αρχαιότητας υπερπηδώντας τους ενδιάμεσους υπόδουλους χρόνους παρόλο που άφησαν άφθονα ίχνη στην ονοματοθεσία της χώρας.

Στο βιβλίο, δεν υπάρχει ο θάνατος παρά μόνο στο επίμετρο, ως φυσική κατάληξη κάποιων ηρώων όπως συνηθίζεται στα ανθρώπινα. Το τραγικό στοιχείο πηγάζει από την ίδια την εποχή: Ο κομμουνιστής, ανεπώνυμος και λανθάνων ήρωας, εμφανίζεται σε όλες του τις εκδοχές από τις πλέον αιμοδιψείς έως τις περισσότερο ανθρώπινες: φορτίζει καταστάσεις και στοιχειώνει τον παιδικό και εφηβικό βίο, όπως ακριβώς στιγμάτισε τελεσίδικα εκείνη τη γενιά. Ούτε ο έρωτας για τα κορίτσια απασχολεί το κείμενο: αντίθετα επιλέγεται ένας κόσμος εφήβων που παίζουν, αντικατοπτρίζοντας όλες τις αποχρώσεις της φιλίας από την εσωστρεφή μυθοποίηση έως τον ακραίο μολυσματικό πόλο που παιδεύει της ηθοπρέπεια της κλειστής κοινωνίας: Ομοφυλόφιλοι και κομμουνιστές, αναδεικνύονται οι εξόριστοι της επαρχίας και όχι μόνο: τα μιάσματα, αλλά ταυτόχρονα οι αγαθοί που σφυρηλατούν με την αντινομία τους το ήθος αλλά και τα συμπλέγματα του ελληνόπαιδα, αναδεικνύοντας και συγχρόνως καταβαρύνοντας τις ελληνοχριστιανικές αξίες.

Ο συγγραφέας συναρμολογεί με ιδιαίτερη προσοχή το αφήγημά του: Μουσικά ακούσματα αλλά και λογοτεχνικά κείμενα,

σχολικά και εξωσχολικά, συμπληρώνουν με επιμέλεια τις εικόνες της εποχής. Ο δηλωσίας, κομμουνιστής καθηγητής διδάσκει Παλαμά, Σικελιανό αλλά και «...ένα μυθιστόρημα που λεγόταν το «Πλατύ ποτάμι»...»: η εθική φιλοτιμία και ομοψυχία στο αλβανικό μέτωπο, όπως την περιέγραψε αντι-ηρωικά ο Γιάννης Μπεράκης, εμφανίζεται σχεδόν σαν κάθαρση για τα υστερότερα συμβάντα. Παράλληλα, ο ανήσυχος γυμνασιόπαιδας βρίσκει το φυσικό του χώρο στους εφήβους του Κοσμά Πολίτη. Προσεγμένη η γλώσσα της αναδρομικής εξιστόρησης, άψογη στον ευπρεπισμό της, αρμόζει στην προσωπικότητα του αφηγητή αλλά και την παιδεία του: αριστούχος απόφοιτος επαρχιακού γυμνασίου στη δεκαετία του '50.

Στο κείμενο κατορθώνεται πειστική αμοιβαιότητα μεταξύ της μετεμφυλιακής εποχής με τα ήθη και έθιμα της επαρχίας και τους ανθρώπους που αυτή διαμόρφωσε: Ο κεντρικός ήρωας, ενδοστρεφής διανοούμενος ρέπει με νοσταλγία προς το παρελθόν. Ο ασκητικός, μεγαλύτερος στην ηλικία, εξάδελφος, ισχνός σαν άμεση παρουσία, μεγενθύνεται στη φαντασίωση του ήρωα που αποζητά πρότυπο προς μίμηση. Ακόμη, ο συνομήλικος φίλος με την ταπεινή εργατική προέλευση, αφυπνίζει, έστω και ασυνείδητα, τον ηδονισμό του ήρωα.

Ο κύκλος της διήγησης ολοκληρώνεται με τον αφηγητή, ενήλικα πια, αλλά πάντα έκπληκτο παρατηρητή του αγαθού ήρωα — ίσως το επιζητούμενο μοτίβο της ιστορίας. Μόνο που τώρα έχει προστεθεί στην πολυσημία της γλώσσας, η σημασιολόγηση από τους σημερινούς καιρούς, μοναχικούς και ελευθεριάζοντες.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΖΑΟΥΣΗ

«Με χρυσά γράμματα θα γράψουν τ' όνομά μας»

Εκδ. Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 1990

Η αφήγηση της ζωής μιας νέας γυναίκας στη δεκαετία '60-'70. Οι «κοσμοθεωρίες», η «απελευθέρωση» και η «παράτολμη» ερωτική σχέση της ηρωίδας την οδηγούν πίσω από τα κάγκελα της ψυχιατρικής κλινικής. Μια συγκλονιστική μαρτυρία που κατορθώνει να μεταδώσει τη διαδικασία που οδηγεί στην απομάκρυνση από την πραγματικότητα και συγχρόνως η ίδια διαδικασία είναι που συγκροτεί τη νέα συγγραφική πραγματικότητα της Μ.Ζ. Ένα κατόρθωμα είναι αυτό το βιβλίο, όπως ακρι-

βώς κατόρθωμα είναι η έξοδος από τη ζοφερή περίοδο της ζωής της. Γιατί η τόλμη και η δημιουργική δύναμη που διαπερνά την όλη αφήγηση εγγυάται μια ανανεωμένη προσέγγιση του κόσμου, ένα φρέσκο βλέμμα σε ό,τι μας περιβάλλει και μοιάζει αυτονόητο, ενώ κάθε κρίσιμη στιγμή παύει να είναι.

ΚΟΣΜΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Λεμονοδάσος

Εκδ. Ερμής, Αθήνα 1989

Είναι σημαντικό να ξαναβρίσκουμε τους αγαπημένους συγγραφείς στα βιβλιοπωλεία και να μπορούν οι νεότεροι να τα διαβάζουν: είναι, όμως, έλλειψη να μη βρίσκουμε ούτε την παραμικρή ένδειξη (εισαγωγή ή έστω σύντομη εκδοτική αναφορά) της εκδοτικής ιστορίας ενός βιβλίου.

Ωστόσο η προφορά δεν μειώνεται και στο σύνολο διορθώνεται με τις εκδόσεις του ίδιου συγγραφέα στη σειρά της Νεοελληνικής Βιβλιοθήκης (Ερμής και Στου Χατζηφράγκου).

ΣΟΦΙΑ ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΥ

Σου χαρίζω μια καρδούλα

Με εικόνες Αντρέα Καράμπελα

Εκδ. Α.Σ.Ε. Α.Ε., Θεσσαλονίκη 1989

Μικρά «τρυφερά» βιβλία που προκαλούν πάντοτε ευχαρίστηση, αν και πλέον το ένα θυμίζει όλο και περισσότερο το άλλο. Ωστόσο, το βιβλιαράκι αυτό κατορθώνει και με το κείμενο και με την εικονογράφηση να μας θυμίσει την παλιά καλή συνταγή: όσο πιο απλό, τόσο πιο καλό.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

Πρώτη αγάπη

Ο Σκύλος και η Χάρυβδη

Εκδ. Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 1990

Ένα «πρωτότυπο» βιβλίο χωρίς αμφιβολία είναι η «Πρώτη αγάπη» του Γ.Μ. αλλά συχνά η επιδίωξη της πρωτοτυπίας μεώνει άλλες αρετές που θα μπορούσε, ίσως, να επιδείξει ο συγγραφέας του «Δραπέτευσα από τη λεγεώνα των ξένων» (1961). Το βιβλίο συνοδεύεται από κασέτα με μουσική και στίχους του συγγραφέα αλλά και η ζωγραφική είναι του ίδιου. Περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο στοιχείο αναγνωριστικό του Γ.Μ. νομίζω ότι είναι αυτή ακριβώς η επιθυμία του ολοκληρωτικού αναπτύγματος. Κρίμα που δεν του αρέσει, όπως λέει, ο κινηματογράφος. Γιατί αυτό που κατορθώνει με αυτό το βιβλίο είναι κυρίως η αφήγηση ενός κινηματογραφικού έργου - χωρίς ταινία. Μας παρέχονται, πάντως, όλα τα υλικά για να την δούμε στη λευκή πλευρά του μυαλού μας.

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΧ

Μαγγελάνος

Μετάφραση: Παναγή Λεκατσά

Φιλολογική επιμέλεια: Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου

Εκδ. Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1990

Μια μετάφραση, άγνωστη ως ώρα, του Παναγή Λεκατσά είναι όχι μόνο σημαντική για το ενδιαφέρον που παρουσιάζει ως εκμύηριο των πολλαπλών ενδιαφερόντων του Π.Α. αλλά και ως ανάγνωσμα καθεαυτό. Η ροντισμένη έκδοση και το εταίρετικά πυκνό επίμετρο της Α. δίνουν με πληρότητα και κριβεία τα σημεία συνάντησης του Στέφαν Τσβάιχ και του Παναγή Λεκατσά. Η επιμελήτρια της έκδοσής μας πληροφορεί, επίσης, για το χφ Λεκατσά καθώς και για τις συνθήκες μέσα στις οποίες πραγματοποιήθηκε η μετάφραση. Οι πληροφορίες της εκτός από το να αποτυπώνουν με ακρίβεια τα πραγμαλογικά δεδομένα έχουν και ν πρόσθετη σημασία ότι μας ταδίνουν το ιδεολογικό κλίμα σα στο οποίο δούλεψε ο Στέφαν Τσβάιχ και την πνευματική ινοκτημοσύνη η οποία καθογήσε τον μεταφραστή —εν αλλοίς διασκευαστή— Πανα-Λεκατσά. Η Φ.Α. αντιμετωει το όλο ζήτημα με περισσή ισθησία και τόλμη που αξίζει υποδειχθεί ως πρότυπο αντιώπισης ανάλογων εκδοτι-ων προβλημάτων.

ΕΚΟΣ Ε. ΦΛΩΡΑΚΗΣ

Ιστορία του νερού

Εκδ. Πρόσπερος, Αθήνα 1990

Έχοντας στη Σίφνο: Σε χρόνο ποπτο φάνηκε ο γέρος. / Ένε τόσα χρόνια πίσω του, / το πλακόστρωτο γέμισε χα-ιές. / Τα δάχτυλά του κλαδιά κλαδοδάφνης. / Ένα - ένα τα έ-κλεισε / και τα μοίραζε στους πε-ρικοούς. / Όταν έκοψε και το υταίο / έγειρε το κεφάλι. / δεσα χρόνια για να γίνω άν-θρωπος / πεθαίνω ήσυχος. / Ο τά-μου είστε εσείς».

ΡΟΣ ΚΟΚΚΙΝΗΣ

Άκρνα των άλλων

«Προοδευτική Εύβοια», 1990

ΔΑΚΡΥΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

Χμμεσα στην Αλεξάνδρα και ένα δεν υπήρχε τίποτ' άλλο μόνο αυτό που είχα ονει-ρησεί. Είχε ένα βλέμμα γεμάτο ερέρές μαργαρίτες. Η φωνή είχε τον απόηχο της πεδιά-δος του σούρουπο. Στο πέρασμά της άφηνε έντονες μυρωδιές έ-και ζάχαρης. Κάθε άγγιγ-ου κορμιού της μετάγγιζε θανάσια. Ήταν ωραία μες ανιμότητά της: ωσάν το φθι-ρινό φως. Το σώμα της ε-ρο κύλαγε ωσάν ποτάμι. α. Μας έ-ζε την Αλεξάνδρα όπως ο κώτης στην αποβάθρα ενός

σιδηροδρομικού σταθμού. Έ-φευγε μ' όλη την ανθοφορία των αιγιμάτων και των θαυμάτων της. Όλα τυλίγονταν μέσα σ' έ-να πέπλο αιωνιότητας. Στην Αλεξάνδρα τίποτα δεν έ-μοιαζε με τίποτα.»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Τα ηχεία του κίνητρου και της υποταγής

Εκδ. Ιθάκη, Θεσσαλονίκη 1990

«Πάντα την εύνοιά μου θα την έλκουν αυτοί / που διατηρούν τον έρωτα / και την ένταση του πάθους για το αντικείμενό τους αυτοί που ιστιοδρομούν / στο πέλαγος της καθοριστικής από-φασής / γνωρίζοντας ότι θα ναυαγήσουν. / Εκείνοι που αρ-κούνται σ' ένα ζευγάρι μάτια / ανατρέπουν κανόνες / και κλο-νίζουν τη μονιμότητα της ψυχι-κής ενδοχώρας. / Τα άτομα δη-λαδή χωρίς πατρίδα και βλέ-ψεις / οι υπέρμαχοι του απέραν-του αστρικού διαστήματος / και της ευαισθησίας / οι άσημοι μάγοι των μυστικών τελετουρ-γιών / κι οι ασυμβίβαστοι. / Αυ-τοί που πορεύονται ανάμεσα στο χάος και στον κόσμο / και κάθε τους ανάσα σημαίνει «ζείν επικινδύνως»».

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΕΛΕΝΗ ΒΑΚΑΛΟ

Από την πλευρά του θεατή

Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1990

Δοκίμια σχετικά με την τέχνη της Ε.Β., τα οποία όμως προσα-νατολίζονται στην οπτική του θεατή. Βασικοί παράμετροι εξέ-τασης είναι ο χώρος και ο χρό-νος, ορίζονται όμως, αφενός α-πό το ίδιο το έργο και τη δράση της γραφής του και αφετέρου α-πό την οπτική και τη χρήση του έργου από τους θεατές. Έχου-με, δηλαδή, την εισαγωγή του αφηγηματικού χρόνου στην ει-κόνα. Τα κείμενα συμπληρώ-νονται με εικόνες έργων τέχνης από διάφορες εποχές.

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΤΣΙΒΗΣ

Χανιά 1252-1940

Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1990

Χρονικό βασισμένο στη μελέτη ιστορικών κειμένων αλλά και σε προσωπικές μαρτυρίες του συγγραφέα, το βιβλίο αυτό κα-ταγράφει με σαφήνεια την ιστο-ρία της πόλης των Χανίων. Με αφετηρία την οικοδόμηση της πόλης το 1212 από τους Ενετούς και με σταθμούς στα σημαντικά γεγονότα που σημάδεψαν τη ζωή των Χανίων και της μεγα-λονήσου γενικότερα, παρακο-λουθούμε τα συμβαίνοντα κα-τά τις αλληπάλληλες εξεγέρσεις των κατοίκων, τη Δημοκρατία του Αγ. Τίτου από Ενετούς και Έλληνες ευγενείς, την Κρητική

Πολιτεία, την Ένωση, τον Ε-λευθέριο Βενιζέλο. Το βιβλίο συμπληρώνεται από φωτογρα-φίες, καθώς και από μεσαιωνι-κό σχεδιάγραμμα της πόλης.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ

Για την εκπαίδευση. Πραγματικότη-τες και προοπτικές

Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1990

Συναγωγή επιφυλλίδων του κα-θηγητή Βασίλη Κρεμμυδά, δη-μοσιευμένων στην εφημερίδα το Βήμα, αλλά και μια αδημοσίευ-τη εισαγωγή που συμπυκνώνει θέσεις για την παιδεία. Στον τό-μο αυτό θίγονται καίρια ζητή-ματα και μόνιμα προβλήματα της εκπαίδευσης και κατ' αυτό τον τρόπο το «εφήμερον» της ε-πιφυλλίδας στερεοποιείται ως μονιμότερη έγνοια. Κείμενα που συνθέτουν τη γνώση με την πρά-ξη θα μπορούσαν να δώσουν έ-να έναυσμα για μια σοβαρότερη αντιμετώπιση των εκπαιδευτι-κών προβλημάτων.

ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΕΛΦΡΙΝΤΕ & ΕΜΠΕΡΧΑΡΝΤ ΜΠΙΝΤΕΡ

Η δαμασμένη φωτιά

Εκδ. Altberliner Verlag -Σύγχρονη

Εποχή, Αθήνα χ.χ.έ.

Διδακτική ιστορία για παιδιά όπου παρέχονται με εξαιρετική ακρίβεια αλλά και ευαισθησία όλες οι απαραίτητες πληροφο-ρίες για την γέννηση και τη χρη-σιμότητα της φωτιάς. Η καλαι-σθητη εικονογράφηση δεν αμε-λεί διόλου την πραγματικότητα και τις λεπτομέρειες που τη συνθέτουν.

ΓΚΟΥΙΝΤΟ ΜΠΙΜΠΕΡΓΚ

Ελφρίντε και Εμπερχαρντ Μπίντερ

Ο θαυμαστός ήχος

Εκδ. Altberliner Verlag -Σύγχρονη

Εποχή, Αθήνα, χ.χ.έ.

Ο κάθε ήχος που υπάρχει γύ-ρω μας μπορεί να μας εξοικειώ-σει με τη μουσική σ' αυτή την αρχή στηρίζεται αυτό το βιβλίο που επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στην ιστορία των μουσικών οργάνων αλλά και γενικά στην «οργάνωση του ήχου» σε όλες τις εποχές. Ένα πολύ γοητευτι-κό βιβλίο!

ΛΙΔΗ ΛΑΜΠΡΕΛΛΗ

Μαποιοκαπί

Ζωγραφίες: Τατιάνα Ραΐση -

Βολανάκη

Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1990

Οι όροι για την ανάπτυξη της τρυφερότητας σε μικρούς και μεγάλους είναι παρόμοιοι. Η σειρά των μικρών βιβλίων της Λ.Λ. με ζωγραφίες της Τ.Ρ.-Β. ακριβώς σε αυτό το σημείο είναι που επιμένει με αρκετή επιτυ-χία, πάντως.

BIBLIA ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΣΕΣΕΝΤΡΑ

Χώρα μου, λαέ μου

Εκδ. Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1990

ΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Ακόμα μια ήττα

Εκδ. Εργαστήριο Τέχνης και Λόγου

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΤΣΗΣ

Φτου ξελεφτεριά... των στεναγμών

Εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα 1990

ΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Ακόμα μια ήττα

Εργαστήριο Τέχνης και Λόγου, Αθήνα 1990

ΑΘ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Για μια σύγχρονη μεταρρύθμιση στη δημόσια διοίκηση.

Αθήνα 1990

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΝΕΑΣ

Γιούλα

Εκδ. Γκοβόστης, Αθήνα χ.χ.έ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΠΕΤΡΟΥΛΕΑ

Εσωστρακισμοί

Εκδ. Καραβίας -Ρουσσόπουλος, Αθήνα 1990.

ΜΑΓΔΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ιριδίσματα

Εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα χ.χ.έ.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

Ο απόηχος

Χανιά 1989

ΣΤΕΛΙΟΣ ΝΤΟΜΑΛΗΣ

Το χάος (2)

Η αποκεφαλισμένη ελπίδα

Λάρισα 1990

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΟΚΟΒΟΣ

Η Ελλάδα σε κρίση

Δοκίμιο για τη νεοελληνική πραγματικότητα

Εκδ. Περιοδικός Τύπος Α.Ε., Αθήνα 1990

ΛΙΔΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Νύχτωσε αγάπη μου είναι χθες

Εκδ. Γαβριηλίδη, Αθήνα 1990

J.W. GOETHE

Ρωμαϊκά Ελεγεία

Προλεγόμενα - μετάφραση -σχόλια:

Βασ. Ι. Λαζανάς.

Εκδ. Στ. Τσαπέτα, Αθήνα 1990

Ν. ΚΑΤΑΙΒΑΤΗΣ

Αναμνήσεις από την Κατοχή στη

Ζάκυνθο και η μεγάλη απογοήτευσis

Ε.Δ. ΠΟΥΡΝΑΡΑΚΗ

Η εξέλιξη της μακροοικονομικής σκέψης στη θεωρία και πολιτική. Ειδικά θέματα

Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1990

ΝΤΜΙΤΡΙ ΒΟΛΚΟΓΚΟΝΟΦ

Θρίαμβος και τραγωδία - Ι.Β.

Στάλιν. Πολιτικό πορτραίτο

Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1989

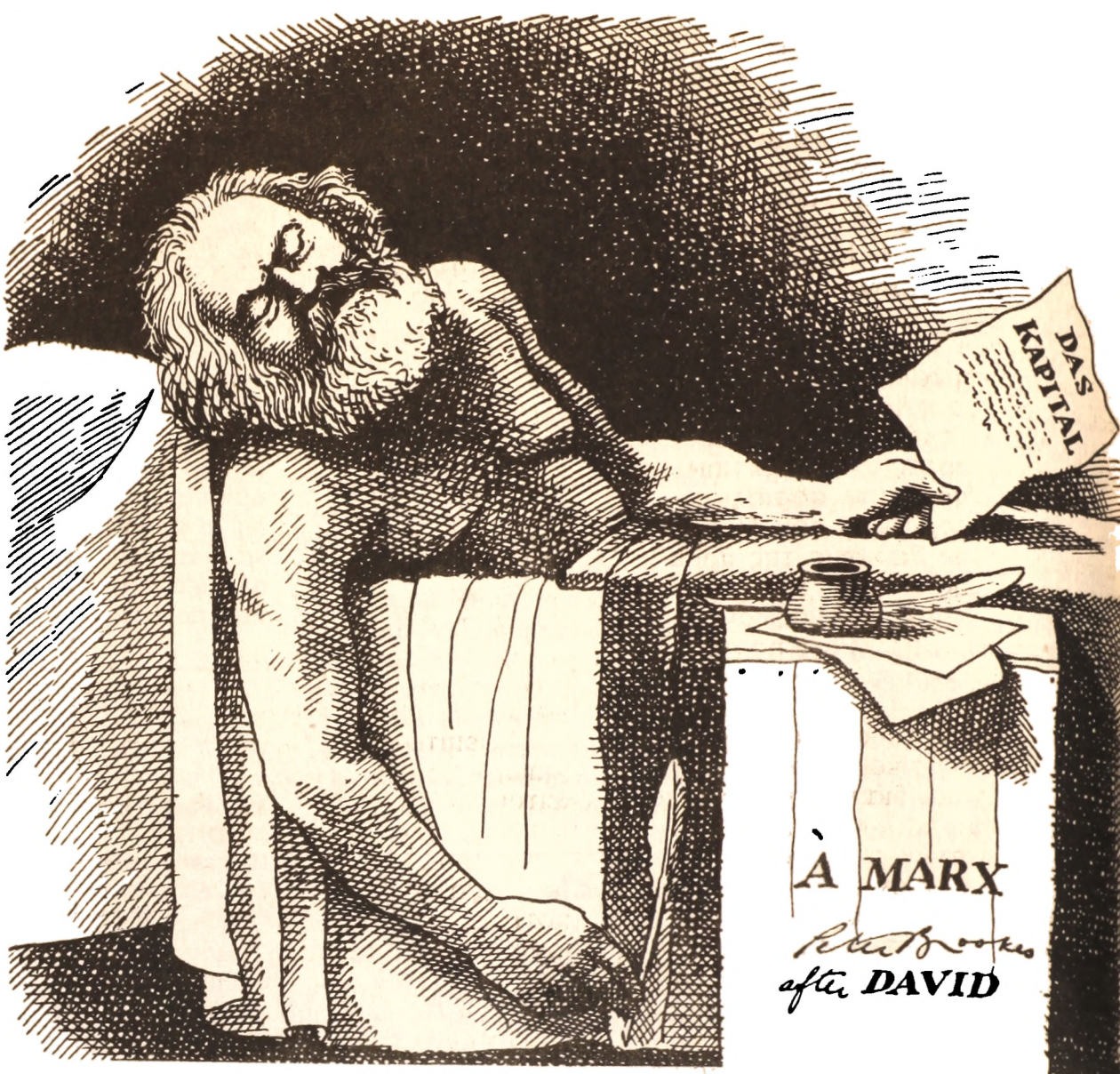
ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ

Τήλοθεν

Εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη χ.χ.έ.

Όταν το τέλος του κομμουνισμού μπορεί να μη σημαίνει αναγκαστικά και το τέλος του Μαρξ

Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης ασφαλώς έχει συμπαρασύρει και κάθε διάθεση κριτικής επανεκτίμησης της μαρξιστικής θεωρίας. Είναι φυσικό όσοι έζησαν κάτω από τα γραφειοκρατικά, αυταρχικά και δικτατορικά καθεστώτα του «υπαρκτού σοσιαλισμού» να μην θέλουν καν να ακούσουν περί μαρξισμού και τα παρόμοια.

ΜΕΤΑ-ΜΑΡΞΙΚΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ ΠΡΟ

Ο «μαρξισμός - λενινισμός» ως επίσημη θρησκεία, ιδεολογία και θεωρία του κράτους κατέρρευσε κι αυτός και οι εναπομείναντες επίσημοι μαρξιστές του παλαιού καθεστώτος ασφαλώς θα διερωτώνται πώς η διαδικασία μετάβασης από τον προθάλαμο του υπαρκτού σοσιαλισμού στο ανώτατο στάδιο της κομμουνιστικής ουτοπίας, «το έσχατο στάδιο της κοινωνικής εξέλιξης», ανακόπηκε και αναστράφηκε κατά τέτοιο θεαματικό και παταγώδη τρόπο. Και ασφαλώς η αμηχανία τους θα επιτείνεται από το γεγονός ότι πουθενά στην τόσο πλούσια μαρξιστική φιλολογία για τους κοινωνικούς σχηματισμούς, (τους προκαπιταλιστικούς, της μεταβατικής περιόδου από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό, τους καπιταλιστικούς — υπανάπτυκτους, αναπτυσσόμενους και αναπτυγμένους — τις μεταβατικές περιόδους προς το σοσιαλισμό, τους σοσιαλιστικούς), πουθενά δεν υπάρχουν έστω και ψήγματα θεωρητικής υποψίας περί μετάβασης από το σοσιαλισμό στον καπιταλισμό.

Εν πάση περιπτώσει, ο επίσημος μαρξισμός των χωρών της Ανατολικής Ευρώ-

πης, αποστεωμένος σε κρατικό δόγμα, απολογητικός και ουσιαστικά νεκρός δεν είχε φυσικά τίποτα να προσφέρει από θεωρητική άποψη στο μαρξιστικό θεωρητικό CORPUS. Παρέμενε, ωστόσο, η επίσημη ιδεολογία, θεωρητική αναφορά και εργαλείο ανάλυσης όλων των Κ.Κ. ακόμα και στη Δύση, με ελάχιστες εξαιρέσεις.

Ο Δυτικός Μαρξισμός

Διαφορετική ήταν η τύχη του μαρξισμού στη Δύση, όπου εργατικά κινήματα, πολιτικά κόμματα και διανοούμενοι όχι μόνον είχαν πλούσιες εμπειρίες να ανταλλάξουν, αλλά και ελεύθερες συνθήκες να λειτουργήσουν. Υπό την επήρεια των μεγάλων πολιτικών κινητοποιήσεων της δεκαετίας του 1960, στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, η μαρξιστική θεωρία, κυρίως ως κοινωνιολογία, γνώρισε πρωτοφανή άνθιση στα δυτικά πανεπιστήμια. Ο Μαρξ «ξαναδιαβάστηκε» και οι διάφορες «αναγνώσεις» του ήταν πάντα λίγο - πολύ συνυφασμένες με διάφορες πολιτικές κινήσεις και ομάδες της Αριστεράς.

Και μολονότι πολλοί διανοούμενοι στη Δύση ερωτεύθηκαν τον Μάιο και την «πολιτιστική του επανάσταση» ή παραδόθηκαν αμαχητί στον λατινο-αμερικανικό ή αφρικανικό επαναστατικό ρομαντισμό, γεγονός παραμένει ότι υπήρξαν σοβαρές επεξεργασίες της μαρξιστικής θεωρίας σε μια προσπάθεια ενσωμάτωσης νέων επιστημονικών και επιστημολογικών ρευμάτων. Ο ιταλικός μαρξισμός στηριγμένος στην παράδοση του Γκραμσι, οι Αμερικανοί μαρξιστές, συνεχιστές της λεγόμενης Σχολής της Φραγκφούρτης, οι νέες επεξεργασίες των θεωρητικών γύρω από το αμερικανικό περιοδικό Monthly review και το Αγγλικό New left review, η νέα ανάγνωση του «Κεφαλαίου» από τον Αλτουσέρ και οι αγωνιώδεις προσπάθειες του αείμνηστου Νίκου Πουλαντζά να οικοδομήσει μια νέα μαρξιστική θεωρία για το κράτος και την αυτονομία της πολιτικής σφαίρας, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Το ότι οι θεωρίες και η πολιτική πρακτική του Λένιν προμήθευσαν τη βάση για την επικυριαρχία του σταλινισμού δεν μπορεί βέβαια να αμφισβητηθεί

ρα. Γίνεται γενικά αποδεκτό ακόμα και
τό τα ΚΚ, αν και οι θεωρητικές και πρα-
κτικές συνάψεις είχαν επισημανθεί προ-
σφαλώς από δυτικούς μαρξιστές.

Το κατά πόσον ο ίδιος ο Μαρξ (και οι
ωρίες του) μπορεί να θεωρηθεί υπεύ-
θυνος για τους «μαθητές του» πολιτι-
κούς ηγέτες που άντλησαν από τα κείμε-
να του και στο όνομά του επέβαλαν τα
θεστώτα του «υπαρκτού σοσιαλισμού»
είναι τόσο σαφές. Τα γραπτά του επι-
φέρονται αρκετές ερμηνείες. Σ' ορισμένα
πορεί να εντοπισθεί μια «φιλελεύθερη»
θέση που δεν συναινεί κατ' ανάγκη
στην κατάργηση των πολιτικών ελευθε-
ριών και στην επιβολή του μονοκομματι-
σμού και του κρατικού σοσιαλισμού.

Από την άλλη πλευρά είναι βέβαιο ότι
ο Μαρξ είχε ως πρότυπο πολιτικής οργά-
νωσης της μελλοντικής σοσιαλιστικής
κοινωνίας την Κομμούνα του Παρισιού
θαυμάζε τους θεσμούς της άμεσης
δημοκρατίας.

Η Δύση, μετά την αναζωογόνηση
μαρξιστικής προβληματικής στις δε-
καετίες του '60 και του '70, η κρίση του
μαρξισμού άρχισε να γίνεται αισθητή
θεωρητικό επίπεδο και παρουσιά-
σαν έντονα σημάδια παρακμής και α-
πόδοσης. Άρχισαν να διατυπώνονται
αλλά ερωτηματικά για την επάρκεια
επικοινωνιακών εργαλείων του Μαρξ
μελέτη των μακρο-ιστορικών μετα-
σχηματισμών, στο πώς οι κοινωνίες συγ-
κεντρώνονται, διατηρούνται και αλλάζουν.

Ο διεξοδος σ' αυτό που θεωρείται ως
επείγουσα θεωρητική αδυναμία του
μαρξιστικού παραδείγματος, στον οικο-
νομικό αναγωγισμό, την πρόταση δηλα-

Μετα-μαρξισμός

Ένα νέο βιβλίο, του Νίκου Μουζέλη¹,
που μόλις κυκλοφόρησε στο Λονδίνο, α-
ναταράσσει τα λιμνάζοντα ύδατα και
προτείνει νέες θεωρητικές διεξόδους.
Την προσέγγισή του χαρακτηρίζει ο ί-
διος *μετα-μαρξική*, υπό την έννοια ότι α-
πορρίπτονται ορισμένες βασικές προτά-
σεις του ιστορικού υλισμού, όπως η προ-
τεραιότητα της «υλικής βάσης» και ότι α-
πομακρύνεται από τις συζητήσεις εκεί-
νες που διακρίνονται από το άγχος να α-
ποδείξουν τη «μαρξικότητα» του Μαρξ
και το βαθμό μόλυνσής τους από «αστι-
κές» αξίες που τις καθιστούν «αντι-
επιστημονικές».

Ο Μουζέλης πιστεύει ότι είναι καιρός
ο Μαρξ να καταταχθεί ανάμεσα στους
μεγάλους κλασσικούς θεωρητικούς της
κοινωνίας του 19ου αιώνα και να του επι-
φυλαχθεί η ίδια μεταχείριση που επιφυ-
λάσσεται σε θεωρητικούς όπως ο Max
Weber ή ο Emil Durkheim.

Η ολιστική προσέγγιση και λογική του
Μαρξ, υποστηρίζει ο Μουζέλης, που συν-
δυάζει επιτυχώς τις σχέσεις δομής / φο-
ρέα δράσης και τις σχέσεις συστήματος /
λειτουργίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί
εκ μεταφοράς στην πολιτική και πολιτι-
στική σφαίρα. Αυτό που έχει σημασία,
πέρα από τις ταμπέλες και τους όρκους
πίστεως στο μαρξισμό, είναι η προσαρ-
μογή του εννοιολογικού οπλοστασίου
του Μαρξ, η δημιουργία ενός νέου εν-
νοιολογικού πλαισίου που θα λύσει ικα-
νοποιητικά τα θεωρητικά και μεθοδολο-
γικά προβλήματα και θα είναι χρήσιμο
για την εμπειρική έρευνα, ιδιαίτερα στις

πιο στενή έννοια για μόνον τους καπιτα-
λιστικούς ακόμα και «σε τελευταία ανά-
λυση», συνεπάγεται τη θεωρητική μετα-
χείριση της πολιτικής και πολιτιστικής
σφαίρας με οικονομικές κατηγορίες. Η υ-
λική βάση τελικά πάντα επιβάλλει τη λο-
γική της στις σφαίρες της υπερδομής, α-
νεξάρτητα από το ποια σφαίρα εμφανίζε-
ται κυρίαρχη σε μια συγκεκριμένη κοινω-
νία.

Νέα εννοιολογικά εργαλεία

Για να εξηγηθούν όμως τα πολιτικά και
πολιτιστικά φαινόμενα χρειάζονται εν-
νοιολογικά εργαλεία τα οποία θα βοη-
θούν τη θεωρητική τους σύλληψη χωρίς
προσφυγή στις οικονομικές κατηγορίες
της βάσης.

Συγκεκριμένα για την πολιτική σφαίρα
προτείνεται η έννοια του *τρόπου κυριαρ-
χίας* που αναφέρεται σ' έναν ειδικό τύπο
παραγωγής: την παραγωγή της πολιτι-
κής ισχύος και εξουσίας. Μπορούμε έτσι
να μελετήσουμε τη γενεαλογία του τρό-
που κυριαρχίας ιχνηλατώντας τα βασικά
θεσμικά χαρακτηριστικά του γνωρίσμα-
τα, τις βασικές δομικές τάσεις τους, τους
όρους ύπαρξης και συμπαραγωγής του,
τις συστηματικές αντιφάσεις του και το
είδος της πολιτικής και ιδεολογικής πά-
λης που είναι δυνατή στη βάση των αντι-
φάσεων αυτών.

Η έννοια των *σχέσεων κυριαρχίας*
μπορεί να μας βοηθήσει στο να επισημά-
νουμε τον τρόπο με τον οποίο ελέγχο-
νται οι σύγχρονες πολιτικο - στρατιωτι-
κές τεχνολογίες, οι θεσμοποιημένοι τρό-
ποι διακανονισμού και ρύθμισης του πο-
λιτικού καταμερισμού της εργασίας και
της κατανομής της πολιτικής ισχύος με-
ταξύ κυρίαρχων και κυριαρχούμενων ο-
μάδων. Κατά συνέπεια οι σχέσεις κυ-
ριαρχίας σε μια πολιτεία συγκροτούν τη
δομική βάση για το σχηματισμό των πο-
λιτικών κυρίαρχων και κυριαρχούμενων ο-
μάδων. Στην περίπτωση αυτή ο ανταγω-
νισμός έγκειται στο βαθμό πολιτικής
συγκατάθεσης ή συμμόρφωσης που οι
κάτοχοι των μέσων πολιτικής κυριαρχίας
μπορούν να αντλήσουν από τους μη κα-
τόχους.

Η έννοια του τρόπου κυριαρχίας επι-
τρέπει την εξέταση της πολιτικής σφαί-
ρας και από τη σκοπιά της κοινωνικής εν-
σωμάτωσης, της φυσιογνωμίας δηλαδή
των συλλογικών φορέων δράσης που εμ-
πλέκονται στη διαμάχη για τον έλεγχο
των μέσων πολιτικής κυριαρχίας και από
τη σκοπιά της συστηματικής ενσωμάτω-
σης, δηλαδή του συστήματος των θε-
σμών που συμβάλλουν στη συγκρότηση
και το χαρακτήρα της πολιτικής διαπά-
λης. Χωρίς την προσέγγιση αυτή ο μαρξι-
σμός δεν είναι σε θέση να αναλύσει σο-
βαρά πολιτικούς αγώνες που διαμορφώ-
νουν και συγκροτούν κατά θεμελιακό
τρόπο ταξικά και άλλα συμφέροντα στις
σύγχρονες κοινωνίες.

Η έννοια του τρόπου κυριαρχίας μπο-
ρεί επίσης να βοηθήσει τη μελέτη των
συστηματικών αντιφάσεων και των λει-
τουργικών ασυμβίβαστων στην πολιτική
σφαίρα που δεν συνδέονται αναγκαστι-
κά, ούτε αποτελούν βέβαια απλή αντανά-

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

του Βασίλη Καπετανγιάννη

ου ανάγει όλες τις σφαίρες των κοι-
κών σχηματισμών στον καθορισμό
οικονομικής βάσης, που τις θεωρεί α-
επιφαινόμενα και που παράγει τη
πλή διχοτόμηση μεταξύ βάσης και ε-
πιδόμηματος, αναζητήθηκε προς δύο
υθύνσεις: η μία έτεινε προς τη διε-
κηση οικολογικών και επιστημολογι-
προβλημάτων για τη φύση του «κοι-
κού» και τους δυνατούς τρόπους
της του με έκδηλη την τάση φιλοσο-
φικής ανάλυσης που στην ουσία εκτόπι-
την κοινωνική και κοινωνιολογική
ία· η άλλη, που χαρακτηρίζει έντο-
τη σύγχρονη κοινωνική θεωρία, ανα-
φε στις «γειτονικές» επιστήμες της
πολιτολογίας, της φιλολογικής κριτι-
και της ψυχανάλυσης που σημειώ-
αλλάματα στις τελευταίες δεκαετίες,
από τη θεωρητικής ανεπάρκειας
μαρξιστικών εννοιολογικών εργα-
λείων. Η όλη προσπάθεια του μετα-
μαρξισμού κατέληξε στην άκριτη υιο-
θέτηση του νέου και στην απόρριψη του
μαρξισμού, καθώς και σε «λύσεις» που
είναι άκρως ελλειπτικές, ασά-
φεις και σκόπιμη αμφιρρέπεια.

μακρο-ιστορικές συγκριτικές μελέτες.

Γίνεται δεκτό ότι στα ιστορικά κείμενα
του Μαρξ υπάρχει μία ουσιαστική συμβο-
λή στην κλασσική πολιτική οικονομία κα-
θώς εισάγεται με συστηματικό τρόπο η ι-
στορική και πολιτική διάσταση στην ανά-
λυση των οικονομικών φαινομένων και
καθώς σημειώνεται μια σημαντική ρήξη
με ντετερμινιστικές, γραμμικές απόψεις
για την ιστορική εξέλιξη της ανάπτυξης.

Παρέχονται, λοιπόν, τα εννοιολογικά
μέσα για να εξετασθούν με θεωρητικά
συνεκτική και συνεπή μέθοδο οι κοινωνι-
κοί σχηματισμοί, η αναπαραγωγή και ο
μετασχηματισμός τους, τόσο από την ά-
ποψη των συλλογικών φορέων δράσης
όσο και από την δομική/θεσμική άποψη.

Ο Μουζέλης επισημαίνει ότι ο ιστορι-
κός υλισμός αποδίδει προνομιακή θέση
στις δυνάμεις και σχέσεις παραγωγής,
στην υλική βάση, για την εξέταση της
συγκρότησης, λειτουργίας και ιστορικού
μετασχηματισμού των κοινωνιών. Η προ-
τεραιότητα αυτή της βάσης έναντι της ι-
δεολογικής, πολιτιστικής και πολιτικής
«υπερδομής», είτε ισχύει για όλους τους
κοινωνικούς σχηματισμούς είτε υπό την

κλαση, με τις οικονομικές εξελίξεις. Η αξία και χρησιμότητα της έννοιας, υποστηρίζει ο Μουζέλης, μπορεί ακόμα να καταδειχθεί από τη βοήθεια που παρέχει για να ξεπεραστούν ορισμένα ψευδοδιλήμματα τα οποία κυριαρχούν στις προσεγγίσεις τόσο μαρξιστών όσο και μη μαρξιστών, ιστορικών και θεωρητικών της κοινωνίας. Την αντίληψη ότι από τη στιγμή που απορρίπτεται η «υλιστική» ερμηνεία της ιστορίας — η αντίληψη δηλαδή που δίνει emphaticά την προτεραιότητα στο ρόλο και την ανάπτυξη των δυνάμεων και των σχέσεων παραγωγής — εξαναγκάζεται κανείς να καταφύγει είτε στον εμπειρισμό (στην απλή περιγραφή των ιστορικών γεγονότων) είτε στον ιδεαλισμό (στην έμφαση επί των «ιδεών» ως κινητήριας δύναμης των ιστορικών εξελίξεων).

* * *

Συμπερασματικά, η μετα-μαρξιστική λύση του Μουζέλη προτείνει την κατασκευή στις μη οικονομικές θεσμικές σφαίρες εννοιών ανάλογων με την έννοια του τρόπου παραγωγής, πράγμα που πιστεύει ότι υπερβαίνει την αναγωγιστική διχοτόμηση βάσης/εποικοδομηματος και βοηθά στη διατύπωση εναλλα-

κτικών θεωρητικών προτάσεων για τη μελέτη της πολιτικής και πολιτιστικής σφαίρας. Ο κρίκος σύνδεσης με το μαρξισμό διατηρείται με την ολιστική προσέγγιση και με την ισορροπία μεταξύ συλλογικών φορέων δράσης και θεσμικού συστήματος, ισορροπία ή διατάραξη της οποίας οδηγεί είτε σε δομικές - λειτουργικές ερμηνείες είτε σε ερμηνείες που υπερτονίζουν τις δυνατότητες των φορέων δράσης ανεξάρτητα από τους δομικούς περιορισμούς.

Οι θεωρητικοί αυτοί προβληματισμοί, μολονότι διακρίνονται από κάποιο ισομορφισμό, από την αυτούσια δηλαδή μεταφορά των εννοιών του Μαρξ για τη λειτουργία τις «υλικής βάσης» στην πολιτική σφαίρα, έχουν εντούτοις το πλεονέκτημα ότι επιτρέπουν την εμπειρική ιστορική έρευνα και προσέγγιση των πολιτικών φαινομένων και εξελίξεων κατά τρόπο μη οικονομιστικό. Επιτρέπουν ταυτόχρονα την ερμηνεία των πολιτικών συστημάτων και ιδιαίτερα των πολιτικών συγκρούσεων που δεν έχουν ταξική βάση.

Πρόκειται για μια προσπάθεια που υπόσχεται πολλά υπό τον όρο ότι η εννοιολογική επεξεργασία θα συνεχισθεί κι ότι η ενσωμάτωση εννοιών από τα έρ-

γα άλλων θεωρητικών, όπως του Weber θα γίνεται με τρόπο συνεπή, ώστε η νέα θεωρητική σύνθεση που προκύπτει να παρουσιάζει εσωτερική συνοχή και να βοηθά την εμπειρική έρευνα.

Τελικά, καμία σημασία δεν έχει ο χαρακτηρισμός ως μαρξιστικής ή μη κάθε νέας θεωρητικής προσέγγισης. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι αν οι νέες θεωρητικές επεξεργασίες και τα νέα εννοιολογικά εργαλεία που προτείνονται είναι επαρκή για να καταλάβουμε καλύτερα την κοινωνία που ζούμε, αναγκαία προϋπόθεση για να την αλλάξουμε.

Το βιβλίο του Μουζέλη αποτελεί ουσιαστική και πρωτότυπη συμβολή προς την κατεύθυνση της υπέρβασης των μαρξιστικών αδιεξόδων και προκαλεί σοβαρούς προβληματισμούς στο χώρο της κοινωνικής θεωρίας.

Το φάσμα του κομμουνισμού δεν πλανάται πλέον πάνω από την Ευρώπη, αλλά μήπως ο Μαρξ παραμένει ακόμα χρήσιμος και υπό όρους επίκαιρος για τις σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες; □

1. Nicos Mouzelis, *Post - Marxist Alternatives: The construction of social orders*, MacMillan, Απρίλιος 1990.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Γ' τόμος

Ντ. Βολκογκόνοφ

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Στα βιβλιοπωλεία Σύγχρονη Εποχή
τηλ. 36.40.713, 36.29.835
και
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΣΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΜΠΙΤΣΗ

● *Μαρτυρία για το δάσκαλο
Καμπίτση, από μια
φοιτήριά του:*

Ναι, εμείς οι φοιτητές του κλασικού τμήματος στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων τον ξέραμε έτσι: Ι. Καμπίτσης, καθηγητής των Αρχαίων Ελληνικών. Για μερικούς από μας ο εξαιρετος επιστήμων με το επιβλητικό παρουσιαστικό και το ήθος και την αρχοντιά στη στάση και τις επιλογές του· για άλλους ο αυστηρός, απαιτητικός καθηγητής.

Το 1982 διδάξε στους τριτοετείς του κλασικού την «Αθηναίων Πολιτεία» του Ψευδο-Ξενοφώντα. Με τόση άνεση, θυμάμαι, και αυτοπεποίθηση μας εξηγούσε τις λειτουργικές, κατά το συγγραφέα, αδυναμίες του αθηναϊκού πολιτεύματος, τη σημασία της θάλασσας για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της Αθήνας! Σχολαστικός και μεθοδικός στη γραμματική και συντακτική ανάλυση των κειμένων· δεν κουραζόταν να φωτίζει και τις πιο ασήμαντες λεπτομέρειες, ώστε στο τέλος να μην υπάρχει για μας καμιά απορία, καμιά κρυφή γωνιά στο κείμενο. Είχε το χάρισμα μέσα σε λίγες ώρες να φανερώνει, ν' αποκαλύπτει την ουσία του πεζού λόγου και να τη μεταγγίζει στους μαθητές του. Κανείς μας δεν είχε διάθεση εκεί μέσα στην αίθουσα, όπου κυριαρχούσε η σοβαρή και συνάμα γλυκιά παρουσία του δασκάλου να γράφει σάτιρα στα Λατινικά, όπως κάναμε σε ώρες αναρρών παραδόσεων.

Το γραφείο του στο τέρμα του διαδρόμου του τρίτου ορόφου, ακριβώς απέναντι του σπουδαστηρίου. Η βιβλιοθήκη βαριά, δρύινη κάλυπτε τους τοίχους του σχετικά μικρού του γραφείου· κι αυτός εκεί πάντα μ' ένα πούρο «Castello» στο στόμα κι ένα βιβλίο στα χέρια.

Κι όταν εγώ διάβαζα στο σπουδαστήριο, κάθε φορά που άκουγα το αργό σούρσιμο της πόρτας, καταλάβαινα πως έμπαινε ο Καμπίτσης. Το πούρο

σφιχτά στα χείλη και σ' ολόκληρη την αίθουσα διαχεόταν το βαρύ του άρωμα. Μια μέρα κι εγώ πήγα στο απέναντι του Πανεπιστημίου περίπτερο κι αγόρασα τα πούρα «Castello». Θα κάπνιζα για πρώτη φορά στη ζωή μου.

Αυτός μου 'χε δώσει το κλειδί του σπουδαστηρίου για να πηγαίνω για διάβασμα Σαββατοκύριακα κι αργίες· έμενα και μέχρι αργά το βράδυ μ' ένα δυο άλλους συμφοιτητές, εραστές κι αυτοί του κλασικού λόγου και φανατικοί θαυμαστές του δασκάλου. Το μόνο φωτισμένο γραφείο σ' ολόκληρο τον όροφο ήταν το δικό του. Την παρουσία του στις αίθουσες την αισθανόμουν έντονα, κι ας ήταν ο άνθρωπος που δεν έλεγε πολλές κουβέντες· που σ' έκανε κι εσένα να 'σαι προσεκτικός και μετρημένος στα λόγια σου. Έλεγε μόνο όσα ήταν ανάγκη να πει, τίποτε περιττό κι ανούσιο.

Την επόμενη χρονιά διδάξε στους τεταρτοετείς του Κλασικού τη «Θρησκεία των Αρχαίων Ελλήνων». Επειδή ήταν μάθημα επιλογής, δεν το πήρα —προτίμησα εκείνο της Αισθητικής—, δεν έλειψα, όμως, από τις παραδόσεις του. Υποβλητικός καθώς ήταν δημιουργούσε ατμόσφαιρα καταλυτική και μας μούσε στα μυστήρια και τις εορτές των Αρχαίων Ελλήνων. Κι έπειτα μαζί με τους δύο συμφοιτητές μου πηγαίναμε στη Λέσχη για φαγητό, κι εκείνοι μιμόντουσαν με επιτυχία, θα 'λεγα, το ύφος, τις κινήσεις, τη φωνή του δασκάλου.

Όσπου έφτασε το καλοκαίρι και λίγο πριν φύγουμε για διακοπές, μια μέρα καθώς πήγαινα στο σπουδαστήριο για διάβασμα, έριξα μια ματιά στο γραφείο του και το είδα άδειο· σχεδόν άδειο· τα ράφια της βιβλιοθήκης γυμνά. Ο καθηγητής των Λατινικών, όταν τον ρώτησα, μου είπε πως ο δάσκαλος φεύγει να συνεχίσει την καριέρα του στην Κρήτη. Δεν είπα τίποτε. Την επομένη κιόλας τον έβλεπα να διασχίζει την αυλή της Σχολής κρατώντας στο χέρι μια μεγάλη δερμάτινη σχολική τσάντα. Τον συνόδευε κάποιος λέκτωρ των Λατινικών, ο οποίος του μιλούσε ακατάπαυστα, ενώ εκείνος άκουγε σιωπηλός κι έχοντας, όπως πάντα, ένα πούρο «Castello» στο στόμα του. Το πρόσωπό του φαινότανε θλιμμένο. Και βγήκε από την κεντρική πύλη. Και χάθηκε...

Χρύσα Σπυροπούλου

ΠΑΡΑΠΟΝΑ

● *Αλλά είναι πολλοί οι φίλοι που μας βομβαρδίζουν με γράμματα ή κείμενα. Ο κ. Μιχ. Μπρούζος, κάθε φορά συνοδεύει τα κείμενά του και με ένα σημείωμα -παράπονο. Το πιο πρόσφατο αφορούσε τη διαδικασία της δίκης του καλαμποκιού τα δικονομικά τερτίπια και τα μαρτύρια —όπως τα αποκαλεί— των μαρτύρων. Την επί ώρες δηλαδή ορθοστασία τους προκειμένου να καταθέσουν. Εν πάσει περιπτώσει το κείμενό του και μακροσκελές και ανεπικαιρο είναι. Εδώ δημοσιεύουμε το συνοδευτικό σημείωμά του. Μας «τά ψάλει», αλλά νομίζουμε ότι πλανάται κρίνοντάς μας με όσα ακολουθούν:*

Κύριε Διευθυντά,

Στο παρελθόν, όχι το πολύ μακρινό, σας είχα στείλει, μερικά κείμενα, εντελώς ουδέτερα κομματικά, μα δεν τα εθεωρήσατε αντάξια του ANTI. Ίσως γιατί δεν είμαι «προοδευτικός» ή και δεν ανήκω στην «λεγομένη» Αριστερά ή ψευδο-Αριστερά. Μα μεταξύ μας, Κύριε Διευθυντά, υπάρχει ή υπήρχε ποτέ ιδεολογία τις; Την εξουσία και τη νομή της προσπαθούν όλοι να αρπάξουν. Ο χειρισμός λοιπόν σε δεξιούς, αριστερούς και αριστεροδέξιους εκ του μη όντος. Πολύ περισσότερο, τώρα, που βλέπουμε αυτά που βλέπουμε στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού και τις Δικτατορίας του Προλεταριάτου. (τέως).

Ο υπογράφων δεν είχε ποτέ καμιά πολιτική φιλοδοξία. Οι τίμιοι άνθρωποι και οι αξιοπρεπείς, μετά περιφρονήσεως αντικρύζουν τα καμώματα των πολιτικών, παντός κόμματος. Τα γουρούνια της Πάρμας και τα γουρούνια του Γιορσάϊρ, την ίδια μύτη έχουν και την ίδια κοπριά κάνουν.

Η ταπεινότης μου υπηρέτησε τα δέκα χρόνια που υπηρέτησε στο Δημόσιο —επί συμβάσει δημοσίου δικαίου— και όχι σαν δημόσιος υπάλληλος (δεν θα καταδεχόταν ποτέ να γίνη τέτοιο), και, όσο λοιπόν υπηρέτησε, το 'καμε ευσυνειδητά και νομίζει ότι κάτι ελάχιστο ωφέλησε.

Αυτά όμως είναι παρελθόν και δεν αξίζει τον κόπο να συζητούνται.

Ήδη, σας στέλνω ένα κείμενο για το «ANTI» (που διαβάζω τακτικά) και ίσως σας αρέσει και το δημοσιεύσετε.

Αν όχι, επειδή και γιατί δεν είμαι... ένας εξ υμών, ε!! δεν θα χαθεί ο κόσμος πάλι. Όλοι θα επιβιώσουμε.

Δικός σας
Μιχ. Μπρούζος

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ

● *Κάποιες ιστορικές πληροφορίες για τους Αρβανίτες μας δίνει ο εκ Λωζάννης αναγνώστης μας Ορέστης Ηλιανός.*

Αφορμή για την επιστολή του στάθηκε σημείωμα στη στήλη «Αντιθέσεις» του τχ. 442 για τους Αρβανίτες της Νοτίου Ιταλίας.

Κύριε Διευθυντά,

Θεωρώ λυπηρό το ότι σημαντικές πτυχές της μεσαιωνικής και νεώτερης ιστορίας μας, παρόλο που έχουν γίνει αντικείμενο μελέτης, εξακολουθούν να παραμένουν άγνωστες στην πλειοψηφία του ελληνικού λαού. Μια από αυτές τις πτυχές είναι και αυτή που αφορά στην παρουσία του αλβανικού στοιχείου στην Ελλάδα και γενικά στις σχέσεις Ελλήνων και Αλβανών από τους βυζαντινούς χρόνους και πέρα.

Από το 14ο αιώνα και μετά (εποχή μαζικών αλβανικών μεταναστεύσεων) η παρουσία συμπαγών πληθυσμών αλβανικής καταγωγής σε πολλές περιοχές του ελλαδικού χώρου μνημονεύεται συχνά από ιστορικούς, χρονικογράφους και περιηγητές. Συγκεκριμένα η αττική και βοιωτική ύπαιθρος αναφέρονται ως «αρβανοκρατούμενες», ενώ στα νησιά του Αιγαίου και την Πελοπόννησο οι Αρβανίτες φαίνεται να αποτελούν σημαντικό τμήμα του συνολικού πληθυσμού. Η παρουσία των Αρβανιτών παραμένει ιδιαίτερα ευδιάκριτη και σημαντική τουλάχιστον ως το 1923 (ως την άφιξη δηλαδή των προσφύγων της Μικρασίας που άλλαξε τη σύνθεση του πληθυσμού). Σε μια έκθεση του Ελ. Βενιζέλου στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι το 1919 αναφέρεται χαρακτηριστικά:

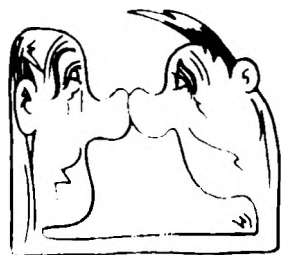
«Ο Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Κυβερνήσεως Εμ. Ρέπουλης, ο αρχιστράτηγος του Ελληνικού στρατού στρατηγός Δαγκλής και ο αρχηγός των Ελληνικών ναυτικών δυνάμεων και υπουργός Ναυτικών Ναύαρχος Κουντουριώτης, όπως και σχεδόν το μεγαλύτερο μέρος των πληρωμάτων του Ελληνικού στόλου, έχουν μητρική τους γλώσσα την Αλβανική».

Υπάρχει ωστόσο μια σημαντική διαφορά μεταξύ των Αλβανών εποίκων και όλων των άλλων ξένων φυλών που εισέβαλαν και εγκαταστάθηκαν κατά καιρούς σε διάφορα σημεία της ελληνικής γης. Η διαφορά αυτή ήταν η βαθιά καλλιεργημένη ελληνική συνείδηση των Αρβανιτών πράγμα που πιστοποιείται

πό πάμπολλες μαρτυρίες, αλλά και από την ιστορία των αγώνων του Ελληνισμού.

Από την αρχή της εγκατάστασής τους στην Ελλάδα, οι Αρβανίτες παίρνουν ενεργό μέρος στην υπεράσπιση της χώρας. Αυτοί είναι που κάτω από την αρχηγία του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου πετυχαίνουν την τελική έξωση των Φράγκων από το Μωριά· αυτοί είναι που αντιστέκονται με κάθε μέσο στους Τούρκους επιδρομείς· αυτοί είναι τέλος που πρωτοστατούν στα επαναστατικά κινήματα των αιώνων της Τουρκοκρατίας και στον τελικό σηκωμό του '21: οι Τζαβελλαιοί και Μποτσαραιοί, η Δέσπω Σέχου, η Μπουμπουλίνα, ο Μιαούλης, ο Ανδρούτσος...

Η καταγωγή από τους Αρβανίτες αποτελούσε πιστή ακράδαντη στους Αρβανίτες της Τουρκοκρατίας («*Ας μάθει αυτός ο Χαλδούπης ότι οι προπάτορές μου ήταν οι φιλόσοφοι Έλληνες*»), παράγγειλε κάποτε ο Αρβανίτης κλέφτης Άγιος Βασίλης

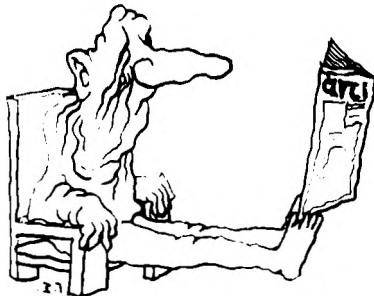
σ' έναν Τούρκο πασά), πιστη που όπως φαίνεται δεν τους αμφισβητούσε ούτε κι αυτός ο Δημήτριος Υψηλάντης, αφού απευθυνόμενος στους μουσουλμάνους Αρβανίτες που έρχονταν να συμμετάσχουν στον αγώνα της ανεξαρτησίας, πρόσφερε τα ακόλουθα λόγια: «*Αλλ' εσείς, ως ανδρείοι Τόσκηδες, δεν κατάγεσθε ούτε από τους μικρούς ψυχρούς Ανατολίτες, ούτε από τους αδόξους Σκύθας. Είθε απόγονοι των προγόνων μας ηρώων...*».

Οι ξένοι —Ιταλοί και Γάλλοι κυρίως— δεν ξεχώριζαν κατά γενικό κανόνα τους Έλληνες από τους Αρβανίτες, και οι Ιταλοί ονόμαζαν χωρίς διάκριση «Έλληνες» τους εγκατεστημένους στη Νότιο Ιταλία ελληνόφωνους και αλβανόφωνους, ίσως για το λόγο ότι οι αλβανόφωνοι αυτοί μιλούσαν και ελληνικά.

Δεν μπορώ να πω με σιγουριά αν οι σημερινοί απόγονοι των Ελλήνων Αρβανιτών της Κάτω Ιταλίας έχουν ελληνική συνείδηση. Είναι όμως γεγονός ότι οι Αρβανίτες αυτοί είχαν ζητήσει τον επαναπατρισμό τους στην Ελλάδα στα τέλη του περασμένου αιώνα, και το ελληνικό κράτος είχε επι-

τρέψει την εγκατάσταση μόνο ενός ορισμένου αριθμού από αυτούς στα Σουλιμοχώρια της Τριφυλίας. Φαίνεται πως όσοι απέμειναν στην Ιταλία δεν έπαψαν ποτέ να θεωρούν την Ελλάδα «γη των προγόνων τους».

**Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ορέστης Ηλιανός**

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΟΥ ΛΕΧΑΙΟΥ

● Σχετικά με το άρθρο του καθηγητή κ. Δ. Πάλλας, η κ. Ανίτα Κουμούση μας γράφει:

Κύριε Διευθυντά,

Με την επιστολή μου αυτή θα ήθελα να απαντήσω σε όσα ο καθηγητής κ. Πάλλας, στο άρθρο του «Η καταστροφή μιας ανασκαφής» στο τχ. 443 του περιοδικού σας, κετελόγησε στην Προγραμματική Σύμβαση του Υπουργείου Πολιτισμού με την Κοινότητα Αρχαίας Κορίνθου, στην κοινή επιτροπή που καθοδηγεί την επιστημονική μας ομάδα, στους Αρχιτέκτονες και σε μένα προσωπικά σαν Αρχαιολόγο, κατηγορώντας μας για την εγκατάλειψη της Βασιλικής Λεχαιού. Θα παρακαλούσα να δημοσιευθεί αυτούσια διότι πρέπει να ακουστεί και ο αντίλογος και να αποκατασταθεί η αλήθεια. Θα περιοριστώ μόνο σε ό,τι αφορά καθώς για τις υπόλοιπες ανακρίβειες που αναφέρει είναι άλλοι αρμόδιοι να απαντήσουν.

Μ' όλο το σεβασμό στο πρόσωπο του κ. καθηγητή και στην προσφορά του στην αρχαιολογική επιστήμη, πιστεύω ότι το όλο ζήτημα ξεκινά από την εσφαλμένη του εντύπωση ότι η Προγραμματική Σύμβαση δημιουργήθηκε για ν' αναδειχθεί η Βασιλική του Λεχαιού. Λάθος. Η Προγραμματική Σύμβαση έγινε με σκοπό την προστασία, ανάδειξη και συντήρηση ΟΛΩΝ των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Αρχαίας Κορίνθου και συνεπώς περιλαμβάνει τρεις ενότητες ενασχόλησης: Κεντρικό Αρχαιολογικό Χώρο, Κάστρο Ακροκορίνθου και Αρχαίο Λιμάνι Λεχαιού στο οποίο εντάσσεται και η Βασιλική. Λόγω όμως της σημασίας και του μεγέθους αυτού του μνημείου απαιτείτο οργάνωση για τη συστηματική αντιμετώπισή του σ' όλους τους τομείς (καθαρισμός, ανασκαφή, αποτύπωση, στερέ-

ωση, αναστήλωση, ανάδειξη). Αυτό προϋποθέτει συγκρότηση πολυπληθούς επιστημονικού και εργατοτεχνικού επιτελείου και αποκλειστική ενασχόληση με την Βασιλική για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Γι' αυτό και η επιτροπή έβαλε σε προτεραιότητα επεμβάσεις σε άλλα μνημεία. Παρόλα αυτά, τα ευρήματα της ανασκαφής μπορούσαν να ταξινομηθούν ανεξάρτητα γι' αυτό μου ανατέθηκε η καταγραφή των γλυπτών και των κεραμικών της Βασιλικής που πραγματοποιήθηκε το 1988 και 1989 αντίστοιχα. Εκτιμήσαμε το γεγονός ότι ο κ. Πάλλας ήταν πρόθυμος να μας βοηθήσει και διέθετε τα ημερολόγια και τα σχέδια της ανασκαφής, τα οποία θα μπορούσαν κάλλιστα, και ίσως θα έπρεπε, να βρίσκονται στην Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων όπου και ανήκουν σαν περιουσία του Ελληνικού Δημοσίου με χρήματα του οποίου πραγματοποιήθηκε η ανασκαφή.

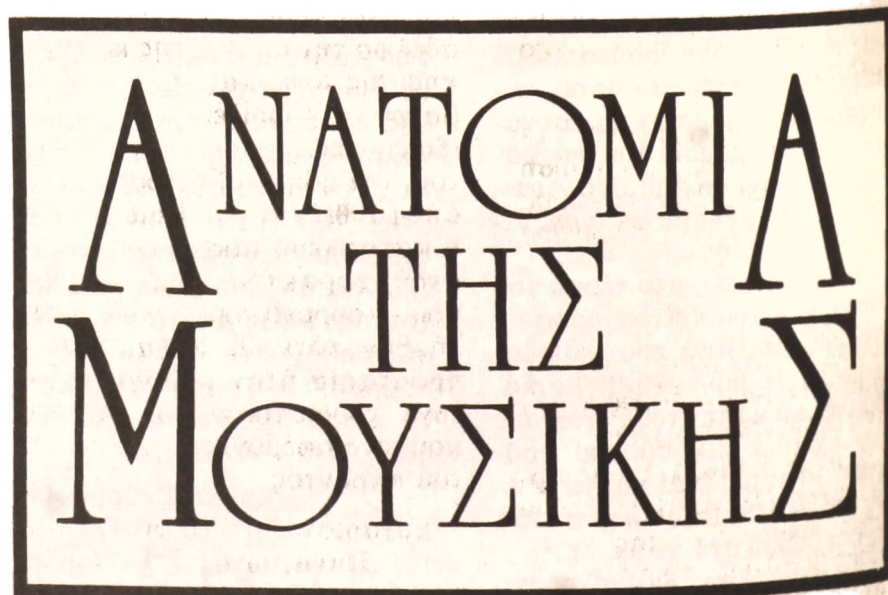
Δεν μπορεί όμως τώρα να κρίνει και να κατακρίνει για όσα κατά τη γνώμη του έπρεπε να γίνουν και δεν έγιναν από το 1987 που ξεκίνησε η προγραμματική σύμβαση, την στιγμή που ο ίδιος δεν έχει επιτελέσει αυτό που αναφέρει σαν «πρώτιστο επιστημονικό καθήκον»: την επιστημονική δημοσίευση της ανασκαφής. Σε τι του έφταιξε το μνημείο και το εγκατέλειψε στη σωπή περισσότερο από 25 χρόνια; Το διάστημα είναι τόσο μεγάλο που δεν μπορεί να το δικαιολογήσει οποιαδήποτε αιτία.

Χωρίς να έχει άμεση γνώση των πραγμάτων, στηριζόμενος

ίσως σε πληροφορίες που δεν έλεγξε καν, παρερμήνευσε όσα είδε στις ΔΥΟ ΜΟΝΟΝ (και όχι επανειλημμένες όπως αναφέρει) επισκέψεις του στα γραφεία μας στην Αρχαία Κορίνθο τα τρία τελευταία χρόνια, και αναφέρει ανακρίβειες: ουδέποτε εγκαταστάθηκα και δούλεψα στην Εφορεία. Ποτέ δεν έλεγξε, όπως ισχυρίζεται, το αρχείο της καταγραφής των γλυπτών της Βασιλικής μολονότι του το παρουσίασα. Φυσικά και δεν περιορίστηκα μόνο σε μια μετασκαφική μουσειακή τακτοποίησή τους όπως την εννοεί ο κ. Πάλλας, διότι απλούστατα δεν μου ζητήθηκε κάτι τέτοιο από την αρμόδια επιτροπή. Αυτό θα έπρεπε να είχε γίνει αμέσως μετά το τέλος της ανασκαφής. Πραγματοποίησα μια πλήρη και επιπεριστατωμένη καταγραφή, φωτογράφιση και ταύτιση όλων των γλυπτών της Βασιλικής. Δουλειά που παρουσίασε ιδιαίτερες δυσκολίες αφού ο εντοπισμός τους ακόμη ήταν δυσχερής καθώς μετά από 25 χρόνια εγκατάλειψης βρίσκονται διασπαρμένα στο χώρο της ανασκαφής, ανάμεσα σε ευρήματα άλλων ανασκαφών στις αυλές του παλαιού και νέου Μουσείου, στο Εκκλησιαστικό Μουσείο Κορίνθου, στις αποθήκες της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών και σ' αυτές της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Η εργασία αυτή έγινε χωρίς τους απώτερους σκοπούς που υπαινίσσεται ο κ. Πάλλας, ο οποίος γνωρίζει άλλωστε ότι το αντικείμενο των ενδιαφερόντων μου δεν είναι η Παλαιοχριστιανική γλυπτική.

Όσο για τα κεραμικά, έχει υ-

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΕΙΣ»

πόψη του σε τι κατάσταση βρίσκονται οι 97 γκαζοντενεκέδες με τα υπολείμματα των αγγείων και των λυχνariών, με τις χαμένες ενδείξεις καθώς τα ποντίκια και ο χρόνος διέλυσαν τις χαρτοσακούλες όπου τα είχε φυλάξει; Η ταύτισή τους είναι συχνά αδύνατη. Τόσα χρόνια γιατί δεν ενδιαφέρθηκε για την τύχη τους, δεν επέβλεπε την συντήρηση και καταγραφή τους; Ούτε ο ίδιος δεν θα μπορέσει τώρα να βγάλει άκρη μέσα σ' αυτόν τον κυκεώνα των άτακτων θραυσμάτων και τα ελλειπή και ασαφή στοιχεία των ημερολογίων. Μοναδική μου επιθυμία όσο καιρό ασχολήθηκα με το μνημείο, ήταν να διασωθεί αυτό το υλικό όσο είναι ακόμα καιρός και πριν χαθούν ολοσχερώς οι ενδείξεις. Όλη αυτή η έρευνα έγινε με επιστημονική ευσυνειδησία και σε χρόνο σύντομο αναλογικά με τις συνθήκες που αντιμετώπισα. Ο κ. Πάλλας μου καταλογίζει για την ολοκλήρωση της καταγραφής των γλυπτών «υπερδιπλάσιο χρόνο εργασίας που απαιτήσε η τήρηση των ημερολογίων και η ανασκαφή του μνημείου». Όμως η ανασκαφή διήρκεσε από το 1956 έως το 1961 και το 1955, ενώ εγώ πραγματοποιήσα την καταγραφή και αρχειοθέτηση μέσα στο 1988 χωρίς να είναι μόνο αυτή η αποκλειστική μου ενασχόληση. Τα μέλη της Κοινής Επιτροπής παρακολούθησαν, αντίθετα απ' τι ισχυρίζεται ο κ. Πάλλας, αιενέκριναν την δουλειά αυτή. Δεν θα επεκταθώ περισσότερα. Είναι κρίμα που η πικρία του κ. Πάλλα για τον αποκλεισμό του από την Κοινή Επιτροπή τον παρέσυρε σε άδικους και ανεπίτρεπτους χαρακτηρισμούς. Το έργο που επετέλεσε η επιστημονική Ομάδα της Προγραμματικής Σύμβασης με την υποδηγήτηση της Κοινής Επιτροπής, είναι σαφώς ευρύτερο από αυτό που αναφέρει, απόδεκτο και εγκεκριμένο από το Υπουργείο Πολιτισμού, και μακριά από κάθε λογής «Αρχαιολογικό μωπογιανντισμό».

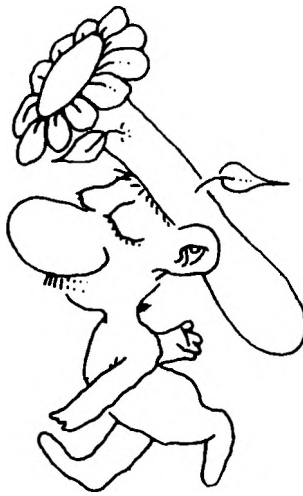
Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ανίτα Κουμούση
Δρ. Βυζαντιολόγος
Αρχαία Κόρινθος

Αλλά για το ίδιο θέμα,
άφει και ο αρχαιολόγος κ.
αναγιώτης Βελισσαρίου:

Ο καθ. Δ. Ι. Πάλλας στο άρθρο του (τχ. 443) για το χρονίζον θέμα προστασίας της πολυτιμής βασιλικής του Λεχαιού εσιώπησε και μίαν άλλη ιδιαιτέρως πτυχή των γεγονότων, η κατά τη γνώμη μου έπρεπε τον είχε προβληματίσει εξ

αρχής για το μέτρο «πίστεως και λόγου» της «Επιτροπής», έτσι ώστε να μη μετανοεί σήμερα για την κακίστη εξέλιξη της καταστάσεως· δεν αναφέρθηκε στην συνέντευξη γνωριμίας που έγινε στο ΥΠΠΟ (6.10.1987) από την περίφημη «Επιτροπή» για την πρόσληψη ενός αρχαιολόγου και αρχιτεκτόνων με ετήσια σύμβαση. Από τον κλάδο των αρχαιολόγων παρουσιάστηκαν τότε δύο, η προσληφθείσα —προφανώς και λόγω «εντοπιότητας», όπως πληροφορήθηκα υστερότερα— συνάδελφος και ο γράφων που, ως σημειωθεί, υπεδείχθη εξ αρχής στην «Επιτροπή» από τον καθ. κ. Δ. Πάλλα και λόγω της συνεργασίας μαζί του στην ανασκαφή της Βασιλικής του Κρανείου στην Αρχαία Κόρινθο· και υπεδείχθη, γιατί ζητήθηκε από αυτήν την «Επιτροπή» να ορίσει ο καθ. Δ. Πάλλας συνεργάτη! Το τι ελέγχθη κατά την συνέντευξη εκείνη μεταξύ της «Επιτροπής», σε πλήρη σύνθεσή της (με πρόεδρο τον κ. Γ. Παπαθανασόπουλο, αλλά προεξάρχοντος του Κοινοτάρχη της Αρχαίας Κορίνθου), και εμού, ως και η πρόφαση με την οποία αγνοήθηκε η υπόδειξη του καθηγητού, είναι θέμα πολλών σελίδων που αφιερώνω σε μελέτη μου για την οργάνωση της αρχαιολογικής επιστήμης στη χώρα μας. Πρέπει πάντως να δηλώσω ότι αρκετά απ' όσα εκ των υστέρων διαπιστώνει ο καθηγητής για τις προθέσεις της «Επιτροπής», τα είχα επισημάνει σε αυτόν από τότε, δηλ. μετά τη συνέντευξη εκείνη· όπως λ.χ. η πρόθεσή της να μην ασχοληθεί αποκλειστικώς με την διάσωση της βασιλικής του Λεχαιού, αλλά με τον ευρύτερο μνημειακό πλούτο της Αρχαίας Κορίνθου (πράγμα εντελώς ανέφικτο για πολλούς λόγους), η τυχόν υφαρπαγή των νομίμων επιστημονικών ανασκαφικών δικαιωμάτων του (ας σημειωθεί ότι ο καθηγητής επρότεινε προσφάτως με μία συνάδελφο την μελέτη της κεραμικής της ανασκαφής, χωρίς βεβαίως να γνωρίζει ότο μεταξύ ο ίδιος, όπως γράφει στο άρθρο του, ότι ήδη η «Επιτροπή» είχε αποφανθεί επί του θέματος!), ή η κατασκευή μικρών έργων μικτού χαρακτήρα, αρχαιολογικού - τουριστικού. Όπως αντελήφθη τότε, η αρχαιολογική προστασία ήταν πρόσχημα για έργα τουριστικού και κοινοτικού ενδιαφέροντος. Αυτά επί του παρόντος.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία,
Παναγιώτης Βελισσαρίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ

● Από τους πιο «παραγωγικούς» αλληλογράφους ο κ. Αθ. Παπατζίμας, μας γράφει:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Διασχίζοντας την εθνική οδό Θεσσαλονίκης - Καβάλας παρακολούθησα για πολλοστή φορά ένα άκρως κοινότοπο θλιβερό θέαμα της σημερινής νεοελληνικής πραγματικότητας και δη των μειωμένων αισθητικών μας ανακλαστικών. Ένα αθιγγανικό φορτηγό εκ του οποίου ξεχειλίζουν αυτές οι απαισιες, άσχημες, εντελώς κακογούστες, άβολες και αντι-αισθητικές πλαστικές καρέκλες οι οποίες έχουν πλημμυρίσει την ελληνική επικράτεια, σε πόλεις, χωριά, ύπαιθρο, ακρογιαλιές, παραθεριστικά μέρη.

Και ναι μεν ουδείς έχει αντίρρηση αντί να πωλούν οι αθιγγανοί πατάτες και καρπούζια ή να εμπορεύονται παλιοσιδερικά, να ασχοληθούν με το επικερδές επιτήδευμα του μεταπράτου των πλαστικών καθεκλών (παρ' ολίγον να γράψω καθηκίων). Ούτε κανείς μπορεί να ψέξει τους «ξύπνιους» βιομηχάνους πλαστικών οι οποίοι έχουν βαλθεί να πλημμυρίσουν την Ελλάδα με τα μη αποσυντιθέμενα βιολογικώς σκουπίδια τους. Εν τάξει, το κράτος - Δεινόσαυρος περί τα άλλα τυρβάζει. Όμως που είναι τα οικολογικά σωματεία; —έστω, που θα είναι όταν έχουν περατωθεί τα περιώνυμα «μπάνια του λαού»; Το σημαντικότερο / σπουδαιότερο: τι απέγινε η αισθητική συν-είδησις / αντί-ληψις των πολιτών αυτού του τόπου; Ενός τόπου που «έβγαλε», εδημιούργησε λεπτουργώντας τα απαράμιλλα βυζαντινά εκκλησιάκια και τους αρχαίους ναούς. Ενός τόπου της μοναδικής στον κόσμο ελληνικής γραμμής, όπως την ονόμασε ο βασανισμένος Περικλής Γιαννόπουλος.

Θυμήθηκα την ρήσι του Καστοριάδη: Κάποτε το καθήκι ήταν έργο τέχνης. (Για του λόγου το αληθές, δεν έχει παρά να επισκεφθεί κανείς τα αρχαία δημόσια αποχωρητήρια των Φιλίππων). Τώρα, το κάθε τι που

μας περιβάλλει είναι ένα είδος καθηκίου —μια μικρή ή μεγάλη χαβούζα, θα προσέθετα.

Πότε θα αφυπνισθεί η οικολογική μας συν-είδησις; Πότε θα αντιληφθούμε επί τέλους ότι ο όγκος των πλαστικών (τι τραγική ειρωνεία η διαστρεβλωτική διεστραμμένη χρήσις μιας υπερόχου ελληνικής λέξεως!) σκουπιδιών που μας κατακλύει —όχι στο απώτερο μέλλον— θα μας πνίξει, θα μας καταπλακώσει; Η δε στιγμή αυτή πλησιάζει με στρατιωτικό βηματισμό και στρατιωτική ακρίβεια.

Το να συνυπολογίζουμε τα πλαστικά και λοιπά σκουπίδια (μαζί με τα όπλα που η φιλειρηνική μας πολιτική δαψιλώς διοχέτευε στο Ιράκ κατά τον μακρόσυρτο πόλεμο του Περσικού Κόλπου και τώρα ο «αδελφός» αιμοσταγής δικτάτωρ Σαντάμ Χουσεΐν αρνείται να πληρώσει!) στους στατιστικούς δείκτες ευημερίας, παραγωγικότητας και ακαθαρίστου εθνικού προϊόντος είναι εύκολο. Το να προσδώσουμε εκ νέου νόημα και ομορφιά και πνοή —πνεύμα στην αθλία ύπαρξη, εργασία και ζωή μας— αυτό είναι το δύσκολο, αλλά συνάμα υψίστης ζωτικής εθνικής σημασίας ζήτημα.

Μετ' εκτιμήσεως
Αθανάσιος Παπατζίμας
Θεσσαλονίκη,
αρχές Αυγούστου 1990

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΗΘΟΥΣ

● Ο δικηγόρος Κ.Ν. Κοκκαλάκης, σχολιάζει την δικονομική στάση των κατηγορουμένων και της υπεράσπισής τους στη δίκη του καλαμποκιού:

Η δίκη έληξε. Το Ειδικό Δικαστήριο, που προβλέπεται από το άρθρο 86 του Συντάγματος και συγκροτήθηκε με κλήρωση μεταξύ των πλέον επιλέκτων μελών του Δικαστικού Σώματος, απέδωσε «εις έκαστον το ίδιον δίκαιον». Η Ιστορία θα τοποθετήσει στη θέση που τους αρμόζει τους παράγοντες της δίκης (δικαστές, κατηγορούς, κατηγορούμενους, μάρτυρες υπερασπίσεως κλπ.), αλλά δεν θα παραλείψει να στηλιτεύσει την συμπεριφορά και την τακτική του κατηγορουμένου πρώην υπουργού και των συνηγόρων του. Δικηγόροι, θεωρούμενοι διαπρεπείς και με πανελλήνια προβολή ένας πρώην υπουργός της Δικαιοσύνης, ένας πρώην πρόεδρος του πρώτου Δικηγορικού Συλλόγου της χώρας (καυχθείς, μάλιστα, κάποτε εδώ στη Λαμία, όταν ο προεδρεύων του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου τον επετίμησε για την α-

νοίκεια συμπεριφορά του, ότι είναι διδάσκαλος της Ποινικής Δικονομίας), ένας καθηγητής Πανεπιστημίου, ένας Ευρωβουλευτής, ένας πρώην Εισαγγελεύς, συμπεριφέρονται κατά τρόπον προδίδοντα έλλειψη παντελή και ίχνους αυτοσεβασμού.

Αντί στην δίκη αυτή ο κατηγορούμενος και οι συνήγοροι υπερασπιστές του να αποτελέσουν υποδείγματα ευπρέπειας και ήθους· αντί να διδάξουν τον σεβασμό προς τους θεσμούς της Δικαιοσύνης και της Υπερασπίσεως, εξετράπησαν ευθύς εξ αρχής σε μια επίδειξη ύβρεων, ασχημιών, και κουτσαβακισμού θαμώνων καφενείου του παλαιού Ψυρρή.

Κρίμα.

Κ.Ν. Κοκκαλάκης
Δικηγόρος

Υ.Γ. Ομιλώ για «επίδειξη» διότι ακριβώς περί επίδειξεως επρόκειτο, πράγμα το οποίο αποτελεί την χειρότερη τακτική σε μια ποινική δίκη, τακτική η οποία ζημιώνει τον κατηγορούμενο και την υπεράσπισή του. Τέτοιους υπερασπιστές ο πολύς Μωρίς Γκαρσόν τους θεωρούσε άχρηστους.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

● Από τη Θεραπευτική Ομάδα της Β' Κλινικής Ανδρών του ΨΝΘ πήραμε το κείμενο που ακολουθεί και απαντά στο άρθρο «Ελληνική Ψυχιατρική 1990: Επιστροφή στον 19ο αιώνα;» των Θ. Μεγαλοοικονόμου και Γ. Λουκά που δημοσιεύθηκε στο τχ. 443.

«Έχουμε συμπερασματικά από τη μία, μία ψυχιατρική εξουσία που απομονώνει αυτό που δεν κατανοεί, απεκδυόμενη του διακηρυγμένου θεραπευτικού της ρόλου κι από την άλλη τις πρακτικές αποϊδρυματοποίησης, όπως πχ. αυτές της ΜΕ του ΨΝΘ που στη θέση διαχωρισμού θέτει την ένταξη στον κοινωνικό ιστό, στη θέση του «ανιάτου» και της πλήρους εξάρτησης την αποκατάσταση...».

Θ. Μεγαλοοικονόμου
Γ. Λουκάς
ΑΝΤΙ Ιούλιος '90

Έκπληξη και τουλάχιστον δυσареσκεία προκάλεσε η ενέργεια των δύο συναδέλφων από το Κ. Θ. Λέρου οι οποίοι στάθηκαν κριτικά - επικριτικά μάλλον— απέναντι σ' ένα χώρο για τον οποίο δεν γνωρίζουν περισσότερα απ' όσα «κάποιοι» φρόντισαν να τους μεταφέρουν.

Εμείς αντίθετα δεν είμαστε διατεθειμένοι ν' ασχοληθούμε

με την εργασία άλλων, ούτε και ν' αναλάβουμε την εκπροσώπηση όλων των εργαζομένων στο ΨΝΘ.

Είμαστε όμως αποφασισμένοι να αποκαταστήσουμε την αλήθεια και να εκθέσουμε τα πραγματικά γεγονότα.

Και κατ' αρχήν ας εξετάσουμε το πώς και το γιατί δεν «υπάρχει κανένα παράδειγμα άλλης εμπειρίας που να έχει πετύχει έστω κι ένα μέρος των όσων πέτυχε η Μ.Ε. σε ιδρυματικό χώρο...».

Αλήθεια γνωρίζουν οι συντάκτες του άρθρου ότι:

1. Η κλινική μας κατέθεσε πριν 2 χρόνια, πλήρες πρόγραμμα Κοινωνικής Επανεκπαίδευσης και Επαγγελματικής Αποκατάστασης, με πρόβλεψη για εκπαίδευση προσωπικού, προετοιμασία κοινωνικής επιστροφής των νοσηλευόμενων, εξασφάλιση εργασίας, εξεύρεση κατοικίας και σταθερή εξωνοσοκομειακή στήριξη, το οποίο αναίτια απορρίφθηκε από το τότε Δ.Σ.

2. Ότι προτάθηκε από ψυχίατρο της Κλινικής μας στα πλαίσια του κανονισμού 815/85 της ΕΟΚ η λειτουργία Κέντρου Ψυχικής Υγείας με Οικοτροφείο και κανείς από τους υπεύθυνους δεν είχε την ευαισθησία να τον ενημερώσει έστω για την τύχη της πρότασής του.

3. Ότι οι δύο παραπάνω απορρίψεις οφείλονταν στην τότε διοικητική νοοτροπία, η οποία αντανάκλωντας τη γενικότερη κυβερνητική λογική για άμεσα αποτελέσματα κι έργο βιτρίνας—κάτι που υποσχόταν με τον τρόπο λειτουργίας της η Μ.Ε.—απέφευγε να εμπλακεί σε μακροπρόθεσμα προγράμματα υποδομής.

4. Ότι η Μ.Ε. εκμεταλλευόμενη μία δεδομένη διοικητική στάση, μπλοκάρριζε παρασκηνακά κάθε άλλη προσπάθεια αποϊδρυματοποίησης, διεκδικώντας την αποκλειστικότητα κι αρνούμενη την οποιαδήποτε σύγκριση με άλλο παράλληλο πρόγραμμα επανεκπαίδευσης στο Ψ.Ν.Θ.

Ποια όμως είναι αυτά που πέτυχε η Μ.Ε. και πώς αλήθεια τα πέτυχε;

Αναφέρονται οι συνάδελφοι στη λειτουργία Συνεταιρισμών, στην επανένταξη 65 ατόμων (διαμερίσματα ή οικογένειες), στην επαγγελματική αποκατάσταση αρκετών απ' αυτούς, στη δράση Ομάδας Ψυχοκοινωνικής Στήριξης, στην αναβάθμιση του «Επαγγελματικού ρόλου του νοσηλευτικού προσωπικού, στην ευαισθητοποίηση της κοινότητας, στην παροχή εκπαίδευσης». Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Ας εξετάσουμε διεξοδικά κάθε μία απ' αυτές τις «επιτυχίες».

α. Κατ' αρχήν οι Συνεταιρισμοί: Ο Συνεταιρισμός είναι μία συγκεκριμένη οικονομική - παραγωγική πρόταση που προϋποθέτει συμμετοχή των μελών του στα έξοδα και τα κέρδη της λειτουργίας του. Έτσι ορίζει η Πολιτική Οικονομία και κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί μία συγκεκριμένη Επιστημονική νομολογία, για χάρη κάποιας ψυχοθεραπευτικής ευαισθησίας.

Ακόμα κι οι «προστατευόμενες» συνεταιριστικές μονάδες δεν μπορούν να ξεφύγουν από τους βασικούς οικονομικούς κανόνες. Στις δήθεν Συνεταιριστικές όμως Μονάδες, το Νοσοκομείο είναι αυτό που ανέλαβε το χρέος αγοράς των πρώτων υλών, τη μίσθωση των υπευθύνων υπαλλήλων, την πάγια αποζημίωση των απασχολούμενων «επανεκπαθθέντων» οι οποίοι εξασκούν συγκεκριμένο έργο υπό καθοδήγηση. Πρόκειται λοιπόν για Προστατευόμενα Εργαστήρια—τα οποία χαρακτηρίζονται στην εισήγηση της δημιουργίας της Μ.Ε. ως χρεωκοπημένος θεσμός. Εξασφαλίζουν όμως σταθερή εργασία σ' ένα μεγάλο αριθμό επανεκπαθθέντων, λύνοντας τα χέρια της Μ.Ε., στο σοβαρότερο ίσως πρόβλημα κοινωνικής επανένταξης.

Αντίθετα η δυνατότητα χρησιμοποίησης των Εργαστηρίων από τις άλλες Κλινικές είναι μηδαμινή και μόνο μετά από έγκριση της Μ.Ε.

Σχετικά δε με τη συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ΑΖΙΜΟΥΘΙΟ, καλό είναι να γνωρίζουν όλοι, ότι ο υπεύθυνος της Μ.Ε. σαν αρμόδιος γι' αυτό (με απόφαση του Προέδρου του προηγούμενου Δ.Σ.), ενημέρωσε για την ύπαρξή του, τους εργαζόμενους στο ΨΝΘ, ένα μόλις χρόνο πριν τη διακοπή χρηματοδότησής του. Αποτελούσε άλλωστε πάγια τακτική της Μ.Ε. να εμποδίζει την οποιαδήποτε επαφή εκπροσώπων της ΕΟΚ και με άλλους λειτουργούς του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης.

β. Σχετικά με την εγκατάσταση στην Κοινότητα.

Με εξασφαλισμένη την επαγγελματική απασχόληση (το Νοσοκομείο επιβαρύνεται περί τις 600.000 δρχ. μηνιαίως (για αμοιβές πασχόντων της Μ.Ε.), την αμέριστη διοικητική συμπαράσταση σε ενοικιάσεις κι επανδρώσεις διαμερισμάτων, την πλήρη έλλειψη πρόθεσης για διερεύνηση των απαραίτητων εκείνων στοιχείων (καταγωγή, πολιτιστικά διακριτικά κτλ.) που θα καθόριζαν την επιλογή στέγης και με μοναδική στόχευση την παρουσίαση έργου, ήταν πανεύκολη πιστεύουμε η αντι-

μετώπιση και του δεύτερου βασικού προβλήματος αποϊδρυματοποίησης, της εξεύρεσης κατοικίας.

Το ζητούμενο όμως είναι: κατατέθηκαν άλλες παρόμοιες αιτήσεις από τις υπόλοιπες Κλινικές;—ΝΑΙ ΠΟΛΛΕΣ. Και πόσες ικανοποιήθηκαν από το Δ.Σ.;—ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ κι αυτές με εμποδία.

γ. Όσον αφορά τη δράση της Ομάδας Ψυχοκοινωνικής Στήριξης—που η ύπαρξή της εξασφαλίζει την τρίτη βασική παράμετρο κοινωνικής κι επαγγελματικής αποκατάστασης—τη σταθερή θεραπευτική υποστήριξη—επιτεύχθηκε με την επιλογή προσωπικού, την πρόσληψη νέων υπαλλήλων, την αποδέσμευσή τους από ενδοκομειακές υποχρεώσεις, την απελευθέρωση του ωραρίου τους και την εξασφάλιση χώρου εγκατάστασης και λειτουργίας στην πόλη.

Αλήθεια οι συντάκτες του άρθρου διερωτήθηκαν πριν να δημοσιεύσουν τις απόψεις τους, τον τρόπο που θα μπορούσαν επιτελέσουν ανάλογο έργο οι υπόλοιπες κλινικές.

δ. Η αναβάθμιση του ρόλου του Νοσηλευτικού Προσωπικού είναι δεδομένη κι αναμφισβήτητη. Αλήθεια όμως όταν η συγκρότηση της Ομάδας Επανεκπαίδευσης στηρίχθηκε σ' επίλογο προσώπων (για τα κριτήρια επιλογής από μία περίοδο και μετά, ας μη μιλήσουμε. Όταν Δικαστικές αποφάσεις το ωραιο εργασίας ήταν ελεύθερο, ήταν το αντικείμενο απασχόλησης βασιζόταν στην επιθυμία του εργαζόμενου κι όχι στο καθοριζόμενο από τη σύμβαση πρόσληψης. Όταν οποιαδήποτε αίτηση για εκπαίδευση ή εκ των προτέρων εγκεκριμένη. Όταν ο αριθμός των μελών της Ομάδας σε σχέση με τους νοσηλευόμενους ήταν προκλητικά δυσανάλογος με το προσωπικό άλλων κλινικών, η αναβάθμιση δεν ήταν αναμενόμενη;

ε. Για την ευαισθητοποίηση της κοινότητας ας μη συζητήσουμε. Λεφτά πολλά ξοδεύθηκαν, προσούρες κι αφίσες διανεμήθηκαν, φεστιβάλ, συνελεύσεις, γιορτές, εκδηλώσεις.

ENGLISH LESSONS
Μαθήματα Αγγλικής
για προχωρημένους

Πληροφορίες στο
τηλέφωνο 701.24.49
(Περιοχή Παγκρατίου)

δημόσιες συζητήσεις έγιναν. κοινότητα όμως δεν ευαισθητοποιήθηκε. Και γιατί άλλωστε όλες αυτές οι ενέργειες απέβλεπαν στο να γίνει αυτή και να διαφημιστεί η περισσότερο, παρά ν' αλ-
τη κοινωνική νοοτροπία.

δεχθούμε ότι η κοινωνική η έχει μεταβληθεί αν —με ρηποητικούς αριθμούς— α-
ιχθεί από τη ΜΕ, η αποδο-
σηλευόμενων σε εργασια-
λέσεις —πέρα από το προ-
ικά προγράμματα (ΟΑΕΔ
ΙΜΟΙ) και τα προστατευό-
εργαστήρια. Θα δεχθούμε
ποιαδήποτε μετάλλαξη ό-
εν θα πρέπει να κρύβουμε
ριότητα των ατόμων για τα
ψάχνουμε σπίτια, τόσο ε-
σο και η ΜΕ.

Σχετικά τέλος με την πα-
εκπαίδευσης θα θέλαμε να
ουμε στους συντάκτες του
ου ότι η εκπαίδευση είναι
ση, είναι καλλιέργεια σε
ο συγκεκριμένο θέμα. Α-
λοιπόν κλασικές αξίες,
ώριση, καταξίωση, γενι-
η αποδοχή, μακρόχρονη
ήρηση κι έλεγχο. Ας πά-
επιτέλους σ' αυτή τη χώ-
μαστε επιπόλαιοι για σο-
θέματα και βιαστικοί για
τικές αποφάσεις κι ας
ξουμε τις εκφράσεις μας.

Τελειώνοντας με την κριτική του άρθρου θα θέλαμε να στα-
θούμε για λίγο για την εθελοντι-
κή παρέμβαση της ΜΕ του ΨΝΘ
στο Περίπτερο 16 του ΚΘΠ. Μια
παρέμβαση ανάλογη μ' εκείνη
της ΜΕ στο περίφημο «Κλει-
στό» της Α' Κλινικής του ΨΝΘ.

Πιστεύουμε ότι είναι λογικό,
πως η ευαισθητή, η στοργική, η
ανθρώπινη αντιμετώπιση τέ-
τοιων εγκαταλελειμένων ασθε-
νών, θα οδηγήσει σε μία κινητο-
ποίηση, σ' έναν εξανθρωπισμό
τους. Σεβόμαστε λοιπόν, εκτι-
μούμε κι επαινούμε την προ-
σπάθεια.

Όταν όμως ο μεγαλύτερος α-
ριθμός των νοσηλευόμενων και
στα δύο αυτά τμήματα είναι ά-
τομα με βαρεία νοητική υστέρη-
ση, άτομα δηλαδή με νομοτε-
λειακή βλάβη του εγκεφάλου α-
πό γενετικές, κληρονομικές ή
μεταβολικές αιτίες.

Τότε η επιμονή στην άποψη
ότι μία τέτοια παρέμβαση θα
τους βοηθήσει να αποκαταστα-
θούν έστω και μακρόχρονα και
θα τους καταστήσει ικανούς να
διαχειρίζονται απαραίτητα κοι-
νωνικά, οικονομικά, λειτουργι-
κά δεδομένα, είναι προσπάθεια
ανατροπής βιολογικών κανό-
νων κι επιστημονικός βερμπα-
λισμός.

Επανερχόμενοι στη βασική

μας θέση για αποκατάσταση
της αλήθειας πρέπει ν' αναφέ-
ρουμε κάποια δεδομένα που α-
νατρέπουν τις εκτιμήσεις των
δύο συναδέλφων από το ΚΘΛ.

Η Β' Κλινική Ανδρών σε 6 μή-
νες και μετά από προετοιμασία
1&1/2 χρόνου (Η ΜΕ άρχισε να
λειτουργεί από το 1985), χωρίς
καμία ουσιαστικά κάλυψη, με
ανύπαρκτα οικονομικά και υλι-
κά μέσα, χωρίς δεδομένη πρό-
σβαση στη διεκδίκηση θέσεων
εργασίας, με προσωπικό εγ-
κλωβισμένο στις υποχρεώσεις
που καθορίζουν οι «ιδρυματικοί
κανόνες», με πολύ δυσκολότε-
ρους ψυχικά πάσχοντες (οι
πρώτοι 80 τουλάχιστον εντα-
χθέντες στη ΜΕ επιλέγησαν με-
τά από σχολαστικό έλεγχο και
αξιολόγηση, από τους 900 (περί-
που) τότε νοσηλευόμενους στο
ΨΝΘ). κατάφερε ν' αποκατα-
στήσει 11 νοσηλευόμενους (τους
7 σε διαμερίσματα στην πόλη)
και να τους παρακολουθεί δια-
κριτικά, σεβόμενη την αποδέ-
σμευσή τους από το Ίδρυμα (οι
επανενταχθέντες από την ΜΕ
ουσιαστικά δεν κατάφεραν να
κόψουν τον ομφάλιο λώρο σύν-
δεσής τους με το άσυλο, εφόσον
εργάζονται στα προστατευόμε-
να εργαστήρια, περνούν τις πε-
ρισσότερες ώρες στη Μονάδα
μέχρι πρόσφατα τρώγαν σ' αυ-

τήν και μερικοί ακόμη φιλοξε-
νούνται κατά διαστήματα). Τα
αναφερόμενα ας αποτελέσουν
αφετηρία συγκρίσεων.

Ειλικρινά δεν θέλουμε να αμ-
φισβητήσουμε συνολικά το έργο
της ΜΕ ούτε να αντιπαρεθεθού-
με με τους δύο συναδέλφους
μας.

Η ΜΕ αναμφισβήτητα αποτέ-
λεσε το ερέθισμα για την έναρξη
διαφόρων προσπαθειών προς
την κατεύθυνση κοινωνικής ε-
πανένταξης ιδρυματοποιημέ-
νων ψυχοπαθών. Σηματοδότη-
σε την αλλαγή μιας τελματωμέ-
νης νοοτροπίας. Προώθησε κι ε-
πέβαλε μία ψυχοθεραπευτική
ευαισθησία με τη εργασία των
μελών της. Ακόμη εισηγήθηκε
ένα αποασυλοποιητικό μοντέλο
με πολλά θετικά γνωρίσματα.

Η διάθεση όμως για αντιπα-
ραβολή και σύγκριση που δια-
κρίνει το άρθρο και μάλιστα
στον άξονα «καλή» ΜΕ - «κα-
κό» υπόλοιπο Ψυχιατρείο,
«μαύρο» - «άσπρο», «προοδευ-
τικό» - «συντήρηση», η απόκρυ-
ψη των αρνητικών και η υπερ-
προβολή των θετικών γνωρι-
σμάτων της ΜΕ, είναι ανειλι-
κρινής τακτική και αποπροσα-
νατολιστική μεθόδευση, που ε-
ξυπηρετεί ατομικά συμφέροντα
και προσωπικές επιδιώξεις.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Οργανισμός Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 1990 - 1991

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: Εισαγωγή στην Ομαδική Ψυχοθεραπεία
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική
- ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στη Δυναμική Ψυχιατρική
- ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: Εισαγωγή στις Αξιολογήσεις
- ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΩΝ ΟΜΑΔΑΣ (Group Analysts)
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 9-11 & ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533-643.5980
Σ. ΧΑΛΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980

Κυκλοφόρησε το δεύτερο τεύχος της τριμηνιαίας
επιστημονικής επιθεώρησης **ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**, που εκδίδεται από την
Κατεύθυνση Κοινωνιολογίας της Φιλοσοφικής
Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης σε συνεργασία με
τις Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.
Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται ενδιαφέρουσες
συνεργασίες των Κ. Ψυχοπαίδη, Τ. Μπουγά, Π.
Τερλεξή, Ν. Δρακάκη, Α. ΟΒΟΛΩΝΣΚΙΙ και Υ.
RUDASHEVSKII, Κ. Κορώση, Κ. Κουτσούκη, Δ.
Κυρκιλή και Η. Θερμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ Α.Ε.Β.Ε. ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2
ΑΘΗΝΑ Τ.Ε. 142 Τηλ. 3622496 3609150

Αγαπητό «Αντί»,

Φαίνεται ότι δεν μπορώ να μην ασχολούμαι με τις κυκλοφορίες των εφημερίδων, ακόμη κι όταν αυτές εκδίδονται στο εξωτερικό.

Τις μέρες, λοιπόν, αυτές διάβασα σε διάφορες ελληνικές εφημερίδες την ακόλουθη ειδηση, που την αντιγράψα από το «Ποντίκι» (κι όλες οι άλλες περιπου το ίδιο έγραψαν):

«Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσαν τα «Νέα», οι (sic) «Ταίμς» του Λονδίνου είχαν φέτος 140.000 νέους αναγνώστες (σύνολο 1,2 εκ. φύλλα την ημέρα), η «Ντέιλι Τέλεγκραφ» έχασε 250.000 φύλλα, αλλά πουλάει πάνω από 2 εκ. την ημέρα και η

Τίτλος και Μεσ. κυκλ. ημερομηνία ίδρυσης Α' εξ. '89

Καθημερινές

«Λαϊκές»

Daily Express (1900)	1.589.306
Daily Mail (1896)	1.750.303
Daily Mirror (1903)	3.199.103
Daily Star (1978)	912.372
Morning Star (1966)	28.000
The Sun (1964)	4.173.267
Today (1986)	588.653

«Ποιότητας»

Financial Times (1888)	199.275
The Daily Telegraph (1855)	1.113.033
The Guardian (1821)	438.732
The Independent (1986)	405.423
The Times (1785)	441.342

Κυριακάτικες

«Λαϊκές»

News of Express (1918)	5.294.317
Sunday Express (1918)	1.943.089
Sunday Mirror (1963)	3.012.143
Sunday Sport (1986)	530.080
The Men on Sunday (1982)	1.961.506
The People (1881)	2.660.177

«Ποιότητας»

Sunday Telegraph (1961)	656.120
The Observer (1971)	693.939
The Sunday Times (1822)	1.317.865

*Τα νούμερα δόθηκαν από το Audit Bureau of Circulations: ιδρύθηκε το 1931 και στελεχώνεται από εκδότες, διαφημιστές και διαφημιστικές εταιρείες και είναι ο μέσος όρος ημερήσιας ή εβδομαδιαίας κυκλοφορίας για την περίοδο αυτή.

πιο φρέσκια «Ιντιπέντεντ» έχασε 50.000 φύλλα, αλλά πουλάει ένα εκατομμύριο».

Σύμφωνα, όμως, με το Britain 1990, An official handbook, σελ. 445 οι μέσες ημερήσιες κυκλοφορίες των αγγλικών εφημερίδων το πρώτο εξάμηνο του 1989, δεν ήταν ούτε οι μισές από αυτές που υποτίθεται πως γράφουν τα «Νέα».

Π.χ. η «Ταίμς» πουλούσε, όπως φαίνεται από τον πίνακα που επισυνάπτω, 441.342 φύλλα και άρα τα 140.000 που κέρδισε δύσκολα θα την έχουν ανεβάσει στα 1,2 εκ. φύλλα την ημέρα. Η «Ντέιλι Τέλεγκραφ» πουλούσε 1.113.033 φύλλα, επομένως αν έχασε και 250.000 φύλλα, ακόμη πιο δύσκολα θα πουλάει σήμερα πάνω από 2 εκ. Και η «Ιντιπέντεντ» ούτε έχει ποτέ ονειρευτεί το ένα εκατομμύριο.

Κάπου, κάποιος φοβάμαι πως έχει κάνει κάποιο λάθος. Εκτός αν πραγματικά έχει υπάρξει ένας εκρηκτικός υπερδιπλασιασμός της κυκλοφορίας των αγγλικών εφημερίδων τον τελευταίο καιρό.

Αθήνα 31/8/90

Φιλικά Ν. Ι. Κυριαζίδης
Δημοσιογράφος

Η «ΝΙΚΗ» θα δημοσιεύσει αύριο το τελευταίο και ενδιαφέρον μέρος της συγκαλυπτικής συνέντευξης του Μένιου Κουτσόγιωργα.

● **Τυπογραφικά λάθη (;)** Το συγκρότημα του Ταύρου που φιλοξένησε τηλεοπτικά αυτό που παρουσίασε σαν «αποκαλυπτική συνέντευξη» του Κουτσόγιωργα, στα «ψιλά» τη γράφει «συγκαλυπτική». Στο σπίτι του κρεμασμένου...

● **Άμα έχεις τέτοιους φίλους τι τους θέλεις τους εχθρούς!** Δεν περνά μέρα και η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» δεν χάνει την ευκαιρία να «σταυρώνει» και να «ψηνει» κυριολεκτικά τον «αγαπητό» της Πόλυ (Πολύδωρα). Αλλά αυτός, λένε, είναι αγύριστο κεφάλι. Πεντάρα δε δίνει και συνεχίζει απτόητος μέχρι πτώσης. Στρατιώτης κι αυτός του κόμματος και σταυρο - φορέας; Υπάρχει (πολιτική) ζωή μετά τη σφαγή ή εν τω Άδη ουκ έστι μέτανοια; Δε σκέφτεται καμιά ρήση του Ευαγγελίου, που τόσο του αρέσει μπας και τη γλιτώσει;

● **Μυστική συνάντηση** έγινε προ ημερών μεταξύ των Χρ. Λαμπράκη, Σωκράτη Κόκκαλη και Γιώργου Κουρή! Είναι γνωστό ότι ο κ. Λαμπράκης έχει συνενταρριστεί με τον κ. Κόκκαλη για τις μπιζνες της κινητής τηλεφωνίας. Οι επαφές τους και φυσικές και αιτιολογημένες. Αλλά ο Κουρής πώς μπλέκει;

Είναι προφανές για όποιον παρακολουθεί την «Αυριανή» και τα άλλα όργανα του Ταύρου. Η σιωπή είναι χρυσός. Αναμένεται αντίδραση...

● **Κυρίαρχος και τυπικά ο Σωκ. Κόκκαλης** στην «Επικαιρότητα». Ο μέχρι τώρα συνιδιοκτήτης και διευθυντής Σπ. Καρατσαφέρης αποχώρησε και στη θέση του διευθυντή πήγε ο Γ. Αμανατίδης, διευθυντής του «Φλας». Ο Κόκκαλης αγόρασε και τις μετοχές του Σιαμαντά. Οι δουλειές πάνε καλά. Τα τηλέφωνα τα πήρε και όπως είδατε ο «Ελ. Τύπος» αφρίζει... Σίγουρα έπεται συνέχεια και σε άλλα επίπεδα.

● **Εσωτερικές αλλαγές** στις διευθύνσεις της Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών για να καλυφθούν τα κενά που δημιούργησε η αναχώρηση αρκετών υπαλλήλων σε Γραφεία Τύπου Εξωτερικού. Τη Διεύθυνση Δημοσιών Σχέσεων ανέλαβε η κ. Μαρία Χυτήρη, από τα έμπειρα στελέχη της Υπηρεσίας που διακρίνεται για το ήθος, την εντιμότητα και την υπηρεσιακή της αξιοπρέπεια. Αντικατέστησε τον κ. Γ. Πούτο, ο οποίος ανέλαβε ήδη διευθυντής στο Γραφείο Τύπου στο Λονδίνο. Ωστόσο, λέγεται ότι το θέμα των διευθυντών και των Τμηματάρχων θα επανεξετασθεί στο εγγύς μέλλον ενόψει και της επιλογής Γενικού Διευθυντή, θέση που επωφθαλμιούν αρκετοί διευθυντές με επικρατέστερο τον κ. Γ. Νικολαρέα. Ποιος μπορεί όμως να είναι βέβαιος στην ΓΓΤΠ, όταν μάλιστα επίκειται η έλευση του Θ. Κασσίμη στη θέση του κυβερνητικού εκπροσώπου και υφυπουργού κ. Πολύδωρα, όπως εντόνως φημολογείται και «αποκαλύπτεται» από τον Τύπο;

● **Και οι δημοσιογράφοι** θα ξεχάσουν ότι γίνονται εκλογές στην ΕΣΗΕΑ. Προβλέπεται άνοδος της αποχής προς μεγάλη χαρά της Δεξιάς. Κάψιοι μιλούν για περίπατο... Ίσως γίνει κάτι την τελευταία στιγμή και μειωθεί η αποχή...

● **Στο περιοδικό «Άμυνα και Τεχνολογία»** δημοσιεύθηκαν φωτογραφίες στρατιωτικών εγκαταστάσεων από τα νησιά μας που τράβηξαν οι Τούρκοι και τις διοχέτευσαν σε ξένο περιοδικό. Κυκλοφόρησε το περιοδικό, γράφτηκαν σχόλια στον Τύπο και οι αρμόδιοι δεν απάντησαν. Μήπως έχουν φωτογραφίες στρατιωτικών εγκαταστάσεων στην Τουρκία και θέλουν έτσι να δώσουν απάντηση και στους Τούρκους και στο περιοδικό και σε όσους έγραψαν;

Πώς αλλιώς να εξηγηθεί η σιωπή;...

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

● **Εκδότης:**
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

● **Διαφημίσεις:**
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ

● **Γραμματεία-Λογιστήριο:**
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

● **Σελιδοποίηση, Μοντάζ:**
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

● **Φωτοστοιχειοθεσία —**
Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300

● **Εκτύπωση:**
«ΕΜΕΣ ΠΡΕΣ ΕΠΕ»
ΝΙΚΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ 88
Τηλ. 51.48.983-51.23.290

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέ-
φονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 2.200 δρχ. ·
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αν. Ασία ·
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 56

● **Εμβάσματα, επιταγές:**
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
● Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Τό βιβλίο αυτό αποτελείται από κείμενα 14 Ἑλλήνων ψυχαναλυτῶν πού ζοῦν καί ἐργάζονται σ' ὅλο τόν κόσμο καί οἱ ὁποῖοι ἀκολουθώντας τά ἔχνη τοῦ Freud καί τίς δικές τους ἀνακαλύψεις ἐπεξεργάζονται κλινικά καί θεωρητικά θέματα, ἀναφέρονται στήν ἱστορία, τούς μύθους, τή λογοτεχνία, στή σχέση ψυχανάλυσης καί ἄλλων ἐπιστημῶν, βοηθώντας πέρα ἀπό ὅλα τά ἄλλα νά ἀποτιμηθεῖ ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἐκφράζεται διεθνῶς ἡ ψυχανάλυση ἀπό τούς Ἑλληνες ἐπιστήμονες.

Τό βιβλίο αυτό ἐκδίδεται σέ συνεργασία τῆς Ἑλληνικῆς Ψυχαναλυτικῆς Ἑταιρείας καί τῶν ἐκδόσεων Νεφέλη, μέ ἀφορμή τά πενήντα χρόνια ἀπό τόν θάνατο τοῦ Freud.

Ἑλληνική Ψυχαναλυτική Ἑταιρεία

ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ἐκδόσεις Νεφέλη

Μ. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ-ΑΒΕΡΦΟ •
Κ. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ • Ν. ΒΕΤΤΕ •
ΒΟΥΛΓΟΥ • Γ. ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ • Φ.
ΚΑΡΑΠΑΣΩΤΗΣ • Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ • ΜΕ-
ΛΥΤΣΟΣ • Σ. ΜΙΛΕΡΑΤΗΣ • Γ. ΜΟΥΡΑΙ-
ΤΗΣ • Ν. ΚΥΡΙΑΚΑΚΗΣ • Ν. ΛΕΩΝΙΔΗΣ
ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ • Α. ΡΟΥΤΑ •
ΜΙΛΑΝΤ • ΣΗ. ΣΕΚΑΡΙΑΔΗΣ
• Ν. ΣΑΥΤΟΥΔΑΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9 • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 363.99.62 – 360.47.93

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΝΑΜΠΟΚΟΦ ΑΝΤΑ

Ἡ Ἄντα εἶναι ἓνα ἐρωτικό ποίημα πού καταργεῖ τή σύμβαση καί τό θάνατο. Ἕνα βιβλίο γεμάτο παγίδες γιά τούς ἀμύητους. Εἶναι ἡ χώρα τῶν θαυμάτων γιά τούς μυημένους. Καί μυημένοι εἶναι ὅλοι, ὅσοι ἐρωτεύονται, ἐχθρεύονται τόν θάνατο κι ἀγαποῦν τή ζωή.

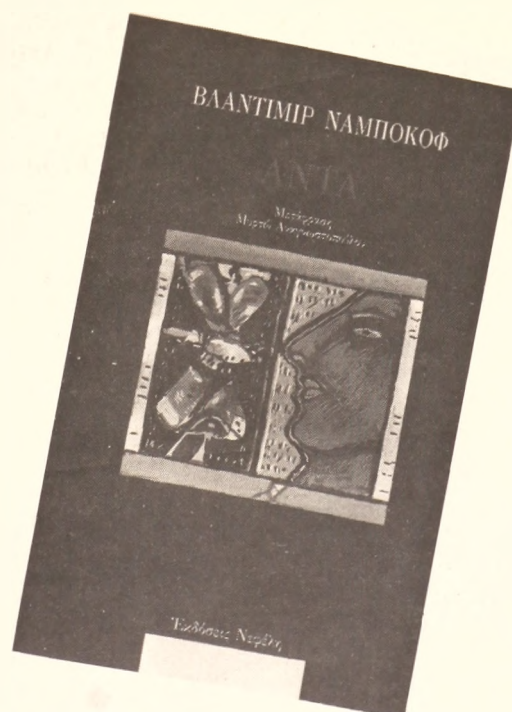
Ἡ Ἄντα εἶναι ἓνα ἀπό τά σημαντικότερα βιβλία τῆς Παγκόσμιας Λογοτεχνίας, τό κορυφαῖο σίγουρα μυθιστόρημα τοῦ Βλαντιμίρ Ναμποκόφ.

Μετάφραση:

Μυρτώ Ἀναγνωστοπούλου

Ἐπιμέλεια:

Εὐγένιος Ἀρανίτσης

ΝΕΦΕΛΗ

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ
 Παύλος και Ελένη
 14η χιλιάδα

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΜΑΝΙΩΤΗΣ
 Η φοβερή προστασία
 6η χιλιάδα

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ
 Βαμμένα κόκκινα μαλλιά
 26η χιλιάδα

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ
 Γάτα με πέταλα
 20η χιλιάδα

**εκδόσεις
 Κέδρος**

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007